

ספר

צדקת הצדיק

זאת הברכה אשר נשאר לנו ונמצא בין גנזי כתבי קודש
שכתבם בעצם כתי"ק

מאת כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש, שר התורה, אספקלריא המאירה,
כחד מקמאי, מאיר עיני הגולה,

רבינו **צדוק הכהן** זצוקללה"ה מלובלין

בן הרב הג' החסיד וכו' ר' **יעקב הכהן** ז"צל אב"ד דק"ק קריזבורג

זכות קדושת תורתו וצדקתו יגן עלינו ועל כל ישראל.

ואני תפלה כאשר זכינו להוציא לאור את הספר הזה השני כן נזכה בזכות זה להאיר פני תבל ביתר חבוריו הקדושים בנגלות ובנסתרות להאיר ולהלהיב את לבות בני ישראל לאבינו שבשמים, ונזכה לראות במהרה בנחמות ציון וירושלים **אמן.**

נעתק והובא לבית הדפוס בעזה"י על ידי
ברוך דוד הכהן חתן חורגו של הרה"צ הגה"ק הג"ל זי"ע.

בדפוס של השותפים
הרבני הנגיד מו"ה **משה** נ"י שניידמעסער. והנגידה האלמנה
מרת **נחמה** תחי' אשת המנוח ה"ר יעקב ז"ל הערשענהארן.

לובלין

שנת ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. לפ"ק

СЕФЕРЪ ЦИДКАТЪ ГАЦАДИКЪ
(т. е. Правдивость провѣднаго)
Нравоученіе Ц. КОГЕНА.
Въ тип. М. Шнайдермессера и Н. Гершенгорнъ, Люблинъ 1902 г.
Изд. Б. Д. Конъ из г. Люблина.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Варшава, 28 Августа 1901 года.

צדקת הצדיק

בס"ד קונטרס קראתיו צדקת הצדיק בשנת צדקו"ת אה"ב

[א] **ראשית** כניסת האדם לעבודת ה' צריך להיות בחפזון כמו שמצינו בפסח מצרים שהי' נאכל בחפזון ולא פסח דורות . מפני שההתחלה לנתק עצמו מכל תאות עוה"ז שהוא מקושר בהם. צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולחפש על אותו רגע למהר לצאת מהם אולי יוכל . ואח"כ שוב ילך במתינות זלאט. כדין פסח דורות :

[ב] **ברכות** לראש צדיק . לכך מס' ברכות התחלה מש"ס שעיקר הכל דע את אלהי אביך ואח"כ עבדהו שצריך לידע למי עובד . וזהו הברכה לפני כל מעשה לייחד כל מעשיו לה' כמ"ש בכל דרכיך דעהו כמ"ש הרמב"מ . וזהו ע"י הברכה וכמו שאמרו השיעור בה קטן שיודע למי מברכין . משא"כ בשאר מצות אין השיעור שידע למי מניחין תפילין וכיוצא . מבואר שהברכה עיקרה הידיעה למי מברכין שעל כן נוסדה . וזהו התחלת הכניסה לתורה כמ"ש ראשית חכמה יראת ה' . ויר"ש הוא ע"י שויתי ה' לנגדי תמיד כמ"ש בהג"ה דריש או"ח . והיינו ברכות שכולן מתחילין בלשון נוכח שמיד בהתחלת הברכה צריך להיות הש"י נוכח עיניו כאלו עומד עליו ומצוהו . והסיום לשון נסתר דמיד נעלם כמ"ש על גוזליו ירחף נוגע ואינו נוגע כידוע :

[ג] **עיקר** הק"ש קבלת עול. מ"ש ועול תורה ומצות כדאי' (ברכות יג.) וצריך ביום ולילה . ולא בבוקר וערב אלא בשכבך ובקומך ע' שם י"א א' . דהיינו הזמן בזה משום דהבוקר וערב הם שינויים בעולם ולא באדם והי' די בקבלה א' לשניהם רק מפני השינויים שבאדם שביום קם ועוסק במלאכתו וצריך קבלת עול מ"ש שכל מעשיו יהי' לש"ש כמ"ש (עירובין סה.) אנן פועלי דיממא כפועלים העושים מלאכה שכל מעשיהם לאדון ואפי' בברהמ"ז מקצר בשביל עבודתו . ובלילה עת שכיבה ומנוחה צריך ג"כ קבלת עומ"ש שגם בשכבו על מטתו ידע לפני מי הוא שוכב כמ"ש בהג"ה דריש או"ח . וזה מלאכה יותר גדולה . וכמו ששמעתי בזה ע"פ ויחלום יעקב שמהחלומות ניכר מעלת האדם אם גם כשאינו עושה כלום רעיונותיו רק והנה ה' נצב עליו . ובדבר זה צדיקים מעטים שנתפארו כן . ולכך נתנו ברכה היתירה לערבית שהוא השכיבה לשלום :

[ד] **מצוה** ראשונה שנתחייב האדם כשנעשה האדם בן י"ג שנה הוא ק"ש של ערבית שהוא הראשית כמש"ל כי הוא וברכות א' רק שהברכות בפרט המעשים וזו בכלל על כל מעשה הקימה ועל כל מעשה השכיבה ושל ערבית קודם כדפתח בי' תנא דאקרא קאי . ויליף מברייתו של עולם לענין קבלת עומ"ש דברישא חשוכא צריך קבלת עומ"ש אף מתוך החושך והסכלות והעדר המעשים ואז סופו לקיימה בעושר ונהורא דיממא השגה הברורה שעי"ז נמשך המעשה :

[ה] **ואעפ"י** שעיקר חיוב קבלת עומ"ש בק"ש מ"מ חיובה נמשך לעולם שאפי' רגע א' לא יזוז ממנו העול . וכמו שאומרים ע"ח שחטאנו לפניך בפריקת עול וכמ"ש הבע"ש ע"פ אשרי אדם לא

יחשוב ה' לו עון. וקבלת עומ"ש של ערבית זמנה כל זמן השכיבה שכל הלילה צריך להיות נושא בעול. אבל של שחרית רק בתחלת הקימה וכמו הברכה בתחילת המצוה סגי על כל המצוה אף שנמשכת זמן מה. לפי שקבלת העול די בתחלת המעשה ואח"כ קדושת המעשה ממשכת. וכמו בלשמה גבי גט כמ"ש בתניא פ' מ"א ה"נ ביום שהוא עת המעשה הוא רק בתחלת המעשה וכדדייק קרא בשכבך היינו כל הלילה דשוכבין. משא"כ בקומך הוא רק בתחלת יום דאז קמין ועומדין משא"כ כל היום הולך ויושב ול"ש בקומך. והיינו דעל יום מעשה כללות הקבלת עול מ"ש בתחילת היום די :

[ו] **קבלת** עול מ"ש שלימה אמרו (ברכות טו.) נפנה פי' מכל גילולי תאות עוה"ז המותרות אשר לא לש"ש. ונוטל ידיו שמעתי שזה רמיזת רחיצת ידים על סילוק נגיעות. וי"ל עוד רומז על הרחיצה ממה שכבר נתלכלכו כלי המעשה מאותם הטינופות ירחצם במי הדעת וטהר. ומניח תפילין כמ"ש ביע"ד שהוא חותם ש"ש שנושא עליו כמו עבד שנושא הנסקא מאדונו לאות שהוא אדונו. ועל ידו לאות לעצמו ועל הראש לאות לכל עמי הארץ כי שמא דמרא עלי'. וקורא ק"ש קבלת עול מ"ש ועול תורה ומצות ומתפלל [גם זה מכלל מלכות שמים כמ"ש תוס' יד ב'] כי ק"ש אינו לנוכח הש"י משא"כ תפלה כדפירש"י (ברכות כה רע"א) ושלימות המלכות שמים שיהי' לנוכח הש"י. ואחר כל ההכנות אלו אז מתפלל :

[ז] **זמן** ק"ש תלי בזמן אכילה במשנה דריש ברכות ושם בברייי' ע"ב. כי אכילה הוא קיום החיים וכך קבלת עול מ"ש. וכמו שאכילת האדם בבוקר ובערב כך קבלת עומ"ש. ומ"ד מעני בדעת שאין לו נר להאיר עיני שכלו וממהר באכילה פשוטה כך קבלת עומ"ש בפשיטות כעני זה שאוכל רק פת במלח. וחד מ"ד דבתר רוב בנ"א דג"כ א"צ טהרה רק מתינות קצת עד שיהי' נר ה' נשמת אדם מאיר עיני שכלם. ולחד מ"ד כבלילי שבת שהכל מוכן מבעוד יום ודי לק"ש של ערבית ההכנה שמבעו"י ע"י מעשה היום וא"צ הכנה אחרת. והלכה ככהנים שהם הבטלנים מכל עניני עוה"ז שאין להם אלא עסק התורה כמ"ש הרמב"ם סוף (ה' שמיטה ויובל) וכן שמעתי בזה ואכילתם קודש לה' וצריכים טהרה וכך לק"ש נפנה ונוטל ידיו קודם כמ"ש לעיל פירושו :

[ח] **וזמן** ההכנה הזו הכל לפי מה שהוא אדם וחסידים היו שוהים רק שעה א' לתפלה כדאי' (ברכות ל:) וזה טעם ג"כ שהרחיבו בזמן של ערבית עד עמוד השחר כי בחשכת ליל קשה למצוא בהירות מלכות שמים פעמים עד עה"ש כולי האי ואולי. משא"כ ביום כמ"ש להגיד בבוקר חסדך אז אפשר להגיד מיד בבוקר מתוך אור הניכר. משא"כ בלילות רק האמונה בלב ולא ההגדה שהוא ההוצאה מכח אל הפועל על העבר' אלא הקיווי על העתיד כאשר אתא בוקר גם בכל הלילה כולה. ולכך תפלת ערבית רשות כי תפלה הוא הכרת הנוכח יותר מק"ש כמ"ש לעיל אות ו' וא"א לחייב בלילה דזה שמי לעלם כתיב בעוה"ז שדומה ללילה. רק רשות למי שחננו ה' להיות לילה כיום יאיר לו. רק האידנא בעקבות דמשיחא קרוב לאור היום קבלינהו לחובה. ותפלת השחר ג"כ זמנה עד חצות יותר מזמן ק"ש כי לקבלת הנוכח ממלכות שמים צריך הכנה יותר. ולכך יש תשלומין לתפלה

לתפלה אלא תפלה הסמוכה אע"פ שעבר הזמן משא"כ בתפלה השלישית הוי מצוות כו' דבתרי זימני הוי חזקה לגבי אותה דלא מגי מכוין לה :.

[ט] **ישב** אדם ולא עשה מצוה שחובה עליו לעשותה כאלו עשה עבירה. כך שמעתי מדיוק לשון המשנה דריש ברכות להרחיק מן העבירה. ופשוט הוא שכן מצינו (ר"ה יז.) פושעי ישראל בגופן קרקפתא דלא מנח תפילין אע"ג דאינו אלא בשב ואל תעשה :

[י] **כל** בנין לימודו יהיה על המקרא שאיוה ה' וזה יהי' נוכח עיניו כי ע"ז הוא דן על מה שצוה הש"י בתורתו. וע"ז רמז בראש המשניות דפתח מאימתי ותנא אקרא קאי כדמפ' בגמ'. לאורויי דכל משנתו רק אקרא קאי ולא כלימוד חכמה מחכמות. וכמדומה שכך שמעתי ג"כ :

[יא] **ילפינן** מברייתו של עולם דבכל דבר הלילה קודם ליום כדאי' ריש ברכות. כי בכל דבר העדר קודם להויה וכי אשב בחושך אדע כי אח"כ ה' אור לי. כי כל חיי האדם כך מורכבים מהזמן חושך ואור יום ולילה כך חוזר חלילה רק שהחושך קודם דקליפה קודמת לפרי. חוץ בקדשים קיי"ל הלילה אחר היום כי מי שכבר בא אל הקודש היום קודם כמו מי שעומד תוך הפרי אצלו הפרי קודם לקליפה [ולכך ס"ד גם לק"ש וכמ"ש במק"א]. ועי' בתר"י ברכות ח' א' ד"ה ואומר דגם בתורה כן :

[יב] **בתשובה** יש ב' ענינים להבא ותיקון העבר. וזהו טעמא שצריך ב' דברים טהרה על להבא [במי הדעת הוא תורה תבלין ומצלי מעבירות להבא שהמאור מחזיר למוטב כמ"ש במד' ריש איכה. וכמ"ש בתדב"א ובמדר' (ויק"ר פ' כה) שהתשובה למד דף א' ילמוד ב' דפים] וכפרה הוא לתקן העבר ולכפר החטא והוא ע"י קרבן ודוגמתו תפלה או תענית וצדקה. וקיי"ל כפרה לא מעכבת דתשובה אפי' הרהר בלבו הר"ז צדיק גמור וזהו רק לתרומה המורם מן החול הגמור להיות עכ"פ בגדר צדיק. אבל לקדשים הרוצה להתקדש ולהיות קדוש צריך ג"כ לרפא את הקודש. ואלי זמן קבלת עומ"ש בתרומה דכפרה לא מעכב לקבלת עומ"ש וק"ש דהיינו תורה כדפירש"י שם ריש ברכות בשם הירוש' ובמנחות צ"ט ב' ע"ש ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי אבל מיד שנטהר על להבא הרי זה צדיק גמור ויכול לקבל עומ"ש. רק הערב שמש צריך דהיינו שעבר יומו שהי' טמא והעריב עליו השמש בטהרה וזהו שינוי זמן עד"ש הרמב"מ (פ"ב מה' תשובה) בשינוי השם. כלו' איני עומד עכשיו באותו זמן וגבול כעת שנטמאתי כי ההוא יומא דקא גריס שבכל יום האדם עומד בענין אחר. ושמשא ממילא ערבא ע"י הקב"ה כי אלמלא הקב"ה עוזרו כו' :

[יג] **הזמן** מורכב מיום ולילה וכן חיי האדם אור וחושך עולה ויורד כידוע מאמר הבעש"ט ע"פ שבע יפול צדיק וקם. כי ז' ימים הוא שבוע א' ואח"כ חוזרים אותן ז' ימים חלילה. ואמנם גם בעת החושך צריך אור הלבנה או אור כוכבים דכמי אור הוא כדאי' ריש פסחים ולא שיהא חשוך לגמרי. ובביתו צריך אור הנר [מצוה. ואור תורה שמש ומגן ה' זהו תורה לש"ש בבהירות הכרת ש"ש. וזהו ואוהביו כצאת השמש. ומצדיקי הרבים ככוכבים שלומדים תורה נגלה לרבים] ופי' בביתו בחדרי לבו אור הנר יפה לבדיקה שאור שבעיסה הטמון

בחורין

בחורין ובסדקין זה טוב יותר בלילה בעת החושך שאז אור הנר מאיר [משא"כ ביום אין מאיר דשרגא בטיהרא ועי' (בירוש' ריש פסחים) דביום אף במקום חשוך אין מאיר כ"כ. בזמן שהש"ש נגלה על כל פני העולם קטן אין נר מצוה חשוב לכלום] וע"י יכול לבדוק כל המיני חימוץ מסדקי לבבו עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו. והנה אור השמש מטהר זמן היום והשלמת הטהרה כאשר איערב שמשא כדאי' ברכות ב' דלולי נטהר לא איערב עדיין וכל כמה דלא איערב עדיין צריך אותו זמן טהרה ע"י אור השמש שהוא משתדל בטהרתו :

[יד] **וגם** ביום יש פעמים עננים המונעים האור אבל לא מחשיכים. והם לטובה כי המסתכל בשמש עיניו כהות וגם למנוע תוקף החום המזיק פעמים לאדם כמו שמצינו בנדב ואביהוא. וגם עיקר טובה כמו ששמעתי בענין זה ע"פ המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר שעי"ז מוריד טפה חדשה לגוף המצמחת אבל המטר עצמו אינו טובה אלא בזמנו. ופעמים שהענן רעה שצריך תוקף החום והוא בעת גמר הקצירה שהוא גמר המעשה דמכונה קצירה כמ"ש בספ"ק דב"ק כמ"ש במק"א :

[טו] **מצוה** הוא זכות לאדם שתזדמן לידו כמ"ש שכר מצוה מצוה וכמ"ש בתוספ' (פאה פ"ג) באותו שנזדמנה לידו מצות שכחה הביא עולה ובסוכה (כח :) דגשמים בחג סימן רע משל כו' ובאוה"ל כאשר הש"י רוצה לשלוח דורן לאוהבו מזמין לו עני. ולכן מברכים שהחיינו על מצות שקבוע זמן. וזהו הלשון זכאים לאכול בתרומה ברכות ב' ב' דאכילת תרומה מצוה כדאי' פסחים (ע"ג רע"א). ותנא דידן נכנסין לאוריי דכהנים זריזים וזריזים מקדימין ותיכף ברגע ראשונה שמטוהרים הם נכנסים שמיד בהגיע זמן המצוה יתחיל הכניסה וההכנה למצוה. ואגב אורחא קמ"ל דצריך כניסה והכנה למצוה ולא אוכלין מיד. ומ"ד מטוהרין י"ל דתוס' ד"ה משעה הק' ע"ש וי"ל נכנס היינו הכנה כנ"ל ובשעת כניסה יקרא והאי מ"ד סובר דאין פנאי בשעת כניסה לקבלת עומ"ש ותפלה דדי בהכנה מועטת. א"כ סובר דקבלת עומ"ש אינו ראוי בשעת כניסה דאינו מענין ההכנה רק מצוה באפי נפשה לכ"א מטוהרים. ותנא דידן דקיי"ל כותי' סבר דקבלת עול מ"ש ותפלה הוא עצמו ההכנה ומעניינה והכנה כזו צריך לפני המצות שיקבל עליו קודם עומ"ש בנסתר דהיינו ק"ש ובנוכח שהוא תפלה. וזהו שברכה שלפני אכילה שהוא נוכח ונסתר. ומתחלת בנוכח שגם לברכה צריך הכנה שגם הוא נעשה מצוה דרבנן כיון שיוצא לפועל בדבור. וע"ע מ"ש בזה בקו' עת האוכל :

[טז] **דבר** מצוה שעושהו מפני הספק חל עליו קדושת הש"י בוודאי כיון שצריך לעשותו מפני הספק דוגמת יו"ט שני. ועי' שבת כ"ג א' דמברכין אשר קדשנו במצותיו אספק חוץ מדמאי דרוב ע"ה כו' [יעמ"ש בזה להלכה בחי']. דוגמת מ"ש בתשו' הר"ן הובא ב"י יו"ד סי' רכ"ח דכיון שמספק צריך חשוב כוודאי [יעמ"ש בזה בחי']. וכ"מ לשון הגמ' ברכות ב' ב' משעה שקידש היום בע"ש ע"ש ברש"י דהיינו בס"ש וקרוי קדש היום בקדושת שבת. [ועל שעת בה"ש י"ל גם השבת ישראל דקדשינהו לשבת אף דקביעא וקיימא חומרא דספק הוא מישראל] דכל שבנ"י מחמירים ע"ע לעשותו מצוה נעשה מצוה ויש בו קדושה :

[יז] **זמן** עבודת הפועל רק ביום כמ"ש יצא וגו' עדי ערב ולכ"א בעירובין (סה.) אנן פועלי דיממא אבל ליליא לשינתא רק כי יזיף בימּמא פרע בליליא [ועשתר"י ברכות ח' א' משמע דכן הלכה]. רק מ"מ מצינו גבי מלאכת בהמ"ק ברכות ב' ב' ס"ד דמקדשי ומחשכי גם בלילה ולמשקא נמי רק משום דהוצרכו הלילה למשמר. וע' שבת פ"ט ב' אמרי' דל פלגא דלילותא. ונראה דגם בכל עבודת ה' הלילה רק למשמר כמ"ש (זח"א כז א) לשמרה זו מצות ל"ת וכמ"ש (עירובין צו.) דכ"מ שנא' השמר וגו' הוא ל"ת והיינו שלא יעשה עבירות ולכך בשינה די עד"ש בפ"ק דע"ז (יט:) יכול יגרה עצמו בשינה כו' ע"ש:

[יח] **קבלת** עומ"ש דערבית אעפ"י שהתורה תלאתו בשכיבה מ"מ עיקרו תלוי בלילה ג"כ רק שדרך שכיבה בלילה נקט כן קרא. כי השכיבה מיוחדת ללילה שאינו זמן פעולה אפי' אי איכא אינשי [דבזה שגי ע' ט' רע"א] דגנו ביום אינו קרוי שכיבה לפי שהיום מיוחד לקימה דהיינו עבודה. כ"מ דהעיקר בלילה מלשון משעה שקידש כו' ברכות ב' ב' דקשה ע"ז קו' הגמ' שם מכדי כו' לימא משעת בה"ש לפי פירש"י שם [ולולי פירש"י אפ"ל דמשעה שקידש היינו תוס' שבת וא"כ לק"מ די"ל דכ"מ אבה"ש דר"י ע"ש בגמ'. ולפירש"י צריך לדחוק דתוס' שבת דרבנן והכא דאו' קאמר וצ"ע] דע"ז לא שייך דקמ"ל דקדושת היום מבה"ש דזה עדיין לא נשמע מדבריו אם הי' מקום להסתפק בזה אלא וודאי דעיקר ק"ש בלילה ולכך מציין משעה שקידש היום דלענין שבת קרוי לילה וכיון שכבר מצאנו פעם א' דנקרא לילה שפיר י"ל גם זמן ק"ש אז כיון דאיכא דגנו. כי עיקר השכיבה מיוחד לעת החושך והעדר האור והבהירות אז הוא עת שכיבה מעבודה [ורק למשמר ממזיקין שלא לעבור עכ"פ עבירות או מצות קבועות ע"ל אות ע']. וכ"מ עוד שם בגמ' והלא כהנים מבעו"י הם טובלים משמע דאין סברא דיהי' זמן ק"ש דשכיבה אז [מיהו זה י"ל פשוט דס"ל הא ודאי אין דרך בנ"א שוכבים כ"כ מבעו"י] מבעו"י כי היום למלאכה בעת האור לא ישב בטל כישן:

[יט] **בבל** הענינים ומעשה חלוקת הזמנים שמוטבעים בעולם והנהגתו הם ג"כ כן אצל השי"ת כמ"ש בפ' הרואה (נח.) מלכותא דרקיע כמלכותא דארעא וכ"א בברכות ג' א' איכא משמורות ברקיע כי היכא דאיכא (כ"ה גי' הרא"ש) בארעא והוא לגבי הש"י כדמסיים ועל כל משמר כו' [ורש"י שפי' אמלאכים. ל"י למ"ל. אבל קושטא כן דלשון משמורות כמו משמורות כהונה שומרי בהמ"ק וכן למלכים שומרים בלילות ומתחלפים בכל משמר וזהו ג' משמורות וכן במלכותא דרקיע. וכמו שיש בארעא ניכר חלוקת הזמן לכל אדם כדמסיים חמור כו' כן ברקיע ניכר גם לגבי הש"י נגד למטה]. וראוי לדבקה בו ולהתבונן במעשה הש"י לעשות ג"כ כן וכמ"ש הרא"ש שם אהך דועל כל משמר לכן ראוי לכל ירא"ש כו'. וההתבוננות הוא כפי ענין הזמן ובלילה שהוא רומז זמן הגלות כמ"ש שומר מה מליל הקב"ה יושב ושואג כו':

[כ] **איבא** משמורות ברקיע לדברים רקיעיים ר"ל לעבודת הש"י כי היכי דאיכא בארעא בענינים הפחותים ועבודת האדמה כך ממש דוגמתו וממנו נקח לעבוד ה' [באותו עת] בענין זה. סימן לדבר משמר א' חמור נוער. החומר [דוגמת חמור.

עד"ש עם הדומה לחמור] גם הוא נוער כחמור למשוי המצות בכלי המעשה . ב' כלבים צועקים . כמ"ש בזוהר צוחין ככלבא . בתפלה . [והכלבים עזי פנים . וכן חוצפא בתפלה כלפי שמיא מהניא כמ"ש בתענית (ח.)] כמ"ש (שבת קנה :) לית דעניא מכלבא עני בדעת ואין לו אלא תפלה כמ"ש בשמו"ר (פ' לח) א"ל אין אנו יודעין כו' ע"ש . ג' תינוק יונק היינו תורה כמ"ש בפ' ע"פ (קיב.) ממה שעגל רוצה לינק שתורה נמשלה לחלב . ואשה כו' היינו תורה כמ"ש (יבמות סג :) רק אשה היא המינקת והיינו גדולי ישראל ותינוקת של בית רבן מקבלין מהם . והם תורה ועבודה וגמ"ח [וכן תורה ותפלה וקרבנות (היינו מעשה) בשמו"ר שם] שהם נגד מחשבה דיבור ומעשה כמ"ש במק"א . רק שבלילה בעת החשך הם הפוכים וכמ"ש במק"א :

[כא] **אתערותא** דלתתא בעבודת ה' מעורר למעלה דוגמתו כמ"ש בזוהר פ"פ . וכמ"ש (חגיגה טו :) אשכחי' רבב"א לאלי' כו' א"ל עכשיו א' משמי' דר"מ [וכעין זה בפ"ק דגיטין (ו' :) בר' אביתר] . וזהו איכא משמורות ברקיע כי היכי דאיכא בארעא . שמתעוררים בארעא כפי הסימן דיהיב :

[כב] **ג'** משמורות וזמנים חלוקים הוי הלילה [וע"ש ע"ב דלחד מ"ד ד'] . ואותם היודעי בינה לעתים יש להם ג"כ לחלק הלילה לג' משמורות וזמנים כל משמר הוא זמן בפ"ע וכן חשכת האור וכ"ה זמן הגלות חלוק לג' עתים אלו וכמ"ש במק"א :

[כג] **בכל** מעשה השי"ת יש סימן ניכר למטה וכמ"ש בס' לקוטי אמרים מהר"ב זצ"ל כי חסרון שמגיע לצדיק הוא לסימן לו שידע שאותו החסרון בשכינה כביכול עש"ב . וזהו על כל משמר שואג כו' וסימן לדבר ר"ל שיש סימן ניכר למטה . ושאגה א' שהוא במשמר א' דגלות כ"כ בתוקף עד שניכר גם בחמור שהוא ברי' פחותה ביותר כמ"ש עם הדומה לחמור וכמ"ש בב"ק (לג :) קרייך חמרא כו' . ובשני' רק בכלבים שאין פחותים כ"כ שיש בו צד א' דקדושה כמ"ש (ב"ק ס :) כלבים משחקים כו' כלבים בוכים כו' דכלב בגימ' אליהו . (ע' פי' פרק שירה בסי' ריעב"ץ) כי יש עזות דקדושה עז כנמר [זהו דוגמת קנאת פנחס זה אלי'] . ובלישנא דאמצעית דאמצעיתא היינו חצות עת רצון כמ"ש יבמות ע"ב א' לכך הסימן כלבים צועקים והיינו הרמת קול שמחה אלי' בא לעיר שהוא סי' עת רצון כמ"ש הנני שולח וגו' לפני וגו' . כי מחצות ואילך מתחיל הרגשת היום עד"ש משמורה ופלגא כמי הוי משמורות . ובשלישית ההרגשה רק לבנ"א שלימים ולפי שקרוב לאור היום הם מתעוררים ע"י האתערותא דשאגה דלמעלה שהוא מתוך הרגשת האור . וכן הם מתעוררים בספור דחבה אשה לבעלה [כנס"י והש"י כמ"ש בשה"ש] ותינוקת של בית רבן יונקים משדי כלל הכנס"י ע"י שמתעוררים לינק . וכהרגשה למטה בפשטות המעשה אבל רק במין האדם . ובראשונות אין בנ"א מתעוררים שמתוך תוקף החושך א"א להרגשה להיות מכח האדם שבאים רק מכח החומר :

[כד] **משמור** א' בלילה חמור נוער . שניעור עדיין לפי שהוא זמן שהולכין לשכב רוב בנ"א [דל"ל דמה דאיכא דהולכים לשכב יועיל כדלדידן איכא דגנו דא"כ כל הלילה כמי ע' ברש"י ותוס' ע' א' ד"ה ובלבד דים שהולכים אז תחילת שכיבה

שכינה] עי' בתר"י במשנה דריש ברכות [אליבא דר"א וה"ה לדידן] ולכך ניעור עם בעליו עדיין בסוף משמר א' אבל להלאה קשור על אבוסו. משא"כ כלב אין בעליו קושרו באבוס [רמז אני ישנה ולבי ער לצעקה בתפלה עבודה שבלב] ובתחילת (לל"ק) משמר ג' שוב נעורים א"כ אין זמן שינה רק משמר אחד היינו ד' שעות וללישנא ב' דבסוף משמר ג' נעורים זמן שינה ח' שעות וזהו כד' רמב"ם בה' דיעות דפסק כלישנא בתרא כדרכו. ועי' בתוס' עירובין ס"ה א' ד"ה אלא. י"ל לילי תקופת תמוז הם ח' שעות בא"י. ועי' שילהי תענית ל"א א' דמט"ו באב צריך להוסיף והיינו מחצי תקופת תמוז דמחצי ולמעלה מתחיל להתגדל הלילה. וגם לפי שהחצי לעולם כסיום ועד החצי כהתחלה לפי שרובו ככולו בכ"מ וכמ"ש במק"א טעם תפלת השחר עד חצות משום דמשמורא ופלגא כו'. ועי' סוכה כ"ו ב'. והאר"י ז"ל כ' דשיתין נשמי ו' שעות ע' במקדש מלך ויגש ר"ז א' ויעמ"ש בתי' :

[כה] **משמור** ב' כלבים נועקים. כשהכל ישינים דבמשמור א' יש בנ"א ניעורים ואין מניחים אותו. וכן תפלה טוב במקום שאין בנ"א כי הם מבלבלים אותו בפניות ומחשבת חוץ ושאר מחשבות זרות בא ע"י וכמ"ש בדגמ"א כ"פ ע"פ וכל אדם לא יהי' וגו' בבואו לכפר בקודש. ותפלה בצבור כשגם הצבור מתפללין אין דעתן עליו וכן הוא עליהם. [וגם בתורה א' (פסחים קיב.) לא תשנה בגבהה של עיר אע"פ שאמרו (נדרים פא.) הזהרו בחבורה וכן בכ"מ. היינו כשלומד עמהם אבל לא במקום בנ"א שאין לומדין עמו]. ואפי' שיש בנ"א צריך לצייר במחשבתו כאלו אין איש בעולם וכמ"ש בדגמ"א שם. וללישנא דאמצעית דאמצעיתא

א

לפי שאז תוקף השינה כי בסוף א' מתחילין ובתחלת ג' ניעורין. ואפי' יצעקו לא יגערו. וכך צריך להיות השינה בלבו מכל ענייני עוה"ז שאפי' ע"י הצעקה בתפלה ברך עלינו השנה וכיוצא לא יגערו רק יכוין הכל צורך גבוה כידוע. וכל ענייני עוה"ז יהיו בטילים אצלו דכישן דמי :

[כו] **משמור** ג' תינוק יונק ואשה מספרת. שניהם יחד וזהו רק במשמר ג' שיהיו כולם נעורים בזמן א'. וכן בנמשל יניקת תינוק משדי אמו התורה כאשר אשה מספרת ויהי' גם אהב [הקב"ה כמ"ש בר"פ כ"מ] משתעשע ביניקת התינוק וזהו רק במשמור ג' שכבר שלם במעשים ובעבודה שבלב. והנה במעשה הקדים תינוק יונק שהוא המעורר קודם לאם והיא מעוררת לבעל. אבל להלן בשמיעה לאחרים למאן דגני כו' אמר להיפך אשה מספרת שקולם נשמע ושומע קודם ואח"כ כשמטה אזנו שמע קול תינוק יונק. והנמשל יניקת תנוקת של בית רבן משדי אמם [כנס"י כמ"ש בר"פ כ"מ] ראשי הדור והם אז מספרים כבוד אל ושכינה מדברת מתוך גרונם [וזהו במשמור ג' של גלות הדומה ללילה] באמת תינוק יונק קודם. רק להרגשת עין בנ"א אשה מספרת קודם. וכמ"ש בס' תולדות י"י ע"פ גמר חסיד כי פסו אמונים בשם ר"ל פיסטינר דהאי קרא מרישי' לסיפי' ומסיפי' לרישא מדרש. וכמ"ש (ערכין יז.) פרנס לפי הדור דור לפי פרנס. והי' קדיש כנ"ל :

[כז] **צריך** בתחילת יום וכן בתחילת לילה להתפלל על הגלות [שעבוד כו' ושאור שבעיסה שקולים והכל א'] ועי' במג"א ר"ס א' בשם של"ה. לפי שאז הקב"ה שואג כו' [וכדיליף בהר"ש על סוף כל משמר

מזה

מזה] כדמשמע מלשון הגמ' סימנא לפ"ל אורתא סימנא למ"ל יממא הוא דקשה הא מצינו ביומא (כח .) שטעו במאור הלבנה שהוא אור היום וכן מצינו להלן (כז ב') ביום המעונן התפללו של שבת בע"ש וא"כ שפיר צריך סימנא כשאינו ניכר. וע"כ דהך סימן פי' סימן על אמירות השאגה וע"ז אמר דלילה ויממא הוא וא"כ אין צריך סימן טפי [ניכר למטה כמשנת"ל אות כג] כי ודאי בהתחלת הזמן דלילה ודיום שהוא חליפות זמן דעוה"ז אז שואג על החורבן שכבר מתחיל עוד זמן בפ"ע מהזמני העולם ועדיין בן דוד לא בא. וזה שא' נמי להלן למאי נ"מ למיקרי ק"ש דקשה למ"ל למאי נ"מ כו' וכי לעיל קאמר נ"מ והול"ל רק סימנא למאן דגני בבית אפל. ע"כ לזה אין צריך סימן רק הסימן הוא שניכר למטה איזה שינוי אז וזה לאות על השאגה. אבל אח"כ למאן דגני קשה למאי נ"מ הוצרך לומר למקרי ק"ש. וה"ה דשם הוה מצי למימר ליום המעונן או זריחת אור הלבנה כנ"ל אלא דמאי דשכיח טפי נקיט:

[כח] **מאן** דגני בבית אפל. פי' כמ"ש בפ' חלק (לב.) הוי קבל וקיים כדתנן בית אפל כו'. והיינו שאין מאיר בו שום אור אלהות ולא ידע זמן קבלת עול מ"ש אימתי כיון דשמע תינוק כו' יצטרף עצמו בהדי צבורא ובהדי ראשי העדה ובהדייהו גם הוא יוכל לקבל כידוע כאשר נכלל נפשו בנשמות גדולי הדור הם מעלים אותו. ודוקא (ה)כשאין יכול לצאת מן הבית אפל דלא עדיף האי סימנא מחזקה דהיכא דאיכא לברורי מבררינן ויצא לחוץ לראות. [ולכן לא נקט טפי סומא. דעדיין צ"ל דגני בבית סגור שא"י לצאת לשאל מבכ"א] אך כשאין יכול כלל אחר כל השתדלות להגיע לבבו למקום האור אז יצטרף בשמיעות קול תינוק ואשה משא"כ ביכול לצאת כמ"ש בשעה"ת ממשל דחבורה שנחלה א' או שמת ע"ש:

[כט] **מתחלה** הוא חורבן הבית [הפנימי. בית דירה ונו די רק חורבה שחרב מאין דרים] ואח"כ שריפת ההיכל [החיצון. וחורבנו היינו שריפה] ואח"כ גלות ישראל. וכן החוטא מתחלה בלב שחרב מיר"ש ואח"כ בנוח [שגם אינו מדור קבוע. כי בית זו אשה שהיא הלב. והוא נשרף לגמרי שאיננו מקום מכיל אף לפרקים מחשבת ש"ש שאולי יבוא הרהור תשובה ללב] ואח"כ כל איברי המעשה גולים למקום הטומאה. ובתשובה להיפך כמ"ש בזוהר (ח"א קלד א) מתחלה בונה ירושלים והדר נדחי ישראל יכנס [ובירוש' דמע"ש (פ"ה ה"ב) דבנין הבית ע"י מלכי או"ה] דמתחלה תקון המדות והלב ואח"כ למעשים. ונראה דהיכל קודם בבנין לבית וכן מתחלה המות כמ"ש הרמב"ן רפ"ב מיסה"ת וכילד הדרך כו':

[ל] **אף** מעשה שאינה הגונה בעלם כל שהיא הגונה כפי מחשבת האדם והיא מעשה מלוה רק שהי' לו לעשותה עלהיו"ט אין לנו למנוע ממנו עשייתה [כדמשמע מאליהו שהמתין עד שסיים תפלתו ולא מנעו תיכף. ואולי י"ל דלא הי' שם מקום פנוי להתפלל עוד. והי"ל להתפלל בדרך ר"ל קודם שנכנסת לחורבה. ואינו במשמע. אלא גם שהי' יכול לצאת להתפלל לא מנעו מהתפלל בחורבה. ואולי לבל יתבלבל בתפלתו עי"ז כיון שכבר הי' מוכן להתפלל לא רצה למונעו אף שאינו ראוי עפ"י דין לעשות כן לכתחילה]:

[לא] **אין** להתפלל במקום שאפשר להתבלבל באמצע אלא תפלה קצרה בלא

יתבלבל

יתבלבל בה. כי טוב מעט בכונה מהרבות בלא כונה. וכן בכל ענין וזמן כשאין יכול לכוין כל התפלה ועוברי דרכים דרך המלך של עולם חלל שמאלי שבלב יפסיקוהו מעבודתו יתפלל תפלה קצרה עכ"פ בכונה:

[לב] **אין** נכנסים לחורבה פי' מקום פנוי ממושב בנ"א האמיתים ומקום מצוה רק כל מחשבת הרשות. מפני החשד שיחשב לעצמו שמא יש איזה תאוה בדבר. ומפני המזיקין דכל מקום הפנוי מקדושה יש מקום למזיקין וכח היצר להתגבר. ומפני המפולת דסתם חורבה רעועה שא"ל קיום כמ"ש שקר אין לו רגלים. ואפי' לצורך עבודה [להתפלל] אין ליכנס אם יכול [להתפלל] בדרך הוא דרך המלך פילון נפולש לעבודת ה' ואע"פ שדרך המלך הוא מלא מעוברי דרכים והם המפסיקין להולך בדרך ה' מוטב לעבוד שם עבודה קצרה כפי היכולת מליכנס לחורבה ומחשבת חוץ לצורך עבודה. אם לא בח־רבא חדתי מחודשת מאתו ובתרי שאינו יחידי בעבודתו על דרך הזה. וכשרי שכל כונתם לעבודת ה' ודלא קאי בדברא שהוא מקומן של כח היצה"ר:

[לג] **אע"ג** דזריזים אין מקדימין טפי מצפרא כמ"ש פ"ק דפסחים (ד.) זהו מצד הזריזות למצוה לבד אבל בדבר מצוה הנצולה לשעתה לא ולמד מפועל בעסקי העולם בדבר הנחוץ. ולכך ס"ד בברכות ב' ב' דלמלאכת בהמ"ק הוי מחשכי ומקדמי גם בלילה ע"ש. וי"ל גם למאי דדייק מקראי דלא חשכי וקדמי היינו מפני שהי' להם הלילה למשמר וג"כ לא היו פנויים לכך אא"ל דמחשכי ומקדמי אבל בלא"ה ודאי למצוה נצולה דעבדינן כן כנ"ל:

[לד] **כל** הלילה איברי לשינתא לחד מ"ד בעירובין ס"ה א' וע"ש בתוס' דהיינו לילי תקופת תמוז ועי' תענית ל"א א' דמט"ו באב צריך להוסיף והיינו מחצי תקופת תמוז וכמ"ש במק"א דלעולם ההתחלה נמשך עד החצי דאח"כ רובו ככולו וכאלו כולו עבר והלילות מתחילין להתגדל. ועי' במשנה ריש ברכות דזמן ההתחלה לישן עד סוף האשמורה הראשונה ואף ר"ג וחכמים מודים לזה כמ"ש בתר"י [וצ"ע המאי לא פי' דפליגי אף אזמן התחלת שכיבה דאיכא אינשי שהולכים לשכב בהאי שעתא דהא קיי"ל דאומר השכיבנו ע"ל ט' א' ברש"י ותוס' ד"ה כלבד. וע"ש בגמ' ב' ב' בזה מחלוקת בהתחלה וע"ש בתוד"ה ואי]:

[לה] **לא** יכנוס לחורבא דשכיחים מזיקין [וע"ש בגמ' עוד ב' טעמים ע"ש הנ"מ בהם]. ועי' ב"ק כ"א א' וברש"י ע"ש. כי בית הוא מקום שמחזיק בו איזה דבר וכאשר חרב מאין יושב מבנ"א ולא מחפיליו [וכדאי' בב"ק שם דגם במחזיק בו תבנא וציבי סגי] א"כ הוא מקום הפנוי ומזיק ליושב בנ"א ולפיכך א' שם בב"ק דמקלקל ג"כ הבנין שהבנין מצרכי בנ"א ומאחר שזה היפוך הישוב הוא ג"כ הפנוי ומזיק לבנין שהוא מכלל הישוב:

[לו] **לא** יכנוס בבהכנ"ס יחידי בבהכ"נ שלהם שהיו עומדים בשדה ומסוכנים ממזיקים ולפיכך צריכים להמתין א' על חבירו [תו' שם ב' א' ד"ה מברך. ובהמתנה סגי כמש"ש מ"ג ב' דלב' אין מזיק וכ"א שם ג' ב' דבתרי ליכא ולכך כשיאחר א' די כמש"ש ה' סע"ב ב' שנכנסו כו' וע"ש ו' א' תוס' ד"ה המתפלל ויעו"ש שסיימו ולכך בלילה כו' משמע דבלילה גם בבהכנ"ס דילן שבעיר יש לחוש וכ"מ ממ"ש בד"ה מברך הנ"ל

הנ"ל אבל כו' אלא בלילה. אבל נ"ע דהא יראו עינינו נתקן רק בלילה ומלשון ודוקא כו' משמע דבבהכ"נ דילן א"צ לומר יראו עינינו ונ"ע. ובריי"ף אהא דב' שנכנסו כו' משמע גם בזמנם דוקא בלילה וי"ל"פ ד' התוס' ד"ה המתפלל הנ"ל קאי בזמנם. ולפ"ז יש להגיה בתוס' ד"ה מברך הנ"ל דנ"ל אחר תי' המזיקים „בלילה„ ותיבת אלא בלילה ט"ס ודחוק. ועבא"ח סי' נ' כש"ו יל"ע ונראה דס"ל דיתבלבל שייך גם בעיר כמ"ש בתר"י וגם זה דוקא בלילה אך על הי"א שברמ"א נרשם תר"י מבואר דלתר"י ה"ה ביום וכ"כ בב"י להתר"י אך נ"י מנ"ל. וי"ל תר"י קאי ע"ד הרי"ף דמיירי בלילה. ועי' בטור מ"ש וי"א דאף בשלנו כו' לכאורה הך י"א ד' תר"י וכמ"ש. אך ממ"ש בדיעה ראשונה בשדות אף ביום נראה דזהו דעת תר"י והי"א הוא ד' הרי"ף וס"ל דקאי אשלנו וכ"מ בב"י ע"ש. אבל נ"ע דהא הרי"ף אין מחלק וגם בשדה דוקא בלילה. ולכן נראה טפי דהי"א דעת תוס' כנראה מדבריהם שלפנינו. ולפ"ז בבהכ"נ שלנו בלילה אם יש חשש מזיקן תליא בפלוגתא. ובשלהם משמע אף ביום יש חשש ונ"ע דהא יראו עינינו תקנו רק בלילה. ועבשו"ע סי' רל"ו טעם אחר דהוא במקום תפלת ערבית דגם כשכולם ביחד יראים [או דמקומן שאני כמש"ל ג' ב'. או משום חיות ולסטים עי' בירוש' ריש פרקין ועי' פסחים ב' א' ובתוס' ויומא כ"א א'] אך ד' תוס' שכ' טעם להמתין נ"ע גם בש"ע סי' נ' שכ' משום בלבול ולא זכר מזיקין נ"ע קצת. אמנם באמת לא מצינו איסור לכנס יחידי בבית שבשדה ביום או שבעיר בלילה [רק לישן יחידי] וכן ממ"ש ג' ב' בחורבה בדברא משמע דוקא חורבא ובהכ"נ אינו חורבה כמש"ל דגם בי תבנא וליבי בגי [רק בשדה

בלילה י"ל חשש כמ"ש פסחים ב' א' ע"ש בתוס'] ועי' א"ח סי' ג' סי"א בהג"ה גם לענין בהכ"ס חלוק בין בשדה לבעיר. וי"ל גם בהכ"ס לא מקרי חורבא דהוא להשמיש אדם וי"ל שאני בהכ"ס דשכיחי מזיקין כמ"ש שילהי ברכות. אך י"ל גם בהכ"נ כמ"ש ב"ק ס' ב' דמה"מ מפקיד כליו:

[לז] **אשה** בדברא לא שכיחא. שדה הוא התפשטות לאורך ורוחב כמו שמשמעתי ע"פ ועתדה בשדה לך ושם לא שכיח תאות גופניות לחום ולחשוד עצמו בכך:

[לח] **למד** לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז (ברכות ד' א') ור"ל אף בדברים הברורים במחשבה כשבאים לגלוי שהוא הלשון המוציא לפועל מה שבכח בלב. יהיו תלויים בספק כי האדם עלול הטעיות ולכך צריך שכל גלוי מעשיו יהיו דברים מבוררים לכל ולא מה שמבורר רק לו במחשבתו. אבל במחשבתו יכול לחשוב אף דברים המבוררים רק לו ובכגון זה לבא לפומא לא גליא:

[לט] **פעמים** נדמה לאדם שיש לו סיעתא דשמיא לדבר שהוא עושה אל יסמוך ע"ז לאמר שדבר טוב הוא דלולי כן לא היה הקב"ה עוזרו שרק לבא לטהר מסייעין אותו אבל בבא לטמא א' רק פותחין לו ולא מסייעין. דמ"מ פעמים יש דלניסיון סייעוהו וכיוצא וכמ"ש במיכה שא' עתה ידעתי כי ייטיב ה' [ושם זה בהוי"ה שהוא קודש כדאי' בשבועות (לה ב)] כי הי' לי הלוי לכהן. הרי חשב שהי' לו סייעתא דשמיא ועזר אלהיי להזמין לו הלוי לכהן ולהטיב לו. [אמנם רז"ל א' בתדב"א (סא"ר פ' כו) כי מיכה כפר באנכי ובמק"א ביארתי שהוא כפירה בשורש הישראלי ועש"כ. ורק

בכאלה

בכאלה כמלא זה מי שהוא ח"ו שורש פורה כו'. אבל אנו אנן מי ידעינן מהיכי קאתינן כו' (כמ"ש קידושין ע"א:) והעצה לזה תפלה ותחנונים לרחמי שמים המועילים להפך גם השורש כמ"ש במק"א ע"פ לב טהור ברא לי וגו' דבריאה בכל מקום היינו יש מאין כנודע] וע"ל אות ס"ד:

[מ] **עיקר** התשובה הוא עד שיאיר ה' עיניו שיהיו זדונות כזכיות ר"ל שיכיר ויבין שכל מה שחטא הי' ג"כ ברצון הש"י כמשז"ל (ברכות לא סע"ב) ג' פסוקים כו' ואתה הסבות את לבם ואשר הרעותי כו' וכטעם ידיעה ובחירה שביאר האריז"ל בסוף ס' ארבע מאות שקל כסף ששניהם אמת כ"א במקום בפ"ע במקום הבחירה שם אין מקום לידיעה ובמקום הידיעה שם באמת אין מקום לבחירה וכשמשיג לאור זה העלום אז שבו כל זדונותיו בלתי יוצאים מעומק ידיעת הש"י והוא ודעתו ורצונו הכל א'. ומאחר שהש"י רצה כן הרי הכל זכיות וזוכה לכפרה גמורה שביוה"כ שזה סוד השעיר לעזאזל שאלו עשוהו האדם עצמו הי' עובד ע"ז גמור והוא לא יהי' שהוא יסוד כל המצות ל"ת וכל העבירות וההסרות מרצון הש"י. רק שהשעיר הוא ע"י רצון הש"י שהוא מצוה לשלחו לו נעשה עוד מצוה ולא עבירה. וכך פירשוהו רז"ל (פרדר"א פ' מו) ועי' ברמב"ן פ' אחרי שאנו נותנים חלק לעזאזל שהוא הרע מצד מה שהש"י צוה לתת לו ונמצא העבירה מצוה:

[מא] **אנכי** קודם ללא יהי' לך כי ע"י ההתבוננות הגמורה באנכי מצד אמונה הברורה בהש"י שהוא מצוי הוא ניצול מלא יהיה ונשמר מכל מיני הסרות ונזקין כי אז"ל (מד"ת וילא) עשה מצוה א' מוסרין לו מלאך א' לשמרו. והנה מדה כנגד

מדה כל המצות קבלו ע"י שליח נמסר מלאך ואנכי ולא יהיה שמעו מפי הגבורה לכך בשכר אנכי הקב"ה בעצמו שומרו. ובמקום אחר אמרו כי ממצוה נברא מלאך ובמצות אנכי נברא כביכול התגלות השגחת הקב"ה בעצמו במוחו ודעתו של זה בריאה ממש יש מאין במוח ולב אטום להיות מצוי אצלו תמיד ע"י אתערותא כחודה של מחט מתחא נפתח אח"כ כפתחו של אולם:

[מב] **בתפלה** הוא העיקר החשק והרצון להתפלל ולהתחנן וכמ"ש אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים כו' שהוא עצמו מאמרם שילהי מנחות בקרבנות [שהתפלה דוגמתן] שלא תאמר אעשה רצונו כו' ת"ל לרצונכם תזבחוהו דר"ל כי אין הקרבן מצוה וכמ"ש ולא צויתים גו' ע"ד עולה וזבח וכן בכ"מ. ועי' במ"כ בטעם הקרבנות. ונודע מ"ש מהר"מ אלשקר סי' קי"ז דכ"ה במד' וכו' משל כו' ע"ש דענין הקרבנות הוא שמקבל התקרובת נהנה ממנו וכל הע"ז אותו כח נהנה ומתגבר ע"י אותו קרבן כמו אדם ע"י מאכל ומתוך שידעו בע"ז כן הי' חשקם וכוספם שיוכלו להנות כביכול להש"י וע"ז נאמר למעשה ידך תכסוף כמשאז"ל (מד"ת תצוה ב) והש"י הרשם בכך שיוכלו לעשות כן שיהיו כמהנים אותו. רק מי שצריך לכך באמת הוא נהנה בכך אבל הש"י אין צריך לכך ולא תאמר אעשה רצונו כו' כבכל המצות רק לרצונכם כפי הרצון והחשק שלכם כך הוא הקרבן. רק דמזה הוא ההנאה להש"י מהרצון והחשק שלהם להנותו. וכן התפלה במקום הקרבנות שאין רצון הש"י מבנ"א שיתפללו לפניו וישנוהו רק הרצון שלהם להתפלל זהו רצונו ית' והבן זה:

[מג] **פעמים** יש אדם עומד בניסיון גדול

כ"כ עד שא"א לו שלא יחטא כד"ש (ברכות לב.) מה יעשה הבן כו'. ובזה הוא נחשב אונס גמור דרחמנא פטרי'. וגם בהסתת היצר בתוקף עצום שא"א לנצחו שייך אונס [ואם הש"י הסיב את לבו הרי אין חטא זה חטא כלל רק שרצון הש"י הי' כך] ועמ"ש בכתובות (נא:) גבי תחלתו באונס אפי' צווחת לבסוף שאלמלא מניחה היא שוכרתו מותרת לבעלה מ"מ יצר אלבשה הרי דזה מחשב אונס גמור אעפ"י שהוא מרצונה מ"מ יצר גדול כזה א"א באדם לכופו והוא אונס גמור ואין בזה עונש אף דעשה איסור כיון דהי' אנוס. אבל האדם עצמו א"י להעיד ע"ע בזה כי אולי עדיין היה לו כח לכוף היצר [וכמו ששמעתי בזה מענין זמרי שטעה בזה]:

[מד] **מי** שיש לו תשוקה גדולה לתאות הגוף אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא שיש לו תשוקה כ"כ. כי אדרבא הוא כלי מוכן לתוקף אהבת ותשוקת דרישת האמת. וכמו שנחמו ההוא סבא [אשר הוא אליהו לדעת י"מ בתוס' פ"ק דחולין (ו.) ושמעתי דכן הוא האמת. ודקו' תוס' שם אכ"מ] לאביי (בסוכה נב.) ועי"ז אמרו דלעת"ל צדיקים נדמה להם יצה"ר כהר ורשעים כחוט השערה ואינו שקר רק שניהם אמת כי לאלו תשוקתם ותאותם עצומה ביותר:

[מה] **בשחטא** הרבה עד שנסתם התשובה כי כבר סוגרו דלתי לבו עי"ז א' בורא ניב שפתים שלום שלום שהקב"ה בורא יש מאין הדבור של שלום שלום שהוא קבלת התשובה היפך הנאמר לרשעים אין שלום. ותחלת אותה פרשה (ישעי' נז) בפסוק הנחמים באלים וגו' שדרשוהו (נדה יג.) על המז"ל שעי"ז אמר בזוהר (ח"א ריט ב) דאין מועיל תשובה. ותחלת אותה פרשה הצדיק אבד וגו' דידוע בזוהר דשומר הברית נקרא צדיק ועי"ש כל הפרשה. ושם קרא ישעי' ליצה"ר מכשול כמז"ל (סוכה נב.). שהוא מן הצד הזה שהוא מכשיל לפני עור בדבר ג"כ. ואמר סולו וגו' [אבני קודש המשתפכות בראש חוצות] והעלה כי כה וגו' [קדוש הוא במקום גדר ערוה כמז"ל] ואת דכא וגו' כי יש מאין ידוע ליודעים שיש מקום שנקרא אי"ן וכשמשיג אור נעלם כזה משם משיג בריאה חדשה יש מאין ואיך משיג זה ידוע מאמר הבעש"ט ע"פ ה' צלך וכאשר הוא שפל רוח עד שהוא לאין ממש אז זוכה לכך למרום [המרומם מכל שהוא עלת הכל ושורש כל הנאצלים שהם כולם יש מאין כנודע] וקדוש. וזהו כי לא לעולם א"ו כו' רק כי רוח וגו' ודרז"ל (יבמות סב.) שיכלו הנשמות ורומז אז יתוקן זה וזהו נחומים לו ולאבליו הם אינון נפשין ערטילאין והש"י בורא וגו' יש מאין אמר ה' ורפאתיו שאין בזה שום עצה רק שהש"י ברוב רחמיו וחסדיו אמר ורפאתיו שכבר נרפא:

[מו] **לרשע** אמר אלהים מה לך לספר חוקי. ועל דבר זה ידוו כו' כי העובר ע"ד סופרים נקרא רשע כמ"ש (יבמות כ.) אבל עי"ז א' הקדמונים מאמר חז"ל (פסחים פ"ו:) כל מה שיאמר בעה"ב עשה חוץ מצא. ולא לחנם כתבה תורה ענין המעפילים בפ' שלח אשר כבר האמינו בדברי משה ולמה לא שמעו לו בזה שאמר להם אל תעלו וגו' אלא שהם חשבו שזה בכלל חוץ מצא. ועי' בזוהר (ח"ג קס א) המליץ כל ענין מרגלים על התורה. והי' הטועם שלא ישיגוה ועי"ז העפילו לעלות אף נגד רצון הש"י כמז"ל (סנהדרין קה.) חוצפא מלכותא בלי תגא [ולמדוה מבלעם שאח"כ הסכים הש"י. כי בלעם נסתכל עד עקבתא דמשיחא

דמשיחא ולכך ידע סוד זה] פי' כידוע מלכות הוא כנס"י וכתר הוא שורש רצון הש"י ור"ל ממשלה מעצמו בלי רצון הרוצים . והתקרבות כנס"י מעצמם . והם לא הצליחו בזה מפני שאכלוה פגה כמשאז"ל (סוטה מט:) בעקבותא דמשיחא חוצפא יסגא שאז הוא העת לזה [ולעתיד נקבה תסובב גבר ואכ"מ] ולכך אמר להם משה והיא לא תצלח נראה שעלה הוא אלא שלא תצלח ודייק והיא שבכ"מ דרז"ל היא ולא אחרת שיש זמן אחר שמצליח והוא זמנינו זה שהוא עקבי משיחא:

[מז] **כל** הכחות הנטועות בכל נפש מישראל אין לחשוב שהוא רע גמור ושצריך להיות הפכו כי אין לך שום מדה וכח שאין בה צד טוב ג"כ רק צריך שישתמש בה כפי רצון הש"י ואם אינו כפי רצון הש"י גם המדות טובות רעות כמו שאול שנענש בעבור הרחמנות ובגיטין (נו.) ענותנותו של ר' זכרי' ב"א החריבה כו' ולהיפך אז"ל (שבת סג.) אם ראית ת"ח נוקם ונוטר כנחש חגרהו כו' ונחש הוא שורש הרע בכעס . ובת"ח ר"ל אשר כל מגמותיו רצון הש"י אדרבא הוא טוב מאוד ע"ד שאז"ל (ב"ר פ' ט) טוב מאוד זה יצה"ר . וכן בגאוה (בפ"ק דסוטה ה.) בשמתא מאן דלית בי' . ולכן הנביאים היו מייללים על אבדן האומות לבי למואב וגו' וכיוצא ורז"ל שבאים ע"ז במ"ר (ר"פ בלק) ובוודאי לא חסו על אבוד גופם כי באבוד רשעים רנה [ואולי יהי' לבי ע"ד שאז"ל (שהש"ר פ' ה' ב) הקב"ה לבן של ישראל שנא' צור לבבי . ואז"ל (מגילה י:) הוא אינו שש] רק ידוע כל אומה הוא כח מיוחד ע' אומות וע' כחות בנפש וביום ההוא יגדל המספד באבדן היצה"ר ג"כ כמ"ש (סוכה נב.) כי יפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל כו' ואז יהי' בכלל . ואבדן אומה פרטית הוא אבוד ממשלת אותו כח פרטי . [וע"ד שנתאונן קהלת וכן רז"ל שילהי שבת על הילדות ואע"פ שאמרו זקני ת"ח כו' דעתן מתיישבת כו' ובשמו"ר (ס"פ ה) מחשיבות הזקנים וכן בכ"מ . אלא שפסק החמדה והיצה"ר] . וכח בלעם בחליפות שלמדו ממנו רז"ל (סנהדרין קה.) והוא הי' ראשית גוים דוגמת משרע"ה בישראל כמשאז"ל (זח"ג קצג ב) לכך הכח שהשיג יתוקן בישראל באחרית הימים ובעקבי משיח אז חוצפא יסגא יתגדל ויהי' במעלה :

[מח] **לא** יתחבר עם רשעים ואפי' לעשות מצוה וכ"ה מפורש במכילתא כמ"ש בהתחברך וגו' ואע"פ שנתחבר עמו ללחום נגד ארם . ונא' בני אל תלך בדרך אתם ובכל מקום דרך בס' משלי ר"ל דרך התורה והמצות . ואז"ל (יומא לה:) גבי יוסף להיות עמה לעוה"ב ועוה"ב הוא רק קבול שכר ולא עונש דזה אין נקרא עוה"ב . רק שבאמת יוסף נשא בתה ומהם יצא שבט בישראל ומשיח בן יוסף . ויוסף ראה ג"כ זה שממנה יצא שלשלת גדולה כזו רק לא רצה להיות עמה אפי' לעוה"ב דגם שיהודא זכה ויצא ממנו מלכים ונביאים והי' זנותו רצון הש"י כמשז"ל (סוטה י:) יצתה ב"ק ממני כו' ולמצוה יחשב . אבל תמר היתה צדקת וזו רשעת לא רצה להיות עמה בעוה"ב :

[מט] **כל** אחד ידע שבמה שיצרו תוקפו ביותר הוא כלי מוכן לאותם דברים ביותר להיות נקיים וזכים אצלו . ובדברים שהרבה לפשוע בהם ידע שהוא כלי מוכן להיות דייקא באותו דבר נקי ובר לבב ולכן א' בזו"ר (פר' כח) שבאבר שבו חטא בו יעשה מצות ואין זה

רק תיקון לעבירה הקודמת מדה כנגד מדה אבל הוא גם תיקון נפשו בפרט כי כ"א נברא לתיקון איזה דבר פרטי אשר בו נתייחדה נפשו בפרט ואין לה חבר [כמו שלא נמצא פרצופים שוים ופרצוף פנים רומז על צלם אלהים דנפש] כנודע מאמר הקדמונים על מאמר רז"ל (שבת קיח:) אבוך במאי זהיר טפי. ועל כזה א' (גיטין מג.) אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל שע"י המכשלה הוא מבין שלכך נוצר לתקן אותו דבר. הלא תראה אחז חתם התורה כמ"ש בחלק (קג:) ובמד' (ב"ר פר' מב) שמנע תינוקות של בית רבן אמר אם אין גדיים כו' לפי שהוא הי' כלי מוכן להוליד חזקי' שהיה מרביץ תורה ביותר כדאי' ספ"ק דב"ק ופ"ב דסנהדרין (כ.) ועד שלא נמצא ע"ה בימיו כדאי' בחלק (צד:) ע"ש ממש הסיפור:

[נ] על כל מיני ישועות של הש"י לאדם יש בעתה ואחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה. ובעתה היינו כשכבר חסר לו הדבר והוא צמא ומשתוקק ונצרך לה [וכן הוא בעתה לענין ביאת משיח כאשר יהיו הכל צמאים לישועתו ולא יהי' שום עצה אחרת לישועת ישראל ומובן למשכיל כמה מרז"ל בזה] ואחישנה היינו טרם יקראו שמקדים רפואה למכה. וזה שרמז רבא לר' עילש (ב"ב קלג:) במה שקרא עליו בעתה אחישנה ר"ל שלא זכה לאחישנה אבל עכ"פ בעתה לזה זוכה כל נפש מישראל אף הלא זכה. שבעתה מזמין לו הש"י הישועה. ואם יראה שאין מזמין זה לאות שעדיין אין צריך לה ויוכל להיות בלתה.

[נא] כל השתדלות האדם בשבירת היצר בתאות נקרא חן ויופי לבד שהוא שקר והבל שאינו קיום לעד כי היצר מתגבר בכל יום ואולי מחר לא ינצחנו. רק העיקר לבקש מהש"י שיהי' בעזרו שזהו מבטח נאמן כי גואלו חי. וז"ש (סנהדרין כ.) שקר החן זה יוסף [אינו יופי גמור כמשאז"ל (סוטה לו:) שיצאו טפין. לכן נקרא שקר] והבל היופי זה בועז שא' שם ג"כ שנתקשה והי' לו תאוה ויצר רק התאמץ נגדו ולכך הי' רק שעה א' אבל אשה וגו' זה פלטי שהי' הלוך ובכה על מצוה דאזלה מיני' משא"כ יוסף ובועז ודאי היו רוצים יותר שלא יהיו באותו נסיון כי הוא נקרא פלטיאל שפלטו כו' זכה לסייעתא דשמיא ולא מהשתדלותו:

[נב] אל יתמה האדם אם יראה רשעים מתרבים בעולם והולכים ומתגדלים בכל יום כי ידע שהש"י הוא בעל הכרם וכמ"ש (ב"מ פ"ג:) ויודע טיבו של כרם יותר ממנו ומתקן צרכיו בכל עת ורגע. והנה רז"ל (סנהדרין צח.) אמרו שבן דוד אפשר שיבוא בדור שכולו חייב דיעמיד מלך קשה כהמן שישובו בתשובה והרי אז"ל איזה דור חביב מכל הדורות זה דור* המדבר מפני שזכו לקבלת תורה וכן על דורו של שלמה המע"ה א' (מ"ק ט.) שנתבשרו לחיי עה"ב מפני שזכו לבנין בהמ"ק וא"ל לומר דורו של משיח ודאי יהי' חביב ואפשר שיהי' כולו חייב ויתהפכו לדור חביב ע"י שהש"י יביאם לתשובה וע"כ שורש נשמתם ממקום גבוה יותר מכל הדורות. דבאמת כל חטאי ישראל אינם בעצם רק המשילום רז"ל (סנהדרין מד.) לאסא דקאי ביני חילפי ולכן הם היסורים ע"י החטא שהחוח עוקצה אבל כשישרפו החוחים שסביבות תשאר השושנה בשלימותה ואדרבא שושנה שבין החוחים חשובה יותר כמו שכתב (זח"ב קפט ב) [ואתאן למ"ד בע"ת עדיפי]. ותשובה אפשר שיהי' ברגע א' כדמוכח פ"ב דקידושין (מ"ט:)

ואנו

ואנו מבקשים השיבנו וגו' רק השי"ת צוח שובו וגו' (כמ"ש מ"ר סוף איכה) ומסתמא בדור שכולו חייב ע"כ שיהי' אז דידן נצח וכשהש"י ירצה הרי ברגע א' יכלו כל הקוצים הסובבים ויהיה הכל כרצונו ויתגלה שגם מה שקודם הי' הכל לצורך :

[נג] **דבור** של חול המורגל בפי האדם ומרגלא בפומי' הוא דברי תורה ממש אפי' אצל איש ההמוני מישראל וכמו שנראה הרבה בתלמוד מביא דאמרי אינשי והוא ד"ת ובפ"ק דסנהדרין (ז.) הרבה ההוא דהוה קאמר ואזיל כו' וא' שמואל קרא כתיב . כי כל נפש מישראל יש לו אחיזה בד"ת מיוחדת כנודע ובדבור שמרגלא בפומי' זהו שורש נפשו [כי הדבור הוא יסוד הנפש תרגום נפש חי' רוח ממללא וכמ"ש בפסיקתא אין בין צדיקים החיים למתים אלא הדבור זהו יסוד החיות] . ומזה יוכל האדם לעמוד על שורש נפשו לדעת מה ענינו בזה העולם . וכה"ג בריש פסחים ההוא דהוה אמר כו' ש"מ מדן קאתי ע"ש :

אות נד חסר

[נה] **עיקר** העבירות באים מחמת השכחה . שהוא בלב כדאי' במגילה (יח.) שאפי' זוכר במוח מ"מ אינו זוכר בלב כי אלו הי' באמת זוכר בהרגשת הלב שהש"י צוה ע"ז לא תעשה כן א"א כלל שהי' עושה רק שהיצר מעלימו מלבו כענין שמנת עבית וגו' תדע שמצות ציצית הוא לזכור ע"י מצות ה' ואז"ל (מנחות מד.) במעשה דתלמיד שזכר ע"י הציצית ושם הי' מזיד ויודע רק שעמדו הציצית נגדו שנתחדש לו הזכירה רק מן המוח ללב . וכן אמרו הקדמונים דלכן נסמך פ' ציצית למקושש שלא יארע עוד כזה לשכוח שהוא שבת והרי מקושש מזיד הי' . ולכן אמרו פ"ק דנדרים (ח.) נשבעים לקיים המצות ואע"ג דמושבע ועומד מהר סיני לזרוזי נפשי' ומה זירוז הוא אבל הוא כמו שאמרנו :

[נו] **הש"י** נתן התורה בע"כ של ישראל כמשז"ל בשבת פ' רע"ק וכן לעתיד כמ"ש ביד חזקה אמלוך עליכם [ורז"ל פ' חלק (קה.) קראוהו רתחא . ולכן א' בשבת פ' רע"ק ע"פ כי אתה אבינו שיצחק הוא הגואל ע"י מדתו] . וכן אצל כל פרט הש"י שולח לו הרהורי תשובה ומחשבות של קבלת עומ"ש בע"כ ושלא מרצונו . רק גם לזה צריך הכנה ואתערותא דלתתא קצת כמו שהי' גלות מצרים הכנה למ"ת וגלותינו לביאת משיח . שלזה של מלוכה בע"כ ההכנה הוא ג"כ מצד השי"ת והוא יסורין ששולח . ולכך צריך כ"א ליסורים כמ"ש בערכין (ע"ז סע"ב) . והיסורים הם ג"כ מצד הרתחא ממדת גבורתו ית' . ויש אתערותא דלתתא המועיל לזה והוא היראה שהוא ג"כ ממדה זו ועי"ז מעורר למעלה למשול עליו בע"כ כמו אדון על עבד . וזהו מה ה' אלהיך שואל מעמך כ"א ליראה ואח"כ הש"י ידריכך בתורה ומצות בע"כ . וזהו מצות ציצית ע"ז שהיא ליראה כנודע וכמ"ש בזוהר סוף שלח דתכלת היא יראה ועי"ז הוא זכירת כל המצות אף בע"כ כעובדא דמנחות :

[נז] **העגמת** נפש, שיש לאדם על עבירות שעשה הם ממש יסורי גיהנם על אותה עבירה ולכן אמרו בספ"ק דברכות דהמתבייש בה מוחלין לו כי כבר סבל עונש גיהנם . ומי שזוכה מן השמים מזכירים לו בכל עת עבירות שעשה ומתמרמר עליהם עד שסובל שיעור גיהנם המגיע לו ע"ז בעוה"ז וזהו הפרעון מן
העבירות

העבירות שנפרעים מן הצדיקים בעוה"ז כי בעונשי עוה"ז ממש יש משפטים אחרים כמשחז"ל (מו"ק כח.) חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא. וזה שאמר דהמע"ה גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא וגו' ודאי לא חשב שיהי' בגיהנם לעת"ל כמ"ש (ברכות ד.) דקרי לנפשי' חסיד וע"ש. ועכ"פ לא הי' פותח פיו לשטן ח"ו אם חשש שמא יגרום החטא. רק ר"ל כשהיה הולך בגיהנם בעוה"ז כשהי' הולך בעצבות ומרה שחורה על חטאיו וע"י עצבות השכינה מסתלקת ויוכל לבוא לידי רע כנודע. וע"ז אמר לא אירא רע כי אתה עמדי אתה אינו מדרגת השכינה הנקרא אני כנודע שמסתלקת בעצבות רק מדרגת קוב"ה הנקרא אתה וזהו עמדי גם בעת העצבות שמצדו הוא ההתעוררות לכך:

[נח] **בדבר** שהאדם נקי ממנו ואין לו שום נגיעה ותאוה נקרא צדיק לאותו דבר [וכד"ש הרשב"א בנדה (יד.) לענין גמלין כולם רשעים ובסוף קידושין אי' רובן כשרים דלגבי זה רשעים ולגבי זה כשרים] לענין שעליו הכ' אומר לא יאונה וגו' באותו דבר ולכך השוגג נקרא חוטא וצריך כפרה שמאחר שהאלהים אינה לידו הוא לאות כי עדיין איננו נקי. ובסוטה (כח.) בזמן שאין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים אשתו [ולכן תני נזיר ואח"כ סוטה עי' ריש סוטה כלומר שיהי' הוא תחלה מנוקה מעון] כדי שיבא לו בירור מן השמים לשמרו מעבירה. וכן דרשו רז"ל כי כשלת בעונך באו לך מכשולים בעונך ומן המכשולים שאירע לאדם יוכל לדעת דברים שאיננו נקי מהם עדיין במעמקי לבו. וחז"ל (ב"ר פר' מא) על לוט מי שלהוט כו' סוף כו'.

ולפעמים המכשולים במכוון כדי לעוררו עי"כ שישוב על אותו דבר:

[נט] **תורה** נקרא לשון מורה דרך שהוא מורה ומלמדת לאדם. ואין ר"ל במה שמלמדת החוקים והמשפטים שהרי גם כשלומד סדר קדשים נקרא עוסק בתורה רק כמשרז"ל במד' איכה (פתיחה א) המאור שבה מחזיר למוטב. ואור התורה [הוא אגוני ומצלי מן החטא כמ"ש בסוטה (כא.) וזהו מחזיר למוטב] הוא רק ע"י מיימינים בה שהוא סמא דחיי וחיים ואור הכל א' כמ"ש כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. אבל שלא לשמה אינו משיג האור וממילא אינה מורה לו ומחזירתו למוטב ואין ע"ז שם תורה רק הוא בכלל פטטיא דאורייתא דא' בירוש' (סוף ברכות) דטבין. ולכך אנו מברכין לעסוק בדברי תורה ולא בתורה דמאן שפין ומאן רקיע להיות בטוח שיעסוק בה רק עכ"פ הוא דברי תורה ופטטיא דאורייתא שאותם הדבורים הם תורה במקום אחר. ודבר זה הוא ג"כ מצוה ומברך אשר קדשנו במצותיו וצונו שמכנים קדושה בלב ככל המצות. והוא נלמד מציווי ודברת בם שדרשו רז"ל ביומא (יט:) ולא בדברים בטלים והרי זה מצוה בפ"ע לדבר ד"ת רק ר"ל אפי' דבורים שאינם אלא לאפוקי דברים בטלים. ולכך אומרים אח"כ והערב נא וגו' מבקשים על עסק לשמה ע"י ההערבה ומיתוק של דבר"י תורתך בפינו ויתגדל החשק עד שעי"ז נגיע אח"כ למדרגת' לומדי תורת"ך [ולא דברי תורתך] וכמ"ש (פסחים נ:) שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

[ס] **כל** מיני צער ויסורים שיש לאדם ע"י אדם אחר בין מדעתו בין שלא מדעתו רק בגרמא דילי' נגרם צער לאחר

לאחר וכן אפי' מוכיחו ועי"ז מצטער הוא הרצועה מרדות לו על עונו [כי גם הבושה והצער שיש לאדם בעונו כשמוכיחין אותו גם זה הוא ליסורין על עונו] ולכן יש לאדם ליזהר שיהי' הוא נקי בזה וכמ"ש ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא וכן כאמר גבי בעשא ע"ש ברש"י ולכן נא' התקוששו וקושו קשוט כו' (כמ"ש ב"מ ק"ז :) דבלא"ה נענש על כך . ויסורין הבאים לאחר ע"י שלא מדעתו אין הקב"ה מביאם אלא ע"י מי שנקי בדבר כי אין הקב"ה רוצה להביא תקלה לאיש מישראל [אם לא שגם לו יש משפט בזה שיקבל העונש על מה שנענש זה על ידו . עד"ש במכות (י :) הקב"ה מזמינם לפונדק זה כו' וזה כו'] ולכן אמרו בסוטה כשאין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים אשתו :

[סא] **הכהנים** נקראו קדושים וכמ"ש ויבדל אהרן להקדישו וגו' ואת הקדוש והקריב אליו . ובכל זרעו אחריו יש מדרגה זו רק שחלוקים בין מעט ורב עד אהרן שהוא תכלית מדרגת הקדושה . ולכן העבודה לכהנים וכן רבה בהן הכתוב מצות יתירות כי המצות מעשיות הם הנותנים קדושה באדם כמ"ש אשר קדשנו במצותיו וצונו וגו' קדשנו במצותיך וגו' ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים . ולכך כהנים זריזים במעשה הכנים הש"י בהם מדה זו של זריזות במעשה כדי להכנים קדושה בלב . וענין הקדושה הוא הבדלה מכל עניני חמדות עוה"ז רק להיות עובד ה' . ונא' בכהנים לי שהוא קיים לעולמי עולמים כמשז"ל (ויק"ר פר' ב') ואפי' בכהן היותר פחות במעלה כל שהוא מזרע אהרן אע"פ שאין ניכר בו שמץ קדושה האדם יראה לעינים וה' יראה :

(צדקת הצדיק)

ללבב וכבר הבטיח אם הפרו את בריתי היום וגו' על ברית הכהונה :

[סב] **מעלות** הרבה יש וכולם זכו כבר גדולי הדורות ונטלום וזכו לבניהם אחריהם . כמו מעלת שם ישראל זכה יעקב אבינו ונטלה וזכה לזרעו אחריו [והוא ג"כ כמה מדרגות בלתי ספק כמו בכל המעלות מן הפחות שבישראל ועד תכלית המדרגה היותר עליונה במעלה זו שהוא יעקב אע"ה] אבל הגרים א"א להם לזכות למעלת ישראל כיון שאינו מזרעו של יעקב רק כמשרז"ל (אדר"נ פ' לו) ע"פ בשם ישראל יכנה אלו גרי הצדק שהוא רק כמו כינוי ולא עצם השם . ומעלת שם צדיק זכה יוסף הצדיק ונטלו וזכה לזרעו אחריו כמ"ש במק"א ביאור מאמר רז"ל (ב"ב קכג :) אין עמלק נופל כו' ומאמר רז"ל (ברכות כ.) בזרעא דיוסף לא שלטא עינא בישא ואע"פ שנא' ועמך כולם צדיקים מ"מ עיקרו בזרעא דיוסף . ושם חסיד זכה דוד המע"ה ונטלו וכן זרעא דדוד אחריו בית דוד לבד . ולוי זכה לשם טהור וזרעו אחריו . ואהרן וזרעו אחריו לשם קדוש עי' בזוהר ריש קרח . וכן שאר מעלות . ומשה רבינו ע"ה זכה למעלת התורה והחכמה ולשם ת"ח ולא זכה לזרעו אחריו כמשרז"ל (במד"ר פר' כא) שבקש שינתן גדולתו לזרעו ולא נתנו כי ת"ח אין מצויים להיות בניהם ת"ח כמ"ש בנדרים (פא.) ולכן אמרו (יומא עב:) כתר תורה מונח לכל ולכן נקרא משה אב בתורה כו' (מגילה יג.) כי הואר אב אף לשאין בניו עי' בפ"ב דברכות (טז:) אין קורין אבות כו' אי מרחל כו' ע"ש רק הוא אב כל הת"ח שבישראל . וחלוקת משפחות השבטים שבתורה הוא כפי חלוקת המעלות שזכה כל אב משפחה ומשפחה ונטלה לזרעו

גימל אחריו

אחריו. ומזה הם חלוקת הכתות בישראל אלו בעלי מדה . זו ואלו חפצים בזו ולכן אמרו על כל המחלוקת שבישראל אלו ואלו דא"ח:

[סג] **הבנים** דומים לאם כמו שכתב בפסחים (מט.) ישא בת ת"ח שאם כו' בניו ת"ח ואלו אם הוא ת"ח אין בניו ת"ח כמ"ש בנדרים (פא.) ונאמר בן כסיל תוגת אמו ולא אביו. וזהו בזכרים אבל הנקיבות דומות לאב שזהו מעלת בת ת"ח וכמ"ש בנדה (לא.) תלה הכתוב הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים. ומ"מ מצד הרגילות הבת אצל אמה היא דומה ג"כ לאמה מצד הרגל ולא מצד התולדה וכמ"ש (כתובות סג.) רחילא בתר רחילא כו' לכך הנושא אשה יבדוק באחיה. (כמ"ש ב"ב קי.) ולעולם האבות ניכרים בבניהם כי מה שהוא סתום במעמקי הלב של האבות מתגלה לפועל בבנים כמ"ש מזה במק"א וכן קבלתי כי הבנים מעמקי לב האבות:

[סד] **פעמים** שרואה בבירור שהש"י מסייעו ומסכים עם מעשיו עכ"ז אינו ראי' כי מעשיו ישרים באמת ועכ"ז נאמר מדריכך בדרך תלך ודרשו רז"ל (מכות י:) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. [וא' בדרך דר"ל בס' משלי דרך התורה כמש"ל אות מ"ח כי אין הש"י מסייע אלא כשהוא עפ"י דעתו הולך בדרך התורה. ומה שלמדו מבלעם גם לפי דעתו של בלעם כפי שטרא דיליה הי' דרך זה ישר לו כפי מה שהוא ומובן]. הלא תראה באליהו שאז"ל (סנהדרין קיג.) שהי' קשה לפניו ית' עצירת הגשמים ואעפ"כ א"ל לאליהו לך ונסתרת וגו' ועזרו להסתר מפני אחאב בדרך נס ואלו הי' אחאב מוצאו הי' מכריחו לבטל כמו שהי' אח"כ וכמו שעשה יהורם לאלישע. ועכ"ז נאמר לא בשמים היא ואעפ"כ שעזרו לר"א בדרך נס להראות שהדין עמו לא סמכו ע"ז (ב"מ נט:) שחשבו שהוא מפני שהוא רוצה לילך בדרך זה. וזה היתה ג"כ התלונות בני ישראל אתם המיתם את עם ה' אעפ"י שראו הפלגת הנס באבדם מ"מ חשבו ע"ז כי לא בשמים הוא ואין לסמוך ע"ז שהדין עם משה ואהרן נגד קרח ועדתו רק אתם רציתם לילך בדרך זה וזכותכם גדול ולכך המיתם וגו':

[סה] **האדם** צריך למסור נפשו להשי"ת שאם אינו כרצון השי"ת אז מוטב לילך מן העולם כדמ"ל וראה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם וכענין זה אמר יונה טוב מותי מחיי. וזה ענין נפילת אפים אחר כל תפלה וא' בזוהר ריש קרח כי נפילת אפים הוא מסירה עצמו למיתה וגם בפשוט ירמוז לזה. ומשה ואהרן נפלו על פניהם ב' פעמים שם בפ' קרח. כי ר"נ איש חטאו בנפשותם ורז"ל א' קרח שפקח הי' כו' והנה גם הר"נ איש לא שוטים הי' כמשז"ל שהיו ראשי סנהדראות ואז"ל (במ"ר) שהיו בכללם הי"ב נשיאים וכן מורה לשון הכתוב אתם המיתם את עם ה' והם רק יחידים וקראום עם ה' לפי ששקולים כנגד כל העם והאמינו למשרע"ה שיכול להענישם אבל הם חטאו בנפשותם כענין שא' בכיר חטא על הנפש פי' מתחייב בנפשו. והיינו שידעו כי לעתיד לא ילמדו איש את רעהו ויהי' מדרגה זו שכל העדה כולם קדושים וחשבו שכבר הגיעו לכך [כי באמת לולי שגרם החטא היו על מדרגת לעתיד כמשאז"ל] ומרוב השתוקקותם לזה עד שנתרצו באמת שאם באמת אינם במדרגה זו אז טוב מותם

מחיים

מחיים ומוסכמים למות באמת [וזהו קרח שפקח הי' פי' פקח בכל מקום בדרז"ל ערום כמו אי פקח הוא כו' (כתובות פח.) שטעם מעץ הדעת טו"ר ואכמ"ל עוד] ולכך אע"פ שנקראו חוטאים בשביל זה בנפשותם מ"מ מעלה גדולה הוא ולכך זכו שהמחתות שלהם נעשו צפוי למזבח. ולכן נאמר למשה ואהרן הבדלו וגו' וכן אח"כ הרומו וגו' והקשה הרמב"ן וכי אין ביד ה' להצילם והם תוך העדה. אבל לפי שהם היו בדבר זה גדולים בענין המסירת נפש לכך הוצרכו להבדל לבל ילקו עמהם. ולכך תיכף למאמר הבדלו והרמו הרגישו בזה ויפלו על פניהם ואמרו בזוהר דמסרו גרמייהו למיתה. רצו לעשות בזה כמעשיהם:

[סו] **תפלה** צריך לכל דבר אע"פ שנגזר מהש"י הלא תראה באליהו שא"ל ה' הראה אל אחאב ואתנה מטר ואעפ"כ נאמר אח"כ שעלה לראש הכרמל ויגהר וגו' שהרבה בתפלה עד שבא גשם. וחכמים דאמרו בר"ה (טז.) דגז"ד הוא בר"ה ויוה"כ לא פליגי אאנשי כנה"ג שתקנו סדר תפלות בכל יום. ומ"ש בגמ' כמאן מצלינן האידנא אקצירי ומריעי כר' יוסי. ר"ל שמה שהם היו מתפללים ומרבים בתפלה לקרוע גז"ד זהו אליבא דר"י. והוא מאמר יגיעיי ר"ל שאמרו כן להלכה במכוון שרצונם הי' כך שתפלתינו האידנא יהי' כר' יוסי שיועילו אף לקרוע גז"ד דר"ה:

[סז] **בכל** מדרגה שהוא עולה יש לו לחזור ולשוב על חטאיו וזהו ענין חטאתי נגדי תמיד אף על פי שהאמין שכבר נתקבלה תשובתו מכל מקום לפי שהוא לא הי' עומד ובכל יום הי' עולה ממדריגה למדריגה. וגודע דברי האריז"ל

ג

כי בג"ע כל עת שמעלין למדרגה יותר גדולה מוסיפין לדקדק עליו בחטאיו ולהענישו על כל חטא קטן וכ"ה בעוה"ז. וזהו טעם ירידה לצורך עליה המבואר בספרים שעת שמדקדקים בו הוא עת הירידה ואז צריך צריך תשובה ועגמת נפש שיש לו מחטאיו הוא הטובה כמש"ל אות כ"ז ועי"ז יזכה לעליה:

[סח] **כל** העבודות שבאברי הגוף והמצות שבהם הם רק להישיר הלב והעיקר הוא הלב שהם מעון הש"י כמז"ל (שהש"ר ה' ב) הקב"ה לבן של ישראל שנא' צור לבבי וגו' ולכך לא יהי' זה המכוון מן האדם רק כל אלה דברים המביאים אל המכוון כמ"ש בזוהר (ח"ב פב ב) על תרי"ג מצות תרי"ג עיטין. ועז"א ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש אש וגו' כי כבוד ה' אינו בדבר הנרגש ומרעיש רק בקול דממה דקה והוא הלב שאינו נרגש לשום בריאה ולמדו מזה בברכות (נח.) למלכותא דארעא ומאן מלכי רבנן שהם המולכים ע"ע המושלים ביצרם כמש"ל בב"ב (עח:) גם המלוכה ביצר לא ברעש רק קול דממה דקה. אבל מ"מ גונדא קמייתא חליף כי קא אוושא כי לולא זה א"א רק מקודם צריך להיות ברעש ותוקף נגדו כמש"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם כו' אבל אין זה הממשלה הגמורה עדיין רק כאשר הוא בלי רעש רק כענין שאמר דוד המע"ה לבי חלל בקרבי ואז"ל שהרגו ליצ"ר בתענית [שהוא הרעש נגד התאוה] עי"ז הוא הממשלה:

אות סט חסר

[ע] **באותו** דבר שבו החסרון של אדם באותו דבר ועל ידיה עצמו הוא מעלתו כענין שאז"ל (סנהדרין ע.) על ויתפרו עלה תאנה בדבר שקלקלו בו נתקנו

נתקנו. ועפ"ד זה ג"כ מה שאז"ל (ירוש' ברכות פ"ב סו' ה"ד) ביום שנחרב הבית נולד משיח. ואז"ל (סנהד' צא:) מנין לתחה"מ מן התורה [ר"ל שכל דבר שבעולם יש לו שרש בתורה ר"ל דבקות במקור החיים שהוא אמתות רצון הש"י]. וזהו פרה לטהר מטומאת מת ואז"ל (במ"ר חוקת) תבא אם ותקנח צואת בנה העגל הוא שורש המיתה זהו צואת בנה [ולכך נעשה ג"כ ע"י ירבעם שהוא הי' בו שורש משיח בן יוסף שיצא מזרעו מאביה (זוה"ח בלק) שהיה מעותד ליהרג ורק משיח בן דוד נא' חיים שאל ממך נתתה לו] ופרה היא האם (בינ"ה שבלב) המולדת זה ר"ל שהכל מן הש"י ממנו יצא הכל ע"ז הוא קינוח אותה צואה כנ"ל:

[עא] **אין** לבקש לראות רעת אדם ואפי' רשע כמשז"ל (ברכות י.) יתמו חוטאים אין כתיב. וזהו ברע לשמים אבל רע לבריות ענשו מדה כנגד מדה שמותר לבקש רעתו ג"כ וכמו שמצינו באלישע שקילל לנערים מפני שהם זלזלוהו לפי שריפא למים ועשה טובה לבריות והם חפצים יותר ברעתם כמשז"ל (סוטה מו: ורש"י שם) לכן הי' רשאי לקללם וכן דוד המע"ה שקלל אויביו במזמור ק"ט פירש שם בשביל שהיו מריעים לו ואמר ויאהב קללה ותבואהו מדה כנגד מדה מפני שאהב זה. וכן הש"י אמר ומקללך אאור אבל בלא"ה אין מקלל לאדם. ומ"מ גם בזה מצינו דאלישע נענש ע"ז כמ"ש בסוטה (מז.) ובסנהדרין (קז:) ומלבד זה ג"כ לא לכל אדם הותר שהרי אז"ל באלישע (סוטה שם) ויראם ראה שאין כו' ומי שאינו בעל רוה"ק אפשר שהגיעה מעוותו. ולכך דוד המע"ה באותו מזמור א' פסוק ולבי חלל בקרבי שדרשו רז"ל מזה (ע"ז ד סע"ב) שהרגו ליצ"ר שאמר שאין לו לחוש לשום נגיעה לאהבת עצמו כי כבר אין לו יצה"ר. וקודם מזמור זה נא' מזמור שבו פסוק לי גלעד וגו' שממנו דרשו דורשי רשומות בפ' חלק (קד:) שכולם יש להם חלק לעוה"ב וזהו כענין שאז"ל (מגילה יג:) ממדת הש"י שמקדים רפואה למכה. וצריך להקדים בלבו הטובות עין אפי' להם ואם אח"כ מ"מ מקללם אז הוא במשפט:

[עב] **אפשר** לעשות מופתים עפ"י התורה וכך היו כל מופת משרע"ה שפתח שער חדש בד"ת ועפ"י אותו אור בדברי תורה הי' נמשך שפיעת אור בעולם לפעול אותו דבר: ואפשר לעשות ע"י תפלה. ומצינו בנביאים שספר הכתוב כל המופתים שעשה אליהו ושעשה אלישע וזולת מאלו הנביאים לא נזכר מופתיהם. וכבר אז"ל (מגילה יד.) נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה. וא"כ ע"כ אותם סיפורי המופתים הם צריכים לדורות ואע"פ שהיו רק לפי שעה הם פתחו שערים בזה כי כל מופתי אליהו היו עפ"י התורה ועל ידיה [ד"מ ירידת האש ע"י חידוש תורה שחידש להתיר הבמה] וכל מופתי אלישע ע"י תפלה כמ"ש במגילה (כז.) ואלישע דעביד ברחמי וזכה לפי שנים מאליהו כי יותר יש לפעול ע"י תפלה. אבל מ"מ מה שעפ"י תורה גדול כמ"ש פ"ק דשבת (י.) מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה והמעמיק יבין:

[עג] **כשהאדם** מתקן מה שחטא אז הש"י מזמין לו אותו פרק ואותו מקום כדי שתהיה תשובת המשקל שהרי ודאי יש דברים שאסור האדם להביא עצמו לידי כך כמו באותה אשה באותו כו' יעבור על איסור יחוד רק הש"י מזמין לו זה או ענין כיוצא בו ואין הש"י מזמין לו

זה

זה אלא כשיודע שלא יכשל עוד. ולכך כאשר הש"י מזמין לו הוא סימן שכבר נתקן ונתקבלה תשובתו וזה שאז"ל בסנהדרין (כה.) בחזרתן של חשוד על טריפות שיחזיר אבידה כו' וכיוצא ע"ש והרי זה אין בידם אם אין מוצאין אבידה מה יעשו רק שכאשר תשובתם אמת הסימן שהש"י מזמין להם כך וכשנזדמן להם הוא סימן שתשובתם אמת. וכך בגחזי שחטאו הי' שחמד למה שאינו שלו. התחלת תיקונו הזמין לו הש"ת בשורת ביאת ארם כמשז"ל (שם קז:) דהמצורעים הם גחזי ובניו ולא חמדו לשתוק ולהרבות בביזה לעצמם כי חששו לחטא כמ"ש ומצאנו עון. ואז הי' התחלה ולא נזכר עדיין שמו בפירוש ואח"כ ספר מענין החזרת נחלה לאשה על ידו והוא דבר דממילא בא על ידו הוא סימן לגמר תיקונו. ואז אח"כ הלך אלישע לארם ואז"ל (סנהדרין שם) להחזיר גיחזי בתשובה זכה למה שאז"ל במדות (פ"ב) יתן בלבם ויקרבוך שאף אחר כל התיקון צריך להתקרבות אלישע. וזכה שמי שהרחיקו הוא עצמו קירבו ואע"פ שמ"מ רז"ל מנוהו בתוך שאין להם חלק לעוה"ב ואמרו שלא רצה לשוב מ"מ דורשי רשומות כו' שיש לו:

אות עד עה חסר

[עו] **בעת** כשלון האדם ידע שבאותו עת הוא הכנה לאותו דבר לטוב ואם יזכה באותה שעה יוכל לעלות למדרגה גדולה מאד כפי גודל החטא שהיצר מסיתו כך הוא גודל הטובה שיוכל לקלוט אז. אם יהפך תשוקה זו ותמדה זו לטוב ומאותו ענין ממש הוא הטובה היפך הרעה. וכמ"ש בזוהר (פנחס רט"ז סע"א) כי בעת המבול היו ראוים לקבל התורה והי' אז משה כמו שדרשו רז"ל (חולין קלט:) על בשגם ע"ש. ומים הייט תורה והם הפכוהו למים הזידונים והתורה היא תכלית קיום העולם ושבשבילו

נבראת ואלמלא כו' והם גרמו אבדונו ואותו עת הי' מוכן אלו זכו ממש להיפך שהוא ירידת מימי התורה לקיום העולם. וכן בעת החורבן נולד משיח (כמ"ש ירוש' פ"ב דברכות ה"ד) כי אותו עת הי' מוכן אם זכו לביאת משיח ובנין הבהמ"ק הנצחי וקיים לעד וזה הי' טעות אנשי ירושלים ונביאי השקר שהיו חושבים כי אדרבא ייטיב ה' להם שראו העת מוכן לכך אם זכו:

[עז] **אפי'** אדם גדול ביותר אם יש בו פגם במשפחתו אין להתדבק בו כי אם הוא מפני גדלו אין זה מזיק לו יזיק לזרעו וכמ"ש ביבמות (מה.) אפי' ניהוי כיהושע בן נון לא יהיבנא לי' ברתא. ומ"מ דקדק ואמר כיהושע בן נון ולא כמשרע"ה [והפוסקים הוכיחו מזה דאסור לומר כמשרע"ה. ומ"מ טעם יש בדבר] כי משרע"ה הוא שורש התורה ומצד כתר התורה אין לחוש למשפחות וכתר תורה מונח לכל וא' (הוריות יג.) ממזר ת"ח קודם כו' ולכך משרע"ה קבל הערב רב. ולכך אלו הוה כמשרע"ה ר"ל ת"ח גדול בדור שזהו כמשרע"ה כמשז"ל (שבת קא:) משה שפיר קאמרת הוה יהיב. רק כיהושע בן נון ר"ל צדיק [מזרעא דיוסף] מושל ביראת אלהים. ואז"ל (יומא כב:) אין מעמידין פרנס על הצבור אא"כ קופה כו' וכא' בי מלכים ימלוכו ואדרבא הללו ראוים יותר לכך וכמ"ש (נדרים פא.) הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה כי מקום התורה דוקא בכלים שבורים [ויסוד תושבע"פ רע"ק והוא ממשפחת גרים. וכן ר"מ אמרו ז"ל (עירובין יג:) שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו. וכן מבני קני חותן משה עלו מעיר התמרים כדרז"ל (סנהדרין קד.):

[עח] **פעמים** גם בנים רשעים אפשר שיהי' נצמח איזה טובה

לאב

לאב. כענין אברהם שיצא ממנו ישמעאל ובני קטורה שיצא הפסולת על ידיהם. אלא שבזה צריך שיזכה האב שיופקע תורת זרעו מהם כמ"ש באברהם כי ביצחק יקרא לך זרע וכמ"ש בי' השבטים ספ"ק דיבמות לא זזו משם עד שעשאום כגוים גמורים וידוע ד' רמב"ן ע"פ שורש פורה ראש ע"ש. וע"ז א' לחזקיה פ"ק דברכות (י.) בהדי כבשי דרחמנא למ"ל והרי מנשה מאותן שאין להם חלק לעוה"ב ומ"מ הי' נאבד ח"ו משיח ב"ד וכל השלשלת הקדושה מן העולם אלו לא נולד. ומצינו ויקוד העם וישתחוו בפ' בא ופירש"י שמחו על בשורת הבנים והרי שם הוא בשאלת מה העבודה הזאת לכם שהוא שאלת בן רשע כדאי' בהגדה ואף אתה הקהה כו' ואפ"ה שמחו על בשורת לידתו. ומיהו במדר' (תנחומא תרומה ט) מפורש להיפך ע"ש דתפלת שהמע"ה שאם יבקש בן והוא יהיה רשע לא יתן לו הש"י:

[עט] **ענין** הפגם למעלה ע"י עונות הוא ע"ד מה שאנו אומרים שהחמה לוקה ובאמת החמה בעצמותה ומצידה אינה לוקה כלל רק העדר אורה לארץ זה מקרי לקות לחמה שהרי ענין תכליתה של חמה להאיר לארץ וזה לקות מצידה. וכן בכל לילה הוא לקות החמה שגם זה הוא מצד מסך המבדיל דוגמת לקותה ביום. ומ"מ כשהלבנה מאירה אינו לקות גמור לחמה כידוע שאור הלבנה הוא מאור החמה וברקי אורו ואע"פ שאנו קורים אותו אור לבנה מ"מ המבינים יודעים כי היא באמת אור חמה ולא לקתה לגמרי. אבל בסוף חדש או בעת ליקוי שגם הלבנה אין מאירה אז הוא ליקות הגמור לחמה. וזה ממש דוגמא שלמעלה כמ"ש (פסחים קיב.) יותר ממה שעגל כו' ותכלית השתלשלות האצילות להשפיע לישראל וכשישראל חוטאים שאין מקבלים אור ידיעת הש"י על בוריה אז נחשב כביכול חסי' לפמליא ש"מ וזהו ענין החורבן דלמעלה וגלות הדומה ללילה ומדרגת בגלות עצמו והבן כל זה. ולכ"א ראה ויתר גוים כי מעת מ"ת שבקש משה שלא תשרה שכינה בעכו"ם אין מקבלים אור כלל ואין כאן לקות:

[פ] **תיקון** לכעס שינוי מקום כמ"ש תורה גלות לרוצח [והי' עיר מקלט ולא נע ונד לעולם כי באמת יש פחד יצחק וגבורות קדושות שטוב כענין האי צורבא מרבנן דרתח (תענית ד.) וזהו העיר מקלט ובגלעד ושכם דשכיחי רוצחים הרבו ערי מקלט כמ"ש במכות (ט סע"ב) כי אין הש"י בא בטרוניא מאחר שבטבע התולדה שם שכיחי רוצחים מסתמא שם שכיח דבר זה בקדושה דרתחא דהיינו ערי מקלט וכשבא להתפשטות בא לרציחה הרעה. וגלעד ושכם שניהם בנחלת יוסף כי לא תרצח ולא תנאף שניהם הפכים כנודע. ושמעתי שערך וגו' מהר גלעד כידוע שער הוא הדינים וגבורות שבאדם והם קדושות מהר גלעד. ושזהו מה שאמר אחאב הידעתי כי לנו רמות גלעד כי ידע שאין דבר שלא יוכל לתקן רק הריגת הנביאים ורמות בגלעד הוא עיר מקלט הרוצח לומר שהי' זה בקדושה וזהו כי לנ"ו אבל לא הצליח] ונאמר בקין נע ונד תהיה [ולא הי' לו עיר מקלט כלל שהוא רק לבנ"י]. ותיקון לתאוה שינוי מעשה שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה בזה נתקן הקודש. ותיקון לכבוד שינוי השם וזהו שמועיל לחולה כי לפעמים אידחי גברא מקמי גברא כנודע כי אין מלכות נוגעת בחברתה כו' ומלכות נקרא כל ענין כבוד וממשלה [אפי'

על אשתו ובניו] שאין לך אדם מישראל שאינו נקרא בן מלך כנודע ועי"ז נגזר עליו לפעמים והתיקון לזה שינוי השם ואינו הוא גברא כלל :

[פא] **פעמים** נגזר על אדם למות ח"ו משום אין מלכות כו' כמ"ש בדוד המע"ה ומשרע"ה והעלה לזה העדר הקנאה ושיסכים שיאפיל הש"י אורו בחיו ויזרח אור אחר וכמ"ש (מד"ת ואתחנן ומ"ר וילך ע"ש) במשרע"ה שנסתמו ממנו מעינות החכמה ועמד לפני יהושע אלא שהוא אמר ק' מיתות ולא קנאה א' [אע"פ שאמרו (סנהדרין קה :) בכל מתקנא חוץ כו' זהו לאחר מיתה כהראי' דשם] משום דאכתי לא עבר ירדנא כד"ש בנדרים (כב .) ע"ש כי קנאה נמשך מלב רגז אבל כשמדבק עצמו בקדושת א"י האידנא שכל א' יש לו ד' אמות שם [וכן מקום רגליו בבהמ"ק . וזהו והתפללו אליך דרך ארצם ואכ"מ] יוכל זה [וכמו שנגלה אלי בחלום (אור ליום ב' ראה כ"ה מנחם) פי' למען ירבו וגו' כי א' במגילה (כח .) לרבי יה"ר שתגיע לחצי ימי אבל לכולהו לא דהבאים אחריך בהמה ירעו וכה"ג א' ר"ל פ"ק דע"ז (ה .) אלמלא אבותינו שחטאו אנו כמו שלא באנו לעולם ע"ש והש"י הבטיח על שניהם יחד ואיך אפשר והרי זה חסרון לבנים רק כימי השמים וגו' שקיימים לעולם ומ"מ פעמים מתכסים בעבים ואפלים ואין נראה רקיע בטהרתה אבל זהו רק על האדמה וגו' דבלא"ה אין זה ברכה כי ק' מיתות ולא קנאה א'] :

[פב] **בשאדם** נע ונד אע"פ שמדמה שהוא צריך לכך לטובתו מ"מ ודאי חטא ברציחה [דוגמת קין] ולאו דוקא רציחה ממש אלא דוגמתו כגון אחוורי

אפי שדימוהו רז"ל (ב"מ נח :) לרציחה וכן מצער לחבירו צער קשה כיוצא בו וכן הנחמים באילים כדרז"ל (נדה יג .) . וכשנשקט ונקבע במקום ידע כי תיקן זה . ולפעמים תפלה מכפרת מחצה כמ"ש בקין וישב בארץ נוד כמ"ש בוי"ר (פר' י) והיינו כי חן מקום על יושביו וכאשר אין חן מקומו עליו והוא נגר ונודד שם עדיין לא נתכפר הכל עד שיהי' חן מקום עליו . [כי כשאין חן מקומו עליו אז עדיין הוא נע ונד במחשבה והוא סימן שתיקן המעשה אבל לא תיקן עדיין המחשבה] :

[פג] **כמו** שיש בקניני העוה"ז פעמים שאדם מוצא מציאה הון רב או זוכה בגורל לאטע"ריע ומתעשר בלא שום יגיעה כך יש ג"כ בקניני עוה"ב [הגם שא' פ"ק דמגילה (ו :) לא יגעת ומצאת אל תאמין הא אסקי' שם ה"מ כו' אבל לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא ובוודאי לא קאי רק איגעת ולא מצאת לחוד שהרי מדה טובה מרובה ואם אפשר יגעת ולא מצאת כ"ש דאפשר לא יגעת ומצאת ע"י ס"ד] וכענין ונח מצא חן בעיני ה' ואז"ל (בב"ר פ' כט) הוא מצא אבל הקב"ה לא מצא היינו כי פעמים אדם זוכה בלא שום יגיעה שהוא שמור מן העבירה ונקרא צדיק וזהו מדרגת נח [שמדה כנגד מדה הי' שמור מן הפורעניות] ופעמים אדם זוכה להשיג השגות מידיעת הש"י ואורו וזהו מציאת ישראל שהקב"ה מצא שבזה מיוחס ג"כ המציאה למעלה כי יותר מה שעגל כו' כמש"ל אות ע"ט . ומציאה אז"ל (סנהדרין לז .) שאינה באה אלא בהיסח הדעת אבל מי שיושב ומצפה לכך לא ימצא לעולם . ומ"מ מצינו בדרז"ל (ב"מ יב :) שוכר פועל ללקט מציאות והם בדברים קטנים וגם בדברים גדולים

כמו יהיב ד' זוזי לספוגאי בר"ע ורב גמדא בנדרים דף נ':

[פד] **פעמים** יש נכשה בלא משפט היינו עד"ש יש צדיק אובד בצדקו ע"י צדקותו כמו הבל שהרגו קין בשביל שקבל ה' מנחתו ובודאי הי' הריגה זו ממשפט הש"י. והיינו כי לא רצה הש"י שיהי' בעולם נברא מזיק לנברא אחר וכך עשה אותו חסיד בתענית (כד.) שבקש על בתו שתשוב לעפרה שלא יכשלו בה בנ"א וכך בקשה אותה בתולה דסוטה (כב.) שלא יכשלו בה בנ"א כמ"ש (שבת קמט:) כל שחבירו נענש ע"י כו' וזהו שבקש ר"א (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ב ושם הגי' קנאתינו על לב אדם ע"ש) ולא תעלה קנאת אדם עלי שגם זה מזיק לו כשע"י צדקותו מתקנאים בו ונענש חבירו ע"י אז גם הוא נענש. ומ"מ הכל במשפט כי מסתמא הי' במעמקי הלב איזה נגיעה להתפארות נגד חבירו בצדקתו והנסתרות לה' אלקינו אבל בנגלות הוא שלא במשפט. כי יש נסתרות שנסתר גם לאדם עצמו רק הש"י יודע ואין לזה שום עצה רק תפלה ורחמים כי מי שנקי באמת אז הש"י שומרו ולא יאונה לו כל און שאין אחר נכשל על ידו [ולכך תפלת רנב"ה כשנכנס לתורה דשם הוא ביותר כנודע דמשרע"ה תיקון הבל ועי"ז נתקן ואכ"מ]:

[פה] **כשאדם** חושב בנפשו שעשה הרבה בעבודת ה' ידע שלא נגע בה כלום כמ"ש (קידושין מט:) סימן לגסות הרוח עניות דתורה כי אסתירא בלגינא קיש קריא משא"כ כיס מלא וכ"א בזוהר (ח"ג קנג ב) סימן דלא ידע כלום שבוחי ולאו דוקא שבוחי וגסות בפני הבריות רק גם בינו לבין עצמו ובלבו בלבד [כי עיקר הגאוה בלבו לבד וכמ"ש גבה לב] כשסבור כן. וקין הקריב דבר גרוע וחשב שעשה עבודה גדולה שלכך חרה לו שלא נתקבל. וטעות זה נמשך מצד ששוכח ענין היצר וכוחו וחושב שכל מחשבות לבו רק טוב ואין לו נטי' לרע ולכך הודיעו אז הש"י מענין היצ"ר כי לפתח כו' וכשידע זה וישים עיניו בחדרי לבו אז ידע כי לא פעל מאומה באמת גמור בלי שום פניה ונגיעה [והודעת ואתה תמשול כו' שגם זה מצד הש"י והבן]:

[פו] **כל** מה שהוא מקנין האדם אשתו ובניו עבדו ואמתו שורו וחמורו אהלו וכספו וזהבו וכל אשר לו הכל הוא משורש נפשו כי גם כל הדצ"ח משורשים בנפש האדם ושורש חיותם ממנו כנודע. ומה שקנוי לו הוא ששורש חיותם ממנו וקניינים שהם הפקר וכל חיתו יער הוא מפני שעדיין לא תיקן כל שורש חיותו כי ודאי ג"כ שייך לאדם ולעתיד נאמר וגר זאב עם כבש וכן הנחש הי' קודם החטא שמש לאדם (כמ"ש סנהדרין נט:). וכמו שהוא האדם כך קניניו וכמ"ש (חולין ז.) בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם מחמורו דרפב"י וכן בנח כל המינים שהיו בתיבה שהוא גם מסתמא היו משורשו כנ"ל לכך אז"ל שלא קלקלו דרכם. ואז"ל אשת חבר כחבר וכן להיפך נשאת לע"ה והיתה כו' (בכורות ל סע"ב) ואז"ל הבנים וכמ"ש הרמב"ן ע"פ שורש פורה. וכמשז"ל (סו"פ ב' דעדיות) האב זוכה לבן. ואם הבן רשע ע"כ הי' איזה פסולת בהאב [וזהו פוקד עון אבות וגו' ואז"ל (סנהדרין כז:) באוחזין מעשה כו' והוא עון אבות ממש ואינו חוץ משורת הדין] הנעלם וכן יוכל להתבונן האדם מכל קניניו:

אין

[פז] **אין** גזירה יוצאה מפי הקב"ה אלא בהסכמת צדיקי הדור [שהם בית דינו] כמ"ש באידרא רבא (קמב ב) סוד ה' ליראיו ועד דלא אסכימו לא נחתין דינין לעלמא. ואיך יהי' זה והלא הם אדרבא מתפללים בעדם רק שהוא בענין אחר הדומה לו כענין שהיה בדוד המע"ה בכבשה [וירמי' הי' בבני ענתות וגלות י' שבטים הי' ישעי' בשבנא וא"א בסדום הוא במה שהפריד לוט מקודם וכן הכל ואכמ"ל]. ולכך צריך שמירה בזה שלא יצא לעולם דבר רע מפיו ולכך הצדיק נתפס ובהדי הוצא לקי כרבא ובודאי הכל במשפט רק שהוא כנ"ל מפני שהסכים והוא גרס לפורענותם ולכך ממנו מתחיל כדאי' בב"ק (נב.) כענין מדה טובה שאמרו במתפלל על חבירו כו' נענה תחלה. ולא הי' צדיק שניצול מזה לגמרי רק משיח ואכ"מ להאריך עוד:

[פח] **אין** דרך שאין בו עקלקלות רק שבעיניו הוא ישר כמ"ש במשלי כ"א ב' כי ע"י התאות צריך לעקם דרכו שהם פחתים שבינתים שאינו מישור כמ"ש בוי"ר (פ' יב) ע"פ יתהלך במישרים כי המתהלך במישרים כל העריות דומות עליו כמישור (יומא עה.) לולי כן א"א לילך במישרים ומי שבעיניו הוא ישר מה יעשה והלא לפי דעתו הולך ביושר עז"א ותוכן לבות ה' מי שלבו שלם אין הש"י משגהו להטעותו ואינו בא בטרוניא רק עקמומית שבלב הוא הגורם הטעות:

[פט] **דרשו** רז"ל בחולין (פט.) ע"פ האומנם אלם וגו' אומנתו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם ופי' לשון אומנות דבר גדול שאין כל א' יכול לעשותה וכד"ש בירוש' שילהי סוכה באומנתם באומנתם אומנות גדולה כו' ואימת הוא אומנות רק כשצדק תדברון שלזה צריך אומנות גדול כאשר מדבר ומפסיק באמצע שעד פה הוא הדבור צדק משא"כ שלא לדבר כלל. א"כ עלה הוא איך יוכל לאומנות זו כשצדק תדברון כמ"ש בערכין (טו:) ובדב"ר רפ"א שד"ת מרפא הלשון. ושם בדב"ר שמתיר הלשון ר"ל שהוא מתירו לדבר הכל כמ"ש בסוכה (כח:) עליהו אפי' שיחת חולין כו' שכל שיחתן תורה וזהו דמייתי שם ספרים נכתבים בכל לשון ר"ל אפי' שיחת חולין כאשר הוא תורה והיינו כמ"ש בירוש' דברכות (ס"פ ט) פטטיא דאורייתא טבין. [ומ"ד אלא יונית כמ"ש בזוה"ח (יתרו) דאיגון קריבין לאורחי מהימנותא ע"ש מזה זכו ללשון ובב"ק (פג.) מחלקים בין לשון לחכמה ע"ש ומ"מ א' (במגלת תענית) דנחשך העולם ביום שנעתק התורה ליונית ושינו י"ג דברים ובמק"א ביארנוס ושם ביארנו כי הם צלעו"ז נגד תושבע"פ לכך היו פוס ממלל דברבין ולכך ספרים נכתבים בלשונם אבל חכמתן שלהן בעצמן אסור ללמוד ואכמ"ל]:

[צ] **התורה** הוא מפת העולם כמ"ש בב"ר רפ"א במשל דדיפתראות ופינקסאות וכן ישראל [שהם ואורייתא חד כנודע כי אור הנפשות דישראל הוא עצמו אור התורה וכמ"ש דיש ס"ר אותיות לתורה] שבכל דור הם מפת העולם באותו דור כפי ההתחדשות שבנפשות מישראל בכל דור כן התחדשות העולם באותו זמן וכמ"ש ביבמות (סג.) אפי' ספינות כו' בשביל ישראל. וכמו שהנפשות משתנות מדור לדור כן התורה והיינו התושבע"פ שמתחדש בכל דור חדשות ע"י חכמ"י וע"י כל חדשות התושבע"פ יוצא לאור נפשות חדשות מישראל ועל פיהם נתחדש ג"כ ענינים בעולם וממצב העולם

בכל דור יוכל להתבונן על מצב נפשות ישראל שבדור וכן על מצב התורה שבפיות ת"ח האמיתים שבאותו דור [ולכ"א בחגיגה (ה:) אבדה עלה מבנים נכרתה חכמתם ע"ש ומובן]:

[צא] **כל** קניני האדם הוא מחלקי חיותו המתפשט בברואים כמ"ש בראשית בשביל ישרא. כו' וא' המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב ובכל יום החדוש הוא בשביל ישראל וכל חלק מן העולם שייך לנפש פרטי מישראל ר"ל שאור חיותו הוא המקיים אותם הנבראים. ממעשים הטובים מתקיימים ברואים הטובים והטהורים [וממחשבות ורצונות הם מלאכים ורוחניים] ומהרעים נעשים הרעים [ועד"ש עירובין (יח:) מש"ז לבטלה רוחו"ל] החיות המזיקות וכן עכו"ם הרוצחים וכן בדוממים אבן שנכשל בה ועץ שנצלב בו [וזה סוד משאז"ל בתדב"א (סא"ר פ' כד) מן הכל עתיד הקב"ה ליפרע אפי' מן אבן כו'. וז"ש חטאים תרדף רעה וכמ"ש ואנכי בראתי משחית לחבל וכמ"ש בבר"ר פ"ו אם יוצאה מגופן של רשעים ומלהטת אותן] ובצומחים סם הממית ר"ל וכיוצא. וכפי מרחק התפשטות אורו וחיותו בהם כך הם ענינם וייחסם לו מהם קנינים לו ומהם היו בידו איזה זמן ומכרם ומהם רק בשאלה או שכירות זמן מועט ומהם ראם אצל אחרים או נסתכל בהם מידי עברו באיזה מקום ומהם שלא ראה מימיו רק חשק במחשבתו להם וכיוצא יש מדרגות לאין שיעור והמבין על דבר יוכל לדעת ולהתבונן לתקן כל אלה והתיקון הוא רק ע"י ההשבה למקור שידע שהכל הוא מעלם חיות הש"י שמחייהו ומקיימו זולת זה היו כלא הי' [וז"ש מ"ש בבר"ר פע"ג שהי' ליעקב ס"ר עדרי צאן כי נפשו היתה כוללות ס"ר נפשות מישראל הכלולה כ"א מפרטי דורותיהם ונתפשטו אז חלקי צורות נפשו בצאן שהוא בהמה טהורה כי אז עדיין נקרא יעקב שהוא מדרגת ע"ה כמ"ש בס"פ אלו מציאות וגם ישראל נמשלו לצאן והי' קנינו שנתפרנס מהם כי ממה שהוא פרנסת האדם שם גנוז עיקר חיותו שהרי הפרנסה היא עיקר קיום חיותו שלכן א' (כ"ק לב:) בירא דשתית מיני' מיא לא תשדי בי' קלא שאין לבזותו ואכמ"ל]:

[צב] **לפעמים** נפתח לאדם מדרגות ואם הוא רק לפי שעה ואח"כ נעלם ממנו והוא חוזר לסורו להיות משוקע בתאות יש לו להתבונן ולדאג פן הוא ח"ו עד"ש בפ' חלק (קח:) בדור המבול שהטעימן מעין עוה"ב והרי א' בפ' הי' קורא שהעוה"ב אין בו שום הנאה וחמדה מעניני תאות עוה"ז רק נהנין מזיו השכינה ואחר פתיחת אור כזה הרי לא היו עוד בני מבול רק ע"כ שנפתח להם לשעה ונעלם והוא אחד עם הד"א דשם דקאמר זמן קטן אחר זמן גדול שזה הי' זמן אולי ישובו עי"ז שפתח להם הש"י אור כזה שהוא ג"כ העדר היצ"ר ואח"כ העלימו כרגע וחזרו לתאותם. ואידך ליסנא שהם ימי אבלו דמתושלח והיינו דמיתת צדיקים מכפרת כשעיר המשתלח (יומא מב.) וקיי"ל (שבועות יג.) גם בשעיר צריך תשובה רק החילוק בזה הש"י פותח הפתח לתשובה ומאיר אורו באתערותא דלעילא קודם וכנ"ל ולכך באותם ימי אבלו הי' כן אתדל"ע מקודם אחר זמן גדול שה' קודם להיות שובו כו' באתדל"ת:

[צג] **תחלה** הש"י מאיר לאדם והאדם אין רגיל בזה עדיין וקשה עליו לקבלו כיתד קבוע במקום נאמן שלא ימוט ומאבדו ואח"כ האדם נוהה אחריו ומבקשו

ומבקשו והש"י אינו חוזר ופותח לו כטענת השיבנו כו' אם לא בקושי גדול כענין כשראיתי לא ראית עכשיו כו' (ברכות ז.) וזה ענין מ"ת הי' בכפיית הר כגיגית ואח"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש ברצון אבל לא נעשה להם נס בימי עזרא כבימי יהושע בן נון שגרם החטא כדאי' בפ"ק דברכות (ד.) ר"ל חטא הקודש. ולא שרתה שכינה בבית שני. ומ"מ אי' בסוף ס' היכלות שאע"פ שניתנה תורה מ"מ כל מעלותיה ע"ש י"ז מעלות דחשיב לא היו עד הבית שני ואע"פ שלא שרתה בו שכינה. וע' עוד שם אח"כ שלא הניחו אבן על אבן בבית ב' עד שכפו להקב"ה וגילה להם רזי כל דבר ע"ש וכפו הוא נגד כפיית הר כגיגית דמ"ת [וי"ל דכפי' זו הוא בטול היצה"ר שא' ביומא (סט:) שהוא נגד רצון הש"י כמ"ש ואסר הרעותי וכמ"ש בפ' א"ע ובהחליל] והעלה בהעלם הוא ד"ת וכד"ש (מ"ר ריש איכה) הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו וכן בבית שני החלו חכמי המשנה ועז"א שכל מעלות התורה הי' שם יותר וזה באמת גדול יותר כמ"ש בב"ב (יב.) חכם עדיף מנביא:

[צד] **פעמים** מגיע האדם הארה ועי"ז מגיע ליראה. והוא פנים של זעם וכשמגיע על ידו לאהבה הוא פנים של רצון ועי"י היראה שיש לו הוא מתקן הזעם שבפנים ומתהפך לרצון ובא אח"כ לאהבה. אבל אם מדחה אז מפניו ע"י הוללות ומחשבות אחרות אז אין נתקן ח"ו ואז הוא ונתתי פני באיש ההוא וגו' ר"ל. ובכל מקום פני הוא פתיחות אורו. כי לעולם הקב"ה פותח שער לתשובה ובשעת מיתתו אדם רואה שכינה זה נקרא פנים של זעם כי לעולם פנים הוא הארה כאשר מגיע לאדם כי כשהש"י נותן פניו בו ומסתכל

אליו הרי באורך נראה אור וא' פני ילכו והניחותי לך כי יראה איננה נייחא כנודע:

[צה] **בימי** הנעורים רתיחת התאוה מתגברת ואז מרבה חטאים

מאד היצ"ר ר"ל והם חטאת נעורים וזה הי' בדור המבול כמ"ש שם כי יצר וגו' מנעוריו. וג"כ מסגל טוב הרבה מאד היצ"ט וחשקות לד"ת וזה הי' דור המדבר כמ"ש זכרתי לך חסד נעוריך והם עצמם אותם הנפשות כמ"ש בזוהר פנחס רט"ז שעי"א ע"ש דהיו ראויים לקבל תורה. במבול אלו זכו ונשמת משה היתה שם. ודורו של משיח אז יהי' פעם ג' אותו דור בסוף מ"ש תתחדש כנשר נעוריכי ואז יהי' התיקון הגמור שבאות בערבוביא חטאת נעורים וחסד נעורים והטוב יתגבר על הרע ויהפכו לטוב. וז"ש בזוהר נח (עב ב) ובתיקונים (תי' יח) כד תחמי קשתא באנפי נהירין תלפי לרגלי משיח שהקשת הוא אות הברית נגד עונשי חטאת נעורים ובדורו של משיח יהי' זה באנפין נהירין בהארת פנים שהש"י מאיר עיניהם לדעת כי שר עונש בזה ועמך כולם צדיקים וגו' פי' שומרי הברית כנודע:

[צו] **מי** שהוא שומר הברית ולא ראה קרי מימיו הוא נקרא יפה תואר בכתוב

כענין יוסף יפה תואר ועי"ז נאמר שקר החן והבל היופי כי מצינו ג"כ באומות עכו"ם שהיו נקיים מזה כמו עוג שפלט מדור המבול ובלא תיבה כלל ודאי לא הי' ניצא לשיקרא רק שלא הי' בן מבול דהיינו משחית זרע כמ"ש בפ' כל היד (יג:) וכמ"ש במק"א אגמ' דנדה (סא.) שהי' בן אחי' בר שמחזאי ואכ"מ [ולכן ניתנה ארצו לחצי מטה מנשה מזרעא דיוסף שומרי הברית] ולכך נתיירא משה ממנו כי משה הי' ג"כ בדור המבול כמשז"ל

כמשז"ל (חולין קלט:) בשם בגימ' משה וגא' עליו כי מן המים משיתיהו שהי' אז במים. וגם כל עיקר ענין משה הי' לתקן דבר זה הנקרא שטות שלכך הי' פרוש מן האשה וקבור מול בית פעור כמ"ש במק"א ורואה זה נקי כ"כ נתיירא ממנו עד שא"ל הקב"ה אל תירא כי קיי"ל בנדרים (לא:) הנודר מן הערלים אסור במולי אומות העכו"ם ומותר בערלי ישראל שאין הערלה נקרא אלא על שמם אפי' הם מולים ושומרי הברית. ועמך כולם צדיקים ושומרי הברית אפי' שקלקלו:

[צז] **תיקון** למז"ל הוא עסק התורה כמ"ש (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין וא' בסוכה (נב.) הקב"ה קראו רע והיינו בטון דדור המבול דהיינו מז"ל [וא' בקידושין (יג.) דלא נגזר על דגים שבים. היינו ת"ח כמ"ש במק"א ע"פ ורדו בדגת הים] וכמ"ש בזוהר בראשית (נז א) ובר"פ כל היד דנקרא רע זה היצ"ר ברא הקב"ה וכמ"ש ואשר הרעותי ולכן ימצא זה גם בתלוש שדבר זה ניכר שאינו מפעולת אדם. ותבלין הוא למתק המאכל היינו להפך הרע לטוב מאוד כמשז"ל (בב"ר פ' ט) זה יצה"ר שע"י ד"ת נמתק. ובזוהר בראשית ונח דלית מכאבא כמוהו. והנה א' פ"ב דברכות (טז.) דד"ת מעלין מטומאה לטהרה. ומ"ש בזוהר נח (סב א) דאין מועיל תשובה הוא עד"ש (ר"ה יח.) בזבח אין מתכפר אבל מתכפר בתורה ה"נ כן וכמשז"ל שילהי חגיגה ת"ח אין אור של גיהנם שולט. גיהנם ג"כ נקרא רע כמ"ש (ברכות סא.) ע"פ לא ינקה רע והיינו כמ"ש בעירובין (יט.) שהכל יורד לה על עסקי הינם היינו שמירת הברית וז"ש ג"כ בראת גיהנם שג"כ הש"י בראו כמו יצה"ר [וא' שם ג"כ בראת צדיקים צדיק בכל מקום שומר הברית גם הוא מתחלת בריאה כמ"ש באות שלפני זה כי ישנו גם ברשעים ובאומות עכו"ם] וע"ז נאמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי. רע הוא דרגא הנז' ואתה פי' ע"י שבראת:

[צח] **כל** פסוק של ד"ת יש בו כח וחיות של אותו ענין שנאמר בו תדע בתפילין שנא' והי' לאות וגו' ולא נתפרש איזה פ' מד"ת צריך להיות לאות והלכה לכתוב אותם הפרשיות שנא' בהם זה מסתמא אותה פ' שנאמר בה פסוק והי' לאות וגו' יש בה אותה ענין כח וסגולה שתהי' לאות. וכיו"ב ידוע הרבה ליודעי השמות וקבלה מעשיות כי מכל פסוק יוצא שם המועיל לאותו ענין הנז' בפסוק. וכן פסוק שמע ישראל בו כח הקביעות השמיעה בלב ולכך צריך שיאמר גם תיבת שמע ישראל. וזה סוד ג"כ מה ששמעתי ע"פ שפתי צדיק ידעון רצון כי האריז"ל כתב סגולה למי שיצרו מסיתו לאיזה עבירה לדבר בפיו כ"פ פסוק הלאו של העבירה עי"ז ישתנה הרצון. וכן לענין מצוה ודבר טוב:

[צט] **סימן** לתשובה גמורה כשאינו זוכר כלל החטא כמ"ש בב"מ (נח:) שלא יאמר לבע"ת זכור כו' וכן הש"י אין מזכיר לבע"ת הגמור וממילא אינו זוכר. כי כל כחות האדם מהש"י מי שם פה וגו' וכן כחות המחשבה והזכירה ואם אין הש"י שופע לו ומזכיר לו אינו זוכר. ובתדב"א רבה פ"א שעתיד הקב"ה לומר איני זוכר טעותיו ואין עולין על לבי וכבר אז"ל (שהש"ר ה ב) הקב"ה לבן של ישראל שנא' צור לבבי וגו' ממילא גם על לבו של אדם אינו עולה וזהו מעין עוה"ב וכל זמן שלא הגיע אדם לעומק התשובה כזה שהוא תכלית שלימות הכפרה אינו

אינו בנייחא וע"ז אמר דוד המע"ה הרב כבסני וגו' כי פשעי אני אדע והאדם מצדו צ"ל חטאתו נגדו תמיד :

[ק] **תשובה** היינו שמשיב אותו דבר אל הש"י ר"ל שמכיר שהכל פועל הש"י וכחו אפי' המחשבה טרם נולדה בלבו של אדם כמשאז"ל (ב"ר פ' ט) כמלאך הש"י נתן לו כח אז גם בהעבירה ועי"ז אחר התשובה הגמורה הוא זוכה שזדונות נעשין זכיות כי גם זה הי' רצון הש"י רק כמ"ש בשבת (פט:) אם יהי' חטאיכם כשנים כו' וכענין שאז"ל (מד"ת וישב ד) ע"פ נורא עלילה על בנ"א וכד"ש דוד המע"ה למען תצדק בדברך ר"ל לכך נטלה ממנו הסייעתא וא"כ הוא ממש כזכיות מאחר שגם זה רצון הש"י. וז"ש וחסידיך יברכו ואז"ל (ילקוט ישעיה רמז רנג) אלו רשעי ישראל כו' וכן ע"פ אספו לי חסידי וגו' (כמש"ש) פי' כי חסיד הוא הנוטה משורת הדין להתחסד וכן רשע נוטה משורת הדין להרשיע וכשיפתח הש"י לעתיד אחר התשובה הגמורה ויכירו הכל כח מלכותו מצאה הזדונות שהיו נטי' משורות הדין היו חסידות כיון שלא היו נוטים מאמיתות רצון הש"י. ודייק חסידי וחסידיך ולא חסידים רק שאצל הש"י הם קרויים חסידים ולא לעיני בנ"א. וצדיק וחסיד הם ב' מדרגות באדם בתולדה וע"ז א' (ב"ב טז.) בראת צדיקים בראת רשעים ואע"ג דאלו צדיק ורשע לא קאמר כמ"ש בנדה (טז:) רק אלו הם ב' כחות בעולמות עליונים רק תמור רשע הוא שם חסיד. ככ"ל וב' הכחות מעורבים בכ"א רק אינם שוים בא' זה גובר ואכמ"ל :

[קא] **במעשה** א"א לאדם שלא יצא מעט משורת הדין כמ"ש אין אדם צדיק וגו' וצדיק היינו הנזהר שלא יצא משורת הדין [וכנודע שבעולם העשי' רבוי הקליפות בכל המדרגות ואכ"מ] א"א במעשה רק במחשבה ורצון הלב שגומר בלבו שיתנהג כך ולא יחטא שם יוכל לרצות ולחשוק כך . כי באמת כשמגיע למחשבה ורצון שהוא למעלה בעולמות ההם שגם מעשה החטא ההוא הוה מן הסדר ואינה יוצאה כלל משורת הדין והכל בדין . וז"ש בתחלה עלה במחשבה לברוא במדה"ד כו' שבמעשה הוא יציאה משוה"ד אבל במחשבה הוא במדה"ד ואין כאן יציאה וכמ"ש צדיק ה' בכל דרכיו פי' דרכיו הם ד"ת כמ"ש בריש קידושין וכמ"ש יודיע דרכיו למשה והש"י ג"כ מתנהג עפ"י התורה אבל כשמגיע למעשה הוא חסיד דהיינו לפנים משוה"ד כדאי' בשבת (קכ. וברש"י) והיינו כמ"ש וחנותי את אשר וגו' ות"מ גם זה פסוק בתורה וא' מדרכיו שנודע והיינו כמו דעת לעשות לה' הפרו תורתך הוא ג"כ הלכה קבועה. וזה כמ"ש כשחוזר למחשבה גם זה מן הסדר והשורה הראויה :

[קב] **מי** שמתנהג אפי' בכל דברי הרשות וצרכי גופניים בקדושה ר"ל שכל מעשיו לש"ש ומכוין בהם עבודות ורצון הש"י כדרך שאז"ל (ביצה טז.) בהלל ושמאי זהו נקרא חסיד ר"ל שלאו דוקא מדקדק עפ"י שורת הדין. וזה נקרא בכל לבבך בשני יצריך כו' שצדיק הוא הכובש יצרו אבל זה מכניס קדושה גם בכל חמדות היצר ואז הש"י מדה כנגד מדה נותן קדושה בכל מה שיעשה וזוכה להוציא קדושה הרבה מן היצ"ר דייקא ואז נקרא טוב מאד שהוא יותר מטוב סתם וע"ז נאמר במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים כו' והש"י מזמין לו תקלות ומכשולים והוא צריך תשובה וכפרה ע"ז דנקרא חטא ועי"ז מוציא יקר מזולל. אבל צדיק שאין יוצא משוה"ד גם הש"י מתנהג עמו כן ולא יאונה

לצדיק

לצדיק דייקא כל און. ולכ"א בשבת (קכז:) במעשה דראה קרי אותו חסיד [וע"ש ברש"י ובברה"ז בתמורה דייק למה פירש"י שם ולא בברכות. אך כונת רש"י להודיע מי הי' דאדם גדול הוא כדי. להסיר מרה שחורה ממי שאירע לו ר"ל] ולא בחנם נקרא שם בשם אותו חסיד. [וכן בכ"מ שנקרא כן יש טעם בדבר]. וגם בעירובין (יח:) אדה"ר חסיד גדול הי' כו' בש"ז דחזא לאונכסו. דדייקא לחסיד הש"י מזמין זה להוציא יקר מזולל [יקר אותיות קרי] כידוע מהאריז"ל כי הנפשות דטפי קרי הם יותר גדולות מהיוצאים מזווג והכמ"ל יותר כעת:

אות קג חסר

[קד] **בכל** אדם יש פסולת בתולדה מעטיו של נחש ערבוביא דטו"ר ומזה הוא מקרה לילה שע"ז א' לא תאונה אליך רעה ואז"ל בסנהדרין (קג.) חלומות רעים והרהורים רעים היינו כמשז"ל (ע"ז כ:) ע"פ ונשמרתם מכל דבר רע שלא כו' וזה נקרא חלומות רעים דמז"ל נקרא רע כמ"ש בנדה (יג:). ואח"כ א' ונגע וגו' ודרשו שם שלא יהי' בן או תלמיד כו' שמי שלא יאונה כו' צריך רחמים בזה שלא יצא הפסולת בדרך זה וא' ברכות (יז:) ולא כאלישע שיצא ממנו כו' והיינו כי אלישע לא ראה קרי מימיו כדאי' שם (י:) וע"כ ברכו אביו שבזה אין מטתו שלימה אבל יעקב אע"ה מטתו שלימה ולא ראה קרי כמשז"ל ע"פ ראשית אוני (בב"ר). אבל נקיותו הי' ע"י גלות ויסורים וע"ז אמר מלאכיו יצוה וגו' והסיום כי ידע שמי היינו ד"ת שנקרא שם ה' בפ' מי שמתו (כא.) יליף ברכת התורה לפניה מקרא דשם ה' ע"ש כי כולה שמותיו של הקב"ה שזהו העצה לגלות ויסורין הוי גולה למקום תורה והתורה נקרא מוסר השכל שהמלות ג"כ נקרא עול בברכות (יז.) דוגמת יסורין ע"ש וכן יעקב אע"ה זכה ונקרא שמו ישראל כמ"ש בס"פ אלו מציאות דשם יעקב שורש לע"ה ושם ישראל לת"ח:

אות קה חסר

[קו] **אין** אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל (גיטין מג.) והמכשלה דד"ת מביאה לידי קרי ר"ל כמ"ש במק"א ע"פ כי מן המים משיתהו כנמש"ל אות ע"ו מענין דור המבול וכמ"ש (ברכות יד.) ושבע ילין בל יפקד רע המשביע עצמו מד"ת כו' ומינה להיפך. ואח"כ עי"ז חפץ ה' בידו יצלח כמש"ל ועומד על ד"ת כמ"ש במק"א מענין יוסף שידא וכמ"ש דטועות נעשו זכיות וממים הזדונים נהפך למי הדעת והנפש העשוקה נכנסה לקדושה ונעשה ממנו ד"ת כידוע שנפשות מישראל הם עצמן ד"ת והתחדשות ד"ת הוא הולדת נפשות קדושות וע"כ א' בשבת (קכז:) שנה לתלמידיו הוא מה שנתחדש לו דייקא אחר שטבל מקודם שהוא התשובה והתיקון ונראה שזה עצמו הי' מ"ש אח"כ מענין לדון לכף זכות אפי' באופן זה שהמעשה לכאורה מורה בבירור לחוב ולא ידע זה מקודם כמש"ש בתלמיד שאינו בדוק ודברה תורה לשון נקיה היינו שהי' חשוד אללו על זנות ומדאמר שאינו בדוק משמע דבאמת כשר הי' רק שהוא לא דנו לכף זכות והי' המשפט עבור זה ראיית הקרי ומ"מ אירעו מפני טורח הדרך שהי' דבר מצוה והרי שומר מצוה לא ידע דבר רע וזה נקרא רע כידוע. רק שכל דבר נידון ע"ש סופו ואז נקרא טוב מאד ומאחר שהי' כדי שיעמוד עי"ז על ד"ת זכה לזה רק ע"י טורח אותו דרך לפדיון שבויים דאותה ריבה התנהגה בדרכי גוים כמ"ש באדר"נ ספ"ח והוא מדת חסידות לבקש זכות גם לרשעים כמ"ש בפ' חלק (קי:)

שבקי'

שבקי' רע"ק למסידותי' מאי חסידותי' כו' ע"ש ולכך נקרא באותו מעשה חסיד א' [ויעמש"ל אות ק"ב] שזה לפנים משוה"ד ואין רואה לעינים כי גם בכל רע גנוז טוב. ולכך זכה אז לעמוד על דבר זה של תורה לדון לכף זכות שהוא ג"כ גניזת הטוב במעשה הרע לעין והזמין לו הש"י אותו מכשול [שהוא לידת נפש בלא רצונו ודעתו וכן עומד על ד"ת ר"ל כמי שעומד מזומן על אותו דבר בלי דעתו והשתדלותו. ועי"י שחידש אח"כ הד"ת הוציא הנפש כמש"ל] לעמוד מתוכו על דברי תורה:

[קז] **תיקון** למקרה הוא הטבילה כי ע"י ז"ל מגיע עונש המבול כמ"ש בנדה (יג:) ומקבל ע"ע ג"כ דוגמת מבול כרגע ותיכף יוצא כי הש"י א' לא אוסיף וגו' כי יצר וגו' מנעוריו ר"ל עוד טרם ידע הנער כו' ובלא דעתו היצ"ר מתגבר וכן בשינתו [זה נקרא בלא דעתו וכמ"ש גם בלא דעת נפש לא טוב ומצינו בשבת (קמט:) אין לא טוב אלא רע וזה נקרא רע. וא' בסוטה (ג.) אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות והיינו אל אחר שא' בזוהר (ח"ב קג א) אסתרס ולא עביד פירין ופי' האריז"ל שאין לו דעת כנודע. ולכך משרע"ה שהוא סוד הדעת תיקונו. ורצה לתקן זה כמש"ל אות נ"ו ומן המים משיתיהו הוא בסוד המקוה]. והנה הוקשו אוהלים לנחלים בברכות (טז.) לכך גם ד"ת שהוא מי הדעת מועיל כמו כן. וצריך לזה ד"ת בדחילו. שזה הוא היפך דאימה ויראה כמ"ש בברכות (כב א) והוא דוגמת שא' בפ' חלק (קח:) בדור המבול ברותחין קלקלו ברותחין נידונו. ולכך עזרא תיקן טבילה לבע"ק כדי לעסוק בתורה באימה כדאי' שם והיינו שיתקן עצמו קודם והוא עד"ש ביומא (עב:) תורה בטהרה ואמרי' עלה בקידושין (כט:) הא לן והא להו. וכשהתחילה תורה בבבל בטלוהו לטבילותא דזה מקרי ריחים בצוארו שם בקידושין ובטול תורה שם בברכות והכל א' שזה ענין תלמוד בבלי אע"פ שנקרא במחשכים בסנהדרין (כד.) והיינו כמ"ש במ"ק (כה.) שבבל גרמה לו לענין הארת גלוי שכינה מ"מ א' שם בסנהדרין (שם) מאי בבל בלולה כו' כי עי"ז הוא רבוי תורה והכל לטוב ואכ"מ להאריך עוד:

[קח] **הוז"ל** א' בזוהר נח (סב א) דאין מועיל תשובה והיינו כי טיפי זרע נמשך מהמוח ופגם בטיפי מוחו: והתשובה הוא בלב כמ"ש ולבבו יבין ושב ולכך א"א לתקן על ידה החכמה שהוא למעלה ממנה. רק צריך תורה שהוא נובלות חכמה שלמעלה כמ"ש בבר"ר (פר' יז) והיא ג"כ במוח [ונק' א יש כנודע בגימ' קרי וכמ"ש במק"א בזה] ולב נשבר להיות ממש כאין שהוא בכתר כנודע שלמעלה עוד וזה מועיל וכמ"ש פני ה' בעושי רע הוא עון זה שנקרא כן להכרית מארץ וגו' כמ"ש ועמך כולם וגו' שירושת הארץ הוא רק לצדיק דהיינו שומר הברית וא' לעני וגו' תפלה הוא עלה נגד להכרית מארץ [שהתפלה שרשה במלכות שהיא ארץ העליונה. ופגמו הגיע לה כענין ה' צלך ממש דוגמת הצל עושה מה שהוא עושה אם לטוב אם להיפך ח"ו] אבל להיות קרוב לה' העלה שבירות. לב ואת דכאי רוח וגו'. וכן כא' במזמור כאשר בא אל בת שבע שנתקן על קלקול הברית [שהוא בתולדה כמ"ש כי יצר וגו' מנעוריו לכך ביקש לב טהור ברא ובריאה הוא חדשה עתה תצמח יש מאין] כי לא תחפוץ זבח וגו' [היינו תשובה כענין כל הזובח יצרו ומתודה כו' (סנהדרין מג רע"ב)] זבחי אלהים רוח וגו':

ובעקבי

[קט] **ובעקבי** משיח מתגבר מאד עון זה וכמ"ש בס' ר"ח כי כמעט אין אדם בדורו שניצול. כי כל הנפשות שיצאו עד אברהם אע"ה נוטעו בזרעו אח"כ כמשז"ל (יבמות סג.) ע"פ ונברכו בך כל גויי הארץ לשון הברכה [וזה נא' לטעם על ההודעה מסדום שגם הם נברכו בו והיו צריכים הכנה יתירה לשיתוקנו כמ"ש האריז"ל שהם היו יוצאי מצרים. ונודע דרשת רז"ל (ויק"ר פ' כג) ע"פ גוי מקרב גוי. וגם ידוע דגלות מצרים הי' בעבור אברהם לכך הוא התפלל עליהם ועי"ז נתקנו בעתיד] ולכך נקרא אב המון גוים אב ממש לכל הגוים. והיינו כי ב' אלפים הוא סבוב שלם בבריאה כמ"ש בב' נברא העולם וכמ"ש במק"א על מאמר רז"ל דתורה קדמה ב' אלפים שנה לעולם. ולכך אז"ל (סנהדרין צז.) ב' אלפים תוהו כו' שבכל חלק היו כל הנפשות הראויות לצאת. דתוהו עד אאע"ה. ודתורה בזרעו עד משיח שיכלו כל הנשמות שבגוף כמ"ש יבמות (סב.) ויהי' פעם ג' בתכלית השלימות בדורו של משיח המתחיל בב' אלפים השלישים. והנה ג' דורות שקדמו לאאע"ה מנו בפ' חלק שאין להם חלק לעוה"ב והיינו לתוקף הרע שנתגבר עליהם וזה לעומת זה כאשר יתוקנו הם ג"כ בתוקף גדול. וסדום הם דור יציאת מצרים כנ"ל ודור הפלגה הם דור עולי גולה ג"כ מארץ שנער ואז"ל (ברכות ד.) שהיו ג"כ ראוים לנס כביאה ראשונה. ודור המבול הם דור משיח בעלי ביאה שלישית ולכך מתגבר עון דדור המבול ביותר. [וג' אלו הם ג"כ נגד כלל ג' סדרי ב' אלפים הנז' ואכמ"ל]:

[קי] **כל** תולדות האדם הוא מן הש"י [שע"כ א' בריש תענית דמפתח של עקרות רק בידו] כמ"ש ממני פריך נמצא משא"כ אל אחר אסתרים ולא עביד פירין כדאי' בזוהר וכ"א בקידושין (מ.) עבירה אין לה פירות. והנה גם רוחין ושו"ל שנולדים מהוצאת ז"ל הם נקראים תולדותיו כמ"ש בזוהר (ח"א נד ב) ע"פ נגעי בני אדם. וידוע מפי עליון לא תצא הרעות ונא' לא יגורך רע וא"א דמה שנקרא רע יהי' ממנו. ועי"ז נא' לא אירא רע כי אתה עמדי ואע"פ שאלך בגיא צלמות דהיינו גיהנם וכמ"ש עירובין (יט:) וסוטה (ד:) דעל פגם הברית לא ינקה מדינה של גיהנם. ע"ז א' כי באש ה' נשפט ואז"ל (שוח"ט תהלים מז א) תרד כל אומה ואלהיה כו' ר"ל הנותן לה כח לעשות חיל. ועלינו נאמר כי הוא הנותן לך כח ונא' כי גם כל מעשינו פעלת לנו. זהו אתה עמדי (כמוש"ש) ועי"ז הגיהנם שהוא של אש דהיינו מדרגת היראה כמ"ש בחגיגה (יג:) נהר דינור מזיעתן של חיות יורד על ראש רשעים בגיהנם. ואית יראה רעה שהיא רצועה לאלקאה בישיא. וע"י כי אתה עמדי נתהפך ליראת ה' ויראת הרוממות המביאה אדרבא לשמחה. כמ"ש בתדבא"ר רפ"ג וכמ"ש וגילו ברעדה ואז כבר ניתקן וקיבל עונשו בזה כי זה מסיר היראה כמ"ש ברכות (כב.) וכן היראה מסיר עון זה כמ"ש ירא את ה' וסור מרע וכמ"ש בפ"ג דנדרים (כ.) ע"פ ובעבור תהי' יראתו וגו':

[קיא] **בעקבתא** דמשיחא העיקר הוא רק להוציא יקר מזולל ורק במקום יצה"ר ותגבורת עונות משם יקחך דייקא ע"י תשובה כמ"ש בחלק (צח.) בן דוד בא בדור שכולו חייב. ונפש כזה הוא מחלקו של משיח וכן דוד המע"ה נקרא שהקים עולה של תשובה. כידוע דכנס"י רגליה יורדות כו' ר"ל. ובעקבי משיח הנפשות מן הרגלין ושם תגבורת הרע והיצר. ולכך דור

של

של נפשות כאלו דייקא יזכו למשיח כמשז"ל (בר"ר פ' ע) טוב מאוד זה יצה"ר. וכן משיח עצמו נולד ממקום כזה כידוע מ"ש במדה"כ וירא על בנות לוט ולוט שהם שורש כח היצ"ר ומשם נצמח שורש בן דוד. והיינו שזהו תכלית השלימות שיהי' אז שיתהפך שורש הרע לטוב שזה שחיטת היצר דא' בסוכה (נב.). והוא הנפש האחרון שבגוף והיוצר סמוך לרע בכל מיני תוקף. ובעוה"ז הדורות הולכים ומתקטנים אבל אז כשיתוקן יהי' בטוב סוף מעשה במחשבה תחלה בסוד החיות רצוא ושוב כמראה הבזק שממקום שפוסק משם חוזר ומתחיל להאיר ונעשה זה ראש ונתהפכו תחתונים למעלה וכמשז"ל (פסחים נ.) עולם הפוך ראיתי:

[קיב] **תאות** היצר של האדם הוא מתוקף התאוה של או"א בעת הריונו וכמ"ש דוד המע"ה במזמור כאשר בא וגו' הן בעוון חוללתי וגו' וכמ"ש במדה"כ וירא (קי"ב א') שהמקדש עצמו בשעת לא מסתפו בניו מיצה"ר ולכך בת כהן שזינתה את אביה היא מחללת ואפי' הוא בג"ע דנין אותו על דבר זה. ולכך נראה ליוסף דיוקנו של אביו שלא יחטא. וכשהאב קבל עונשו ונתקן שם אז הבן מתעורר בתשובה בעוה"ז וכן להיפך ע"י תשובת הבן ותיקונו ליצרא דעבירה מניחים לאו"א בג"ע. ולכך בעת המילה שהוא תיקון הברית והתאוה אומרים ישמח אביך ואמך וגו'. וזה בכלל האב זוכה לבנו. בחכמה כי אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות:

[קיג] **פרי** צדיק הוא עץ חיים וכמ"ש בב"מ (פה.) גבי ברי' דר"א בר"ש אף שהי' נראה לא כן. דבוודאי הצדיק מוליד נפשות יקרות [וע"א היינו תורה שהוא א' עם הנפשות] ועד"ז ג"כ מ"ש האריז"ל ברותין

(צדקת הצדיק)

ושו"ל שהוליד אדה"ר היו דור שעבוד מצרים. וכן י' טפין שיצאו מיוסף יהם י' הרוגי מלוכה. רק שצריך לזה לוקח נפשות חכם דבחכמה אתברירו ולוקחם מן הרע. ולפעמים הוא ע"י איזה ת"ח בדור ככ"ל מפ' הפועלים בבנו של ר"א בר"ש. ולפעמים הוא ע"י הקב"ה בעצמו שנקרא ג"כ לוקח נפשות במשפט בברכת המזון לאבל. וע"י מיתת האב שנקרא הש"י לוקח נפשות הוא ג"כ לוק"כ נפש בנו [וכן נפשות העשוקות ר"ל] ועושה ממנה עץ חיים [ולפעמים הוא על אותו דרך דבגמ' שם דקרי לי' רבי ונותן בלב בנ"א להסמיכו ברבי ולהגדילו וע"י"ז מתגדל אח"כ באמת. ואז גם רבי שקרו לו אז ודאי לא לשוא הי' כי כשנתגלה האמת אז נראה כי גם תחלה הי' כן רק שהיה בהעלם כי מאריה בישא גיריה טבא לא נפיק. ותדע דא' שם לא שזה גדול מזה כו' ואע"פ שהי' רועה זונות תחלה מ"מ לא תזכרנה ראשונות רק הי' גם בתחלתו טוב וגדול כמו בסוף וע"כ נז' זה בגמ':

[קיד] **מי** שהוא ת"ח הוא לוקח נפשות ומלקט ניצוצות מנפשות קדושות שנתפזרו בעמקי תהום רבה. ע"י לימוד תורתו כל דבור של תורה מוציא אותם השייכים לו וכמ"ש ולוקח נפשות חכם. וגם נפשו עצמו כמ"ש (מ"ר ריש פתי' איכה) המאור שבה מחזיר למוטב. אבל בזה יש מדרגות שלפעמים כשהיא בעומק רע ר"ל כ"כ עד שנחבשה ונשקעה שם שע"ז א' אין חבוש מתיר עצמו וע"ז א' ולרשע וגו' וכן א' (יומא עב:) לא זכה נעשית לו כו' שע"י הד"ת לוקח נפשות ומכניסם ג"כ בעומק רע ר"ל. אף דמ"מ לסוף כשיתקן הוא מרויח דעולה ועולים עמו. אך לפי שעה נא' ע"ז ופושעים יכשלו בם דייקא שעי"ז הרע מתגבר. רק לפעמים גם לזה

היא

לזה יועיל תורתו כשמציל עי"כ איזה נפש שהוא בחיים ואותו נפש מתגבר על יצרו ויוכל להצילו וכמעשה דתלמיד א' בתדבא"ז (סו"פ כב) שלא הי' יכול להציל עצמו בתורתו רק הציל נפש האשה [שהיתה ג"כ נפש גדולה שהיתה יכולה להבין כשראתה אותו לומד שהוא כמלאך ומסתמא האמת כן מדנזכר בתדב"א א"כ ידעה בטובן של מלאכים] ואח"כ היא הצילתו. ועמקי רע נקרא רע בתאות רעות וכל ס' משלי מלא מזה ונא' שוחה עמוקה זונה. ולכן א' בעירובין (יח :) אפי' דומה למשרע"ה שקיבל תורה מהר סיני לא ינקה מדינה של גיהנם ר"ל שאין יכול להתיר עצמו מבית האסורים ע"י תורתו. אבל יכול ע"י אחרים השאים מגירא דילי'. וכן אחר שנא' לו ולרשע וגו' ניצול ע"י ר"מ שלמד תורה ממנו והוא תיקן והציל נפשו מדינה של גיהנם :

[קטו] **כשמחדש** דבר בתורה צריך שלא יהי' מצד שום נגיעה בלב שרוצה בך או להתפארות או לחלוק על דברי זולתו וכיוצא. רק מצד התשוקה לידע האמת ואז אפי' טועה נקרא ד"ת ודברי אלהים חיים שהרי נזכר בתלמוד דברי הטועים ושנדחו מהלכה שגם ההו"א הוא ד"ת. שכך יסד הש"י מושכל ראשון ואח"כ הגעה לאמת וגם המושכל ראשון הוא מהש"י ודא"ח. אבל כשהוא מצד הנגיעה אז אינו נקרא ד"ת כלל. כמ"ש בירבעם החודש אשר בדא מלבו ובודאי הוא דרש להם איזה דרש ולימוד שחג האסיף הוא בחשון. רק לפי שהי' מצד הנגיעה לעשות נגד ב"ד שבירושלים נקרא אשר בדא מלבו ולא נאמר בזה אלו ואלו דא"ח. וכן דואג עשה הכל עפ"י התורה בדעתו כי ראש הסנהדרין הי' והוא הורה עמוני ואפי' עמונית עפ"י הלכה שבדעתו שהרי אשתיקו נגדו

(כמ"ש יבמות עז.) וממילא א"א שיהי' דוד מלך והוא מפסולי קהל ודנו למורד במלכות וכן לאחימלך. ושאול אע"פ שהי' סבור ג"כ כן הוא הי' בטעות ונקרא באמת בחיר ה'. אבל דואג ד"ת אלו נכנסו מלבו מצד הקנאה ואלולי נגיעה זו לא הי' טועה. באופן זה נעשים ד"ת סם המות ר"ל שנאבדו מן העולם כי אין זה נקרא ד"ת באמת כלל רק למראית העין [ואין בכח ד"ת כאלו להוציא נפשות כלל כענין אל אחר אסתרים ולא עביד פירין. והיינו כמ"ש (חגיגה טו :) ובפ' חלק (קו :) מי זוטר כו' אלא רחמנא לבא בעי. ור"ל שהחכמה שבמוח יהי' מחוברת עם הבינה שבלב יחד והחכמה יהי' יוצאת מן הלב וזה ע"י הדעת המחבר חו"ב משא"כ אל אחר אין בו דעת כמש"ל אות ק"ז וע"ז א' (ויק"ר סו"פ א) ת"ח שאין בו דעה כו'] :

[קטז] **ע"י** הטעיות שיש בד"ת שטועה ואח"כ עומד על האמת שזה קרא ישעי' מכשלה כמ"ש בחגיגה (יד.) דר"ל ד"ת עי"ז לוקח אותם נפשות דהוצאת ז"ל שבאים מצד יצה"ר שקראו ישעי' מכשול כמ"ש בסוכה (נב.) והוא בספ' הצדיק אבד שנדרש על עון זה כמש"ל אות מ"ה. ומכשול היינו לפני עור באין רואה. וכן זה בחלום לילה [ומדרך עמי ודרך בכל מקום רומז על דרך גבר בעלמה וכמ"ש בברכות (יא.) מבלכתך בדרך וכן על ד"ת וכמ"ש בריש קידושין] ובודאי אין הש"י עובר אלאו דלפני עור לא תתן מכשול [ועי' בב"ק (כט.) פלוגתא אי נתקל פושע ובמק"א בארנו דכ"א דבר כפי שרשו ר"מ לשיטתי' (בגיטין נב. והוריות יג :) דדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין ואכמ"ל] רק הוא כדי לעמוד על ד"ת להוציא יקר מזולל ואז ד"ת נקרא מכשלה נוקבא לגבי

מכשול דכל ומקבלת הנפש העשוקה ההוא שהוא המכשול ומוציאתו לאור ולקדושה שגם בה נארע מכשלה והעמדה על האמת אח"כ דייקא עי"ז כי אין אדם עומד כו' בענין אחר עי"ז העלה המכשול. ודייקא ישעי' קראו כן ונתנבא הרימו מכשול וגו' שהוא עמד ע"ז כנודע דברית הלשון וברית המעור מכוונים דלכך בתורה מתקנים חטא המעור כמש"ל אות ל"ז וק"ז וכן לשון רז"ל בב"מ פיו הכשילו ובגיטין (נז.) אכשלי' פומי' לבר דרומא אע"פ שהי' מזיד קראוהו [וכן בהוז"ל הוא מהרהר ורוצה שלא יבוא לידי הוז"ל] מכשול כי הוא מהש"י כמ"ש ומה' מענה לשון ומזדמן לו בפה מה שאינו רוצה לדבר כלל כנודע בב"מ. ובזה נכשל ישעי' כמ"ש כי איש טמא שפתים אנכי וכמ"ש ביבמות (מט:) כי מטא להדי פומא כו' בשביל שדבר רע על בנ"י ונפשות ישראל הם עצם התורה כמלא הוא טעות בד"ת. ואמנם באמת הוא ח"ו לא נכשל רק לשעה שהרי מ"מ נקבעו דבריו בספר והם דברי נבואה מפי הש"י. רק טעות למראית העין לכך הי' עונשו ע"י מנשה שטען נגדו שנכשל בד"ת כדאי' התם ואע"פ שבאמת לא נכשל:

[קיז] **כל** מי שנקי מחטאי התאוה צריך שמירה יתירה בעניני כעס ורציחה שהוא עלול להם וכידוע דלא תרצח ולא תנאף הם ב' הפכים והם ימין ושמאל ברע. [וכמו ששמעתי על ירבעם בן נבט שנקרא אפרתי דר"ל שלא ראה קרי מימיו ושם אמו צרועה היסוד שלו כעס]. וכל זרעא דיוסף הם שומרי הברית כנודע ורציחה שכיחה שם כמ"ש במכות (י.) בגלעד שכיחי רוצחים. בשכם שכיחא רוצחים. ובב"מ (פד.) שספרו משופרי' דר"י וידוע שופרי' ויופי התואר בכל מקום הוא על שמירת הברית וכמש"ל אות ל"ו

ה

ואח"כ נאמר עליו דאתי מזרעא דיוסף ואח"כ הענין שאירע לו מרים לקיש [כמנהג רז"ל בגמ' בכ"מ מתוך שבחו ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ג"כ מה שנראה קצת היפך כי תורה היא וללמוד צריך וכמו כן גם בתנ"ך] שהוא מצד הרתחא דרבנן שהיתה גוברת בו שלא רצה למחול. וגם גוף ההענשה שהי' רגיל בה ר' יוחנן כמ"ש בב"ק (קיז.) עם ר"כ דבר זה הוא ג"כ למי שהוא בטבע כן כמ"ש בשלהי' שבת (קנו.) מר נמי ענים וקטיל. ואע"ג דרתחא דרבנן הוא טב בכל סטרין כמ"ש בזוהר (ח"ב קפב ב) וכ"א בתענית (ד.) דאורייתא מרתחא לי' מ"מ כפי הנראה דשם לא הצליח רתחי' ומאי סליק בי'. ולפי שקרא לר"ל ליסטאה דהיינו רוצח ולפי שאסור להזכיר לבע"ת מעשיו הראשונים לכך הוא ג"כ נזדמן לו ענין כזה עצמו ע"י מה שחבירו נענש על ידו ועי"ז בא מזה הגרם מיתה לעצמו כמו שגרם לר"ל. [ונראה מה שלא רצה למחול כי הרגיש שקרב קיצו וחשב דנדחה מפני גברא, ובוודאי ר"ל ימלוך תחתיו וסבר חייו קודמין ובזה א"צ למחול כדאשכחן בר"ח ביומא (פז:) והוא חישב זה להצלת חייו אבל נורא עלילה על בנ"א חשב לו זה לקצת חטא ואדרבא זה גרם לו ההיפוך ור"א בן פדת מלך תחתיו]:

[קיח] **מי** שהוא ת"ח שאפי' שיחת חולין שלו צריכה לימוד כמשז"ל (סוכה כא:) אז יש בו כח גם בשיחת חולין לתקן נפשות שהוא ממש ד"ת וכמו שא' ז"ל (עירובין כד:) שכל שיחתן תורה וכמו שתמצא בתורה כמה ספורי מעשיות וכן בתלמוד כמה דברים נראים כסיפורי חול והם תורה ממש ככל דברי תורה. וכל הגדול מחבירו שיחת חולין שלו גדולה מתורה של חבירו כמ"ש (בר"ר פ' ס)

יפה

יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים [ולא היתה מעלת אליעזר רק מעלת אברהם לכך קראו עבדי אבות וכמ"ש (יומא כח:) דמשק דולה ומשקה מתורת רבו כי מה שקנה עבד קנה רבו וכל ד"ת שהי' לו הכל נקרא תורת רבו] ואי' זה בסוכה (שם) בשיחת ר"ג בסוכתו. ונראה מזה דבסוכה ע"י שהם בצלא דמהימנותא זוכים להיות כן ושם קראו לשיחת חולין עליהו ומצינו בפי' חלק (ק.) ועליהו לתרופה להתיר פה עקרות דהיינו הולדות נפשות חדשות הוא ע"י חדושי תורה שבשיחת חולין שלהם וכן להתיר פה אלמין הוא ג"כ ע"י ד"ת וכמ"ש מרפא לשון עץ חיים וכמ"ש במ"ר דברים רפ"א:

[קיט] **כל** הספורים שבתורה ובגמ' מדברים מופלאים שנעשו. שם עצמו יש הכח לעשי' ההוא כי כל ד"ת חיים וקיימים ושם יש החיות לאותו דבר וכמ"ש בתיקונים סוף תיקון נ"ה כי מפסוק והמכתב מכתב אלהים הוא יצא שם הכותב. ומפסוק ה' אלהים נתן לי לשון לימודים וגו' שם הדורש. ובס' עבודת ישראל פ' חיי מפסוק ואבא היום אל העין שפירש"י היום יצאתי והיום באתי יוצא שם לקפיצת הארץ. וכן ידוע מפסוק של הכאת סנורים יוצא שם לפעול כן. ובדרז"ל (ברכות ה:) יהב לי' ידא ואוקמי' דר"ת "יהיב "לי' "ידא הוא שם הפועל כן. וכן הרבה בס' שימוש תהלים ושארי. כי כל שם הוא כמו מפתח לאותו חדר. והראשון שפעל אותו דבר הוא שמצא ועמד על אותו מפתח ומסרו לרבים שנהג בו טובת עין והם גניזין בתורה ובלשון חכמים שכל חמדין טבין גניזין שם. ואם ריק הוא ממך למה שאין אתם יגיעים כו'. [וכל שמות האמורים לענין לעשות במעשה הוא מלך עולם העשי' אבל באמת העיקר הרמיזות בו בעבודה שבמוח ולב כנודע]:

[קכ] **מי** שמזכה לחייביא א"א שלא ידבק בו מאומה. וכידוע המשל ע"ז ממי שגורף ביבין [ובזה יובן נאות לשון רז"ל (מ"ר ר"פ וארא) נוח הי' לשלמה להיות גורף ביבין כו' ע"ש במדרש [אבל בגמ' דשבת נ"ו ב' אי' שמש לד"א והכל א' ואכ"מ] ר"ל שהוא לא רצה להוכיחן ולהיות גורף ביבין שלא ידבק בו מאומה ובאמת כל מי שיש בידו למחות כו' ונדבק בו הכל] ועי"ז בא לראיית קרי כמ"ש בשבת (קכז:) באותו חסיד מפני טורח הדרך לפדות אותה ריבה דאי' באדר"נ (פ"ח) שהטביל לריבה מפני שאכלה איסורים והי' מזכה לחייביא משא"כ אלישע שא' עליו סנהדרין (קז:) שהי' מדחה בב' ידים נא' עליו בברכות (י:) שלא ראה קרי מימיו. וא' שם בסנהדרין דאין להיות כאלישע רק הקירוב יותר בחוזק מן הדחוי. שהוא בימין. וא' תיכף אח"כ שם דגם היצר כן יהי' שמאל דוחה וימין מקרבת משא"כ באלישע הי' גם ימין דוחה ואף שא' בב"ר (פר' ט) טוב מאוד זה יצה"ר ידוע דהכל לפי מה שהוא אדם ויש מדתו לאכפייא ולהיות דוחה לגמרי ויש מדתו לאתהפכא:

[קכא] **בכל** התורה כולה לא נזכר בפירוש עון דהוצאת ז"ל רק נזכר שנענשו דור המבול וער ועונן (וידוע דער הוא ניצוץ משיח שירד פעם ראשון לעולם ובא לתקן עון דדור המבול עי' מ"ש לעיל אות ק"ט וקי"א] כי לא הי' אפשר לכתוב האיסור בפירוש מאחר שהשי"ת יסד בטבע העולם שיארע זה ג"כ לאדם באונס ויהי' צעקה גדולה על מה עשה ה' ככה לנו להכשילנו. רק הניחה תורה דבר זה ללמוד ד"ז ממצות ב"נ דמודבק באשתו כמו דמיעטי' אשת חבירו

ה"נ כל שלא בא שתו וכל מצות ב"כ הוא מכלל דרך ארץ שקדמו לתורה וכן ד"ז ג"כ מדרך ארץ דיש לידע מעצמו שאינו מד"א לעשות כן וכל הבע"ח אין עושים כן ואין לנאת מישוב העולם [ובזה יובן מ"ש בפ' מי שמתו (כב.) דב"ק שונה בהלכות ד"א והכ"מ]. והנה ד"א קדמה לתורה ובתדבא"ר רפ"א נקרא ד"א דרך עץ החיים ע"ש [ולכך נקרא פרי צדיק דייקא עץ חיים] ומי שאינו בד"א א"א להגיע:

[קכב] **קיי"ל** בשבת (עא.) שהחטאת הבא לכפר החטא גורר אותו חטא גם פעם אחר שעשהו יעו"ש. ונלמד ג"כ מזה בתשובה שזוכה לכפרה נתכפר לו גם פעמים אחרים שעשה דבר זה כי חטא גורר חטא. ושם אי' בלא נודע דחייב אשם תלוי. והיינו שא"א להתכפר בחטאת ע"ז וכמ"ש באדר"נ (פרק ל) ונזכר הענין ג"כ בתר"י פ"ק דברכות כי החמירה תורה בספק דאשם תלוי חמיר מחטאת ע"ש בתר"י הטעם כי הידיעה שנודע לו מכפרת מקצת מפני שעי"ז הוא מתחרט ע"ש. ואפ"ה בגרירה נתכפרה וה"ה לכל כפרת חטאים בתשובה. ולכך הוצאת ז"ל דאין מועיל תשובה כמ"ש בזוהר (ח"א ריט ב). אם שב על עון קרי ומתכפר ומוציא אותן טיפין העשוקים ממילא בגרירה מוציא ג"כ טיפי דהוצ"ל בהקין. ועל כך ג"כ יסד הש"י ענין הקרי בטבע כי הוא חושב מחשבות לבלתי ידח וגו' ועי"ז יתוקן ומי שחטא בהוצ"ל הש"י מזמין לו ג"כ מקרים כדי לשוב עליהם [וזה סוד ג"כ מ"ש (יומא פו:) עבר ושנה הותרה לו ס"ד אלא כו'. ועי"י ששב על ההיתרים דאח"כ ממילא נתכפרו הראשונים והכמ"ל] ואף מי שלא חטא בזדון בהקין. הקב"ה מזמין לו באונס גמור לתקן אותו הבא ע"י הרהור ביום וכן לתקן אחרים

החוטאים דיחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו (כמש"ש):

[קכג] **ועי"י** לימוד תורה ביגיעה נתקן עון דהוצ"ל כי אז"ל בנדה (יג.) דחייב מיתה ובודאי כל דברי חכמים לרחם על הבריות ולהמשיך טובה וחיים לעולם. וכונתם במקום שאי' חיוב עונש על האדם היינו שבעונש זה מתכפר כמ"ש בסנהדרין (מז:) בחייבי מיתת ב"ד דמיתתם כפרתם. כי ראו שקשה למצוא כפרה [וכמו בעון זה ר"ל] ומצאו לו מקרא מה"ת שמחייב עונש כך. וממילא ע"כ שבעונש זה מתכפר כי אם לא כן למה יענש כנודע שהעונש הוא כדי להתכפר. ולכך פעמים נגזר על האדם בשביל הוז"ל שלא יהי' לו בנים וכיוצא שהוא מד' דברים שנקרא מיתה בפ"ק דע"ז (ה.). ועי"י ד"ת שממית עצמו על ד"ת שזה נקרא ג"כ מיתה כדרשת רז"ל (ברכות סג:) ע"פ אדם כי ימות באוהל ואז נתכפר לו בזה ג"כ דוגמת מיתה [ולכן א' (תמיד לב.) מה יעשה אדם ויחי' ימית עצמו]. וד"ת נקרא עץ החיים כמשז"ל (ריש.סא"ר) ומיתה נקרא דרך ארץ כמ"ש אנכי הולך בדרך כל הארץ ולכך מיתה הוא דרך להגיע לחיי עולם שד"א הוא דרך עץ החיים כמש"ל אות קכ"א. וכן מי שממית עצמו על ד"ת זהו הדרך לעץ החיים דהיינו ד"ת ומתקן בזה מה שפגם בד"א. [ואז"ל טוב תורה עם ד"א ובברפות (לה:) הנהג בהן מנהג ד"א כו' ואם לאו אין מתקיים. אך העצה ע"ז להמית עצמו על ד"ת. ומשרע"ה לא נהג בד"א בפרישות מן האשה שג"כ נקרא ד"א ולכך דברו עליו לשון הרע ע"ז שחשבוהו למבטל מצוה כיון דאשתו לא מחלה. ובודאי כיון שנכתב בתורה יש ממש בדבורם ג"כ. אלא שמ"מ נענשו ונא' אשר נואלנו ואשר חטאנו דהקב"ה הסכים על ידו (כמ"ש שבת פז.)

והוא

והוא כענין עבירה לשמה דהיא גדולה ג"כ. וחשיב שם ג' דברים ודימה זה לשבירת לוחות דהוא ג"כ עבירה לשמה. ולפעמים ע"י יוכל ג"כ לתקן וכמ"ש רצה חיים עם אשה וגו' ואכ"מ]:

[קכד] **איסור** דהוו"ל הוא בכלל מצוה דפר"ו כנראה מד' התוס' סנהדרין (נט רע"ב) וכמ"ש בחי' ולכן ע"י מצות פר"ו בכונה הראוי' לשם ה' יוכל ג"כ לתקן מה שחטא באיסור זה ולקלוט אותן טיפין לקדושה כי כל לאו הבא מכלל עשה העשה הוא תיקון הלאו. וגם בלא"ה א' בזו"ר (פר' כא) כי באשר שעשה בו טבילות עבירות יעשה בו טבילות של מצות ע"ש. וכן כאן באותו אבר טבילות מצות היינו פו"ר ומצות עונה. [ומיהו י"ל כמי ישב ולא עבר עבירה כדר"ח בר פפי שנזדמנה לידו מקרי ג"כ מצוה כדאי' בקידושין (לט:)] ואין ר"ל טבילות ברבוי במעשה דעי"ז א' בברכות (כב.) שלא יהיו ת"ח מצוים כו' וא' באבות אל תרבה שיחה כנודע. רק אין ר"ל בכמות אלא באיכות שיהי' בקדושה ובטהרה דבלא"ה מקרי בעילת זנות וכבהמות כדאי' בזוהר כ"פ רק כאשר הוא בקדושה כפי אפשרות האדם [דאין הקב"ה בא בטרוניא והרי אז"ל בעוון מלא דאפי' חסיד שבחסידים כו' (כמ"ש מ"ר ר"פ תזריע)] אז ה' נלך ג"כ דוגמתו שופע לארץ העליונה אשר סיתה חריבה ויבשה ע"י חטאיו כנודע כדאי' בתיקונים ונתקן הכל. וע"י שיורדים טפי גשמים מלמעלה על הארץ היא נותנת יבולה שהיא רוח קדושה בלב האדם תחת רוח הטומאה שהי' לו מקודם כמ"ש דוד המע"ה באותו מזמור ורוח קדשך אל תקח ממני השיבה לי וגו':

[קכה] **צדקה** לעניים ג"כ מועיל לתקן עון הוו"ל ובכלל לכל מה

שאז"ל חייב מיתה מועיל צדקה כמ"ש דתציל ממות וכמשאז"ל פ"ק דב"ב (יא.) ולעון זה ביחוד דע"י שמחי' נפשות ואז"ל שם כל המקיים נפש א' מישראל כאלו קיים עולם מלא ובכלל העולם ג"כ אותם נפשות עשוקות. מחיים ממש. ובלבד שיהי' לעני הגון דבלא"ה אין מועיל דהוא קצת מעין דוגמא דחטאו שמשפיע חיים למי שאין ראוי וכמ"ש בירמי' שקילל לאנשי ענתות ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם הכשילם בבנ"א שאינם מהוגנים כדאי' ספ"ק דב"ק. והיינו כי הם החטיאו לירמי' בהוו"ל כנודע כמ"ש (באהע"ז סי' א' בח"מ סק"ו) [ואולי זה ג"כ בכלל כי כרו שוחה וגו' ע"ש בב"ק. אלא שהש"י חשב מחשבות לבלתי יהי' לבטלה ונולד מזה בן סירא כדאי' שם ולכך ב"ם הי' כלול טוב ורע כדאי' פ' חלק (ק:) דהוא מס' חיצונים ומילתא מעליותא דאית בי' דרשיק ע"ש וכן בב"ק (צב:) קראוהו כתובים כי באמת היתה נפש יקרה רק דיצאה לחיצונים ומשם נלקחה ואכ"מ] וקיללם שיכשלו במדה כנגד מדה דלא רצה לקללם שיכשלו בחטאו דזה גורם רעה לכל כנודע בזוהר מאה"כ בזה. והנה דבר זה אין ביד האדם לידע כלל עי' בכתובות (סח.) וכ"א בסוכה (מט:) שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ ת"ל מה יקר חסדך. ובבר"ר (פ' סא) דרשו פסוק ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע וגו' על נתינת צדקה שאין יודע איזה יכשר רק מי שבשב כראוי ומבקש רחמי שמים שיתוקן חטאו מכל וכל אז הש"י מזמין לו כראוי:

[קכו] **מאן** דמזכי לחייביא מועיל ג"כ לתקן זה. שהוא נקרא לוקח נפשות וכמשז"ל ע"פ ואת הנפש אשר עשו בחרן שהוא כאלו עשאם ונפש משיב את הנפש [ומעון דהוו"ל כשנעשו מזדוגות זכיות ואותם נפשות

נפשות נלקחים לקדושה מוסיף שפע גדול ונמלא דהי' מזכה לחייבא בזה . וחטאו ממש מעין דוגמא דתיקונו וע"ז א' (סנהדרין ע :) בדבר שקלקלו בו נתקנו וע"ל אות ק"כ דע"ז מגיע עונש זה ובודאי אין הש"י מגלגל חובה ע"י זכאי רק זכות . רק הוא באמת כענין שכר מצוה מצוה דגם בזה הוא מזכה לחייביא ע"י התשובה . ודכותי' ע"י מכשלה בד"ת בא קרי כמש"ל אות ק"ו ועל ידו התיקון כמש"ל אות קט"ז] ולכן אמר דוד המע"ה באותו מזמור אלמדה פושעים דרכיך וגו' רק הקדים השיבה לי ששון ישעך כי א"א לחייב לזכות את החייב וא'. יבוא טהור ויכפר על הטהור וא' (שבת לב .) מגלגלין זכות ע"י זכאי . רק צריך מקודם תשובה ורחמים שישיב לו הש"י רוח קדושה שבנפש הישראלי ואז אח"כ לתקן הקודם ולהוציא נפשות עשוקות יוכל עי"ז דאלמדה וגו' . [ופעמים אותן חייביא הם אותם נפשות עצמן ולכך נזדמנו לידו דייקא לתקנם . ועי' ר"פ כל היד המשחקין בתינוקת ומקבלי גרים זה בא מזה כי הם ג"כ אותם נפשות כידוע וא"כ"מ] :

[קכז] **סימן** לתשובה גמורה ושנתקבלה תשובתו על עון זה דהוא"ל

ובכלל קלקול הברית הוא כאשר נפתחו לפניו מראות אלהים . ר"ל שרואה ומכיר שהש"י נכחו שדבר זה נקרא אצל דוד המע"ה רוח קדשך וששון ישעך כי א' בב"ר ר"פ וירא ע"פ מבשרי אחזה אלוה דלשמירת ברית בשר תיכף מגיע מחזה וירא וגו' והנה בע"ת א' בזוהר חיי קכ"ט סע"א דבשעתא חדא ברגעא חדא זוכה לכל המדרגות [ושמעתי בשם הר"ב ז"ל כי דבר זה מיגיעת רשב"י ע"ה] ודבר זה עקרו על בע"ת מעון קלקול הברית כדאי' בע"ז (יז .) על ראב"ד ובלא"ה סתם תשובה בעון זה כדמשמע בפ' יוה"כ (פו :) ה"ד

בע"ת מחוי כו' באותה אשה . וכשמתקן ע"י התשובה הראוי' [שהוא שלעולם לא יחזור לדבר זה אפי' יעבור עליו מה והיינו שיעיד עליו יוצר בראשית על כך כלשון הרמב"מ בה"ת שהגיע תשובתו לכך] אז תיכף מגיע לו הראי' הראוי' לשומר הברית כנ"ל [ור"א בן דורדייא בע"ז שם שמת תיכף הא אז"ל (פרדר"א פ' לד) ע"פ כי לא יראני וגו' הא בשעת מיתתו רואה והיא הראי' שזכה לה ואח"כ מת כי הי' מחויב מיתת ב"ד ודין ד' מיתות לא בטלו כי ממיתת ב"ד לא מהני כופר כמ"ש לא תקחו וגו' ואין שום פדיון ותיקון מועיל משא"כ למיתה בידי שמים . ואמנם חז"ל המציאו כמה עצות והצלות גם להמיתת ב"ד וא"כ"מ . וא' שם בכה ר' יש קונה כו' כי א' יפה שעה א' בתשובה ומע"ט כו' וגם זה הוא לעונש מה שקנה עולמו בשעה א' והוצרך תיכף לילך לחיי עוה"ב גם זה מכלל עונשיו] :

[קכח] **כשאדם** עושה עבירה כענין עת לעשות וגו' ובכל דרכיך וגו' מ"מ צריך כפרה על העבירה שעשה וכאותה שאמרו (ברכות לא :) דמתענין ת"ח בשבת וצריך למיתב תעניתא לתעניתי' וכן בסנהדרין (כו :) סברי מצוה קעבדי ומ"מ צריכה כפרה וכן משרע"ה בשבירת הלוחות וגרם עי"ז שכחת התורה כמשאז"ל (עירובין נד .) אלמלא כו' אע"פ שהסכים הקב"ה על ידו מ"מ מקרי עבירה לשמה ולכך סבל גם הוא כמשאז"ל (מד"ת סו"פ ואתחנן) שניטלו ממנו מסורת החכמה והי' יהושע יושב ודורש כו' . וכן אסתר דניטלה ממנו רוה"ק כשהגיע לבית הצלמים (מגילה טו :) הוא לעונש אעבירה אע"ג דמצוה הבה קעבדא [וז"ש שאמרה שמא בשביל שקראתיו כלב וא"כ"מ] . ולכך בע"ת אף דזדונות נעשו זכיות מ"מ

צריך סיגופים ותעניות לכפרה משום דעכ"פ לא עדיפי מעבירה לשמה. ועי"ז א' בב"ק (נ.) כל האומר הקב"ה וותרן כו' דעל כל דבר שעשה מימיו נפרעים בעונש הקצוב וראוי לכך אלא שיש לזה עלות רבות ברחמי שמים ע"ד שאז"ל (ר"ה יז:) בגז"ד דר"ה בירידת גשמים הרי שהיו כו'. וכן כאן לפעמים נותן לו היסורין באותו עת שהוא טובה לו וגם יש חליפין בדברים הדומים זה לזה ועד שמגיע לתכלית יסורין שאז"ל בערכין (טז:). וגם פעמים הוא שלא מדעתו כמ"ש באבות דנפרעין שלא מדעתו [וכל שלא בהרגשתו משום עונש מקרי שלא מדעתו שפעמים אדם שמח בחלקו ומדמה שטוב לו מאד ואחרים מבינים שאין טוב]. וגם ע"י המרירות בתשובתו זה ממש עונשי גיהנם כמ"ש במק"א:

[קכט] **מיד** שאדם רוצה לשוב הרי הוא בא לטהר והמשפט לסייע אותו כמ"ש ביומא (לח:) וכשמסייעין אז ממילא ניתוסף בו רוח טהרה והוא מוסיף לבוא לטהר ואז חוזר הסיוע מלמעלה ביתר שאת וממילא מוסיף למטה לבוא לטהר וכך חוזר חלילה עד שמפתח כחודו של מחט נעשה כפתחו של אולם כמשאז"ל (שהש"ר ה ב). ומאין בא שפעמים אדם רוצה לשוב ואין נגמר וכד"ש פושעי ישראל מליאין חרטות ר"ל היינו כמ"ש במדה"נ בזוה"ח סו"פ בראשית כי בשעה שאדם רוצה לשוב אז הוא הקטרוג הגדול מיצר ולכך זמן הקטרוג בר"ה [שנקרא בהמלאו ועת רצון] ע"ש ור"ל בקיטרוג היינו אם מגיעו ע"פ משפט לסייעו. בטענות שונות שיש לו. ולכך צריך לבקש רחמי שמים בעת שבא ליטהר על הסיוע. והעצה נגדו הוא השמחה והבטיחות בלב שבודאי הש"י ברוב רחמיו וחסדיו יקבלו בתשובה שלימה.

ה

לפניו. ותוכו רצוף המרירות הגדול על חטאו שזה ממש דוגמת תשר"ת שעושין בר"ה כידוע דהתקיעות הם לשמחה ושברים תרועה היינו גנוחי גנח וילולי יליל כמשאז"ל ועי"ז מתערבב השטן. ולכך נא' מזמור לדוד בבוא אליו נתן וגו' שהוא הפשוטה שלפניה בשמחה וזמרה בטוח בהש"י יעננו [ובכל מזמור של בקשה שבתהלים סופו לעולם בישועה ונחמה כענין פשוטה לאחריה. וגם כי באמת בתשובה שלימה אז משיג תיכף בשעתא חדא ברגעא חדא האור והגילוי וזהו השמחה שלאחרי' וכד"ש בדמעתי ערשי וגו' ותיכף אח"כ כי שמע ה' קול בכיי וגו' וכן בכ"מ. ושלפני' הוא כענין טרם יקראו ואני אענה ובודאי כשהקב"ה עונה הוא בכל העולמות ונרגיש תיכף לב האדם גם קודם הקריאה קצת שמחה ובטיחות. וכשהאדם מתאמץ לבבו להיות כן אף שאינו כן מעצמו ע"י הענייי' דהש"י מ"מ ע"י פעולות לבו עושה רושם למעלה שיהי' כן כענין ה' צלך כנודע:

[קל] **אע"פ** שהבחירה נתונה לאדם מ"מ אין אדם יכול להשתנות משרשו ועיקרו וכאותה שא' בסנהדרין (מד.) אע"פ שחטא ישראל הוא משום דהוא משרשא וגזעא קדישא וכ"א בברכות (כט.) טבא לא הוה בישא אם לא ברע מעיקרו וכ"א בחגיגה (טו:) טינא היפה בלבם וכן להיפך בישא לא הוה טבא אע"פ שלא רצו רז"ל לגלות זה הגמירא בפירוש מ"מ גילוהו בסוד בכ"מ למבינים ועי"ז א' (ברכות מח.) בוצינא מקטפי' ידוע. רק השורש הזה נעלם מכל הברואים [דזהו בסוד הידיעה והבחירה שנתקשו הקדמונים] כי לבא לפומא לא גליא ולכך מצינו ג"כ חטאים שאז"ל שאין להם חלק לעוה"ב. ואין לו חלעוה"ב היינו שהעיקר חסר מן הספר ושורשו רע

ולכך

[ולכך למ"ד מנשה אין לו חלק לעוה"ב לא הועילה לו תשובתו כי מאחר דעיקרו בישא ולכן א' אידך דמרפה ידי בע"ת. ולכן לא גילו זה רז"ל בפירוש. אבל באמת אין זה דפוי כלל ואכמ"ל] והוא נעשה ע"י פעולתו ובחירתו לרע וכן להיפך ע"י תשובה ומע"ט יכול להתקרב ואפי' עכו"ם ועוסק בתורה הרי הוא ככה"ג (ע"ז ג.) וכל התורה מלא מזה וכא' לב טהור ברא וגו' ובריאה הוא יש מאין והיינו שמאחר שזה בידו של הקב"ה מועיל רחמי שמים [ולכשיזכה ברחמים או להיפך ח"ו אז יהי' באמת למפרע שורשו כך ואין שינוי בידיעה כי ידיעת הש"י אין נופל תחת הזמן דעבר ועתיד רק אנו תחת הזמן ואכ"מ ביאורו]. ולכ"א (ילקוט יחזקאל שנח) שאלו לחכמה כו' לתורה כו' לנבואה כו' והקב"ה אמר יעשו תשובה אבל מגד כולם בישא לא הוה טבא. וזה הי' טענת העם ביחזקאל בפ' ובשוב צדיק וגו' ובשוב רשע וגו' ואמרתם לא יתכן דרך ה' ובוודאי דעת שוטים לא נז' בכתוב רק הם אטבא ובישא מעיקרו אמרו והם חשבו שגם הם מבינים וע"ז אמר להם דרכיכם וגו' שאתם אין יודעים כלל בזה וכשהש"י מקבלו אז מתגלה למפרע דעקרו כך:

[קלא] **שורש** נפשות כל ישראל הוא ממקור החיים וכמ"ש כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב [ואפי' אותם שמנו שם מישראל יש להם תיקון ע"י דורשי רשומות ע"ש בסנהדרין (קד:)]. ודבר זה נתגלה לראשונה בביאור גמור ע"י בלעם שכל פרשתו הוא על ענין מעלה זו של ישראל שאפי' יגדילו חטאים זו על זו אין אהבת הש"י ניתקת מהם כמלא נימא [והוא הי' ממש להיפך כמ"ש בפ' חלק דאין לו חלק לעוה"ב ועם כל מעלתו שהי' נביא אוה"ע ודוגמת משרע"ה ואפי' יוסיף מעלות זה ע"ג זה וכן א' שבעת המזבחות ערכתי וגו' בעבודה: אינו כלום ואחריתו עדי אובד. ודייקא ע"י ההיפך מתגלה מעלה זו. כענין אין שבחה של מטרונית כו' (מ"ר פ' עקב)]. וקראוהו רז"ל (בדב"ר פ"א) מחליק לשון שהחליק כו' ונפלו על ידו וכן אמרו (סנהדרין קה:) מברכתו אתה יודע מה הי' בלבו וכא' ויהפוך את הקללה לברכה ואז"ל בזוהר (ח"ג סג ב) שבקש להכניס עין הרע. והיינו כי ידע שע"י המעשים יוכל להשתנות גם השורש והוא לא הודיעם זה רק החליק לשון כדי שיבטחו עי"ז ויחטאו וישתנה השורש וזה שהי' בלבו שיהיו ממש להיפך [וגם כי כל השגות אדם בעוה"ז מעוה"ב הוא דוגמת משיג בחלום כמ"ש בשוב וגו' והעוה"ב נקרא שורש ויכול להשתנות כנ"ל וא' (ברכות נה) חלמא טבא חדותי' מסתיי' וכל ימיו של דוד לא ראה חלום טוב ולכן ביקש הוא דיהי' חדותי' מסתי' ולכך מזכירים בהטבת חלום הפוך קללת בלעם] והיינו עין הרע ומחליק. והש"י הפך והיינו שיהי' באמת כן שגם שיחטאו לא ישתנה השורש כלל ולכך נקבעו דבריו בד"ת שהוא באמת כן. ונמצא נהפכו דבריו לברכה מאחר שהכל באמת כן. [ושלמה המע"ה לא הי' אדם שידע אמיתות דבר זה כמוהו ולכך בטח לעבור על ד"ת עפ"י דעתו ולכך בקשו לדונו לאין לו חלק לעוה"ב אבל לא עלתה בידם ולכן ניתן בלעם תמורתו כמ"ש במק"א]:

[קלב] **בעוה"ז** העיקר הוא טהרת הלב כמ"ש רחמנא לבא בעי. והיינו כי שם משכן היצר ושם הוא היגיעה. אבל העוה"ב שהוא הנייחא שם העיקר הוא בחכמה שבמוח וכמ"ש בי"ה ה' צור עולמים בי' העוה"ב וה' העוה"ז. וידוע שהי' רומז

לחכמה וה' לבינה שבלב. [וא' העוה"ז כפרוזדור ומי שלא התקין עצמו בו אין יכול לכנוס לטרקלין הוא כאותה שא' (שבת לא:) משל למי שיש בידו מפתחות הפנימיות והחיצונות לא מסרו לו בהי עייל עי' (יומא עב:) שלמדו זה מפי' ולב אין]. ולכך שבת שהוא מעין העוה"ב כמשאז"ל (ברכות נז:) מי שזכה לטעום מפרי מעשיו זוכה להשיג אז חכמה מהש"י מעין עוה"ב. ובלב יש שורש רע כמ"ש כי יצר לב וגו' מנעוריו ר"ל משורשו והיינו בעון דדור המבול ולכך אין מועיל תשובה לזה דלשורש רע אין מועיל דבישא לא הוה טבא. והיינו תשובה תתאה רק צריך תשובה עלאה מעלמא דאתי המתעורר מן החכמה שהוא השורש לשורש ושם אין רע כלל בישראל כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה כי גם השורש רע שרשו טוב מאד כנודע [ולכ"א (סנהדרין קח:) בדור המבול שהטעימן מעין העוה"ב היינו כדי לתקנם כנ"ל אלא שלא הועיל]:

[קלג] **התורה** היא פועלת בלב האדם כמ"ש המאור שבה מחזיר למוטב וע"ש כך נקרא תורה. אבל יש ד"ת שהם מן השפה ולחוץ כמ"ש בחלק (קו:) על דואג וע"ז נא' למה זה וגו' ולב אין וזה נקרא פטטיא דאורייתא דג"כ טבין להביא האדם לידי תורת אמת כמ"ש שמתוך כו' [כמ"ש לעיל אות נט] אם אין החטא גורם כבדואג. אבל העיקר הוא ד"ת שנכנס ללב ואיזה נכנס ללב כאשר הוא צמא ומשתוקק מאוד כד"ש ואוכלה ויהי בפי כדבש למתוק שהוא כענין ותורתך בתוך מעי פי' נבלעה בכל האיברים. וכ"א בתדבא"ז (פי"ד) אין ד"ת נבלעים בלב האדם אלא מי שהוא עיף להם. והעייפות והצמאון הוא מצד החסרון שמרגיש שחסר בדבר וצריך ד"ת להשלימו.

וע"ז א' (שבת לא.) אי יראת ה' היא אוצרו אין ואי לא לא פי' היראה הוא הרגשת החסרון שמזה יגיע היראה וכמ"ש עקב ענוה יראת ה' והיא האוצר לקבל בה ד"ת. והצמאון הוא בלב מצד היצר וכמ"ש במדה"נ (תולדות קלח א) דאלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהוי. וכשמתמלא ע"י ד"ת שבמות שנבלעין בלב אז הוא תיקון חטאי יצרא דעבירה שהוא ע"י התורה כמש"ל כ"פ:

[קלד] **פעמים** נדמה לאדם שכבר שב ונמחלו חטאיו ואחר זמן חוזר ומתעורר להתמרמר על חטאיו ומרגיש שעדי המחשבות אינם דמיון. ובאמת שניהם אמת דקיי"ל (יומא פו:) עבירות שהתודה יוה"כ זה חוזר ומתודה ביוה"כ הבא ואפי' בעבירות שההלכה דלא זז משם עד שמוחלין לו והרי גם זה אמת. רק כמו שאין שיעור לכל נועלות האדם במדריגתו כך אין שיעור למדרגות התשובה. וכפי מעלת האדם והשגתו כך הוא תשובתו. כי כל עניני האדם על יחס א' והאדם אינו עומד במקום א' כי ע"ז נתאוכן משרע"ה קודם פטירתו לא אוכל וגו' וכמ"ש במתים חפשי ונקרא נח נפשי' אבל בעוה"ז אין נח לעולם אע"פ שאין הוא מרגיש. וכל מי שטורשו טוב דגמירי דלא הוה בישא הוא הולך ממעלה למעלה בטובה וכן להיפך וכמ"ש זקני ת"ח כ"ז כו' זקני כו' ולכך כשמגיע אל מעלה ומדריגה יותר גדולה אז כפי מדרגה זו לא התחיל לסור עדיין וחטאתו נגדו תמיד מדרגא לדרגא [וכשהוא במדריגה התחתונה כבר תיקן כפי מדרגתו החטא וכן בכל דרגין ועולמות ואין עוד רושם. ומ"מ כשמתעלה חוזר החטא בכל תוקפו ודבר זה עמוק בחכמה. ולכך כשעלה אחר למדריגות אז נתגלה הטינא שהיתה בלבו בילדות ובודאי

מי

ו

מי שעלה לפרדס והי' במעלה גדולה כ"כ מכתמא שב על טינא שבלבו וחטאי נעורותו. ועז"ז נא' (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול כי החטא הוא החסרון שבאדם וכן היצר]:

[קלה] **מי** שמרגיש שאין לו שום חשק בלב ומוח לעבודת ה' אז העצה השלך על ה' יהבך. ומתוך שפלות דעתו בהכרת חסרונו מעורר רחמי שמים כמ"ש תאות ענוים וגו' תכין לבם וגו' שדבר זה הוא תאות הענוים ומכירים שפלותם שלב אין. הקב"ה מכין לבם כידוע ה' צלך כשהוא במדרגת אין משיג מעלת הש"י ג"כ במדרגת אין ויכול להמשיך ולהוליד יש מאין [כענין לב טהור ברא] והוא חכמה במוח ואח"כ יש מים רצון וחשק בלב פי' שהש"י מאיר לו שאין זולתו כלל עכשיו כעד שלא נברא העולם הש"י מכה"כ וכשדבר זה מאיר לעיני האדם אז תיכף נולדים רצונות במוח ולב. אבל צריך להיות מקודם אבדו גוים מארצו פי' תשובה על העבירות במעשה שע"ז נא' באו גוים בנחלתך כידוע שארץ רומז לגוף וכחות המעשה וגוים הם כחות ההפכיים מרצון הש"י ואבידתם הוא ע"י תשובה תתאה עכ"פ שזדונות נעשו כשגגות ואז מתדבק במדרגה התחתונה ממדרגת י' קדושות דתנן פ"ק דכלים שהיא קדושת הארץ. וידוע כי בכ"מ נעוץ סופה לתחילתה ועי"ז יכול לבוא לענוה ומדרגת אין שהיא קדושת הק"ק (כמ"ש זח"ב קכא א) ומשם אורה יוצאה לעולם שהוא תכין לבם כענין המאור מחזיר למוטב:

[קלו] **כאשר** האדם מצליח והשעה משחקת לו הוא מפני שבאותה שעה מחזיקין אותו לצדיק בכל העולמות שהרי אמרו (ברכות ז:) ולא עוד אלא שזוכה בדין והיינו שלמעלה כמ"ש מרום משפטיך ושם א"א לזכות אלא ע"י מצות ומעש"ט כמ"ש בשבת (לב.) וע"כ שזוכה שיש לו מצות ומעש"ט והש"י מזמין לידו איזה מצוה שעבורה מגיע לו זה. וכאשר הש"י מסתיר אורו למעלה כרגע נדמה בכל העולמות שזה צדיק גמור. ולכן א' בתדב"א (סא"ר סו"פ כ) שכרו של אשור שיצא ממנו סנחרב והרי כבר הי' אשור אז בעולם האמת ומה שכר הוא לו טובת עוה"ז שהיה לסנחרב שידע שם שזה הבל ושקרא. רק כי באמת כאשר הצליח סנחרב היה אז כך בכל העולמות ועד מקום מדרגת אשור במקום שהוא למעלה כי הוא זכאי וישראל שבאותו דור רשעים. והם בכבשי דרחמנא איך מדת משפטיו אבל עכ"פ הי' כך כי לולי כן א"א שהי' נעשה בעולם כן. ונתעלה אשור לפי אותה שעה גם בעולם האמת שהוא בו. ועז"ז אמרו (ברכות שם) אל תתגרה בעושי עולה להיות כמוהם ומאין יבוא זה. אבל היינו שיחשוב שבאמת הוא כן ולא דבר בעכו"ם שכבר ידוע לכל בנ"י כי הוא רק לפי שעה רק שבישראל עצמם יש כן כמו דואג בעת הצלחתו הי' מוחזק בבנ"י לצדיק גמור וגם בעניני עבודות ה' ה' מצליח בידו כדי שיהי' המשפט להטיב לו. וצריך לזה מבינות גדולה איזה דבר הוא רק לפי שעה ואח"כ יתגלה למפרע שלא הי' כן כלל [ואדרבא כל המצות הם היפך ע"ד בע"ת מהפכים כו' וכן רשעים מהפכים מדה"ר כו' וכמ"ש וחסד לאומים חטאת עי' בפ"ק דב"ב דלפי שעה חטאת לישראל אבל באמת להם] ואעפ"כ שמצליח גם בתורה ומצות לפי מראה עיני האדם:

[קלז] **כשהאדם** רואה שכל המחשבות טובות ורצונות טובות שנופלים בלבו ומוחו הוא רק לרגע ומיד מתעלמים ממנו ודואג שמא הוא ח"ו כענין פושעים

נעשה שיכון לעד. וכא' (הושע ו) מה אעשה לך וגו' וחסדכם כענן בוקר וגו' שפוסק מיד החשק ע"כ חצבתי בנביאים וגו' פי' כי ממחשבות ורצונות הטובות שבישראל נבנה קומת הנביא וחכם הדור ולכן א' (ערכין יז.) פרנס לפי הדור וא' איזה דור חביב כו' דור המדבר והי' אז פרנס משרע"ה שנא' לא קם וגו' וכאשר חסדם כענן בוקר אז מגיע המשפט חצבתי וגו' ואז"ל (תענית ה:) במעשיהם לא נא' אלא באמרי פי היינו שלא נחשב א"כ שהתחלת החסד הי' שקר וכך הפרנס וא"כ זהו במעשיהם. לזה אמר דהאמת אינו כן רק באמרי פי שגם זה מהשי"ת שרצה שיהי' העלם ועי"ז ומשפטיך אור יצא שיהי' האור במשפט שכולם יודו ויענו אמן בע"כ כי מגיע לכם במשפט אורה וטובה:

[קמב] **אע"פ** שבעיני העוה"ז אין לאדם לסמוך על נס כמשאז"ל (שבת לב.) בעיני העוה"ב יסמוך אף על נס. ר"ל אף שרואה שכפי דרך הטבעי המסודר [שזה נקרא דרך הטבע של עוה"ב] כמעט אבדה תקותו ח"ו מרוב חטאיו ופשעיו כא' ולרשע וגו' שרואה שמדחים כל המעש"ט שלו עכ"ז יסמוך על נס כי העוה"ב אינו בטבע. וגם יוכל להיות מאפילה לאור גדול [מאפילה דייקא] וע"ז נא' בטח בה' ועשה טוב וגו' ולא יחוש שח"ו המעש"ט לריק וכ"א בזוהר (תולדות קמב א) ע"פ עוז לו בך היינו לענין זה שמסילות בלבבם שיעזרנו ויהפך לבו לטוב ע"ז יוכל לסמוך ולא כחמ"ו כו' ע"ש. ומסילות ר"ל שאינו הדרך כבושה רק השי"ת יכול לעשות מסילה מן הצד בלבבם לטובה. וידוע כל נס הוא ים מים ולא באתר ריקניא ולכן צריך אתעדל"ת מקודם. אבל יש עוד מדרגה כי השי"ת מחדש בכל יום תמיד מע"ב דהיינו בריאה יש מאין וכד"ש לב טהור ברא וגו' וכשאלתינו השיבנו וגו' וזהו הנסים הנעלמים בדרך הטבע כמ"ש ועל ניסיך כו' והוא הב"ק שיוצא בכל יום שובו כו' והוא בהעלם גדול ועז"א שם אח"כ גול על ה' וגו' אחר ובטח וגו' יבוא למדרגה שני' שהוא יעשה. השי"ת בעצמו יעשה הכל [משא"כ מקודם א' ועשה אתה] וענין גול דבר שצריך לגלגל היינו שהוא ברחוק ובכל ההרחקים והסתרים יגלגל דרכו והנהגתו אל השי"ת [פי' על בסמוך. גם על ממש כמ"ש כתר יתנו וגו' ואז"ל (שמו"ר פ' כא) מתפילתן של ישראל] ר"ל שממנו הכל וממילא הוא יעשה רק צריך מקודם בטח וגו' כנ"ל [והוא מדרגת בע"ת בשעתא חדא דרך נס ואח"כ שמתהפכים לזכיות נעשה צדיק גמור והוא מדרגת גול וגו' ופלוגתא איזה גדול וידוע דאלו ואלו דא"ח ואכ"מ]:

[קמג] **כשמתחיל** האדם לכנוס לתורה ועבודה שבלב אז השי"ת מאיר לו מאוד כמ"ש פתח דבריך וגו' וכל המחשבות ורצונות לתורה ועבודה נקרא דבריך שהשי"ת מדבר עם האדם ואלו המחשבות נעשים מזה. ובפתיחה יאיר מאוד שזה מבין פתיים כמ"ש בשמו"ר (פ' ג') דקורין לינוקא פתיא. ובהתחלת העבודה נקרא כ"א נער ולהתחלת הבנה צריך אור גדול ואח"כ מסתלק כמשז"ל ע"פ זה (בר"ר פ' ג) זש"ה בראשית וגו' ויהי אור ואז"ל אור שברא כו' גנזו והנה למה ברא ע"כ הצורך כך שיברא ויגנז. וכן בעת מ"ת נא' אני אמרתי אלהים אתם וגו' שהי' אז פתח דבריך ואח"כ נסתלק עד לעת"ל שיחזור. והעצה לזה תפלה כידוע דהתחלה הוא מדרגת אברהם אע"ה והוא פתח דבריך והסוף שחוזר להאיר הוא דוד המע"ה ומשיח והוא דרגא דתפלה כמ"ש ואני תפלה

תפלה

תפלה ולכך דהמע"ה בעת בנין בהמ"ק שהי' ג"כ פתח דברך באור גדול והתנדבו בלב שלם פתח בתפלה שמרה זאת לעולם ליצר וגו' שלא יסתלק ויגמ [וזהו דקדושה דאשונה קידשה לשעתה וקידשה לעת"ל ואע"פ שחרב בקדושתו עומד כי קדושה זו נשארה בישראל לעולם] מעתה והוא דרגא דידי'. ולכן אנו אומרים אחר התפלה פסוק זה כי ע"י התפלה נכנסים מוחין ומחשבות ורצונות ותשוקות חדשות בלב האדם [ולמי שתפלתו מצות אנשים מלומדה גם הענין' כך שאינו מרגיש רק בהרגל אבל מ"מ אין שום תפלה מאיש ישראלי שלא יענה רק על כל תפלה יש עני' כמ"ש קרוב וגו' באמת וכא' אמת ליעקב שהוא כל ישראל] ומבקשים שלא יגנז:

[קמד] **במקום** שהוא המחשבה של אדם שם הוא כל האדם כי עיקר האדם אינו הגוף רק הנפש והנפש אינה דבר רק כח המחשב ומהרהר והרוצה שבאדם. ומקום שמחשבתו אדוקה כך הוא כל צורת האדם באותו עת. תדע שכח המחשבה שבאדם בעת הזיווג פועל בולד שיהי' כן וכמו שהי' בכבשים דיעקב וכאז"ל (מד"ת נשא ז) מלידת בן לבן לכושיים [וז"ש (נדה לא.) תלה הכתוב הזכרים כו' כי הכל לפי המחשבה (כמשנ"ת לעיל אות ס"ג)] וידוע דטיפת הזרע הוא תמצית כח האדם שהרי עי"ז נולד ג"כ דמות אדם ע"כ היא תמצית מכל כחותיו ואיבריו והרי שכל כחותיו ואיבריו מלובשים כך כי במקום שמחשב נעשה אותו דבר צורת כל האדם באותה דבר. ולכך המתחשב באחדות הש"י בכל שעה נעשה כן ועז"א (שהש"ר ה' ב) תמתי תאומתי כו' וא' (שם כו"פ ג) לא זז מחשבה כו' וא' שכינה מדברת מתוך גרונו. וכן הדבק בתורה שמחשב בה תמיד כל איבריו כן כמשז"ל (סוף חגיגה) ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן שכל גופן אש שנא' הלא כה דברי כאש. וכן בכל מדה ומדה ולכך אברהם יצחק ויעקב אבות העולם זכו לבניהם אחריהם שכל בניהם גופן משונה משאר אומות עכו"ם וכן להיפך ח"ו. וע"ז א' (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרויים מתים לפי שדבוקה מחשבתם במקום הנקרא מיתה ר"ל שאין קיים לעד. וגם באותו שעה אין לו שום חיות אלוה שזה נקרא חיים. ולכן אז"ל בשילהי כתובות (קיא:) ע"ה כו' מצאתי להם תקנה כו' שמצד המחשבה בת"ח נעשה כמו ת"ח:

[קמה] **בכל** פעולת האדם המעשה הוא כמו גוף והמחשבה נשמה וגוף בלא נשמה אינו כלום לכך מתעסק פטור ואינו כשוגג דעכ"פ מתכוין למעשה משא"כ מתעסק שאין שום כונת המחשבה. רק בחלבים ועריות שכן נהנה ובהנאת אדם א"א שלא יתכוין בהעלם כל שהוא עכ"פ שבטבע האדם מרגיש בהנאתו אע"פ שאין יודע בעצמו שאינו זוכר. וידוע נשמה שנתת בי טהורה ולכך מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ.) כי באמת כל מחשבות רעות הוא מרוח שטות שהוא דמיון המתדמה לחכמה כקוף בפני אדם כידוע.. רק כשיוצא לפועל במעשה ובעשיי' שם הוא מקום שליטת הרע וכח הדמיון. ובתשובה שלוקח כל המחשבות ומחזירן למקורן ממילא נשארו הפעולות גוף מת בלי חיות. ומ"מ צריך סיגופים לגוף נגד הגוף שיכלה מהר ואכמ"ל עוד. וכן במעשה המצות דשם מחשבה טובה מצטרפת שהוא באמת. ומעשה בלא מחשבה הוא בעולם עשי' וע"ז נאמר אשרי איש ירא וגו' ואז"ל (ברכות ח.) דוטוב לך לא כתיב כידוע אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב

לעוה"ב שהוא ביו"ד ע"ש המחשבה כדפירש"י ע"פ אז ישיר. ויראת ה' העובד במעשה רק אצריך בעוה"ז אבל מ"מ גם דבר זה בטובה קיים לעד כי הש"י הבטיח ג"כ תחה"מ להשארת הגופים הטובים. לכך דבר זה הוא שבח ואיסור בכל העולמות מה שזה מאושר בעוה"ז לצדיק ואע"פ שגם אינו כן מ"מ כך מאושר שם במעלה זו שבעוה"ז הוא צדיק. אבל הנהגה מיגיע כפיו הוא שאינו מתעסק כנ"ל שכן נהגה שההנאה הוא הרגשת המחשבה. ודבר זה כד"ש (קידושין מא.) לאדם טוב מטעימין לו מפרי מעשיו כו' והוא בא אחרי היגיע כפים במעשה אח"כ מהנים אותו מלמעלה מעין עוה"ב ואז זוכה לטוב לך גם בעוה"ב:

אות קמו חסר

[קמז] ע"י היראה אדם זוכה לבנים כמ"ש כי כן יבורך גבר ירא ה' וגבר נקרא האיש מצד כחו כח גברא [ולכן נקרא כן התרנגול כד"ש (ברכות כב.) שלא יהיו כו' כתרנגולים] וגם שם הגבורה כמ"ש איזהו גבור כו' וכשהוא באותו כח ירא פי' מוגדר שלא יעשה רק לרצון הש"י [וגם יראה זו בושה כמ"ש בנדרים (כ.) שמתביישׁ בחדרי חדרים מפני הש"י] אז זוכה לשכר פרי הבטן. שהגפן פורי' עושה פירות זיתים. כי שמן הוא חכמה וגפן יראה כנודע וראשית חכמה יראת ה' ואי יראת ה' אוצרו אין כו'. ויין ישמח לב כמ"ש בתדב"א (סא"ר רפ"ג) יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי כי כשיודע שהש"י פועל הכל והוא הנותן לו כח וגבורה מזה נמשך יראה וגם שמחה. וידוע שזהו כונת רז"ל (ברכות ד:) על איזהו בן העוה"ב זה הסומך גאולה לתפלה וא"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. כי באמת כל ישראל הם במדרגה זו וכמ"ש מספר רובע ישראל שהקב"ה מכנים עצמו בזה ממילא אין לחוש. וכמ"ש ע"ז (נדה ט.) מי יתן טהור מטמא לא אחד יחידו של עולם דלולא היחוד הגמור א"א להבין זה כי בתאוה זו הוא מקור החסרונות שמן הנחש כמשאז"ל (מ"ר ר"פ תזריע) בעוון מלא כו' והוא ישי שמת בעטיו של נחש וכמ"ש (בר"ר סו"פ יח) הנחש השיאני רהה אותן עסוקים כו' ואח"כ נולד להם הבושה בזו וידעו כי ערומים דלמלוה אין בושה כמ"ש ביעקב [דלא מת שהוא תיקן זה] ולכך שדרו של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש כו' (ב"ק טז.) [דשדרה הוא מהלך הזרע מן המוח כנודע וז' שנה הוא סדר שלם. ולכן אמרו זמן זה לעבורו של נחש בבכורות (ח.) ואכמ"ל. ולא כרע במודים היינו שאין לו שום יראה כי הכריעה הוא מפני היראה ובושה. וזה א"א בישראל כמ"ש (יבמות עט.) ג' סימנים כו' וכמ"ש בנדרים (כ.) בידוע שלא כו'] ולכך בלעם שהי' משורש רע לא האמין בזה וא' מי שהוא טהור וקדוש כו' (נדה לא.) כי לא ידע כלל שאפשר להיות בזה ג"כ קדושה וטהור מטמא. ומי שעיקרו חסר היינו שהעיקר טמא באמת שמזה הוא שורש האדם כמ"ש בעוון חוללתי וגו'. רק שבאמת יש בזה ג"כ קדושה וטהרה. אבל בלעם עקרו חסר שלא הי' בעקרו שום טוב וטהרה לכך לא ידע להבין זה רק בני ישראל שדביקים ביחידו של עולם כמ"ש שמע ישראל וגו':

[קמח] יש ת"ח שזוכה דשמעתתי' מבדרין בעלמא ויש שאין זוכה לכך ואין זה ראי' שזה גדול מזה שלפעמים יש ד"ת יקרים בפי מי שהוא. וכמו שאנו רואים בבלעם שאמר פרשה שלימה בתושב"כ [וליודעים חן כי גם כל הדבורים מפרעה ואבימלך ועשו שנזכר בתורה הרי הם ד"ת

ממש והי' זה אצלם וע"י דבורם נתגלה לנו]
וכ"א בפ' חלק (קו:) על דואג דמתחלה בקש
דוד עליו שלא יבוא לעלמא דאתי ואח"כ
דלא לימרו שמעתתא בי מדרשא משמי' הרי
דאפשר שיאמרו שמעתא משמי' אע"פ דאין
לו חלק לעוה"ב. וכן באחר מתחלה בחיי
ר"מ אמרו שהי' משפטו דלא ליתי לעלמא
דאתי ואפ"ה אמר ר"מ שמועות ממנו וכמ"ש
הקדמונים דבכ"מ אחרים היינו מה שלמד
מאחר. וכן אח"כ עדיין הי' בגיהנם עד זמן
ר' יוחנן כדאי' בחגיגה (טו:) ואפ"ה רבי
שסידר המשניות קבע שמועה בשמו באבות
לפי שמשמועותיו הם תורת אמת וד"ת ממש.
אבל צריך רחמים גדולים שיהיו ד"ת נבלעים
בלבו ושיהי' הוא כך כמו הד"ת שמשיג ומוצא
מפיו. וכמ"ש בפ' חלק (שם) בתורתו של
דואג מן השפה ולחוץ פי' ואין נבלע בלב
להיות כך וכדאי' התם רבותא למיבעי בעיי
כו' אלא הקב"ה לבא בעי. פי' הבעיות הם
ספיקות בעבודת ה' ומצותיו ואם הם כך
בלב אז הוא רבותא ולא בפה:

[קנג] **שלימות** האדם הוא כשיהי' כך כמו שהוא משיג
השלימות שצריך להיות. והיינו שכל הד"ת
שהוא משיג וההנהגה' התוריית איך שאפשר
לאדם השלם להשיג. זה הוא שלימותו מה
שאפשר לו להשיג וצריך להשיגו. כי השגת
האדם וחכמתו הוא עצם שורש נשמתו וחיותו
וכ"א יש לו שורש בפ"ע כמשאז"ל (ברכות
נח.) שאין בכ"א דומין זה לזה בפרצופיהן
והפרצוף הוא מעיד על פנימיות הלב כנודע
וכמ"ש בזוהר (יתרו) מחכמת הפרצוף וכמ"ש
חכמת אדם תאיר פניו והיינו שפנימיות הלב
וכן עומק חכמת כל אחד משתנה זה מזה
ולכן אמרו (שמו"ר פ' נב) ע"פ הולך האדם

לבית עולמו שכל א' יש לו עולם בפ"ע והוא
הנקרא אצלם במק"א (שבת קנב.) כ"א יש
לו מדור לפי כבודו וכמ"ש בתיקונים (ריש
תי' סט) דעולם בפ"ע ר"ל עולם קטן שלו.
ור"ל שכל א' כולל כל כחות העולם כמ"ש
בצלמנו כדמותינו וכשמגיע לשלימותו זה נקרא
בל' רז"ל קונה עולמו כמ"ש בע"ז (יז.) יש
קונה עולמו כו' והיינו שעולם שלו הוא אצלו
בקנין. כי יש שמשיג ואינו כך כמו שמשיג
ואז השגתו רק בראי' לבד. וזהו התחלת
כניסת האדם לד"ת כמ"ש ברוקח אין חוזק
כחסידות בתחלתו אבל הוא רק בראי' וצריך
השתדלות עד שמגיע להיות כך בקנין ונבלע
בלב כל מה שמשיג ואז נקרא קונה עולמו.
ואז הוא עת הפטירה כלשון גמ' דע"ז שם
והיינו שאין לו עוד מה להשתדל בעוה"ז שהוא
הפרוזדור ועולם המעשה וההשתדלות. והוא
לא יוכל להגיע יותר מעולמו שלו. ולכך בעת
מ"ת שאז הי' הבלעת ד"ת בקנין [אחר שקדמה
הראי' בקי"ס ראתה שפחה כו'] כנודע.
אז"ל (שבת פח:) שיצתה נשמתם והוריד
הקב"ה טל של תחי' וכאמרם ז"ל (פרדר"א
פ' לד) ע"פ לא יראני האדם וחי שבשעת
מיתתו רואה. והיינו דכשמגיע לתכלית הקנין
זוכה לראי' שנית כי חוזר להתחלה ומיד
מסתלק לעולם מחודש והוא עוה"ב:

[קנד] **בשהקב"ה** מרומם איזה דבר טוב
בעולם אז ממילא אותו
דרגא בסט"א משתפל. וכן להיפך כשרואה
איזה דבר רע בתכלית השפלות ידע כי אותו
דבר בקדושה הוא בתכלית הרוממות. וכמ"ש
כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ
מצרים. ונאמר וכל קרני רשעים אגדע
תרוממנה קרנות צדיק באותו דבר שזה נגדע
זה נתרומם ונא' אמלאה החרבה ודרז"ל

(מגילה ו.) קסרי וירושלים כו' פי' שמניהם במדריגה א' במלכות. וכל אומה יש לה כח מה כמ"ש אופי' של אומה זו כו' ולכך ירמי' קונן על אבדן אומות עכו"ם כמ"ש לבי למואב וגו' וכמ"ש בבמ"ר (ר"פ בלק) והיינו שבאבדן אותה אומה נתבטל אותו כח. (כמשנ"ת לעיל אות מ"ז עי"ש) ובכל דבר יש ג"כ טוב כידוע ואז נתרומם אותו כח הטוב. וכמו באבדן סדום שהיו אבירי לב הרחוקים מצדקה נתבשר לידת יצחק שהי' ג"כ גבור הלב כנודע. וכן באבדן מצרים הי' הכנה למ"ת כידוע מחכמת מצרים שהיתה מופלגת ולכך יחזקאל שנבואתו חכמה כמ"ש בברכות (נז:) יצפה לחכמה אמר כמה פרשיות על חורבן מצרים שעי"ז תרוממנה קרנות חכמת האמת. וכן א' כמה פרשיות על צור שג"כ היתה מפוארת בחכמה כנודע רק צור היתה מופלגת בחכמות שכליות מפעולות בכ"א [צור לשון צייר וצר צורה. ומלא וי"ו שהוא הוא אמת כמ"ש בזוהר (ריש ויקרא) לפי שנתעסקו בבנין ביהמ"ק והי' לפעולתם אחיזה בחיי עולם. אבל צר חסר [לשון צר וצורר] במלכות רביעית הכתוב מדבר (כמ"ש בר"ר סו"פ סא) היינו לפי שנא' בהם והידים ידי עשו שג"כ כחם בפעולת ידים ונחסרה הוי"ו ועי' בלק"ת מהאריז"ל שבכ"מ שיחסר הוא מהשם יורה על הטומאה] והוא דוגמת חכמת תושבע"פ [שאז היתה התחלתה ולכך אבדן צור הי' ביותר כמ"ש ושכר לא הי' וגו' שנאבד גם כל שללה והיינו כפי תוקף הרוממות הראוי' לתושבע"פ בהתחלתה. וקיבל נבוכדנצר שכר עבודתו מצור במצרים כי משם נצמח] וחכמת מצרים הוא בכשפים שהוא למעלה מהטבע והשכל דוגמת תורה שבכתב שהיו הם דוגמתם בזה לעומת זה:

[קנא] **עתות** הירידה שיש לאדם שאין לו שום חשק לתורה ועבודה זהו הכנה לעלי' גדולה. והיינו ע"י הצעקה שצועק כשמתבונן על דרכיו ורואה שפלותו וירידתו. וכמ"ש ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני וידוע דרשת רז"ל (סנהדרין קו.) על רפידים שרפו ידיהם כו' וזה הי' הכנה למ"ת שהוא תכלית החיזוק ידים בד"ת. ונאמר והנשיאים הביאו את אבני השהם ודרז"ל (במד"ר פ' יב) נשיאים חסר לפי שנתעצלו כו' ובגמ' (יומא עה.) נשיאים ממש כו' פי' שע"י העצלות וצעקו לה' זכו לכך שהנשיאים ממש הם העננים הביאו להם אבני השוהם מסתמא לכל נשיא המציא אבנו וזה דבר יקר יותר מכל הנדבות ואלו הביאו נדבתם מקודם לא הי' להם זה עדיין. והמשל בנשיאים שהוא חשך ע"פ העולם וממנה התורה יצא לכל באי עולם. וכן שמעתי ע"פ המכסה שמים בעבים ואח"כ עי"ז המכין לארץ מטר. וכן עשו הם מתחלה העצלות הוא החושך:

[קנב] **כפי** התרחקות האדם מן הרע והיינו מכל חמודות העוה"ז ותשוקות דלגרמי' כך הוא מתקרב להש"י ומשיג אורו ית' וכמ"ש השיבנו והאר פניך. וכן להיפך כפי השגתו מהש"י כך מתרחק מעניני עוה"ז כמ"ש אנכי ולא יהיה לך. ועז"א אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה. חכמה הוא השגת הש"י ויראה הוא מן החטא והא בלא הא לא סגי. ויראה נקרא אוצר וכלי קיבול שהלב מתפנה מכל מיני תשוקות וחמודות וממילא הוא כלי פנוי לקבל ד"ת וכמשז"ל יצא דבר של ליצנות נכנס דבר של תורה יצא דבר של תורה נכנס של ליצנות. כי כשהלב פנוי מד"ת ממילא הוא מוכן לקבל כל מיני תאות כי א"א שיהי' פנוי לגמרי. ולכך הם שניהם ביחד ואין הא' קודם לחבירו

רק ברגע כמימרי' אבל תיכף תכוף לו מדרגה האחרת. והמפנה לבו להש"י תיכף הש"י משרה אורו שם כי היראה היא מה שהש"י שואל מבני אדם כמ"ש ועתה מה וגו' והחכמה מה שהש"י משפיע כמ"ש יהיב חכמתא וגו' ונא' כי ה' יתן חכמה וגו'. ואתעדל"ת צריך להיות מקודם ועז"א (שהש"ר ה) פתחו לי כחודה של מחט כי די בכ"ש יראה ואז יושפע בלבו נגדו כך חכמה. וממילא ע"י החכמה תבוא לו עוד יראה ואז תבוא עוד חכמה וחוזר חלילה עד שיהי' פתחים שיהי' כו' ואמרו קמאי ובלבד שיהי' נקב מפולש מעבר לעבר. ור"ל שיהי' ממעמקי לבו התעוררות גמור דעזיבת החטא ולעזוב כל עניני עוה"ז אפי' רגע א' די:

[קנג] **העגמת** נפש שיש לאדם על עונותיו הוא תמורת יסורין וכמ"ש בזוהר (ויקהל ריב א) ממשיח ע"ש. וידוע דנפש מנהיג הדור הוא הכוללת כל נפשות הפרטיות שבדור. ונפש משיח הוא כלל נפשות כל הדורות אחר השלימות של השתדלותם בעוה"ז [כמו שהאבות כוללים נפשות כל הדורות בהתחלתם ושורשם ומקור מוצאם] ונמצא בכל נפש פרטי נקודת השתדלותו אל התכלית האמיתי הוא נקודת משיח ובאותו נקודה הוא סובל צער על עונות כענין מדוכא מעונותינו ומקיל בזה העונשים דיסורין. וע"ש דמקבלים בג"ע ר"ל שמתעורר ע"ז מכח ד"ת ע"ש (ר"י א') דרקיע שעל הג"ע נעשה מד"ת ע"ש והיינו שרואה חומר העונות וכיוצא. וע"י הצער והעג"נ שיש לו בנקודת הלב מעונותיו עי"ז מתעורר תוקף נקודת משיח הגנוזה בו ומאיר לו. וע"ש (רי"א ב') דמאור של גיהנם בא לג"ע וזהו הסימן על העג"נ שנתקבל לפניו ית' כאשר בא עי"ז

לעונג דהיינו ג"ע והיינו שמאיר לו מנקודת משיח דר"ל השלימות שבסוף. וע"ש דההוא אשא נחית מלעילא רק כיון דמטי לארעא לא דקיק ר"ל שהוא מיראה עילאה וע"ד שאז"ל (חגיגה יג:). נהר דינור מזיעתן של חיות מתוקף היראה שלהם ויורד על ראש רשעים ועי"ז מתלבנים וזוכים יראי שמי דייקא לשמש צדקה יעו"ש:

[קנד] **כשם** שצריך אדם להאמין בהש"י כך צריך אח"כ להאמין בעצמו. ר"ל שיש להש"י עסק עמו ושאינו פועל בטל שבין לילה כו' וכחיתו שדה שלאחר מיתתם נאבדו ואינם. רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים ית"ש והש"י מתענג ומשתעשע בה כשעושת רצונו. וזה פי' ויאמינו בה' ובמשה עבדו פי' משה ר"ל כלל ס"ר נפשות ישראל בדור ההוא האמינו שהש"י חפץ בהם [וממילא ג"כ במשה אשר הוא ממש הם וכמשאז"ל (ב"ב קכא:) שכל זמן שהיו ישראל נזופים לא נתייחד הדבור למשה. וכמ"ש במק"א כי בכל חטאי ישראל חטא ג"כ משה שהוא כללותם כמו בעגל הי' חטא משה בשבירת הלוחות ובאמת הוא דבר תמוה וזר מאוד אפי' לקרוע ס"ת בחמתו ולהשליכה לארץ מכתב יד סופר דעלמא כ"ש הלוחות מכתב ה'. והוא ממש חטא דעגל כמ"ש במק"א וכשנא' לו יישר כחך ששברת ידע כי גם בכ"י כן כמ"ש בע"ז (ה.) בואו ונחזיק טובה לאבותינו כו' ובקברות התאוה א' האצן ובקר ישחט וכן במי מריבה ובמרגלים הי' חטאו השליחות כמ"ש שלח לך לדעתך ואכמ"ל כולם] ורואה ומקבל נח"ר מן חלק הטוב שבהם:

[קנה] **הכבוד** של האדם בעוה"ז הוא כפי טהרתו בדברי הרשות שלו שהם הלבושין בעוה"ז לדברי המצוה. וכמ"ש

וכמ"ש בזוהר (בשלח סא א) דנצח והוד לבושי מלכא והם תרין בדי ערבה כמ"ש ברע"מ ובתיקונים שעליהם אז"ל בוי"ר פ' אמור ערבה לא טעם ולא ריח כך כו' ע"ש. וכן המשילו בחולין (צב.) ע"ה ות"ח לעליא ואתכליא ע"ש. וכן יש בפעולת כ"א בעצמו.. פעולות התורה הם מעשה ת"ח ופעולות דרך ארץ נקרא ע"ה. וכן דרשו רז"ל (סוכה כא:) על ועליהו לא יבול אפי' שיחת חולין כו' שהם עליא לאתכליא דהיינו ד"ת ואלמלא עליא כו' כמ"ש בברכות (לה:) הנהג בהן כו'. במטותא מיניכו כו'. והרבה כו' ולא עלתה. דאלמלא כו'. וא' בשבת (קיג.) דמאני מכבדותא (ושם קמה:) ובלא מתא תותבאי. והיינו דאחר שנתגרש אדה"ר מג"ע שהוא מקומו עשו לו מלבושים וכפיהם הוא הכבוד. וזהו בעוה"ז שפעולות התורה ומצות הוא נקרא גוף האדם והרשות הוא מלבושיו אבל בג"ע הלבוש מפעולת התורה ומצות כמ"ש בזוהר (ויקהל רי א) והיינו דגוף האדם שם נקרא רק המחשבות ורצונות שבמוח ולב [וכמו שבעוה"ז הגוף נקרא גוף האדם והלבוש הוא המלבוש את הגוף. ולאחר מיתה אז גוף האדם נקרא הנשמה והגוף נקרא רק לבוש. וזהו דרגא דרשב"י בברכות שם דלית לי' הנהג בהן מדת ד"א כי הוא זכה בעוה"ז ממש להיות כמו בג"ע שהגוף רק לבוש ועליא לאתכליא ולא המדת ד"א וכמ"ש בשבת (לג:) שהענים להעוסקים בד"א ואכ"מ] ושם הכבוד כפי הפעולות שלו בתורה ומצות. ועוד למעלה הלבוש כדאי' בזוהר (שם ב) מן הכונות שבלב ורצונות לתורה ומצות ע"ש. ושם הכבוד לכל א' כפי כונתו הטובה ועדיין נקרא בלא מתאי. אבל במתאי זה יהי' בעוה"ב שהוא שנת היובל (כנודע בזוהר) שתשובו איש אל אחוזתו שם יהי' שמאי השם מורה על העצם ר"ל כפי עצם שורש כ"א במקור מחצב הנשמות. ואז יהיו ערומים כקודם החטא בלי לבוש שהלבוש נעשה רק ע"י ידיעה דטוב ורע וע"י הבחירה והשתדלות האדם שהוא הטורח דע"ש אבל אז יתברר שאין מקום להשתדלות כלל :

[קנו] **תיקון** למקרה לילה [וגם במזיד נקרא כן בלשון הכתוב ובדרז"ל. ובסנהדרין (קו.) ע"פ ותקראן ר"י אומר שנעשו כולם כו'] להאמין באמונה שלימה שאין שום מקרה בעולם כלל וכל מה שיארע לו ידע שהכל בכונת מכוין ית"ש. ודבר זה הוא באמת עיקר הכל וכל תרי"ג מצות התורה הם רק עיטין להגיע לידיעה זו שהכל מהש"י. וכל העבירות נקרא בתוכחה אם תלכו עמי קרי לשון מקרה כי העבירות הם יציאה מן הסדר ואין להם סדר [ובשוב ה' וגו' כחולמים כמו בחלום אדם עושה כמה מעשים וכשהקיץ אין כלום כך כל העבירות אז. זולת הקרי שזה גם כשהקיץ יש פעולה וכן כל העבירות נקרא כן ואכ"מ] וכן כל העונשים נקרא שם חמת קרי. וע"י שמאמין שאין מקרה ממתיק כל הדינים ומתקן כל העבירות כי א"כ ע"כ כולם לא היו יוצאים מן הסדר והי' מסודר כך ולא במקרה וא"כ אינו עבירה ועל עון הנזכר הוא תיקון ביחוד :

[קנז] **אלו** הי' נמצא אדם שומר הברית כל ימיו בתכלית שלא נתכוין מעולם באותו אבר להנאתו הי' חי לעולם וכמשאז"ל (וי"ר פ' כז) אם יאמרו לך אלו לא חטא אדם הי' חי לעולם אמור להם הרי אלי' כו' ואלי' נקרא מלאך הברית כנודע [ולכן תמרה לו אותו אשה באת אלי בתשה"מ (כמ"ש פרדר"א פ' לג) וידוע כי כל שקר שאומרים על אדם הוא מה שאותו אדם

מיוחד לטובה באותו דבר כמ"ש למשה מדוע תתגשאו וגו' וגא' והאיש משה ענו וגו' . ואז"ל (סא"ר פ' יח) אותו תינוק משיח בן יוסף . וידוע כי הוא המתקן אותו דבר דרגא דיוסף ומיתתו נק' והכיתו אלי את אשר דקרו כמ"ש בסוכה (נב .). וח"א יצה"ר ושניהם אמת כי משיח בן יוסף דוקר ליצה"ר וע"י שבני ישראל אין נקיים בזה על ידם מגיע מיתתו כמ"ש במק"א ולכן אמרה מדוע באת להזכיר עונו והוא החייהו ואכמ"ל] וישי מת בעטיו של נחש ונקרא נחש בכתוב ר"ל שרק דבר זה הי' בו שורש נחש כמשז"ל עליו (מ"ר ר"פ תזריע) ע"פ בעוון חוללתי ונק' ג"כ בישעי' משורש נחש יצא צפע וגו' על משיח . והיינו דב"ד יהי' ג"כ משורש זה והוא יזכה לחיים דייקא ולא משיח בן יוסף כי רק ע"י תיקון הקלקול יהי' החיים עד"ש (תמיד לב .) מה יעשה אדם ויחי' ימית עצמו . כידוע דאילנא דמותא נקרא הארץ העליונה כמ"ש בזוהר במדבר קי"ט א' בהעלותך קנ"ה ב' ותיקונה להברה בבעלה ע"י זה נעשה מאילנא דמותא אילנא דחיי ולא בענין אחר . וע"י קלקול הברית מגיע הקלקול בזה כנודע בטעם ה' ילך ולכך אין מועיל תשובה היינו כמ"ש אם יכופר וגו' עד תמותון בג' חלוקי כפרה שהי' ר"י דורש דשמירת הברית נקרא קידוש ה' בסוטה (י :) יוסף שקידש ש"ש כו' [כידוע דש"ש הוא ה' (שניתוסף ביוסף) אחרונה דשם שמוסר עצמו לשם שהוא דרגא דארץ הנז'] ובד"ת נדרש מכלל הן לאו . והעצה לזה בזוהר ס"פ במדבר קכ"א א' שימסור נפשו למיתה בלא רמיה ע"ש . והיינו כמ"ש בתענית (ח :) מקרא דדניאל דקבלת הלב באמת הוי כמעשה ועי"ז זוכה לחיים כנ"ל [אך צריך להיות באמת כי אם יחשוב עי"ז לזכות בחיים אינו באמת ואז אדרבא סכנה כמש"ש בזוהר . והיינו כמ"ש אל יפתח פיו לשטן וכמ"ש בפ' בהעלותך שם גבי משה . והיינו לפי ששם משה לא רצה באמת כן שהרי ביקש אדרבא שיהי' טובת ישראל ואכמ"ל] :

[קנח] **ע"י** מס"נ למיתה במחשבתו באמת גמור שמסכים בלבו אם רצון הש"י וטוב לו יותר למות ח"ו הוא רוצה כך ברצון טוב הוא ניצול מגזירת מיתה ר"ל . כמש"ל שמחשבתו וקבלתו על עצמו כמעשה והוא אח"כ כאלו בא בגלגול שני לזה העולם והוא ידע מה שקלקל בגלגולו הראשון ויכול לתקנו בגלגול זה . ואין לך שום עבירה שבעולם שאין לו תיקון עי"ז כי המיתה מכפרת על הכל . ולכן מזמור דאליך ה' נפשי אשא מסיים בגפ"א והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו [ועי"ז דמס"נ למיתה היינו שהוא כלא נחשב בעיני עצמו עי"ז דבוק באותה מדרגה שנקרא הו"א כנודע] . ולכך דוד המע"ה הגבר שהקים עולה של תשובה אמר דבר זה . כי ראשי היצרים הם ב' דעבירה ודע"ז כמ"ש ביומא (סט :) ובשהש"ר ומשניהם מי שפורש מיית כמ"ש בע"ז (יז .) וזכה דוד לאליך ה' וגו' פדיון על המיתה וחיים שאל ממך נתת לו . והיינו כי ב' היצרים הנ"ל הם ב' קצוות שהם הפכיים זה לזה כנודע ויוסף עמד בנסיון דעבירה ולא דוד . והנה המשפט מיית במשיח בן יוסף ומשיח בן דוד הוא להיפך רק דמיוסף יצא ירבעם שהוא יצרא דע"ז ודבר זה א"א לאדם לתקן רק ע"י ביטולו מן העולם לגמרי ע"י אכנה"ג בטענת לא הוא ולא אגרי' . משא"כ יצרא דעבירה צריך בעולם כדאי' התם ולכך אין מגיע המיתה והכ"מ . ולכך זכה דוד לדרגא דמס"נ למיתה בחיים שהוא רק ע"י בטול יצרא דע"ז אצלו לגמרי שאין שום כח זולת הש"י ומוסר

 עצמו

עצמו כולו להש"י ולכמ"ש עוד. [ופנחס זה אלי' מלאך הברית ובא מזרעא דיוסף שפטפט ביצרו רק שבטים ביזוהו מזרעא דיתרו שפיטם כו' יצרא דע"ז כנ"ל רק הוא מסר נפשו למיתה בזמרי שאלמלי נהפך זמרי והרגו כו' כמשארז"ל (סנהדרין פב.) ולכן זכה לברית שלום באלי' דחי לעולם]:

[קנט] **יחיד** שחטא מוחלין לו ולכל העולם כולו כמשארז"ל (יומא פו:)

ואיך אפשר מחילה. רק שמעורר בלבם ג"כ הרהורי תשובה ולא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד בזה עושה כי לא הי' עדיין. רק משיח ב"ד הוא יהי' כן כי צריך שיהי' נפשו כוללת מכל הנפשות כי בלא"ה אין הרהורי תשובתו יכולים להוליד הרהורי תשובה במי שאין להם שייכות לנפשו. וצריך שיהי' ההרהורי תשובה כוללים כל חלקי נפשו. כי מי שכולל כל העולם כולו א"כ יש לו כל מיני כחות של כל העולם כולו ואם שב רק בכח א' לבד אין מעורר תשובה רק למי שנתלים באותו כח. כמו דוד המע"ה שהי' ג"כ כולל כל הנפשות שהרי הוא רגל ד' שבמרכבה והקים עולה של תשובה רק בעון תאוה לבד. ולכן ירבעם שהי' נקי בזה [כמו ששמעתי שנקרא אפרתי שפי' שם זה מי שצרק"מ ולכן מצא חן בעיני אחי' השילוני שזהו דרגא דשילה יש לו יחס עם שבט אפרים] לא שב ונחלק על מלכות ב"ד. וזולת האבות ודוד לא הי' מי שכולל כל העולם כולו [כי משרע"ה כולל רק הת"ח. אלא שדור המדבר כולו דור דעה ות"ח]. ושאר יחידים ששבים יש להם יכולת להשיב רק הנפשות התלוים בהם [ובאותו כח ששבים] כאותו תלמיד במנחות (מד.) שע"י תשובתו עורר ג"כ הרהור תשובה באותה אשה שהיתה שייכת לו שהרי נעשית אח"כ אשתו. ומי שמחויב מיתה בחטאיו א"א לעוררו בתשובה עד שימסור נפשו למיתה ג"כ שזהו מדרגת תשובתו ואז יוכל לעורר בו תשובה ולכך פנחס עצר המגפה [שהוא עונש המגיע לזנות אנדרלמוסיא. רק ששבו] ע"י מסירת נפשו למיתה ועוררם ששבו כמ"ש גבי מלחמת מדין. וכן בבר"ר (ס"פ סה) בעובדא דר"י בר"י איש צרידה שרק כשהוליכוהו לצלב אז עורר בתשובה לבן אחותו. וכן משה ואהרן נפלו על פניהם בעת מחלוקת קרח שראו שנגזר עליהם מיתה ומסרו נפשם למיתה כמ"ש בזוהר וכדי להעלותם בתשובה. ולא הועיל לפי שהם נחלקו עליו והפרידו עצמם מחבורם בנפשו ולכך לא פעל התעוררותו בלבם כי במדה שאדם מודד מודדין לו ובדרך שרוצה לילך מוליכין אותו:

[קס] **האדם** נפשו כוללת מכל נפשות משרתיו והנכנעים תחתיו.

ולכ"א מושל מקשיב על דבר שקר וגו' וא' בחולין (ד:) הא ע"ד אמת כו'. ומ"מ הי' עובדי' ג"כ ממשמשי אחאב לפי שא' בסנהדרין (קב:) אחאב וותרן בממונו הי' ולכך עובדי' על הבית שבזה הי' כשרונו. ומצד הטוב שבו בוותרנות הי' עובדי'. וכן כל א' שמורכב מטוב ורע כן משרתיו והטוב הוא ממונה על הטוב שבו וכן להיפך. וכן כל החפצים וא"צ לומר המאכלים של האדם הוא מהתפשטות כח נפשו וחיותו בהם ומזה הוא חיותם כידוע. וממקום שהוא טוב כך כל כליו המתפשטים מאותו כח. וכן המאכלים שמאותו כח יש בהם קדושה גדולה וזה טעם גיד הנשה שנא' ע"כ לא יאכלו וגו' שמאחר שהמלאך יכול לו שם ש"מ דיש שם חסרון בשורש [והיינו בתאוה דשם כמ"ש במק"א על מרז"ל אפי' חסיד כו'] ולכך אין לאכול ג"ה דמקום חיותו מג"ה דאדם עד"ש בברכות (מד:) נפש משיב את הנפש כי יש שם חיות מאותו אבר. [וטעם

דס כי הדס הוא הנפש וגו' שעיקר חטא בנפש כמ"ש נפש כי תחטא כמ"ש במק"א. וכן עיקר החטא כענין שמנת עבית וגו' וכמ"ש יצא מחלב עינימו וגו' וככ"מ ולכן אסור חלב ואכ"מ] :

[קסא] **כשאדם** מתייהר באיזה אבר או באיזה כח מכחותיו [כי ע' כחות בנפש נגד ע' אומות ברע כידוע] מסתמא בו חטא ומיד שלקה הרי הוא כאחיך כמשאז"ל (מכות כג.) [ואפי' רק כפתוהו כו' כמ"ש במכות (שם) וכד"ש בשבת (קכא:) בנחש שהי' רודף אחריו כי בזה יצא ידי עונשו ויסורין שלו בפחד שחשב שישכנו. וכן הי' באמת דמן השמים נזדמנו כו' כדאי' התם רק שחשו עליו ופדאוהו ע"י הפחד עד"ש (ברכות נה.) חלמא בישא כו' כי כששב באמת אז כל עניני העוה"ז הוא כחולמים] ואז אותו אבר וכח מתוקן ונפש משיב את הנפש שאותו אבר יש בו תיקון אלא שצריך להוסיף ולחזקו. ואז במקום אשר וגו' (הושע ב) דייקא באותו מקום הוא ממש להיפך :

אות קסב קסג חסר

[קסד] **בדעת** בנ"א אין הבע"ת כמו הצדיק גמור וא"צ לומר שיהיו החטאים שעשה כבר חשובים כזכיות אע"פ שמאמין בדרז"ל שזדונות נעשו כזכיות וגם אמרו (ברכות לד:) במקום שבע"ת כו' [ומאן דפליג היינו בענין השגת הנביאים דמר יליף מקרא דלרחוק ולקרוב שהוא בנביאים ולדעתו אינו כן מצד הנבואה. דצדיק גמור עין לא ראתה שזהו רק מצד הש"י. אבל תשובה שייכות לכנס"י רק הוא כטעם לא זז מחבבה עד שקראה אמי שגדולה ממנו ועוד דברים בגו ואכ"מ] והיינו לפי שהתשובה נקרא עלמא דאתכסיא ואינו נגלה לבנ"א

ז

היקרות והיופי שבה. ויעקב אע"ה שורש כל ישראל נאמר בו כי שנואה לאה ועי' בזוהר הטעם. והיינו כמשאז"ל (ב"ב קכג.) שהיו אומרים הגדולה לגדול כו' היינו לפי הנגלה שייכת ח"ו לחלק עשו והיתה בוכה וזהו סוד התשובה. משא"כ רחל יפה תואר ויפה מראה שהכל אומרים הקטנה לקטן כי בעלמא דאתגליא יש בה יופי מעשים. אבל מ"מ עיקר תולדות משל לאה שעיקר ההולדה התחדשות ד"ת ונפשות לרצון ה' הכל ע"י מדרגת התשובה. ובאמת היא אמו כמ"ש בתדב"א (זוטא פ"ה) דאין לך מדה טובה ודבר טוב בא לבנ"א אלא ע"י ענוות פי' בד"ת כמשז"ל בגיטין (מג.) ע"פ והמכשלה וגו' שאין אדם עומד כו' וע"י העבירה והתשובה נולד החיות אח"כ. אך שני ב"נ ערין דאימי' ומטבע האדם שנוא התשובה על הרע ואע"פ שזהו עיקר שהעמידו על מה שהוא מ"מ אין חפץ לידבק בזה. אבל באמת אין אשה אלא לבנים והתולדות רק מלאה [וגרס עד ותקנא רחל וגו' לפי שזה עיקר. וכ"כ כח הקנאה שהועיל שאז עמדה לאה מלדת דפי' ותקנא וגו' נאמר שם ע"ש ולא ילדה עד שאמר לה רחל לכן ישכב וגו' וסילקה קנאתה. וכן דוד המע"ה שהקים עולה של תשובה נאמר וסרה קנאת אפרים וגו' זרעא דרחל והוא דרגא דצדיק כידוע והועיל לחלוק מלכות ב"ד שזה חסרון בעלם מלכות ב"ד לפי שעה ואכ"מ] :

[קסה] **הנפשות** מישראל כל אחד מדרגה בפני עצמו כי אין הש"י עושה ב' דברים שוים ממש דא"כ מה צורך לב' [ועוד ברוחניים במה יתחלק א' מב' אם לא בחילוק מדרגה] וכל הנפשות קומה א' שלימה וכן כל נפש פרטית קומה שלימה כמלא

ים

יש לכל נפש לעלות במדרגות כמספר הנפשות מישראל. ועיקר היגיעה להגיעה עד מדרגת עצמו דהיינו ממנו [ממקום נפשו בקומה הכללית] ולמטה מסוף הכל עד מדרגה שלו אבל ממנו ולמעלה שכבר יצאו נפשות שלימות ממדרגות ההם [כי המדרגות הולכים ממעלה למטה. ואנו היום בעקבות משיח מן העקביים ועיקר בעבירות שאדם דש בעקביו ושמירת הברית וכן המצות והשתדלות לצאת מן ההרגל] יש לו סייעתא גדולה מאותם הנפשות שכבר יצאו שכשמגיע למדרגה של כל אחד [בקומה הכללית] הוא בא ומסייעו כמ"ש במק"א בסוד העבור. כי אותו כח ההשתדלות של מדרגה זו כבר נשאר בעולם [ע"י ההבלא דגרמי כמ"ש במק"א] ואין צריך יגיעה כ"כ רק עד לו [וזה סוד מ"ש (ב"ב טו.) לא עלה עזרא מבבל עד שייחס עצמו] ולכן בדורות אלו אין צריך יגיעה כ"כ כבדורות ראשונים ונקל לבוא למדרגות מיד שהגיע למדרגת עצמו. אבל לעומת זה הי' מעלת הראשונים שהיו ממקום יותר גבוה וכ"כ מכביד עלינו היצר אותה יגיעה מועטת בדורינו כהשתדלות המרובה שלהם :

[קסו] **כשהאדם** מקבל על עצמו עול תורה ונכנס תחת עבודת הש"י צריך קבלה בלב והסכמה גמורה לעזוב כל חמדות עוה"ז המתנגדים לרצון הש"י ולא לאחוז בזה. וגם מזה אל ינח ידו שאז זה וזה לא עלתה. ועי"ז נאמר (יומא עב:) לא זכה נעשית כו' כי גם תורה אין לו (כמ"ש יבמות קט:). וכדרך שנא' בעשו וישמע כי רעות בנות כנען וגו' וילך וגו' ואז"ל בבר"ר (ס"פ סז) כוב על כוב ע"ש. והיינו מאחר שלא גירש הראשונות רק כמבקש לצאת ידי יצחק ג"כ וליקח גם שלא מבנות כנען אבל מ"מ החזיק גם הראשונות לכך נהפכה לו גם זה לרוע. ומ"מ נאמר בתורה אנכי קודם לא יהי' לך כי אצל בני ישראל ודאי מאנכי יבוא ללא יהי' לך וסופו לרחק וכמ"ש (פסחים נ:) לעולם יעסוק כו' שלא לשמה שמתוך כו' והתוס' הקשה מה שמצינו בכ"מ שכל העוסק שלא לשמה נוח כו' ושנהפכה כו' ולא זכה נעשית כו'. אבל באמת שניהם אמת וכל העוסק כו' אע"פ שיודע דשלא לשמה נוח כו' ונעשית כו' מ"מ הוא מקבל על עצמו כל זה כי חשקה נפשו בתורה ומה יעשה אם אין לבו שלם ומנוקה מכל רע ופניות וחמדות עוה"ז עדיין. באהבתה של תורה ישגה ואע"פ שיודע הסכנה והרע שבתוכה. מ"מ לעולם יעסוק וכו' ויקבל על עצמו כל זה לפי שמתוך כו' ואז ישוב הכל לטוב :

[קסז] **בד"ת** מותר אדם לפחוד כמשז"ל בברכות (ס.) היינו שיפחד שמא הוא ח"ו סם המות ועי"י הפחד עצמו מתמתק ונעשה מתוך שלא לשמה לשמה כי הא מאן דמבעית מזלי' חזא (מגילה ג.) והוא דוגמת חלום דג"כ מה שמזלו רואה ואז"ל (ברכות נה.) חלמא בישא עציבותי' מסתיי' היינו שבעצבות עצמו די. וכן בענין תורה שלא זכה ח"ו נעשית כו' ודי בזה מה שהוא מפחד בד"ת ופקודי ה' ישרים משמחי לב והחכמה תעוז לחכם וכן בשאר פסוקים שנותנת עוז וחדוה שהוא היפוך הפחד. רק רז"ל א' לעולם יעסוק אדם שלא לשמה כו' והיינו כי דבר זה הוא לעולם פי' בתמידות משא"כ הלשמה א"א כלל להיות בתמידות דלשמה היינו דביקות ושיעורו כעונת ת"ח א' בשבת שאין יכול לבוא לדביקות רק בשבת או הטיילון [פי' המטיילים בפרד"ס הידוע] א' ביום לכל היותר. אבל בתמידות הוא שלא

לשמה רק שמתוך כו׳ פי׳ שמתוך הלא לשמה עלמו מחוכו ופנימיותו הוא בא להיות אותו לימוד עלמו לשמה והיינו ע״י הפחד דמפכחא לי׳ שע״ז א׳ אי יראת ה׳ אולרו אין כו׳ וזה אשרי אדם מפחד תמיד פי׳ על עסקו התמידות דודאי לפרקים מגיע למדריגת הדביקות שאין לריך לפחוד כלל. ואז״ל (ברכות ח.) אשריך בעוה״ז דלשון אישור משמע מאחרים [מבא״כ לשון וטוב לך] וזהו רק בעיה״ז דבעוה״ב כל א׳ וא׳ יש לו עולם בפ״ע (כמ״ש שמו״ר פ׳ נב). ובאמת לא שייך כלל בתורה שלא לשמה וכד״ש בזבחים (ב:) כתמא לשמן קיימא. רק דלאחרים יש טענות כי ע״י דבורים בתורה נתגבר כח הדבור בעולם ולפי שבעולם יש דבורים דלה״ר וג״כ מתגברים ויוכלו ח״ו לדבר חן שחוע לשוגים עליו [שזה ענין דוד שהוא סוד תושבע״פ היו דורי בעלי דלטוריא ודברו לה״ר עליו] ולזה העלה פחד שהוא הלמאוס ומתלמלמים כחותיו ואין מתפשטים לחוץ ח״ו והאישור בעוה״ז אז:

[קסח] **הפחדים** של האדם הוא מן החטאים כמשז״ל (ברכות ס.) וכמ״ש פחדו בליון וגו׳ והפחדים הם ממש יסורי גיהנם עיי׳ ראב״ד על ס׳ יצירה בענין יסורי גיהנם. ודבר זה הוא המתקת הדינים כמשז״ל (שם ה. וזח״ג קנג שע״א) מה מלח ממתקת הבשר אף יסורין ממתקין העונות. והחטאים והדינים והיסורים הכל דבר אחד כמשז״ל (ב״ב טז.) יורד ומסית עולה ומקטרג יורד ונוטל נשמה. והרי אז״ל (בר״ר פ׳ נ) אין מלאך א׳ עושה ב׳ שליחות היינו דהמלאך נקרא כח אותו דבר [וכמ״ש במ״כ ויליבא מילתא גם מטעם חכמי האמת כמ״ש במק״א] וכל כח וכח מיוחד בפ״ע. וע״כ דזה הכל ענין א׳ ובעולם הכסא שבם מלך יושב על כסא דין נקרא דינים ובעולם המלאכים נקרא חטאים כמשז״ל (מ״ר איכה א׳ ו) מתים כח פמליא של מעלה. ולמטה יסורים. והמתקת החטאים הוא המתקת הדינים. וע״י התשובה אז נעשה המתקת הדינים בשרשם. כי השורש הכל בלב ועיקר תשובה בלב זה נקרא המתקה בשורש. וזהו ג״כ הפחד בד״ת דשרי שמפחד על מה שעבר על ד״ת. וכמ״ש בעזרא שהעם רעדו מאוד על העבירה ולא שמפחד מפני מילי דעלמא זהו אשרי. כי הוא המתקה בשורש דאתהפיך מרירו למתוק שהפחד עלמו שמחה כמ״ש בתדב״א רבא (ר״פ ג) אני שמחתי מתוך יראתי וזה א״א רק ביראת ה׳ אבל בשאר יראות רק מביא לידי שמחה אח״כ:

[קסט] **באשר** נופל על אדם פחד מאיזה דבר אז תיכף יבקש רחמים להנצל מזה כי לכך עוררוהו מן השמים בפחד זה כמשאז״ל (סנהדרין מד:) לעולם יקדים אדם תפלה לצרה ומנין יודע קודם מן הצרה ר״ל רק הש״י מעורר ע״י הפחד. כי יש דינא קשיא ר״ל שא״א להמתיק אחר צאתו לאויר העולם רק צריך להמתיקו בשרשו בעודו בבטן אמו. דמזל הוא השורש כידוע וכמ״ש במק״א ומזליה חזי מה שהוא בשורש עדיין ומיבעית. ובתפלה ממתיק בשורש עד שיהא אח״כ טוב [וזה ענין ימי אלול שהוא ל׳ יום לפני ר״ה שואלין ודורשין בענינו. דל׳ יום מקודם הוא זמן ההכנה. וידוע דר״ה נקרא היום הרת כו׳ שהוא המחשבה שעלה לברוא במדה״ד דהיינו סוף מעשה שהוא עת קן ועוה״ב שאז יהי׳ ילחק ראש ההנהגה כנודע שיהי׳ כל מיני טובה בדין זה הי׳ במחשבה תחלה. ולהמתיק גם הדינים דמחשבה בשרשם שהוא עומק ראשית דמחשבה

[שזהו הנקרא מזלא כמ"ש במק"א] מקדימים באלול להתפלל. ולהמתיק שם בשורש ראשית אין שייכות אף לרושם רע כלל כידוע. ולכן אמרו בס' יצירה דחודש אלול ביו"ד כידוע דברי רז"ל במנחות (כט:) ע"פ כי בי"ה וגו' עוה"ז בה' ולכך חודש ניסן שהוא כפי סוף הבריאה ומעשה עוה"ז בה' ועוה"ב בי' והי' ראוי להיות כן תשרי. אבל ידוע דהזמנים ישראל הוא דמקדשי להו והם קידשו לאלול בקדושה זו כי רצו להמתיק בשרשן ולכך אלול בי' והוא ע"ש המחשבה כנודע. ול' יום קודם היינו המחשבה לחשוב זו המחשבה שהמחשבה דבוקה בשרשה]:

[קע] **כשהקב"ה** רוצה להטיב לאדם ורוצה רק שיתפלל האדם על הדבר אז מזמין לפניו צער או פחד מעין דבר זה וכדשז"ל (יבמות סד.) מפני מה היו אמהות עקרות כו'. או רואה אחר מצוה באותו דבר ומבקש רחמים עליו כדי שיהי' הוא נענה וכמ"ש פחד פחדתי וגו'. כי כל דבר שהש"י רוצה להביא לעולם או לאדם היא מתפשטת לכמה גוונין ויש בה היפך ג"כ ח"ו וכד"ש (שמו"ר פ' ל וזח"ג רעז ב) בדור המבול שהיו מעותדים לקבל תורה אלו זכו. וכן בכל דור ובכל אדם. ולכך כשמתעורר מדה זו לטובה מתעורר ג"כ היפך ח"ו ומרגיש פחד ומתפלל ובא הטוב. אבל לעולם הוא בא הדבר שמתפחד רק שבא היפך דהיינו כל מיני טובה שבדבר זה. וזה ענין מ"ש (ב"ר פ' סו) צדיקים תחילתן יסורין וסופן שלוה פי' בכל דבר וכל מדה טובה וענין טוב תחילת הכניסה בו הוא בצער כטעם כל התחלות קשות [ע"ד שא' (גיטין מג.) אין אדם עומד על ד"ת אא"כ כו'] וכד"ש פ"ק דברכות (ה.) ג' מתנות טובות כו' וכבריותו של עולם בריש' כו' (שבת עז:). לפי שהעוה"ז רובו רע כידוע ולכך כל דבר שמתעורר בו רואה הוא מקודם כח הרע שבו ומצטער וע"י הצער ממתיקו ומיד סופו שלוה. וכענין אלתא דפורעניתא ושבע דנחמתא שתיקנו רז"ל שהם ג' ראשונות וז' אחרונות שההתחלה חלוק לג' והסוף לז' כידוע. והתחלת כל פעולה הוא מצד הכרח הפועל שחסר לאותה פעולה א"כ ההתחלה מצד החסרון שהוא חסר ודחוק לכך ומן המיצר קראתי י"ה שמתוך הצער זועק לה' ועונהו במרחב שזה נקרא נחמה דהיינו שמתנחם על צער העבר שרואה שאין צער כענין ונסתם ואין רודף. כי משרע"ה אוהב ישראל הי' בודאי לא קיללם רק בכל קללה טמון הברכה שיש בו שא"א להגיע לו רק ע"י הקללה. ובקללת הניסה שם הוא הברכה שאין רודף כלל. וכשמתעורר הארה זו להכיר שאין רודף כלל מתעורר ג"כ ההיפך שהוא הניסה וע"י הניסה מכיר תיכף אמיתות יחוד הש"י עד שאין רודף כלל. וכן בקללת ולא תאמין בחייך הודיעך שאפי' בקלקלה הם קרויים חיים ולא כרשעים שבחייהם קרויים מתים. אלא שהם מגודל הפחד עד שלא יאמינו גם בכך שיש להם חיי עולם בהכירם מעשיהם. ובאותו פסוק נתגלה זה שכל ישראל יש להם חיים דאומות העכו"ם קרויים מתים ואין להם חיים כלל להאמין בהם. וכשמתעורר פחד זה שאינו מאמין בעצמו כלל אם יש לו חלק לעוה"ב. מתעורר ג"כ ההבטחה הברורה שיש לו חלק לעוה"ב וכן בכל דבר:

[קעא] **יש** מקום מוכן לצער ח"ו כמשז"ל בחלק (קב.) בשכם מקום כו' וכן זמן כמשז"ל (שם) עת כו' וכמ"ש (תענית כט:) בר ישראל דאית לי' דינא כו' באב כו' וכן בנפש כדרך שאז"ל (שם כה.) בר"א בן פדת

ונוגה. ואיך יצוייר זה שמוכן מתחלת בריאה לרע ח"ו והלא מפי עליון לא תצא הרעות. אבל באמת לשון חכמים מרפא שאז"ל מוכן לפורעניות לשון פרעון רק דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:) רק פירעון העבירות אם לא שזוכה לטעום מפרי מעשיו בעוה"ז או מאותן מצות שיש להם פירות. ואותו הזמן מקום ונפש הוא מוכן לקבל פירעון מה שנשתכר. ומה דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא היינו משום דהקב"ה נותן מלא עומסו כו' (סנהדרין ק.) וא"א בעוה"ז לקבל רוב טובה ההוא כלל. ובאותו מקום זמן נפש שנשפע הפירעון ושכרו של השי"ת מצד רבוי השפע נעשה ח"ו פורעניות לרע כידוע בסוד שבירתן של כלים זוהי מיתתן ע"י רבוי האור וכן אז"ל (פרדר"א פ' לד) ע"פ לא יראני הא בשעת מיתתן רואה. ולכן אז"ל (יומא נד:) שמצאו כרובים מעורים אע"פ שלא היו עושין רצונו של מקום. כי אז הי' תוקף רבוי שפע האור ולכך זכה יחזקאל למראות אלהים. ומי שזוכה באמת מקבל פירעון הטובה אז. שזה ענין לידת משיח בט' באב. ואז"ל (בר"ר פ' יא) לכל נתת בן זוג שלכל דבר יש זוג דהיינו עזר כנגדו שיש דבר שהוא ממש נגדו וזהו לעזר לו. והש"י מלאכתו הוא מיום שנברא העולם כמשז"ל (בר"ר פ' סח) לזווג זיווגים אלו של מקום וזמן ונפש כ"א בהפכו. דיש מקום מוכן להיפך ממש שלא לקבל שום שכר מעשים רק לבטוח בבעה"ב שנאמן לשלם שכר ובזיווגם מתמתקים יחד. וידוע נגד כ"ב ימים שבין המצרים הם מר"ה עד שמע"צ [וש"ת הוא נגד י' באב דא' ר"י אלו הואי התם כו' (תענית כט.) כי ספיקא דיומא שבכל יו"ט הוא נגד תושבע"פ הדומה לתושב"כ שהם ב' לוחות הברית. וכן ב' ימים יו"ט א'

דאורייתא וא' דרבנן והקדושה יורדת לב' הימים. וכן השפע שירד לט' באב שהי' מלמעלה שפע גדול ועצום כנ"ל נתחלק גם לי' באב ולמטה נתהפך ר"ל]. וידוע דטעם סוכה הוא החסיון בה' והבטחון בו. ונגד ט' באב הוא שמע"צ שאז"ל (מד"ת פנחס טז) פר אחד כו' אני ואתם כמו לעתיד ה' בדד ינחנו וגו' ממש היפך ט' באב. וכ"ב ימים הם נגד כ"ב אותיות התורה שפגמו כמשאז"ל באיכה רבתי דלכך בי"ז בתמוז נשתברו לוחות ונשרפה התורה והוא נגד אות א' שמתחיל בו אותיות התורה ובאותו זמן יורד שפע ד"ת הרבה רק שהוא בראי' כטעם מראות יחזקאל. ואז"ל (ברכות נז:) הרואה יחזקאל יצפה לחכמה שזהו דוגמת פסח ראתה שפחה כו' ואח"כ שבועות מתן תורה בקנין וצריך מ"ט ימי ספירה בינתים. וכן מי' באב עד ר"ה הם מ"ט ימי ספירת נקיים ואח"כ מתחיל ד"ת בקנין כפי תוקף הראי' שבין המצרים:

[קעב] **כמו** שיש במקום אבן שתי' שממנו הושתת העולם והוא שורש כל העולם. וכן בנפש יש נפש א' שכוללת כל הדור והוא פרנס הדור כידוע וכן הכוללת כל הדורות כנודע. וכן בזמן יש זמן שכולל כל הימים והוא יום השבת [וכל א' מאלו חלוק לב'. במקום יש מזבח וק"ק ובזמן שבת ויו"ט ובנפשות מלך וכ"ג. קדושת כהן גדול קביעא וקיימא שנבדל אהרן להקדישו וגו' וקדושת מלך ע"י ישראל שנא' תשים עליך וגו' וכל זמן שהיו ישראל כופים לא נתייחד כו' (ב"ב קכא:)]. והמתקת כל דבר הוא בשרשו ובשבת יכול להמתיק כל ימי השבוע להתהפך לטוב כי בשרש נקל להמתיק כידוע בכ"ד. והמתקת המקומות הוא ע"י והתפללו אליך דרך ארצם ודרך ביהמ"ק ועי"ז אין

מתדבקים

מתדבקים בו ג"כ מאויר ארץ העמים המטמאה ח"ו. והמתקת הנפש בכל חסרונות שבה בתולדה ע"י דיבוקה לפרנס הדור וכדרז"ל (ברכות ח.) כל זמן שמשמעי בן גרא קיים לא כו' כי האב והרב הם שורש לנפש הבן והתלמיד. וכאמרם ז"ל בנפש האב ביוסף ראה דמות דיוקנו של אביו וזה מונע מרע ח"ו. והכהן גדול הוא הי' נושא עונות כל ישראל. וביוסיפון תראה שקראוהו הכל המכפר בעד כל ישראל. שמסיר כל מיני כיעור ומיפה בני ישראל בכל מיני יופי כענין אהרן שושבינא דמטרוניתא [וכ"ה הק"ק ושבת] אבל משרע"ה שנקרא מלך הוא שושבינא דמלכא להראות לבנ"י אור פני מלך חיים ומלך עולם. וזהו קדושת הימים טובים ובפרט זה בהשגות אור השי"ת ההמשכה לכל השנה הוא מהרגלים שנא' בהם יראה וגו' את פני וגו':

[קעג] **כל** הדברים הטבעים הם עושים רצון הש"י כמ"ש כל פעל ה' למענהו לקילוסו וא' בחולין (ז.) בגינאי נהרא אני הולך לעשות רצון קוני מה שהוא בטבעו כך [ולפיכך גם האדם כשעושה מעשים הטבעים שהוא מוכרח בהם מצד טבעו נקרא הולך לעשות רצון קונו ויש מצוה בדבר. ובכלל ג"כ אכילה ושתי' וזיווג שהוא בטבע כבכל בע"ח הטבעיים שאינם בחיריים. ובלבד מה שהוא בהכרח כגון אכילה לרעבון וכן בזיווג עד"ש הרמב"ן כשמולא כו' דהטבע תובעו לכך וכיוצא בו ביהודה שאז"ל (בר"ר פ' פה) רמז למלאך הממונה כו' ועי' במ"כ (פ' ו מחלק ב). ולהיות מכוין לכך רק בשביל רצון קונו שברא כן ז"ש בנדרים (כ:) דומה למי שכפאו כו' וזהו רצון קונו] ובזוהר פנחס (רכב ב) ובפרק שירה דצפרדע אמרה לדוד שהיא מקלסת יומם ולילה להשי"ת והיינו דמה שצווחת בקולה כיון דהכל למענהו לקילוסו (שוח"ט תהלים קמח) הרי פעולתה תמידית לקילוס להש"י. וצריך האדם ללמוד מהם כדרך שאמרו בפסחים (נג:) דחנניה מישאל ועזרי' למדו ק"ו מצפרדעים ואע"פ שהם אינם בעלי בחירה רק מ"מ למידין שעשיית רצון הש"י הוא גם במס"נ ובטול הדבר שהוא שהרי כך ראינו יסד הש"י בצפרדעי מצרים דכשיש קידוש השם בדבר הם פועלים פעולתם במס"נ. הגם דבטבע כל הברואים לברוח מדבר המזיקם ומזה למידין בבחירה ג"כ לשמור הגוף ולשבות מפעולתו גם במצות ה' דוגמת הם בפעולתם הטבעית. אבל בפעולה שיש בה קה"ש צריך למסירת נפש כמוהם. וכמ"ש מלפנו מבהמות הארץ וגו' שאנחנו בפעולתינו הבחירית למידין מהם:

[קעד] **ע"י** קלקול ופגם הברית נעלם אור תורה ח"ו כמ"ש אור זרוע לצדיק דייקא וכתיב תורה אור וכן מכת חושך למצרים היא מכה הט' כנודע דבכל מקום מספר י' רומז לקומה שלימה והט' נגד אות ברית קודש. שבמצרים זה לעומת זה הם שטופי זמה הי' להם חשך ולכל בנ"י אור במושבותם דעמך כולם צדיקים. וגלות מצרים הי' לתקן קלקול הברית כמ"ש במק"א על מה שנתגלגל הגלות ע"י מכירת יוסף ולכך אחר יציאת מצרים שתיקנו הברית בקושי השעבוד זכו לאור תורה. ולכך פי' שובבי"ם מתחלת גלות מצרים עד אחר מ"ת מיוחד לתיקון הברית. והוא בחודש שבט שנברא באות הצדי"ק כמ"ש בס' יצירה [וט' מתחלף בצ' באתרמי לרוב כמ"ש בהגהות הערוך והוא כטעם אמרו לצדיק כי טוב. דהפוגם נקרא רע כדאי' בזוהר] ואמרי' בשבת (עז:) דכך הוא סדר ברייתו של עולם ברישא חשוכא

והדר נהורא בודאי מאחר שבדברים הטבעיים יסד השי"ת כך ודאי כך הוא עיקר הרצון וכמ"ש מקום שבע"ת עומדין כו' הגם דחלילה לומר אחטא ואשוב ולעשות כן בבחירתו משום דאין מספיקין . מ"מ מעצמו נעשה כן דאין אדם צדיק בארץ וגו' אפי' יוסף הצדיק אז"ל (סוטה לו :) דיצאו י' טפין ע"פ ויפוזו וגו' ואפי' ישי אבי דוד שמת בעטיו של נחש אז"ל (מ"ר ר"פ תזריע) בעוון מלא כו' . וכן יסוד בנין בית דוד ומשיח בפרץ הי' מקודם ער ואונן תשוכא . וכך הוא הסדר והעם ההולכים בחשך ראו אור גדול מופלג ממי שאינו הולך בחושך . ובכל מקום חושך דכתוב היינו תשכות מאור תורה ולא בצרות עוה"ז לבד . וכן אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל הוא ע"י חושך זה שהוא עטיו של נחש דעשו הרשע שפגע בכף ירך יעקב כנודע . ותיכף כשהגיע ח"ו לכך ושב ורפא יקו לאור כההוא דמטא זרזפא דמיא אריש' אמר כו' מאששות ירים אביון (יומא פז .) :

[קעה] **צריך** ליזהר מלגרום צער לשום ברי' אפי' לצורך מצוה כמ"ש (ב"ב ח :) על כל לוחציו אפי' גבאי צדקה . ואדוניר"ם על המס דשלמה המע"ה לחצוב אבנים לבנין בהמ"ק דאין לך מצוה גדולה מזו נענש מדה כנגד מדה רגמו בו אבן . והיינו דמס נקרא מה שיותר לפי הכח וכמ"ש אביך הכביד וגו' וכמ"ש במגילה (יא .) באחשורוש הכל נעשו רשים שנא' וישם מס . והוא מקרא דשרי מסים למען ענותו דהוראת מס היינו כשהוא בהכבדה לענות נפש . וע"ז נענשים גם כשהוא למצוה . ואז"ל בתדב"א (רבה פ' כד) אפי' אבן שנסקל ועץ שנצלב עתיד ליתן הדין . והיינו אפי' במחוייבי מיתת ב"ד ולכך היו הסנהדרין מתענין אותו יום (סנהדרין סג .) לכפר על נפשותם וסנהד' ההורגת כו' נקרא חובלנית (מכות ז .) אע"פ שהוא בדין נענש דגם כל שחבירו נענש על ידו כו' (שבת קמט :) וההורג שוגג חייב גלות אע"פ שהלה מחויב מיתה כמשז"ל (מכות י :) דמגלגלין כו' ואע"פ שהוא מצוה ובערת הרע מ"מ הרי גורם צער למעלה ח"ו כמ"ש (מגילה י :) שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים וא' (סנהדרין מו .) שכינה מה אומרת כו' . וכ"ש בצערן של צדיקים אפי' שהוא כפי' לדבר מצוה . [אמנם מדת מלכות הוא דייקא להיפך כמשז"ל אדוד המע"ה ידיך חדות וחרוצות לרדות בהן עולמו . ונא' בו אדמוני כבעשו רק עם יפה עינים מדעת סנהדרין (בר"ר פ' סג) לכך זכה למלכות . ושאול נסתלק מפני שנעשה רחמן על האכזרים כנודע דמדת מלכות היא מדה"ד הקשה ונא' בי מלכים ימלוכו כי אורייתא נפקא מגבורה כדאי' בזוהר (ח"ג פ סע"ב) וע"י זכה משה למלכות אע"פ שהי' עניו מכל האדם אמר לו קרח מדוע תתנשאו . כי כל התנשאות מצד דברי משה מפני הגבורה ובקרח עצמו ג"כ פגעה מדה"ד ונתנשא יותר . וכן השי"ת מתנשא כשעושה מדה"ד ברשעים כמשאז"ל] :

[קעו] **כשבונים** או מייסדים בהכ"נ או בהמ"ד חדש באיזה מקום נעשה מקודש שם מחיית עמלק באותו מקום . דתיכף אחר מחיית עמלק בא קדושת המקום כמשאז"ל (סנהדרין כ :) ג' מצות נצטוו בכניסתן כו' מחיית עמלק ואח"כ בנין בהמ"ק . לכן קבעו רז"ל פ' בני העיר מקודשת בהכ"נ ובהמ"ד במס' מגילה כי תיכף לכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק . ואז"ל (מגילה יז סע"ב) והיכן מתרוממת קרנם בירושלים היינו דהרמת קרן ישראל

היא מצומצמת במקום מקודש לבד בא"י ולא בהתפשטות הגורם בטול. ובתי כנסיות ובתי מדרשות הם קדושת א"י כמאז"ל במגילה (כט.) דעתידים שיקבעו בא"י. והג' מצות הם תכופות יחד. וגם בבנין ב"כ וב"מ חדש שהוא נקרא מקדש מעט כשאז"ל (שם) נתנשא ג"כ נפש א' נשיאות מעט ע"ד המנהגת מלך. רק בכניסה לארץ הי' זה קודם מחיית עמלק. ולעתיד לבא יהי' הסדר כמ"ש בפסחים (ה.) לג' ראשון ותשיב שמו של משיח בסוף והוא נגד ראשון דפסח דבניסן עתידין ליגאל. ולולב וסוכה הם יחד כי לעולם תכופים יחד. כריתת זרע עמלק שהוא נגד לולב כמ"ש בוי"ר (פ' ל) דמורה על ניצוח. ובנין בהמ"ק דנקרא ג"כ סוכת שלם. ולעולם מחיית עמלק קודמת ולכך קדושת המקום לא פסקה דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל אע"פ שהן שוממין. משא"כ מלכות ב"ד פסקה לפי שעה לפי שהיתה אז קודמת למחיית עמלק. משא"כ לעתיד שמו של משיח אין לו הפסק לפי שבא אח"כ. וכן בהתנשאות מעט דמקדש מעט שבגולה כשהמחיית עמלק היינו שורש רע וגם קדושת המקום קודמים להתנשאות קדושת הנפש אז אין לו הפסק:

[קעז] **בכל** דבר יש פרד"ס. פשט הוא עשיות כל התורה ומצות בפועל ממש. ורמז הוא הרמיזות שבלב שנעשים מאותם הפעולות. כענין חרש רומז ונרמז (גיטין נט.) שהרמז הוא רומז על המכוון שבלבו שא"א לו להוציאו לפועל. וכן כל העבדות הם רמיזות למה שבלב. ד"מ מצות צדקה בפועל ורמיזתה בלב להיות דבוק במדת רחמנות של השי"ת לרחם על הבריות ולהשפיע לזולתו. ודרוש הוא הכונה מצד החכמה שבמוח לדעת איזה לימוד מחודש דחכמה וידיעת הש"י נולד מעובדא זו במוחו. ואחר שמשיג ג' אלו כלי המעשה גומרים ולב חומד ועין רואה חכמת הדבר אז זוכה לסוד שהוא ענין מ"ש (קידושין מא.) לאדם טוב מטעימין לו מפרי מעשיו בעוה"ז. הטעם ע"ד טעמו וראו וגו' נקרא סוד שא"א להסביר לחבירו טעם שהוא מרגיש בחכו כענין שאמרו (אדר"נ פ' לז) ב' אוכלין מקערה א' כל אחד טועם לפי מעשיו. כי הטעם אין שוה בכל א' וזה נקרא סוד כידוע שהוא מה שא"א להגיד כלל. כי מה שאפשר להגיד הרי אחר שהגיד שוב נודע גם להאחר ואיך הוא סוד וסתר ונאמר בו סוד ה' ליראיו או לישרים סודו. וע"כ שהוא דבר שגלוי למי שזוכה לבד וא"א לגלותו כלל. וזהו הטעימה שכל א' טועם לפי חלקו. ואז"ל בבר"ר (פ' מט) ובתנחומא (וירא ו) דבסוף לנביאים שנא' כ"א גלה סודו כו' כי יראה היינו בלב כמ"ש ביומא (עב:) ע"פ ולב אין. וזהו עד שלא ניתנה תורה עיקר רחמנא לבא בעי ומשניתנה תורה נתחדשו מעשה המצות. וישר היינו במעשה וזהו אברהם ויהושע [זרעא דיוסף שהם כשור לעול במעשה המצות] דמייתי שם. אבל בסוף לנביאים דהיינו הכוללים כל הג' כמ"ש (שבת צב.) אלא על חכם במוח גבור הכובש את יצרו בלב ועשיר במעשה המצות [והם ג"כ נגד ג' קנאה תאוה וכבוד עשיר השמח בחלקו ואינו מקנא וגבור נגד התאוה וכבוד חכמים ינחלו]:

[קעח] **כל** התנשאות הוא ע"י התורה כמ"ש בי מלכים ימלוכו אפי' מלכי אומות העכו"ם יש בהם חידושין דאורייתא בסוד הגלות. כי באמת האומר יש תורה באומות עכו"ם אל תאמין (כמ"ש מ"ר איכה ב ט) כי לא עשה כן לכל גוי. אבל מ"מ הרי אפי' בתושב"כ נכתב הרבה דברי רשעי

אומות

אומות עכו"ם והם מכלל התורה וכן בנו"כ. והם עצמם לא ידעו מה הם מדברים רק הנביא וישראל שבתוכם ידעו שזהו ד"ת וכל כחו מזה ומיד שהוציאו בלעם מפיהם נתבטלה מלכותם. ומתוך הגזירות מבינים במה כחם בד"ת ושורש כל גזירותם הוא תא ניהוי לעמא חד שזהו עיקר בנין השי"י מימות חורבן ראשון והילך להפוך גם על כל עמים שפה ברורה לקרוא בשם ה'. והם נחלקים בפרטים אם הוא על מצוה פרטי רצון השי"י להתחזק יותר בה כענין הפטורה שנתקן ע"י גזירה שלא לקרות בתורה והביאו רז"ל דרצון השי"י אדרבא דקורין רק מעט ודצריך להוסיף עוד קריאת מפטיר בנביאים. וכיוצא בו באמירת שמע ישראל בקדושת מוסף שנתקן בגזירה ע"י רז"ל כמ"ש בס' האשכול [וכיו"ב אז"ל (מ"ר אסתר פ' ז) בהמן שלגלג שהשי"י פה"י חייך עוד מוסיפים מועד על מפלתך]. גם התקיעות במוסף נתקן ע"י גזירה (ר"ה לב:) [ושמעתי לפי שהוא שלא עפ"י דין דמדין ראוי להיות זריזים מקדימים ודבר כזה א"א להיות ע"י חכמי ישראל רק נעשה ע"י גזירתם]. ונמצא הם הביאו חדוש תורה זה לעולם ואחר שנתחדשה הלכה זו פקע כחם ונתבטלה גזירתם כי זהו כל עיקר כחם להוציא דבר הלכה זו:

[קעט] **בכל** דרכיך דעהו מפורש בשוח"ט (מזמור קמד) דהיינו שידע בכל דבר שלא הוא הפועל כלל רק השי"י. ובזוהר אי' דע ה"ו ג"כ לכך נתכוין כידוע דו"ה הוא קוב"ה ושכינתי' ויחודם היינו שהקב"ה שוכן בתוך בני ישראל והוא חד עם כנס"י ואין הם דבר נבדל ממנו כלל. ורז"ל אמרו בברכות (סג.) אפי' לדבר עבירה היינו שבלכתו לעבירה אם ישים אל לבו דכחו זה ללכת להמרות רצון השי"י גם הוא מהשי"י כי בלתו מאין לו שום כח כלל. עי"ז יחלש כח היצר וזהו (שם ה.) לעולם ירגיז כו' יקרא ק"ש היינו דעהו. וגם בעבר עי"ז יישר אורחותיך דרך נקרא דרך המלך ואורח הוא מן הצד וכשמקיים דעהו אז נקרא הכל דרך שהוא דרך המלך. אבל גם אורחותיך שכבר עברת והטית מן הצד וחוץ מדרך הראוי אם עכשיו מקיים דעהו ידע שגם זה הי' מהשי"י וא"כ הוא מיושר:

[קפ] **אע"פ** שאז"ל בב"ב (ט.) לא זכה מרודים היינו משום דכשזוכה אין צריך לכך אבל אם לא זכה כפרה גדולה הוא במרודים כידוע מהזוהר דשעיר המשתלח הוא סוד המנחה ששלח יעקב לעשו. וידוע דכל מה שנותנים לאומות העכו"ם הכל הוא ממעשה אבות באותו דורן סימן לבנים. והרי אין לך בכל הקרבנות כפרה גדולה כמו שעיר המשתלח שהוא מכפר על כל עבירות שבתורה. ולכך כשלא זכה וצריך כפרה מזמינים לו מרודים שזה מכפר [לפי שנפשו דואב לו על נתינת המצות למקום שאין שום מצוה משא"כ לעניים שמח שעושה מצוה על ידם] אבל אחרי למי שזכה וא"צ לכפרה כלל. וכן יעקב אע"ה נענש ע"ז תיכף בצלעתו ברגליו ע"י נתינת מצות לנכרי שזה נקרא היקום שמעמידו על רגליו כמשאז"ל (פסחים קיט.). וכן כשהאכיל לו עדשים אע"פ שהי' בשביל קניית הבכורה מ"מ נאמר תיכף אח"כ ויהי רעב בארץ ע"י שהאכיל לנכרי בא רעבון לצדיקים אע"פ שהוא לצורך. ואח"כ ויבוא יעקב שלם ואז"ל (שבת לג:) שלם בגופו כו' והיינו לפי שהי' שלם בממונו שנשתלם לו אותו דורן שכבר נתקן ממילא שלם בגופו בצלעתו ג"כ:

[קפא] **כל** אדם יש לו חמדה מיוחדת ובאותו דבר

דבר שחמדתו ותאותו גוברת ביותר בדבר זה עצמו הוא כלי מוכן לקבל ברכת ה' אם ישוב אל ה' בכל לבו היינו להכיר שחמדה זו הנטועה בו מהש"י הוא . וזה שאמרו ז"ל (ב"ב קי.) ע"פ ושבואל וגו' נגיד על האוצרות כיון שראה דוד שממון חביבה עליו ביותר מינהו על האוצרות כו' והרי האוצרות אין שלו ולא נתן לו האוצרות כלל ובמה השביע חמדתו אם בשביל פרס שקיבל ה"ה אם הי' ממונה על דבר אחר . אך באמת דרשו שם ושבואל ששב בכל לבו והתשובה היינו שמשיב חמדה זו למקורה ומכיר שלו ית' הכסף והזהב . ולכך הוא ראוי להיות על האוצרות דדוד המע"ה שמלכותו מדת מלכות שמים וכל מינויו היינו שהממונה על אותו הדבר הי' מכיר ויודע להקנות הכל לעליון קונה שמים וארץ . וגם ברכה באוצרות בא על ידו כיון שיצרו הש"י בבריאה חומד ממון ע"כ יש בו כח עצום בזה וכיון ששב בכל לבו הרי ברכת ה' בממון על ידו . וגם נא' טוב עין הוא יבורך והוא הי' צר עין בע"ז כמ"ש בירוש' (דפ' הרואה ה"ב) והיינו משום חמדת ממון עינו צרה בשל אחרים ובמקום צרות עין הוא טובת עין כששב כנודע לכך הברכה על ידו [ומ"ש בירוש' דהוא נביא זקן דבית אל ובסנהדרין (קד.) אמרו עליו גדולה לגימא שמשרה כו' דפלא אטו א' מאכיל לחבירו רק לפי שבטוב עין נא' כי נתן מלחמו לדל והוא אז חזר לקלקולו והי' צר עין לכך אצלו הוא רבותא גדולה כי הש"י דן כל אחד כפי מה שהוא במדותיו] :

[קפב] **התורה** נקרא שועה כמ"ש בברכות (ג:) ע"פ קדמתי בנשף ואשועה עד חצות הי' כו' כי ע"י ד"ת קורין להקב"ה כמ"ש (שם כא.) ע"פ כי שם ה' אקרא ברכת התורה ע"ש . כי התורה כולה שמותיו כו' כי השם הוא המדות וא"ס עצמו אין לו שם כלל כמ"ש בזוהר . רק מדותיו ר"ל רצונו המתפשט בברואים והתורה כולה היא כללות רצונו ית' . ולכן אמרו בריש בר"ר שהוא דפוס מע"ב ולכך היא שמותיו ולימודיו דהיינו ידיעת זה [וכן נתקן בברכת התורה יודעי שמך ולומדי כו'] נקרא קריאה . וכמו ק"ש וכמו הקורא לחבירו בשמו כשצוות שמו נקרא שקורא שרוצה שיבוא אצלו ויפנה לו . וכן תורה ע"מ לעשות היינו הדבק במדותיו כו' היינו להיות כרצונו שזהו שיבוא אצלו כענין ושכנתי בתוכם שזהו ע"י ד"ת . ולכן נקרא שועה דהוא מי' לשונות של תפלה (מ"ר ר"פ ואתחנן) ובזוהר (שמות יט סע"ב) אין לך שועה אלא בתפלה כו' ובכתוב דמייתי נזכר תפלה ושועה . רק שועה לשון שעה ר"ל שיפנה אליו ע"ד קריאה [שהוא ג"כ מלשונות של תפלה ובדרז"ל מורגל הקורא בתורה ולא בתפלה כד"ש (ע"ז נח:) לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד . כי בלשון הש"י הקריאה קרוי תפלה ותורה נקרא הקביעות בלב ובמעשה דהיינו העני' וזהו באמת תורת ה'. אבל לשון חכמים הקריאה הוא התורה והבן זה] דהיינו השראת השכינה בלב כמו בקבלת הקרבן שהוא השראת השכינה נאמר בקין שלא קיבל לשון לא שעה . ומ"ש אין כו' אלא בתפלה היינו כנודע דאין תורה אלא במקום תפלה וכמ"ש במגילה (כט.) . כי תפלה נקרא יראה כמ"ש בברכות (ט:) ע"פ ייראוך עם שמש . וד"ת שמחה כמ"ש פקודי וגו' וזהו יחד כמ"ש בהדב"א רבה (ר"פ ג) אני יראתי מתוך שמחתי כו' וכמ"ש באבות אם אין יראה וכו' וכמ"ש בתיקונים (תי' י') דאורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא .

ואח"כ אין כאן קריאה כלל. אבל תורה שבמקום תפלה נקרא שועה. וזהו ותעל שועתם מן העבודה כמ"ש בזוהר (ח"א כז א) ע"פ בחומר דא ק"ו ובלבינים בלבון הלכתא שכל עבודתם. במצרים הי' לימוד תורה. והיינו כמ"ש ותחת רגליו כמעשה וגו' ואז"ל (ויק"ר פ' כג) היא וכל ארגלייא שלה שגם למעלה כביכול הי' אז עסק זה ואח"כ זהו ד"ת דהיינו מדותיו ורצונו של הש"י. היינו שכל פרט מעבודתם הי' מאמיתות רצון הש"י. והעבודה בחומר היא עצמה מדת הק"ו וכו' רק שאז הי' בגלות ושפלות אבל היו מכירים זה ויאנחו ויזעקו להיות בהתגלות כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. וזהו ותעל שועתם כו' ורק דבר זה עולה למעלה ופרחא לעילא וכמ"ש קרוב וגו' לכל אשר יקראוהו באמת וא' בברכות (ה:) אין אמת אלא תורה וזה נקרא קריאה. וזה עולה מעלה מעלה עד שהוא קרוב ממש ונפעל כל מיני ישועות יותר מעל ידי תפלה לבד:

[קפג] **שיחה** נקרא מילי דעלמא כמ"ש בסוכה (כא:) משיחתו של ר"ג כו' ובעירובין (נד:) ע"פ על דרך שיחו אלו כו' אבל דבור הוא ד"ת כמ"ש בתענית (י:). ע"פ הלוך ודבר ע"ש. רק ר"ל שלא בכונה גמורה וכמ"ש בברכות (יג:) ע"פ לדבר בם כי היכי דליגרסו. וגירסא היינו הגם דלא ידע מאי קאמר כמ"ש בע"ז (יט.) ע"פ גרסה נפשי. אבל הידיעה הגמורה נקרא לימוד ועסק בד"ת שע"ז מברכין לעסוק בד"ת וממ"ש שם אגמירו כו' כי היכי דליגרסו נראה דבהתחלה צריך לייגע שיהי' דברים היוצאים מן הלב אבל אח"כ זוכה לדבור וגירסא הגם דלא ידע מאי קאמר שזה נקרא פטטיא דאורייתא ג"כ הוא ד"ת גמור. והוא מ"ש בע"ז (שם) בתחלה תורת ה' ואח"כ תורתו וכשזוכה דהוא תורתו דוגמת אברהם אע"ה נעשו ב' כליותיו כו' (בר"ר פ' סא) גם דבור שהוא מהשפה ולחוץ הוא ד"ת. ומ"ש בדואג בסנהדרין (קו:) שכל תורתו כו' משפה ולחוץ היינו שלא הי' לו ההתחלה. וגם כי ע"י לה"ר נתקלקל הדבור שמהשפה ולחוץ. וזה שפתח בדב"ר בפסוק מרפא לשון וגו' ע"ש כמ"ש (זח"ג רסא א) משנה תורה משה מפי עצמו אמרן. כי מפי הגבורה היינו שכינה מדברת מתוך גרונו שזה נקרא דברים היוצאים מן הלב כמ"ש בשהש"ר ע"פ ולבי ער שהקב"ה לבן של ישראל. אבל לשון דברים אשר דבר וגו' משמע משפה ולחוץ דלא ידע כו' פי' מדרגת הדעת שהוא מדרגת משה שכינה מדברת כו' לא הי' אז רק מפי עצמו. ומשרע"ה אמר לא איש דברים כי הוא מדרגת בעלה דמטרוניתא שכל דבריו נקרא תורת ה' ומלתו לבד על לשונו. וזה נקרא עץ חיים כאשר יוצא מן הלב שממנו תוצאות חיים. וזהו מרפא לשון שיכול לדבר אח"כ דברים בלשון לבד. והם ג' מדרגות בעלי מקרא זהו תורת ה' ובעלי משנה זהו תורתו ובעלי תלמוד הוא שאח"כ זוכה למדרגת השיחה כמ"ש שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן כו':

[קפד] **ההתחלה** לד"ת הוא החשק כמ"ש בתורת ה' חפצו ואז נקרא תורת ה' כמ"ש בע"ז (יט.) ואח"כ ההשגה שנקרא ובתורתו יהגה וגו' והחשק גדול יותר כמו שמעתי ע"פ טוב שם משמן טוב ועל מרז"ל גדולה שמושה כו' (ברכות ז:). ומ"מ זהו בהתחלה ובילדות שאז החשק גובר וע"ז א' שילהי שבת (קנב.) ינקותא כלילא דורדא כו' ע"ש שבח הילדות וגנות הזקנה שאז החשק כבה. ומ"מ אז"ל זקני ת"ח כו' וכו' בכ"מ נשתבחו זקינים וכמ"ש

שעוסק בתורה כטעם מדרגת שיהו שכל שיתקן תורה הנז' לעיל אות קפ"ג :

[קפו] **עיקר** ההתחברות הוא ליראים כמ"ש חבר אני לכל וגו' וכמ"ש אז נדברו יראי וגו'. כי ג' מדרגות חב"ד חכמה מה שמקבל מאחרים וזהו מה שקיבל מרבו. ולהבין דבר מתוך דבר זהו ע"י התחברות כמ"ש (תענית ז.) ברזל בברזל יחד וגו'. וזהו עיקר החברה לחדד זה את זה שיתחדשו ד"ת על ידם דלכן מצטרפין לזימון כדאי' בברכות (מז:) ולא פריך וחדוד גברא דמה שצריך ג' היינו דאין חברותא בפחות מג' כד"ש בעירובין (טז:) לענין שיירא ובסוכה (יג.) לענין אגודה וחבילה ע"ש בתוס' וכן במד' (בר"ר פ' סח) ע"פ יעקב חבל נחלתו אין החבל נפקע בפחות מג'. רק ע"י החדוד הוא חברותא ג"כ בב' כי החדוד מחברם וזה לשון חדוד מן חד שנעשה א' ומחובר שאינו מתפרד. והיינו כי ג' הוא חיבור ב' קצוות ואמצעי המחבר וז"ש בברכות (מה:) איכא דיעות דהעיקר ג' דיעות הנפרדות שמתחברים יחד ע"י האכילה יחד כד"ש בחולין (ד:) אין הסתה בלא אכילה כו'. וכן פתן וייגן משום בנותיהם שעיקר התחברות ע"י אכילה ושתי'. וזהו הזימון דברכה לפניה כשרעב דוגמת שבועות [ופסח בחדש האביב]. וברהמ"ז שמברך כשהוא שבע דוגמת סוכות חג האסיף שהוא זמן שמחתינו [ובמ"ק (ט.) אין שמחה בלא אכילה כו'] ומשם שואבין רוה"ק כמ"ש בירוש' דהחליל דדעת היינו רוה"ק כדפירש"י פ' תצא. וזהו אחר חכמה ובינה דדעת המחבר כנודע. וכן חג הסוכות הג' לרגלים. ולכך בג' אז צריך זימון דמפורש בברכות (מה.) דהיינו גדלו וגו' יחדיו שלזה צריך הכנה וזימון להתכלל יחד הנפשות. וכן בזמן שופר דר"ה שקודם סוכות הוא הזימון כמ"ש הקדמונים דרומז עורו ישינים כו' והכנה לחבור ויחוד הקצוות ע"י חג הסוכות. וכן החדוד מחבר דוגמת העקידה דאי' בזוהר (ח"א קיט ב) דאז נתכללו יחד אברהם ויצחק כמ"ש עתה ידעתי כי ירא וגו' והיינו דמחוי ר"ח כגון אגא ור"ש כו' כמ"ש בעירובין (סג.) דהם ב' הפכים ר"ח חריף ור"ש סיני וכל חד מרתע מחברי' זהו היראה וע"י החדוד נדברו יראי ה' ונתחברו ונתכללו ב' הקצוות ולכך מזמנין והוא בכלל שבת הקודש בגמ' [וכמו במימרות שלפניהם שם ע"י האחרון נראין כעטרה יעו"ש דבלא"ה תמוה] והיינו דלכך צריך יראה וכידוע דבינה מינה דינין מתערין. כי כל חדוש יש יראה שמא ח"ו הוא שוא וכמ"ש בהקדמת הזוהר (ה א) דלכן אין לחדש דבר שלא שמע מרבו. ולכן התנו (שבת סג.) במחדדין שיהי' לשמה ובעטוה אז מצליחין דגם במחלוקתן אלו ואלו דברי אלהים חיים. והוא יחוד כמחלוקת שמאי והלל סופה להתקיים שאינו כזב ודבר הפוסק ככל ריב ומדנים יפריד אחים. ולכך בינה ליבא שמשם היראה כמ"ש ביומא (עב:) ע"פ ולב אין ועושה חדשות בעל מלחמות כנודע. משא"כ שבת הוא מנוחה. דזהו כשעוסקין לשמה אז את והב בסופה ומתייחדין יחד ומזמנין ואז עולין לגדולה כמ"ש (שבת סג) דהיינו שזוכין לתלמידים שזהו מדרגת הדעת המחבר כמו יצחק ע"י העקידה נזדמנה לו רבקה להוליד יעקב המחבר [עי' זוהר שמות י"ד סע"ב דאבות הם חב"ד] :

[קפז] **הדר"ת** הם עוז לאדם כמ"ש והחכמה תעוז וגו' ואיזה גבור הכובש כו' שעי"ז מתגבר על יצרו כמ"ש (קידושין ל:)

תשכהו

משכהו לבהמ"ד וכמ"ש ברחתי ילה"ר ברחתי תורה כו' שזהו חלמלח הקב"ה עוזרו כו' והעזר והסייעתח הוח ע"י ד"ת שמחיר לו. והסייעתח לד"ת הוח רב וחבירים ותלמידים וחנו מבקשים וחגנו מחתך חכמה בינה ודעת שהם ג' הנז' ככ"ל חות קפ"ו יהי' מחתך בלח סיוע בנ"ח וכד"ש (בר"ר פ' סח) בחחע"ה רב לח הי' לו כו' וכמ"ש כי ה' יתן חכמה מפיו וגו'. ועי"ז ניתנה תורה לישרחל שהיח תהי' הרב והחבר וכמו שפירש"י חבות על קנה לך חבר י"ח ספרים. ובחמת הספרים הם רבותיו וכמ"ש בשבו"י ח"ב מהחי טעמח להיות כמורה בפני רבו כביכול להסתכל בספר. רק זהו בהתחלה וחח"כ כשמחדש חדושין על ידם נעשו מדריגת חבר. וח"ש בשהש"ר (סו"פ ג) לח זז מחבבה עד שקרחה בתי כו' חחותי כו' חמי כו' וחמי היינו מדרגת תלמיד והיינו דלבסוף נעשית תורתו וכחלו הוח המוליד הד"ת עצמה שניתן למשה מסיני כי ממש פנים חדשות בחו לכחן. כמו ד"מ ע"י פי' רז"ל בכתובים ודחי הם נקרחים בוניה של תורה וזהו ע"י ספרים שחברו הם ללמד חדשות לחחרים וחורייתח וקוב"ה חד לכך לח זז מחבבה עד שקרחה חמי שהם הולידו שורש התורה והחכמה בעולם. והיינו בחתערותח דלתתח בחשק עצום הקודש שזהו בתחלה ככ"ל חות קפ"ד נקרח בתי. וחח"כ שבח חתערותח דלעילח לסיוע ונתחדש לו חדושין ונולד היראה ככ"ל חז נקרח חחותי וחז הם מתייחדים וכמ"ש בזוהר ע"פ חמנם חחותי וגו' ותהי לי לחשה. והיינו ע"י ההכרה שהחדושין הם מהש"י שזהו ענוה ולשמה שמכיר שחין לו מגרמי' כלום חז מלליחין ועולה לגדולה להיות נקרח חמי כמשפט חחר הברכה וההכרה שהכל מהש"י חז הש"י חומר שהכל שלו גם החתערותח דלעילח הוח משלו כטעם תנו עוז [היינו ד"ת ככ"ל] לחלהים כי ע"י חתערותח דלתתח שלו הוח שנולד זה:

[קפח] ד' מדרגות בחברים כמ"ש (שבת סג.) מחדדים ונוחים ומקשיבין ומדגילין והיח הפחותה כדמסיים עלה והוח דידעי והוח דלית להו כו' ולכך נקרח מדגילים לפירש"י שחין בידם חלח ההסיפה לבד וכענין חגרח דפרקח ריהטח ודכלה דוחקח שפירש"י בברכות (ו:) לפי שחין מבינים ע"ש. וכן בכלה מפני רבוי העם חין עומדים על בורי' ולח קשה קו' תום' דע"ז (כב:) ע"ש דרק בשביל החסיפה לבד ג"כ הקב"ה חוהבן הוחיל ולית להו רב ויודעים עכ"פ גורתח דשמעתח פי' גורה הוח החשיבות כמו חנשים הללו בעלי גורה במ"ק (ע.). והיינו ע"י ידיעת שורש הדבר כפירש"י שזהו כמו גורה לחומר שהוח הידיעה בפרטות. ובחלו לח חמר חם חין עושין כן כו' שיענשו ח"ו. מחחר שחין יודעין כ"כ רק חסיפתן הוח נדיבות יותר מן הרחוי וזה מוליד חהבה [כמים הפנים וגו']. ומקשיבין היינו שכל ח' יודע חכמה וחבירו מקבל ממנו מה שהוח יודע דהקשבה פי' קבלה משח"כ שמיעה. חבל חין חדושין דהיינו בינה נולד ביניהם רק ע"ד שחמר ר"ח בב"מ (פה:) עבידנח דלח תשתכח כו' שכ"ח יגמר לחבירו סדרו וזהו הקב"ה שומע כו' שמתקיים בידיהם שזה פי' שמיעת הקב"ה לקולן. כי חצל הש"י לח שייך זמן לומר שחז שמע וחח"כ נסתלקה השמיעה רק שהוח שומע לעולם. והיינו כי קולן קבוע וקיימח כמ"ש בזוהר (ח"ג קסח ב) דקלין דחורייתח ורלותח לח חתחבידו לעלמין והיינו דלח תשתכח. ובחלו חם חין עושין כו' שמחויבין בכך מחחר שבידן לקיים השכינה

דהיינו שלא תשתכח אותו קול שהקב"ה שומעו תמיד וח"ו להיפך גורם כו'. וכל זה עדיין מדרגת בתי שאין חדושין ביניהם וא"ל ליראה רק לאהבה וכן הקב"ה אוהבן ושומען. וב' האחרים הם כשמחדשין ד"ת ואז נקרא יראי ה' והם ב' מדרגות דנועם וחובלין הנדרש בסנהדרין (כד.) על ת"ח דא"י ובבל. והנוחין זה נועם ואלו שניהם נקראו יראי ה' שאינם ב' הפכים והקב"ה מקשיב פי' מקבל מה שהם גוזרים דזה נקרא אחותי שחידושים שלהם מקובלים ומוסכמים למעלה ובתנאי שיהיו שניהם יראי ה'. ועיקר הרבלת תורה היתה בבבל כדאי' בכתובות (קו.) כי רבוי התלמידים הוא ע"י הפלפול והחדוד שהוא ע"י המחלוקת וההפכין וזהו המחדדין עי"ז עולין לגדולה דהיינו העמדת תלמידים. כי ב' הפכים ע"כ צריכין לאמצעי ודעת המחבר וזה נקרא והדרך וכד"ש (שבת קמה:) שת"ח שבבבל עושין צילין ופרחים לתורה. ובזוהר נקרא פלפול התלמוד קשוטי כלה שזהו ההדר באמת ולכך ת"ח שבבבל מצויינין כדאי' (שם) ופי' שאינן בני מקומן שהחדוד מוציאו ממקומו. כי נוחין בישוב הדעת הר"ז עד"ש (מגילה יב:) שאנן מואב וגו' ובגולה וגו' דיתבי בדוכתייהו אבל ההדוד מרחיב הדרוש ומרחיקו ממקומו ועי"ז מצויינין וזה גורם לגסות הרוח ולשלא לשמה דהיינו ע"מ שיקראנו רבי כדאי' בנדרים (סב.) ולכן א' בקדושין (מט:) דגסות לבבל נחית לכן התנו בזה על דבר אמת וענוה צדק. ואז זוכין לימין התורה שזהו מדרגה אחרונה ותכלית התורה עד שעולה לגדולה. וכל אלו ד' מדרגות הם בכל תלמיד מן עת דלית לי' רבה במתא שנפטר הרב ומתחבר לחביריס עד שעולה לגדולה:

[קפט] **ב'** מיני השגות אלהות יש. א' מצד הבריאה מכיר שיש בורא וזה נקרא מעשה בראשית. ב' מצד ההנהגה וזה נקרא מעשה מרכבה איך הש"י רוכב על הכרובים. והם ב' מדרגות דראי' וידיעה של אבות ומשרע"ה הנז' בזוהר וארא כ"ג א' ע"ש שהאבות השיגו מצד הברואים כמשאז"ל (בר"ר ר"פ לך) באברהם אע"ה ראה בירה דולקת כו' והיא נקראת ראי' דאתגליא ולכן נזכר אותו שם אלהים שם בכתוב המורה שאמר לעולמו די כדרז"ל (חגיגה יב.) ופי' הרבי ר' בונם זצ"ל שיש די בבריאה זו להכיר אלהותו ית' על ידו [ואותו שם מועיל ג"כ לבנים כנודע כי זה מצד הבריאה כי לא תוהו בראה. וכן תואר אב הוא שם טפל לבן וזו השגת אבות העולם. אבל תואר רב טפל לתלמיד וזהו השגת משה רבן של ישראל]. וידיעה הוא בההנהגה כמ"ש הודיעני נא את דרכיך ולא אתגליא כמ"ש וחנותי את אשר וגו' ולא הודיעו רק ידע דשמו הוי' הוה ומהוה הכל והי' הוה ויהי' דהיינו כמו עד שלא נברא העולם כן עכשיו דזה א"א להיות מחשבה תפיסה. וזהו הדעת מדרגת משרע"ה שהוא כולל כל נפשות הת"ח מישראל וא"א להשגה זו אלא מי שהוא ת"ח. אבל השגת הראי' של האבות שהם כוללים כל הנפשות כולם מישראל זה אפשר לכל א' אף שאינו ת"ח להשיג. שהשגה זו מוטבע בו מאבותיו מצד שהוא זרע אברהם יצחק ויעקב [ודור המדבר שנקרא דור דעה ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל דהיינו מעשה מרכבה שהיו כולם מוכנים לדיעה ולמדרגת הדעת דמשרע"ה הפרנס הכוללן] וגם לת"ח בעתות ההעלם יוכל להתחזק עכ"פ בהשגה זו שמורשה לו מהאבות וכד"ש הרמב"ם בה' יסה"ת (רפ"ב) כיצד הדרך לאהבה ויראה כשיפים האדם אל לבו כו' ע"ש:

[קצ] **העין** והלב הם סרסורי העבירה כמ"ש

כמ"ש בירוש' דברכות (פ"א ה"ה) וכן פרשורים לטוב כמ"ש שם אם את יהיב עינא ולבא לי אנא כו' והם ב' מדריגות דראי' וידיעה הנ"ל אות קפ"ט. ועז"א שלח אורך ואמתך המה וגו' דעיקר הראי' הוא האור. והם מדרגת יעקב ויוסף אמת ליעקב ואור זרוע לצדיק ולכן א' ביוסף (ברכות כ.) עין שלא כו' אין עין הרע כו' והוא אמר בשבטים נותנין עיניהם כו' ושבור דפורייתא רעינא בלבא כדאי' (ע"ז כח:) וכן אמרו (תענית כד.) כלה שעיניה כו' כל גופה כו'. אך באמת העיקר הלב כמ"ש מכל משמר וגו' תוצאות חיים שבו עיקר החיות והדביקות באלהים חיים ובזה יעקב אע"ה מטתו שלימה וכולו זרע אמת. ובלשון חכמים עין יפה ועין טובה ר"ל נדיבות הלב ושאינו מקנא וכן בלשון הכתוב טוב עין וגו' כי נתן וגו'. וההיפוך עין רע ובלשון הכתוב רע עין וזה החסרון הוא בזרעא דיוסף דייקא כמ"ש אפרים לא יקנא וגו' כי שורש יוסף ירא חטא שזהו שמירת העין והוא אותיות ראי"ה כטעם מחוי להו יצחק הקב"ה בפיניהו (שבת פט:) שזה מכח יצחק וממדתו. והנדיבות הוא ממדת האהבה חסד לאברהם שהוא ממש ההיפך וא"כ אדרבא הם עיניהם יפות ובעלי עין טובה יותר ממנו:

[קצא] דרך ארץ גם הגוים זהירים ויותר מישראל כי כבוד אב ואם זהו ממדת ד"א וכמ"ש (קידושין לא.) כיון ששמעו כבד הודו או"ה לדברות. ואז"ל (בר"ר פ' סה) דעשו נזהר בו הרבה ואמרשב"ג אני כו' ולא הגעתי כו'. רק באמת אין זה דרך ארץ כלל כי עיקר הד"א היינו ההכרה בכל עניני הארץ שהכל מהש"י וכמ"ש בברכות (כב.) על ברהמ"ז עשאן ר"י כהלכות ד"א וברהמ"ז היינו ההכרה שהש"י מכין מזון לכל חי. ובור הוא שאינו בד"א היינו כמו שדה בורה ולא שדה אשר ברכו ה' דהיינו חקל תפוחין קדישין דהוא מדת כנס"י שיש בה זריעת הש"י שאפי' ריקנין שבה מלאים מצות. וההכרה בדרך ארץ וישוב העולם באמונה שלימה שהכל מהש"י וזה נקרא עם הארץ שהוא מכלל הארץ הידועה ועוסק בד"א. אבל ד"א דאומות עכו"ם שאינו מצד ההכרה דלה' הארץ ומלואה אין זה ד"א כלל. ונראה דלכן במכות ערוב נא' והפליתי וכן בדבר והפלה ובשאר מכות לא נזכר כלל ובברד נא' סתם שבגושן לא הי' ברד והפלה. די"ל ערוב נגד כבד בדברות שהוא מדת ד"א והש"י מפלה ומברר שאומות עכו"ם אין בד"א כלל כמו ישראל. ואמרו בשבת (קנא:) אין חי' רעה כו' נדמה כבהמה. ומי שהוא בד"א יש לו צורת אדם משא"כ בור אינו מן הישוב ונדמה כבהמה ע"ז בא מכת ערוב. ולכן נא' בו כי אני ה' בקרב הארץ שזהו אמיתות מדת ד"א שבהנהגת הארץ אני ה' כנ"ל [וי"ל בקרב כי בקרבים הוא הנהגת ד"א ועוד דע"י מאכלות אסורות נדמה לבהמה כמ"ש בזוהר (ח"ב קכה ב) על נבוכדנצר. ודניאל שלא נתגאל בפת בג וגו' ניצול מאריות] ודבר נגד לא תרצח מדה כנגד מדה [ושחין נגד לא תנאף לפי שהיו מיפין עצמן וכד"ש ושפח וגו'] וידוע דלא תרצח ולא תנאף ב' הפכים ומצרים שטופי זמה אבל הם בכלל ישוב העולם וזהירים מלא תרצח והי' גם בזה טענה לכן א' והפלה וגו' וזהו פלא כששניהם שוים בזה ואינו ניכר לעין אדם רק הש"י הוא המבדיל מצד הנסתרות שזה נזהר בשביל כבוד שמים לבד אבל זה מצד אהבתו העולם וחפץ בישוב הארץ ואינו מכיר שהש"י ברא הארץ אין זה קרוי בד"א כלל:

[קצב] **ע"י** התאוה מסתלק היראה וכמ"ש בטבילת ב"ק בברכות (כב.)
משום דד"ת צריך באימה ביראה כו' והתיקון לזה טבילה במים שרומזים למדת החסד ואהבת הש"י שבאמת מהו תאותן של ישראל הקב"ה כי התאוה והאהבה הם היפוך היראה כי הם ב' הפכים רק בעבודת הש"י הם מתייחדים. וע"ז רומז בטבילה כי כל כונה שבלב שיוצאת לפועל במעשה היא מתחזקת והמעשה במים שמקנחים באמת הלכלוך ג"כ ובומר מצות חכמים לטבול וכמ"ש (שם) גדר גדול כו' ריקה כו' שזה גידר בפני התאות שעובר תאותו כשאין לו מים לטבול וממלא תאותו. רק כרצון הש"י ואז הוא א' עם היראה. וחז"ל סדרו דיני טבילת קרי לענין ק"ש ותפלה ביחוד שבהם עיקרי היראה כמ"ש בברכות (ט:) ע"פ ייראוך עם שמש. ובמרגיל שהתאוה ממנו צריך טבילה דהיינו ג"כ התעוררות ממנו שהוא נכנס לתוך המים וממשיך ומשעבד כחותיו למעלה. ולכך צריך מ' סאה מים שכל גופו עולה כי התאוה שבלב מעורר כל הגוף עד שכלי המעשה גומרין. אבל לאונסו שנראה שמלמעלה הכניסו התאוה בלבו בשינה שלא מדעתו די ג"כ בנפילה ט' קבין שהמים נופלים עליו דהיינו באתערותא דלעילא לבד שעולה בלבבו איזה התעורותא לאהבת הש"י עד שנשפכת ע"פ כל חלל הלב אע"פ שאינו מעמיק בה להיות כל גופו עולה [ויעו"ש חילוק בין חולה לבריא דהיינו בין ת"ח לע"ה ומשם בארה דאין לאונסו אלא בע"ה ולא בת"ח למסקנא דרבא]. ובטלוה לריב"ב דאמר הלא כה דברי כאש כו' פי' שד"ת שורפין כל תאות רעות. וגם א' בברכות (טז רע"א) מקים אהלים לנחלים כו' והם עצמן דוגמת טבילה:

[קצג] **גם** בד"ת שומע כעונה כמ"ש התוס' בברכות (כ:) גבי כדאשכחן בסיני [ומיהו אני שמעתי דבסיני הי' דבור ממש דוידבר ה' וגו' היינו ע"י ה' מוצאות הפה דבני ישראל וזה ברור ואמת דכל נבואה היינו ע"י קול הנביא עצמו וכמ"ש (שם מה.) בקולו של משה ואז היו כל ישראל מדרגת נבואה ששמעו דבר ה' כנודע והיינו ע"י דבורם] וצריך לזה אימה ויראה [דע"ז הוא צורך הטבילה לב"ק] כמו במדבר בעצמו משא"כ במהרהר בד"ת בפ"ע הגם דקיי"ל הרהור כדבור מ"מ אין צריך אימה ויראה כ"כ יעוי"ש בתוס' דבעל קרי מותר. והיינו דהיראה לד"ת היינו שמא הוא מדבר מה שאינו ראוי ובלב מותר הכל. ומצינו דוד המע"ה אמר אשרי תבחר וגו' על אהרן (כמ"ש במדב"ר פ' ג) והי' חומד ומתאוה להקריב קרבנות אע"פ שכבר נא' והזר הקרב וגו' [ושמעתי דזכה למילוי תשוקתו באכילת לחם הפנים שאכל לפיקוח נפש ודבירורין שלו הי' עוזי' שביקש להקטיר כי המלכים מעוזי' ואילך הם הבירורים של המלכים מדוד ואילך. כל א' מברר המעללים של זה מה שעשה שלא במתכוין. ויותם שהי' בירור שלמה המע"ה נא' רק לא בא וגו' שלא הי' בו שום חסרון. כי כל מעללי שלמה המע"ה קודש קדשים וזה עצמו חסרון שאין לו חסרון ואכ"מ] רק מ"מ בלב רשאי לחשוק וכן כל חמידו דאורייתא בהתפשטות כרצונו יכול להרהר בלב בלי שום פחד רק להוציא מן השפה ולחוץ צריך באימה ויראה. [וע"ש בגמ' דכשאדם בצבור העוסקים בתורה יש לו ג"כ להרהר בזה שלא יהיו כל הצבור עוסקין והוא יושב בטל ודוקא בדבר שהצבור עסוקין כי יש למחשבותיו והרהוריו חבור עם הצבור וכשמתעסק בדבר שהן עסוקין אז מתעלין מחשבותיו ופרחין לעילא בהדי תורתן של הצבור]:

[קצר] ד' מדרגות ביר"ש כמ"ש בברכות (כב.) לענין טבילת קרי. אימה ויראה ורתת וזיעה. ב' הראשונות בלב אימה בהתחלה כד"ש עוגים באימה ואומרים ביראה. ענ' בכל מקום בקול ואמירה בלחישה (כמ"ש זח"ג פח ב). כי בהתחלת הגעת פחד האדם הוא צועק בקול ענות וזה קבלת עול מלכות שמים דק"ש. ואח"כ התפלה בלחישה שהוא כעומד לפני המלך. ובניהם נקרא יראה ככ"ל אות קל"ב. והתפלה ביותר כדפירש"י בברכות כ"ה רע"א. והיינו אחר שמתבונן בפחד ה' שבא לו אז מתגברת היראה עד שכמעט אין יכול לדבר מרוב הפחד. וב' אחרונות באיברי המעשה התחלה רתת שאיברים רועדים. ואח"כ כשמתבונן יותר אז זיע שהוא מזיע מרוב הפחד וכד"ש (חגיגה יג כע"ב) מזיעתן של חיות נהר דינור יוצא על ראש רשעים בגיהנם ע"ש. כי כשמגיע למדריגה זו דיראה עד שמזיע אז נהר של אש דיר"ש שלו שורף כל שורש התאות רעות שבלבו שזה נקרא ראש רשעים בגיהנם דעיקרו בתאות כדאי' בעירובין (יט.) שהכל יורדין על עסקי אש וכו'. ולכן אמר האריז"ל כי הזיעה שע"י עסקי המצות הוא תיקון לקרי. והיינו כי המזיקים הן הם כחות התאוה שבחלל השמאלי שבלב והן נשרפין ע"י זיעה זו היוצאה מחיות הקדושה שבאדם. וכשהזיעה בא לאדם ע"י יר"ש ודאי אין למעלה הימנה והוא היפך ממש לקרי כדאי' בגמ' שם. רק שזה יקר וקשה ועכ"פ קל הוא ע"י פעולת אדם במעשה המצות באיבריו. וכל פעולת מעשה המצות הרי זה קבלת עול מצות ועול מלכות שמים ויר"ש. וביותר במצות מלה שהוא היפך השאור שבעיסה והתאוה. וכל מצוה נותנת קדושה באדם כפי ענינה כמו שמברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו. ומלה קדושה לסילוק השאור שבעיסה מהלב דלכן נקרא בזוהר (ח"ב קפג ב) מיכלא דאסוותא כמש"ל (ירוש' שבת פי' י"ד ה"ג) כל חולי זה יצה"ר. לכך הזיעה שבאה על ידה מועלת ביותר להיות נעשה נהר דינור לשרוף ולכלות כל שורש התאות רעה ורשע מן הלב:

[קצה] יראה היא מדת כנס"י כנודע: והיינו כי כל ישראל בעלי יר"ש ואף עם הארץ. רק הבור אין ירא חטא שהוא אינו בדרך ארץ וד"א דישראל היינו יר"ש. ולכך ד"א קדמה לתורה כמ"ש כל שיראתו קודמת לחכמתו. ותורה היא מדת אמת ליעקב אין אמת אלא תורה. (ירושלמי ר"ה פ"ג ה' ח) וכל ישראל זרע יעקב אע"ה כי יש להם חלק בתורה כמ"ש מורשה קהלת יעקב אפי' מעמי הארץ. כי בלא"ה אם אין חכמה אין יראה. והם מדת זכר ונקיבה שא"א לזה בלא זה להולדת הולד. והיראה היא המולדת מעשה המצות וצריך לה החכמה עכ"פ להזרעה ביראה. אלא שהוא בחשאי ובהעלם גדול אצל הע"ה. אבל הת"ח שתורתן אומנתן אמרו חכמים (שבת יא.) שאין מפסיקין לתפלה. הגם דאם אין יראה אין חכמה רק ידוע בזוהר (ח"ב לט ב) דבמקום שיש דכר ונוקבא לית שבחא אלא לדכורא וגם הנוק' נקראת על שמו. וכן אצל הת"ח היראה נכללת בהתורה וכד"ש ברבי בברכות (יג:) שבשעת לימודו מעביר ידיו על עיניו [כי עיקר היראה בעלימת העינים מראות ברע. ולכן מדריגת יצחק הוא דמחוי הקב"ה בעיניהו כמ"ש בשבת (פט:) ומשום כי לא יראני וגו' בעיני בשר רק בעיני השכל לכך מעביר כו'] עד שלא הי' ניכר קבלת עומ"ש כלל שהיתה מובלעת תוך התורה. וכן רשב"י ודאי הוה

מהדר אשמעתא שיש בה קבלת עומ"ש ועבודה שבלב כעומד לפני המלך . כי באמת הכל כלול בתורה כטעם אני בינה שהוא תשובה כנודע וזו עבודה שבלב היותר גדולה דבינה לבא כנודע. ולי גבורה בכבישת היצר זהו ע"י יר"ש שכובשת תאות היצה"ר והכל בתורה ונקרא ע"ש הדבורה :

[קצו] ג' אהבות יש אהבת הקב"ה והתורה וישראל וכולם חד כידוע בזוהר דהא בלא הא לא סגי. ואהבת הש"י הוא השורש כי אהבת ישראל לבד בלא הש"י הוא אוהב צוותא וחברותא והוא דור הפלגה שג"כ אהבו חברותא . [ושמעתי דע"ז תיקן בועז שאילת שלום בשם שהוא אהב צוותא מאד ופחד שמא הוא אהבת צוותא בזולת הש"י ולכך הי' פתיחת צוותא שלו ושאילת שלום שלו בשם לומר שרוצה רק צוותא לכבוד שמים] . ואהבת תורה בלא הש"י היינו אהבת החכמה בלבד זהו דור המבול שא' בזוהר (ח"ג רטז ב) שהי' ראוי אז מתן תורה דהמה אהבו תורה וחכמה מאד [וזה טעם בני האלהים אל בנות האדם דידוע נוקבא הוא החשק ודכורא המילוי. ומלאכים יש להם חכמה והשגה רק שאין להם יצה"ר ותשוקה כמ"ש במדה"כ (זח"א קלא א) דגם חשק לד"ת צריך יצ"ר . ואדם יש לו חשק רק שאין לו השגה ואז נתחברו ואכ"מ] רק בזולת הש"י מזה נמשך זנות . ובני ישראל זרע אברהם אוהבי כבר מלידה מבטן קבוע בהם אהבת הש"י שהוא השורש נגד מדת הכתר שאינו בתפיסת אדם . וחכמה ובינה הם אהבת התורה וישראל דבינה לבא ושם עיקר אהבת חבירים כמ"ש כן לב האדם לאדם [וכל מדה קומה שלימה ואלו הם הג' ראשונות שבמדת החסד ואח"כ ז' תחתונות הם התפשטותם בכחות] . והם כחות נפש רוח נשמה כי חבור ישראל זה לזה הוא מצד הנפש . וחבורו לתורה מצד הרוח . ולהש"י מצד הנשמה שמתחת כסה"כ ולכן אמרו נשמה שנתת בי טהורה דשם אין שייך קלקול כי הוא חלק אלוה . ואהבת הש"י אין ניזות כלל ולכן אמרו (מ"ר איכה ריש פתי') הלואי אותי עזבו ואת תורתי כו' דאותו כביכול א"א לבנ"י לעזוב כענין בחמה שפוכה אמלוך עליכם . כי גם אם מגדיל עבירות להכעיס אין שורש אהבת הש"י שהוא נגד מדת הכתר שהוא שורש הנעלם דמחשבה שם לא ניתק כלל דאע"פ שחטא ישראל הוא . (כמ"ש סנהדרין מד .) ותורבן א' הי' על עזבם תורתי אבל ע"י אהבת התורה המאור שבה כו' מביא לאהבת הש"י הנעלמת שתבוא לידי גלוי . ותורבן ב' הי' ע"י שנאת חנם דהיינו העדר אהבת ישראל . ובתדב"א רבה (פ' יד) דרכן של בנ"א לומר אהבת תורה קודמת כו' ואני אומר כו' . והוא עד"ש (מכות כב :) כמה טפשאי אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא מקמי גברא רבא דאצל בנ"א ס"ת חשובה כי כך הוא מצד בנ"א אהבת התורה צריך להקדים להכנים בלב . וכן הי' מתן תורה ואח"כ כניסה לארץ . וכן העזיבה כזה הסדר . אך מצד הש"י ראשית תבואתה היינו הפרי והתבואה שרצה להכנים בזריעת העולם הם נפשות דישראל והם כוללים כל התורה כולה . רק שאצלם הוא סתום והתורה הוא פירוש ע"ז . וכן מי שהגיע לשלימות . אהבת ישראל קודמת שהם העיקר ושורש התורה . ואח"כ הוא התורה לפרש ולהבין המעמקים הגנוזים בכל נפש פרטי מישראל :

[קצז] ג' מדרגות באהבת הש"י בכל לבבך היינו כל התשוקות והמדות שבלב ואז"ל

ואז"ל (ברכות כד.) בב' יצריך פי' בין בצרכי הגוף בין לעניני עוה"ב הכל לא יהיה לאהבת עצמו רק לאהבת הש"י וזהו בכלל התשוקות שלו. ואח"כ בכל נפשך היינו בדברים שנפשו מקושרת בהם ממש. וכענין נפשי יצאה בדברו מפני גודל קישור התשוקה המגיע עד כלות הנפש ממש. וכד"ש (מד"ת ויקרא ה) ע"פ ונפש כי תקריב דעני נפשו הוא מקריב שנפשו מקושרת באותו דבר מועט. וכן נקרא תפלת העני נפש וכמ"ש בחנה ואשפוך את נפשי שתשוקתה לבן הי' כל נפשה קשורה בתשוקה זו. וצריך שיהי' כל נפשו מקושר בתשוקת אהבת הש"י כענין במעמד הר סיני מדבור א' יצאה נשמתם (שבת פח:). וזהו נקרא דביקות כאשר ממש מלוי נפשו קשור ודבוק בזה. וזהו תפילין שפי' דבקות ונקרא חיותו בברכות (כד.) ע"פ והיו חייך תלואים. כי הדביקות היינו שממש כל חיותו תלוי בזה. וב' אלו עדיין הוא ביד עבודת האדם והשתדלותו להשיג לזה ולכך בפ' והי' א"ש שאמר ולעבדו מכל רק ב' אלה משא"כ בכל מאדך אינו ביד עבודת האדם רק מסייעתא דשמיא דפי' שבכל רכושו וקנינו יהי' קבוע אהבת הש"י ולא קאי אתשוקתו וחמדתו לרכוש שזה בכלל בכל לבבך. רק שבכל הרכוש עצמו כידוע כי הרכוש שייך לאדם וכ"כ יהי' האדם כולו ממולא מאהבת הש"י בכל מעמקיו עד שממילא גם בכל קניניו שהם ההתפשטות שלו יהי' ג"כ ממולאים מאהבתו ית' כענין חמורו של ר' פנחס בן יאיר דמחמרא אנפשה לאכול איסור (כמ"ש ב"ר פ' ס). וזו בבע"ח ומסתמא ה"ה בדוממים כענין אבן מקיר תזעק לעת"ל כשירצה לעשות איסור כמשאז"ל (שוח"ט תהלים מז' עג). וזה ענין שביתת כליו ביום השבת שאז כולו לה' גם כל קניניו.

וכענין צאן יעקב אע"ה שאז"ל (ב"ר סו"פ עג) שהי' לו ס' רבוא עדרים דמן השתוות המספר מבואר דהן עצמן ס' רבוא נפשות ישראל. וא"כ בודאי אהבת הש"י קבוע גם בהם. ואמרו בזוהר (ח"א קסב סע"א) דכוונת יעקב במקלות הוא ענין התפילין דהיינו התקשרות ודביקות מלוי נפשו להש"י כנ"ל. ומדת יעקב הוא נגד בכל מאודך לקשר כ"כ כל מלוי נפשו עד שגם הקנינים השייכים לו כולן יהיו בכלל ההתקשרות זה ולכך לא נאמר זה בפ' והיה אם שמוע שהיא בלשון רבים דדבר זה אינו אלא ליחידים שזכו בה אבל א"א מדריגה זו לרבים אלא לעתיד כשישפוך רוחו על כל בשר כענין משה רבינו ע"ה שלא שלטו שונאים במעשה ידיו כי קניניו ופעולותיו השייכים לו אפי' בדוממים קבועה בהם קדושה דקביע וקיימא שא"א לינתק כלל ור"י אמר בסנהדרין (לח:) איתיב בטולא דכופיתא דחמרי'. וכן אמרו בריש בכורות דמוציא מקדושתו כשמוכר החמור לעכו"ם ע"ש ברש"י ותוס' לחד פי' בזולת המלאכה דשבת. וליחיד הזוכה גם בדוממים כל קניניו הם כמו תשמישי מצוה וקדשי שמים ואהבת הש"י קבוע בהם שהם אוהבים לפרסם כבוד שמים. וכיוצא בו עד"ש (זח"ב כא א) דהר סיני דליג למשה כמחטא לאבן השואבת:

[קצח] **מי** שאוהב את התורה התורה אוהבתו ג"כ כמ"ש בפר' הלא חכמה תקרא. אני אוהבי אהב וגו' ומגלת לו כל סתריה ורזי התורה כמו החשוק לחשוקו. וכן האוהב ישראל הן אוהבין אותו כמ"ש באהרן באבות אוהב את הבריות ולכן נאמר בו ויבכו אותו כל ב"י כדרז"ל (אדר"נ פ' יב הובא ברש"י) וכמ"ש כמים הפנים וגו' ומגלין לו כל רזין הגנוזין בנפשות ישראל. וזה טעם וגשה

אהרן

אהרן את שמות בנ"י וגו' כי השם הוא שורש כח חיות נפשו במקורה ומקום אצילותה למעלה . וללב אהרן האוהב ישראל גלויים סודות כל הנפשות בשרשן . ועי"ז מתגלין לו כל חללי עלמא שהיו שואלין באורים ותומים והאותיות בולטין פי' שים בליטה בלב להאוהב ישראל ע"י שמות בני ישראל לדעת רצון הש"י בהנהגת העולם דבר בעתו בכל דור ודור . שע"ז מורין נפשות ישראל שבכל דור [הכלולין במקורן שמות האבות ושבטים החקוקים בצירוף תיבות שבטי ישורון (כמ"ש יומא עג :) שהם אותיות ההמשכה להמשיך כחן בזרען שעיקר ההמשכה ע"י אות הט' כטעם אמרו צדיק כי טוב שלא נמצא בכולן . וכן אות הצד"י לא נמצא אלא באבות שהם התחלת ההמשכה ואכ"מ] והתורה היא לימוד דרך כלל אבל בפרט בעתו באותו זמן ונפש ומקום זהו בבני יששכר יודעי בינה לעתים שנמשך מן הבינה שבלב ששם הוא הרחמנות והאהבה לבריות . משא"כ החכמה הוא אהבת התורה זהו בלוי ביחוד שיצא ממנו משרע"ה ובכלל הכהנים והלוים הם השופטים כמ"ש ובאת וגו' ובכ"מ . וא' ביומא (כו.) צורבא מרבנן דמורי אלא מלוי או מיששכר וכ"א (בר"ר פ' עב) ראשיהם מאתים ראשי סנהדראות . כי אין ממנין בסנהדרין זקן וסריס וכו' (כמ"ש סנהדרין לו :) דצריך ג"כ אהבת הבריות כדי לידע הדבר בעתו וזה זכה יששכר ע"י דמרציא ארצויי כדא' בעירובין (ק :) שזהו תוקף האהבה לבריות ובכח זה נולד . משא"כ יהודה שנקרא ע"ש של הקב"ה כמ"ש בסוטה (י :) כי אהבת הש"י קבוע בו [וכמו ששמעתי כי מי שונא הנבחר משבט יהודה נק' שונא ה' וכן נקראו שונאי דוד המע"ה משא"כ בשאר שבטים כל א' כפי מעלתו משבט יוסף השונאו נקרא שונא צדיק ומנגד שונא תם ומלוי שונא ישראל כך שמעתי] ולכן נקראו ישראל על שמו (כמ"ש בר"ר פ' צח) . וא' במגילה (יג.) כל הכופר בע"ז נקרא יהודי לכן אמרו שם ביומא דגם בו נא' יהודה מחוקקי רק דלא מסיק כו' דודאי המשפט מדה כנגד מדה הש"י מגלה לו סתריו אלא דזה אינו אליבא דהלכתא פי' לשון הלכה היינו מלשון הכתוב זה הדרך לכו בו . ולענין הנהגת העולם אמרו בב"מ (נט :) לא בשמים הוא ואין משגיחין בב"ק (ושם פו.) נחלקו במתיבתא דרקיע הקב"ה אומר כו' כי תושב"כ מן השמים נקרא חקה חקקתי גזירה גזרתי כו' . וכן הבריאה דהוא מעשה הקב"ה נקרא חוקות שמים וארץ וכן יהודה מחוקקי נתגלו לו חוקות הקב"ה וכד"ש בתוספתא הובא בתוס' חגיגה (ג :) על דוד ושלמה המע"ה אין למידין מתקוע . שהוא עשה שלא כהלכה בלא שום טעם רק מפני שרצה בכך וסמך על מה שהוא רוצה כך הוא אמיתות רצון הש"י ואין בו עבירה . ואע"פ שאין בו שום טעם כי אין טעם לרצון וכמ"ש כל אשר שאלו עיני לא אצלתי וגו' אף להפר תורה הגם שלא ידע טעם שים בו עת לעשות לה' רק חוקה וכהלכתא הלכה למשה מסיני בלא טעמא זה אינו מסקנא והלכתא להנהגת העולם ולכן אמרו (ר"ה כא סע"ב) בקש שלמה המע"ה לדון בלא עדים והתראה . וכטעם וישב על כסא ה' והרי על כסא ה' יושב הקב"ה . רק האהבה הוא הדביקות באותו דבר . ומי שאוהב התורה וישראל דבוק בהם ומי שאוהב הקב"ה שע"ז יסד שלמה המע"ה כל ספר שה"ש הרי דבוק בו עד כביכול והיו לבשר אחד :

[קנט] **הברית** האהבה הוא בג' דברים שאז"ל (עירובין סה :) שאדם

שאדם ניכר. בכיסו נגד בכל מאודך והוא נגד יעקב אע"ה כמשאז"ל (ברכות סא:) יש לך אדם שממונו כו' לכך נאמר בכל מאודך. ובחולין (צא.) למדו מיעקב אע"ה דממונו חביב מגופו [וזה נגד אהבת ישראל שהוא בממונו ויעקב אע"ה אוהב ישראל]. ובכוסו נגד בכל לבבך כמ"ש יין ותירוש יקח לב. ונסיון הלב הוא כאשר הוא בלתי מיושב ואם כבר ממולא כל חללו מעבר לעבר באהבת הש"י באמת. גם כשנכנס יין יצא סוד ה' הגנוז בו. וכל ענין הנסיונות הוא ע"י קיחת הלב כמו ששמעתי מענין אמצ' וכן מחזקי' שנא' בו (דה"ב ל"ב לא) עזבו האלהים לנסותו. ולכך אברהם אע"ה שהוא נגד בכל לבבך נתנסה בנסיונות. והוא עיקרו באהבת הש"י שהוא בכל לבבך כדרך שאמרו (סנהדרין קו:) רחמנא לבא בעי. ובכעסו זה נוגע עד הנפש כד"ש טורף נפשו באפו הוא נגד בכל נפשך אפי' נוטל נפשך דרגא דיצחק שמסר נפשו והוא עיקרו אהבת התורה כנודע בזוהר (ח"ג פ סע"ב) דאורייתא מסיטרא דגבורה. וכן שמעתי כי כל המצאות וחדושין של חכמה מסטרא דיצחק. ובתורה נא' כי ימות באוהל שממית עצמו והיינו בכל נפשך. ורוגזא דרבנן טב בכל סיטרין כמ"ש בזהר (ח"ב קפב ב) והיינו כמ"ש בתענית (ד.) דאורייתא דקמרתחא פי' כשהכעס הוא רק מה שהתורה מרתיחתו שעפ"י התורה ראוי לכעוס כענין הסנהדרין שדנו נפשות ואין ממנין בסנהדרין זקן וכו' (סנהדרין לו:) שהם היו מלאים רחמים באמת ומשתדלים למצוא זכות ע"פ התורה ורתיחתם רק מצד הכרח התורה זה נקרא רוגזא דרבנן האוהבי התורה באמת שגם בעת כעסו אינו אלא מצד התורה וזוכר ומשתדל ברחמים. והעצירה בעת הכעס הוא אהבה בכל נפשך כד"ש עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה פי' שאהבה שכנגד הקנאה הוא קשה כמות והמתגבר באהבה כנגד. זהו בכל נפשך:

[ו'] **ייש** ג' מינים באהבה אהבה זוטא ואהבה רבה נזכר בזוהר פקודי רנ"ד ב'. ואהבה רבה ואהבת עולם נזכר בנוסח ברכת ק"ש בברכות (יא:). והם באהבת הש"י לישראל וכן באהבתם להש"י כי מסתמא הם מקבילים מדה כנגד מדה. פי' אהבה זוטא היא הנקראת בלשון הכתוב אהבה מסותרת שאינה בהתגלות בלבו להיות בוער כרשפי אש. שהתוכחת מגולה שמוכיח ללבו בהתגלות הלב ומייסרה על ריחוקה מהש"י שזהו מדת היראה טובה הימנה. הגם דאהבה גדול מיראה זהו כשהיא ג"כ בהתגלות והתלהבות בלב ונקרא אהבה רבה. אלא שזה רק מתנת הש"י ואינו ביד האדם בהשתדלותו כמו היראה בהתגלות שיכול לבוא ע"י התוכחת ללבו וכמ"ש (שם לג:) הכל בידי שמים חוץ מיר"ש. ואברהם אע"ה ראש המשתדלים זכה למדת האהבה שהוא מתנת הש"י באמת בלא השתדלות. ויצחק ראש הנולדים מקודשים מלידה מבטן והובטח טרם לידתו שיהי' זרע ה' זכה למדת היראה שהוא בהשתדלות האדם. כי כך מדתו ית' להראות לכל אחד היפך למען ידע כי יד ה' עשתה כל אלה. ובאמת כולם כלולים בכל רק אצל יצחק היתה מדת האהבה מסותרת והיא אהבה זוטא והיראה בתוקף. ומדת יעקב אע"ה היא מדת אהבת עולם שהוא המבריח מקצה אל הקצה ומדת האמת וקיים לעד שאין לו בטול והפסק כטעם (תענית ה:) יעקב אע"ה לא מת. כי כל תוקף אהבה אינו אלא לשעה ואח"כ נעלם. וגם יש חילוק לאדם כשהוא בשמחה ונייחא אז גובר מדת

אהבה

אהבה. ובצער וצרה מדת היראה ובאמת צריך לאהבה בין בטיבו בין בעקו כמ"ש בהקדמת הזוהר (יב א). וזה נדרש בברכות (נד.) מבכל מאודך שהוא נגד יעקב אע"ה שהוא הי' כולל ב' המדות בכל זמן כד"ש בתדב"א (סא"ר ר"פ ג) אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי. ולכן אומרים בערבית אהבת עולם נגד יעקב אע"ה שתיקן תפלת ערבית והוא מדתו להיות גם בערב ועת חשכות הצרות האהבה בלתי ניתקת. ובשחרית בוקר דאברהם שתיקן תפלת שחרית אהבה רבה כמדתו כי באור היום המאיר ובא ללבות בני ישראל מתלהב הלב באהבה רבה להש"י ומדה כנגד מדה אהבה רבה אהבתנו וגו'. ונוסחת גם בשחרית אהבת עולם כמ"ד כן בברכות (יא:) כי אם עכשיו בגלות צריכין לעורר מדה זו של אהבת עולם גם בעקו לעולם גם ביום. ומדת אהבה רבה נעלמת שאלו נגלית בלב בני ישראל גם הש"י לעומתו כן הי' מתקיים מים רבים הם האומות לא יוכלו לכבות וגו' והיו נופלים תחת ישראל. רק שאהבה זו בהתלהבות הראוי נעלמת מיום שחרב ביהמ"ק ובטל אש המערכה שממנו הי' הסייעתא לצמוח אש התלהבות להש"י נפסק זו. ואע"פ שיארע לפעמים אינו אלא דמיון ובהתגלות הלב ולא במעמקיו. וכענין ששמעתי על לא באש ה' כי צריך לזה מבחן ובירור עדיין אם הוא אמת גמור שאהבתו עזה כ"כ עד שיגיע למדרגת הדביקות ושיהי' ה' בקרבו ממש כמשפט האהבה בחשוקים:

[רא] **מסירת** נפש בשביל אהבת ה' אינו הנפש לבד כפשטי' אלא גם הנשמה וכמ"ש בזוהר תרומה קס"ג רע"א דבכל נפשך היינו נפש רוח נשמה [דלשון כל משמע לפחות על ג' דברים כמ"ש תוס' כתובות (ח.). וכן בכל לבבך הם ג' כחות שבלב קנאה ותאוה וכבוד דהיינו ב' החללים שבלב ימין ושמאל וחבורם יחד. ובכל מאודך אי' בזוהר שם דכמה זינין איכון בממון פי' כמ"ש (ירושלמי תרומות סו"פ ח) לבא בכיסא תליא. וכפי התחלקות יצרי הלב כך התחלקות חמדת הממון. יש שממונו בשביל קנאה וניצות ויש למילוי תאוה ויש להשיג כבוד על ידו] וכדרך שא' משרע"ה מחני נא מספרך בשביל אהבת ישראל. ודוד המע"ה בקש לעבוד ע"ז כמ"ש בסנהדרין (קז.) כדי שלא יתחלל כו' דהיינו בשביל אהבת הש"י. ומקושש לש"ש נתכוין היינו בשביל אהבת התורה שיתגלה הלכה זו בעולם של חיוב מיתה למחלל שבת (כמ"ש תוס' ב"ב קיט: בשם מדרש) הגם דהוא יענש וזכה ג"כ לבנות שנתלין בו (כמ"ש נדה לא סע"א) חכמניות דרשניות ונתגלה ג"כ על ידם פ' מחודשת מד"ת בנחלות. כמו ששמעתי ענין הירושה עקרו ירושת הכחות של האב לבן. וידוע נוק' הוא החשק וחסרון ודכורא המילוי ולכך הירושה לדכורא אך כשאין לו בן זהו שלא הי' לו מילוי רק תוקף החשק לבד שזהו מסט' דנוקבא אז זה החלק גם הבנות יורשות. ומקושש שהי' לו החשק לתורה כ"כ הגם שלא נתגלה ההלכה אלא במיתתו נמצא לא זכה להמילוי והי' לו רק החשק לכך לא הי' לו כ"א בנות ונתגלה על ידם פ' זו שהם יורשים כחותיו במותו שאז הי' מילוי חשקו וכחותיו הוא החשק. וכן המטיילים בפרדס יש להם מס"נ בשביל אהבת התורה שהרי יכולים לטעות כאלישע אחר. ומי שלבו שלם בכל ג' מדרגות האהבה הרי זה זוכה כרע"ק שנכנס ויצא בשלום. ואחר לא הי' שלם בכל לבבך כמ"ש (חגיגה טו: רש"י ד"ה נושרין) טינא היתה בלבו שזה נגד אהבת הש"י כנ"ל

אות

אות קנ"ט ילא לתרבות רעה . וכן עזאי נפשו חשקה בתורה זהו נגד בכל נפשך ואהבת התורה רק שלא הי' נשא מקיים כמ"ש ביבמות (סג :) וע"ז אמרו (שם קט :) כל האומר אין לו אלא תורה אף תורה אין לו שזה חסרון באהבת התורה כשאינו מקיים והוא חסרון באהבה דכל נפשך לכן עונשו בנפש ובמיתה . ומצינו בברכות (י .) בחזקי' ג"כ מות תמות על שלא קיים פ"ו . ובזוהר פקודי רנ"ד ב' דהוא אידבק בעפר . וידוע דרע שיסוד העפר הוא העצלות בקיום המצות . ואחר אדבק באש שממנו הכעס שנקרא בלשון הכתוב אש וכן התאוה בדרז"ל (קידושין פא .) חזי דאת נורא . ובן זומא ברוח שממנו בא ליצנות והתפארות . והגם דאצלו הי' הכל ק"ק כד"ש בברכות (נח .) וברא כל אלו לשמשני והוא לשיטתו (שם ו :) כל העולם כולו לצוות לזה וכך הוא האמת לאמיתו . רק לפי שעדיין לא נסמך הי' זה לקצת חסרון . וכמו ששמעתי על מאז"ל בחגיגה (יד :) שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא שהוא אם לא נתלוצץ מברי' היותר פחותה שבבריות והכ"מ . ולכ"א עליו פן תשבענו וגו' שקיבל יותר מהראוי ובאמת חכמתו מופלגת מכל העולם כולו שמצד זה נמשך התפארות נגד הכל כד"ש בזכרי' ראה עצמו למעלה כו' (קה"ר פ' י) וכמ"ש בברכות (נז :) בן זומא יצפה לחכמה ולכך עונשו נפגע שהוא העדר החכמה . ולפי שהפגם באהבת ישראל הנפגע ויוצא מדעת הוא מובדל מאהבת ריעים . וא' (ב"ק פז .) חש"ו פגיעתן רעה כו' אבל רע"ק שנכנס בהיכל אהבה יעו"ש בזוהר שהי' שלם בכל חלקי האהבה יצא בשלום :

[רב] **בילדות** החשק והאהבה גובר באדם ואז הזמן להשתמש במדת

י

האהבה . וכן שלמה המע"ה א' בילדותו שה"ש (כמ"ש שהש"ר פר' א וזח"ב לט א) . וכן אברהם שהוא התחלת שם ישראל וכמו ששמעתי על מאז"ל בשבת (פט :) לא בסבא טעמא ולא בדרדקי עצה דרדקי הוא אברהם אבינו שהי' ההתחלה והילדות וסבא יעקב . וכן מדה כנגד מדה הש"י אוהב האדם בילדות כמ"ש כי נער ישראל ואוהבהו . ואח"כ האדם חושק לד"ת וחכמה ואז זמן היראה דאורייתא מסטרי' דגבורה (זח"ג פ סע"ב) וכן הש"י משפיע לו חכמה . ואח"כ זקני ת"ח דעתן מתישבת ובא לדיעה שלימה ואמיתית הקיימת לעד אז הוא זמן שמחתו ותענוגו שמתענג על ה' . וזהו סדר של ג' אבות וכן ג' רגלים כסדרן . וכן שלמה המע"ה עשה אח"כ ס' משלי מלא חכמה . ושמעתי דהוא כמו פי' על התורה שכל התרי"ג מצות מעשיות שבתורה טעמן ורמיזתן בלב כללן שהמע"ה בס' משלי . ובזקנותו קהלת ושמעתי דלכן קורין אותו בסוכות לא מפני שמהביל שמחת עוה"ז רק שממנו נקח תוקף ועיקר השמחה האמיתית ע"י ההבלת כל עניני עוה"ז רק זה חלקי כו' והכ"מ . והסדר הזה הוא מצד השלימות הראוי אבל מצד החומר ושהאדם בעל חסרון וצריך להגדרה היראה קודמת כידוע בכל מקום הסדר דחילו ורחימו דסור מרע ואח"כ עשה טוב . ובילדות שהתאוה גוברת מצד החסרון צריך ליראה שהוא המגדרת בפני התאוה . ואח"כ כשעוסק בתורה צריך להגביר החשק והאהבה לד"ת שלא יזוז ממנו . ובאמת הם כלולים זה בזה ושניהם אינם שלימות האדם עדיין כי אהבה ויראה נקרא גדפין בזוהר כי יעקב גופא ואהבה ויראה דרועין . כי עיקר צורת האדם היא הדיעה שלימה וקו האמצעי . והוא לעשות רצונו בלבב שלם

האמור

האמור אחר אהבה ויראה. רק אלו הם כחות השימוש לצורת האדם. ולכך צורת יעקב חקוקה בכסא"כ שהוא נגד שם הוי' שהוא הכולל הכל כנודע. כי זה כל האדם להיות כמשך אחר אמיתות רצון הש"י בלי שום מסך ומונע. רק שהדרך להגיע לזה הוא ע"י אהבה ויראה הקודמין:

[רג] **הדמיונות** והרהורים של בטלה ושל מה בכך שבמוח ולב כל אחד הוא ממש כחולם חלום שאינו אלא בכח המדמה. ולכן אמרו יושב בטל כישן דמי שהוא א' מס' במיתה (ברכות נז:) באותו עת דמיתה היינו מעשה רשע כמ"ש (שם יח:) רשעים בחייהם כו'. וידוע כי בכל דבר יש ו' קצוות דהיינו ו' מדרגות וכחות לכל דבר עד שיצא לגמר המעשה. וכל א' קומה שלימה כלול מי' הרי ס' והגם דיש מדרגה ז' שהוא גמר המעשה מ"מ גם במדרגה אחרונה מן הששית אין הבחירה עוד בידו שלא לצאת עוד לפועל במעשה כל שכבר נשלמו ו' המדרגות בכללותן. ד"מ כשטיפת הזרע בפי היסוד א"א שלא יצא אבל באמצע עדיין אפשר להחזיר בכח המושך כמ"ש ריטב"ץ. והתחלתן הוא הבטלה הנמשך ממדרגה אחרונה דדעת דהיינו קישור כל מיני הרהורים מחשבות ורצונות של בטלה [ובהיפך לטובה של טוב] ונמצא הוא א' מס'. ומ"מ אמרו חלום א' מס' בנבואה כי בבני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב הנסתרות שהם חב"ד בהעלמן לא מגד גלויין לפועל הם לה' אלהינו ע"י מורשה מהאבות שזככום ב' כחות אלו. כי הבנים נמשכים ממוח האב כנודע ולכן אע"פ שחטא במעשה ישראל הוא בשורשו בחב"ד שבמוחו. ולכך הדמיונות בטילים דישראל מאחר שנובעים מחב"ד שבו הרי יש להם פתרון ממשיי ואמיתיי על המקום שהן נובעים אלא שנתלבשו בדברי בטלה. וזהו פרקי דפטותא הנזכר בזוהר (ח"ג מז ב) שמהם יכולים לעמוד על דברי חכמה. והיינו כענין פתרון לחלום כי גם כח המדמה הוא א' מכחות שיסד הש"י במוח. וכל עיקרה של נבואה ממנו כמו ששמעתי וכ"ה במ"כ כי הנבואה חלוק מהחכמה וכדאי' בב"ב (יב.) והוא ע"י המדמה ויש בו ג"כ ו' מדרגות ככ"ל וכמ"ש בזוהר ובכללותן ס'. ונראה כי המדריגות הוא בידיעת בירור שמחשבה זו הנופלת בדמיונו הוא מאמיתות מחשבתו של הש"י ודבר ה' הוא שעולה בדמיונו. ולא ככל דמיונות של תוהו ושל הבל העולים לכל א'. ודבר זה הוא כפי נקיון הרהוריו מכל דבר שהוא נוגע בו שבזה הם כל הרהורי האדם מדבר שנפשו של אדם מתאוה לכן. וידע שלא הכנים הוא ההרהור בלבו והם ו' שהם ס' מדרגות בנקיון כידוע שו' קצוות יש במדות. תאוה וכעס וגיאות וניצוח כו' וכפי נקיון הרהוריו מכל א' מנגיעות אלו כך עולה במעלות מדריגת נבואתו. והחלום שבעת השינה שאינו בידו ובחירתו לנקות הרהוריו וכן הרהורי ודמיונות כל א' מישראל בכל זמן שהם דוגמת חלום הם א' מס' מאמיתות המדמה שהיא נבואה. כי גם בהם מלובש פתרון האמיתי ומרומז חכמת אמת הנמשכות מחב"ד שבמוחו אלא שמעורבב בבטלה הרבה כענין אין חלום בלא דברים בטילים. ובלק"ת פ' וישב ביאר ענין החלום מוחין דגדלות שבתוך מוחין דקטנות ע"ש. וכן הדמיונות של הבל הם מוחין דקטנותו ואצל בני ישראל שכל א' יש לו שורש בתורה דכתוב בה אמת והנה דמיון הרי המוחין דגדלות גנוז תוך מוחין דקטנות. רק מ"מ מפני הקטנות המשבשו

המשבצו א"א בלא דבר בטל אבל יש בו גם כר . והמבין ע"ז לדעת ההוכיות שבכל הדמיונות הוא מי שנקי מתאות כיוסף בתאות נשים ודניאל בתאות אכילה הם היו פותרי חלומות דבורם כל הרהורי בטלה הם בתאות שבזה הלב חושק להרהר . ומי שהוא שקוע בדמיון אין יכול להחליף ולהוציא הדבר אמת המלובש תוך הדמיונות . רק מי שאינו שקוע הוא יוכל לברר הטוב מן הרע . וזה סוד העלאת מחשבות זרות שבתפלה הידוע בספרים שאמור לגדולים היינו לשאין שקועים בתאוה הם יכולים לעמוד על הד"ת ומוחין דגדלות הגנוזים בתוך מחשבות הבל שלו . ועי"ז מעלה אותה המחשבה זרה ג"כ מאחר שעל ידה עמד . ע"כ שזה מעין נבואה דהיינו דבר שאינו יכול לעמוד עליו מכח החכמה שהוא בכח השכל שבמוח רק ע"י כח המדמה שבו עומד על ד"ת זה כנ"ל :

[רד] **הנותן** ד"ת על לבו מבטלין ממנו כל מיני הרהורים וכן להיפך כשאין נותן ד"ת על לבו נותנין לו כל מיני הרהורים כמ"ש באדר"נ ר"פ כ' [ועי"ש חשב ח' מיני הרהורים . והם נגד ח' מדריגות מבינה עד מלכות . דהתחלת הלהורים זרים נובעים מהלב וכמ"ש כי יצר לב וגו' וכמ"ש בברכות (סא .) דיושב על ב' מפתחי הלב וממנו נכנס למוח . אבל מצד החכמה שבמוח עצמו אין מקום לרע כטעם נשמה שנתת בי טהורה היא כמ"ש במק"א . ואצ"ל מצד שורש הנעלם של נפשות ישראל שהוא חלק ה' ממש] כי התורה נקרא אמת היא ממש היפוך דמיונות הבל שהם שוא . ועל ידה נכנסין מוחין דגדלות בגלוי ונסתלק הקטנות . והגם דכ"א יש זמן שהוא בקטנות וא"א להיות לעולם בגדלות ודביקות הראוי . וכמו שנבראת השינה ואמרו בב"ר (פר' ט) שהוא טוב מאוד שעי"ז ניגוח וחוזר לקבל חיות חדש . וכן צריך לינוח מעט מד"ת לפעמים וביטולה של תורה זהו יסודה (מנחות נט :). מ"מ גם באותו זמן יש חילוק בין הרהורים כפי מדרגתו בד"ת שעל לבו . וכענין יעקב אע"ה חלומו שהוא הדמיונות שלו בעת הקטנות הוא ג"כ והנה ה' נצב עליו וכן כל א' לפי מדרגתו . והגי חלום יעקב אע"ה הי' מדרגה גדולה לאחרים וכן הרבה מדרגות . ומה שאצל א' הוא מחשבת ד"ת הוא אצל אחר מחשבת הדמיונות כי הוא מעמיק יותר בד"ת להגיע אל האמת הברור הניכר לעין שהוא כן שזה נקרא אמת שהוא מבורר בהתגלות לבו ועיני שכלו ומה שאינו כן נקרא דמיון כנודע בזוהר (ח"ג רפ ב) על וביד הנביאים אדמה דדמיון הוא אספקלריא דלא נהרא הנקרא אמונה ומדת לילה דהיינו כשהוא בחשכות והעלם מוחין דגדלות . ומ"מ דמיונות שלו שה' נצב עליו רק שהוא באמונה בלבד ולא בעומק לבות ובזה הם כל דמיונות של נביאי קשוט . ומזה נמשך מדרגת הנבואה שהיא פחותה מהחכמה כמ"ש בב"ב (יב .) שהוא בעת הקטנות וחכמה בגדלות . והוא נבואת משרע"ה באספקלריא דנהרא מדת אמת שהוא התורה שהיא חכמה ולא נבואה שהוא בכה דהיינו התדמות שהוא כזה ולא עצם הדבר לפי שהוא בקטנות והגדלות מלובש בו . אבל משרע"ה שהוא מדרגת הדעת שלא הי' אצלו דמיון כלל רק כדרך זה הדבר (ספרי ריש מטות) הגדלות לבדו מגולה כי לא הי' ד"ת על לבו לבד רק בלבו דמשה מלגאו וכל פנימיותו מד"ת ואין בו דמיון וכח המדמה שחוץ לד"ת כלל . אבל לדורות נא' והיו וגו' על לבבך ולא בלבבך שזה א"א ולא קם נביא וגו' שיהי' עצם לבו ונפשו רק ד"ת שלכן נקראת התורה על שמו כי הוא ממש כולו

ד"ת. אבל זולתו הד"ת רק על הלב והלב דבר אחר ויש בהם דמיון וחכמה ומצד הדמיון הוא נבואה כנ"ל אות ר"ג. כי ידיעת דבר ה' הוא שלא מצד חכמת אדם רק מצד כח המדמה ולפי שאצלם הם חלוקים א"כ הרי החכמה מלובשת בדמיון ואין הדמיון עצמו חכמה ותורה כאצל מפרע"ה. וכן החכמה חלוקה מן הדמיון ומה שמחדשים בחכמתן אינו דבר ה' רק חכמת עצמן. כי דבר ה' הוא מה שמגיע אליו בכח המדמה בלא תוספות העמקת חכמה משלו ואינו מתייחדים אצלם כאצל מפרע"ה:

[רה] **הדמיונות** כולם נולדים מן הלב שבו הם ההרהורים ונמשכים ממנו למוח ומן העין שע"י הראי' נכנסים ההרהורים ללב כמ"ש בע"ז (כ:). ולכן אמרו שם בהדר"כ ראי' דד"ת מבטלין הרהורין מקרא דמאירת עינים ומשמחי לב. ואסרו (מגילה כח.) להסתכל בפני אדם רשע כי בפנים בולטין כל מיני הרהורים שבלב למבינים כדאי' בזוהר (ח"א קנ א) דהכירו בא' שהי' לו מחשבת עבירה שפניו מוריקות [וכ"א בסוטה (כ.) פניה מוריקות כי עבירה הוא מיתה לנפש ואמרו במת (ע"ז שם) ממנה פניו מוריקות] וכד"ש הכרת פניהם ענתה בם. וע"י הראי' נכנסין ההרהורים בו ח"ו וההיפך בראיית ת"ח כדאי' (עירובין יג:) דחזיתא לר"מ מאחורי'. וכן כמה תיקונים עשו שלא ידור עם עכו"ם בע"ז (לו:) ובעירובין (סב.) כי בדירתו ומשכנו המיוחד לו יש התפשטות מכחותיו כנודע מהבעש"ט ז"ל דבקניני האדם מתפשטין כחות נפשו. ולכך על ידם ג"כ נכנסים הרהורים זרים ללב. וכמו ששמעתי דאוירא דארץ העמים הוא מכניס ללב כחות הזדון של האומות וההיפוך בא"י דאוירא מחכים (ב"ב קנח:). כי ברית חלוק לאוירות כמ"ש בב"ר (ס"פ לד) והש"י יסד גבולות עמים לכל אומה שהיא כח מיוחד מקום מיוחד ואויר המקום שאותה אומה דרה שם וקנוי' להם יכול להכניס מאותו כח גם בלב בני ישראל ח"ו. ולכן מייתי בהדר"כ שם אהכנסת הרהורים בבטול תורה קרא דתחת וגו' ועבדת את אויביך וגו' פי' כי הם המכניסים ההרהורים בלב הישראלי וזה נקרא ועבדת. אבל ע"י ד"ת הם מוציאים הד"ת המלובשת באותם הרהורי שוא. ובכל כח רע באמת יש טוב ג"כ וע' נפש לבית ישראל נגד ע' אומות שהם כוללים הטוב שבע' כחות שבנפש והעכו"ם הרע. וע"י שמוציאים הד"ת הגנוז בו ומוציא בלעו מפיו ממילא מתבטל הדמיון והוא ניצוח לאותה אומה. ושמעתי דמצרים ר"ל דמיון ויציבא מילתא מטעם האריז"ל בלק"ת פ' וישב שהוא הגרון ומוחין דקטנות ע"ש. והוא מצד יש שהדמיונות הם מצירים להתפשטות של יש החכמה האמיתית בלב כי הם ב' הפכים ממש. וזה הי' הכנה למתן תורה כי כל דבר ההכנה הוא ע"י ההיפך והוא מתגבר נגדו. וגאולתם ע"י מפרע"ה שהוא הי' ממש ההיפך שאצלו לא הי' דמיון כלל כנ"ל אות ר"ד. והוצרך לי' מכות כי כל דבר חלוק לי' מדריגות וצריך הכנעה לכל מדרגה. ולכך בכל מכה נכנס לביתו שעי"ז קולט מאוירו כנ"ל ועי"ז הוא מוציא הטוב מאותה מדרגה שעי"ז הכנעת הרע. ובמכה י' אמר לו לא תוסיף ראות פני וגו' וא"ל כן דברת בזמנו כי מעתה אין לו מה לקלוט ממנו. וכן אמר אח"כ לישראל הגם שלא היו עדיין במדרגת מפרע"ה רק בקי"ס שראתה שפחה כו' אז אמר להם לא תוסיפו לראותם וגו'. ונכתב בתורה מה שאמר לו ביום ראותך פני תמות ודבר של

בטלה לא הי"ל לכתוב. רק זה אמת כי ודאי אלו הי' בכח משרע"ה לגאול במכה א' לא הי' צריך י'. ועי"כ שע"י כל מכה לפרעה נתברר משרע"ה שהוא נקי מדמיון עד מדרגה י' שהוא בשורש הנעלם שנגד זה מכת בכורות שהוא העומק ראשית וכמ"ש במק"א נתברר שגם שם נקי עי"ז גאלו. אבל ביום ראותך שיתגבר בו ח"ו כח הדמיון אחר שכבר נתברר ע"כ תמות. כי הבירור בי' מדרגות הוא בירור גמור וכן אברהם אע"ה אחר נסיון י' נתברר לגמרי. רק שמ"מ אין מיתה בלא חטא וביום המיתה מתגבר קטרוג אותו חטא לומר שצריך בירורין אחרים וזה א"א עוד בעוה"ז שכבר נתברר ומה יוסיף וצריך להכניסו לעולמות עליונים. וכ"א (מד"ת סו"פ ואתחנן) במשרע"ה שנסתמו ממנו מעינות החכמה באותו יום. וסתימות החכמה הוא התגברות הדמיון כנ"ל דהם ב' הפכים. ולכן נקרא אז בלה"כ נביא ולא קם נביא וגו' ולא נמצא כן תואר זה עליו כי הוא הי' חכם ולא נביא שהוא מדמיון כנ"ל. רק ביום מותו נקרא כן שנעלם החכמה והם ב' הפכים כנ"ל. ועי"י פתיחת מעינות החכמה נעלם ומסתלק הדמיון:

[רו] **כלל** הדמיונות וההרהורים שבאדם הם קבועים בג' שרשים דקנאה תאוה וכבוד שהם שרשי המדות רעות. ושורש השרשים הוא הגיאות כנודע דשורש הרע הוא מעולם התוהו ושבירת הכלים הבא ע"י מחשבת אנא אמלוך כידוע ומזה נולד יצ"ר דפי' יצר מחשבה והרהור בלב דשם הוא התחלת הרע בלב כמ"ש (ברכות סא.) יושב על ב' מפתחי הלב. ולכן נזכר באדר"כ ח' מיני הרהורים כנ"ל אות ר"ד כידוע דשבירת הכלים התחלתן מדעת והם ח' [ומה שהם ז' מלכים דנצח והוד תרי פלגי גופא וכן שם באדר"ג יש ב' הדומים ע"ש]. כי רש"י פ' תשא פי' דעת היינו רוה"ק והיינו שלא מצד חכמה רק מצד המדמה. אך במדמה שם גובר הדמיון כי הוא מקום התחברות המוח עם הלב וכפי התשוקות ותאוות שבלב כך הוא מדמה [וגורם ג"כ קצת קלקול בחכמתו כנודע דגם אחוריים דאו"א נפלו פי' שאמיתות החכמה דגדלות ודאי שם אין הדמיון שליט רק האחוריים דהיינו ההעלם כי מצד הזה יש לו התחברות עם הדמיון]. והתיקון לזה הוא ענוה על ידה נתקנים כל מחשבות של תוהו כי עי"ז אינו רוצה לחשב רק מה שרוצה השי"ת. וכידוע דעולם התיקון נבנה ע"י שם מ"ה החדש. פי' מה כמו ונחנו מה מורה ענוה וכן משרע"ה שהי' ענו מכל האדם הוא בסוד הדעת דקדושה שהוא תיקון כל הדמיונות כנז"ל אות ר"ד. ונעשה באמת מלך בישורון כי אחר התיקון נתרחבו כל הכלים כנודע. והיינו דהגיאות הוא שרוצה לקבל דבר שאין יכול ליכנס בכלי שלו שאינו כלי קיבול כ"כ טובה ושפע ועי"ז נשבר ח"ו. ועי"י השבירה מכיר שפלותו אחר שכבר טעם מן האור ונעלם ממנו עי"ז בא לענוה גדולה ונולד שם מ"ה החדש המתקן הכלים ומרחיבן לקבל באמת כ"כ. וזהו לפני שבר גאון ולפני כבוד ענוה. ומאחר שסדר הבריאה כך הי' כך הוא מסתמא סדר הכללי שיסד השי"ת בעולמו לכל הנבראים בהתחלה כשמתחיל לכנוס בעבודת ה' שאז הוא ע"ד ראתה שפחה על הים מה כו' כנודע נכנס בו גיאות ועי"ז נכנס בו דמיונות של תוהו והבלים ונפסק מדביקתו הראוי לאט לאט. ואח"כ מתעורר ומכיר שפלותו וצועק הושיעה נא מעומקא ותבירו דלבא אז הוא זוכה לעולם התיקון ורואה עולם חדש:

[רז] **דמיונות** שוא הם חוצצים בפני ידיעת אלהות והכרתו מלהכנס בלב. ולכן אמר פרעה שהוא מלך מצרים וכח תוקף השקיעות בדמיון לא ידעתי את ה'. והתחלת אנכי וגו' אשר הוצאתיך וגו' ואין זה טעם או מופת דא"כ היל"ל אשר בראתי שמים וארץ או בראתיך. רק כי אנכי אין מתחיל בלשון מצוה כמ"ש במק"א דזה א"א לצוות ולהזהיר כי מי שאין מאמין כלל מה יועיל הציווי וכענין פרעה שאמר לא ידעתי א' עליו (שמו"ר ס"פ ג) בדברים לא יוסר עבד רק שבט וגו' רק אתה אשר הוצאתיך וגו' מכחות הדמיונות והעליתיך מחשבותיך להיות דבוקים בי אע"פ שניתקים לפעמים ונכנסים דמיונות מ"מ מוחין דגדלות מלובש בהם וזה אין ניתק ממך לעולם הידיעה שאנכי וגו' שכבר הוצאתיך מלהיות שקוע בדמיון לגמרי כארץ מצרים. ולכך כל המצות נאמר שהם זכר ליציאת מצרים כי מצרים הוא ממש היפך התורה והמצות כולם שהם כולם רק מצד היציאה מדמיון. וחש"ו דלאו בני דיעה נינהו ואין להם אלא מוחין דקטנות פטורים מכל המצות. ובזוהר (ח"א כז א) א' בחומר דא ק"ו כו' שע"י עבודתם בלבינים הוציאו מדות התורה. היינו כי להנצל מהרהורים ודמיונות בלא ד"ת ודאי א"א כמעט. רק שהכניסה למצרים הי' יעקב שמדתו אמת שהוא היפך דמיוני שוא ודבר כזב. וע"י יוסף שהי' בידו להחליף החכמה בדמיון כנ"ל אות ר"ג. ונאמר ואלה שמות וגו' את יעקב שכולם באו למצרים את מדה זו של יעקב שהוא מדת אמת ולא נכנס לתוכם דמיון כוזב כלל. רק שבמות יוסף וכל הדור ההוא והי' אפשר ח"ו שיושקעו בדמיונות מצרים אז נגזר השעבוד והיגיעה בד"א ג"כ מכפרת עון. כי עיקר הדמיונות מצד הבטלה שמביאה כו'. אבל כשעוסק בעבודה מחשבתו על עבודתו שתהי' כהוגן וזו מחשבה הכרחית להם שהרי הוכרחו לכך. והם ז' עבודות בכתוב נגד ז' מלכין דמיתו שהם ז' כחות של דמיונות והרהורים שעולים בלב האדם כשהוא בקטנות ועל ידם גילולו. ועי"ז זכו נגדם לז' מדות שהתורה נדרשת לד' הלל (ריש תו"כ) וכן הם ז' ספרי תורה למ"ד כן בשבת (קטז.) כי כל דבר חלוק לז' כנודע. והדמיון והתורה ב' הפכים ולפי שקיבלו העבודה והיסורים מאהבה שידעו שהכל לטובתם שעי"ז ניצולים מטומאת מצרים. המשפט להגיע להם ואח"כ ויאנחו וגו' בעתו ובזמנו בעת שעלה ברצון הש"י להצילן ולתת להם התורה המצלת מדמיון תמור העבודה במצרים. כך הוא מדתו ית' בעת שרוצה להושיע אז נותן בלב אותו אדם לצעוק לו. וזה טעם (ברכות לד:) אם שגורה תפלתי בפי כו' שכאשר היא פועלת אז היא שגורה ושלוחה התפלה לפיו מאת הש"י. ואז ויאנחו מן העבודה ותעל וגו' אל האלהים שרוצים להתגלות אלהות המוציא מידי דמיונות ולא לעבודה ויגיעה בדרך ארץ הגם שד"א קודם לתורה בהכרח די בדבר מועט האפשרי ותכלית יסורין:

[רח] **עיקר** מלחמת האדם עם יצרו הוא בדמיונות והרהורים שבלב ומוח ועי"ז אמרו בתיקונים (סוף תי' יג וריש תי' כא) מאן דנצח בקרבא יהבין לי' ברתא דמלכא דא צלותא. שהתפלה הוא הכרת הנוכח וכעומד לפני המלך כמ"ש בעירובין (סד.) והיינו עמידת הלב והמוח. דהש"י יראה ללבב ואם ח"ו יארע לו איזה מחשבה זרה והרהור חילוני הרי אינו עומד באותו רגע לפניו ית'. והמנצח ליצרו לצאת מן הדמיון ומחשבת חוץ יהבין לי' כו' שיהי' הש"י

נוכח עיניו בעת התפלה וזהו סמיכת גאולה לתפלה דגאולת מצרים היינו יציאה מדמיון כנ"ל. ואמרו (ברכות ד :) איזהו בן עוה"ב כו' וכתהלה לדוד מובטח לו שהוא בן עוה"ב. כי תהלה לדוד היינו מכיר שבחי הש"י שמכין מזון לכל חי. ובסדר א"ב שהוא סדר הבריאה כולה שהכל מסודר מאת הש"י וזה נקרא מדת אמונה והרי זה מכלל הכנס"י ונכון יהי' לבו בטוח שהוא בן עוה"ב. אבל מי שיצא מדמיון זהו מדת אמת ומסמיך גאולה לתפלה שזוכה עי"כ להכרת הנוכח ע"י תפלה שהוא יחוד אמת ואמונה קב"ה ושכינתי'. זהו בן עוה"ב בהוה והכרה גמורה ולא בבטיחות כי אמונה פי' בטוחות שמאמין בחי עולמים. אבל אמת הוא שמבורר לעין ואין צריך בטוחות ומי שזוכה לזה לא שייך לומר מובטח אלא שהוא זה בן עוה"ב כרמז באצבע וניכר לעין. ואמרו גאולה של ערבית לתפלה של ערבית היינו כי ביום כשהשכל ברור ודאי אפשר שיזדמן לשעה שיוכל לזכך מחשבותיו ולכוין בתפלה כראוי שלא יבטלו מחשבות זרות. אבל ערבית היינו זמן החשכות כאשר הוא ביסורין או בשאר דברים המונעין להשתדלותו רק שממילא מוחו ולבו עומדים על עמדם שלא יתערבבו בדמיונות זרות זהו המבורר לעין לבן עוה"ב בחייו כי לא יכשל עוד. כי גילות אינו קרוי גילות לשעה רק כענין דוד המע"ה שאמר ולבי חלל בקרבי שכבר הרגו ליצ"ר (ע"ז ד סע"ב) שגם תאות לילה פי' בתכלית החשכות והעדר הישוב והגיעה לכוין הלב כינורו מנגן מאליו לקום להודות כו' כי אין לו מחשבה ורצון אחר כלל. הוא זכה לברתא דמלכא כטעם ואני תפלה שהוא דרגא דתפלה כנודע. ושמעתי דק"נ מקוה טהרה דים של שלמה הם נגד ק"נ מזמורי תהלים ונראה דק"נ מיני טהרות במחשבה יש. והיינו דידוע דים נ' שערי טומאה היינו שערים בדמיון שהיו משוקעים במצרים במ"ט מהם כנודע וכל אחד כלול מג' קנאה תאוה וכבוד כמש"ל אות ר"ו הרי ק"נ מיני טהרות וגילוי בקרבא. ועל כל גילוי יסד מזמור אחד ובודאי בכח אותו מזמור לזמר עריצים היינו מחשבות ודמיונות מאותו שער. וא' בשו"ט מזמור א' דבקש שיהיו כנגעים ואהלות פי' דעיקר גילוי היצר ע"י ד"ת כמ"ש (סוכה נב :) משכהו לבהמ"ד ונגעים ואהלות הם היקרים מד"ת כמ"ש בפסחים (כ.) ע"פ יקרות וקיפאון שיקרים בעוה"ז. והיינו כי טומאת צרעת וטומאת מת הם נגד קנאה וכבוד ודברים אלו קשים מאוד הלימודים איך ליגלל. ועי"ז א' (ב"מ נט.) בדואג ואחיתופל ולא עוד אלא כשהיו עוסקים בנגעים ואהלות אמרו דוד כו' פי' שאז הי' להם להבין כי רק מפני הקנאה ובקשת הכבוד אמרו כן. ובקש דוד שגם אמירת תהלים יועיל להציל מדמיוני היצר. ועיקר בקנאה וכבוד שבהם הי' עיקר עסק דוד נגד אויביו ובהם עיקר גילוחו בקרבא עד דיהבין כו':

[רט] **בעת** התפלה ביותר הדמיונות גוברים באדם וזהו עיון תפלה שאין אדם ניצול בכל יום (ב"ב קסד :). והתוס' והר"ן בר"ה (טז :) הביאו ע"ז הירוש' דפס"ק אנא מן יומאי לא כוונית כו' כפשטי'. ובאמת על אנשים גדולים כאלה רחוק מלשמוע זה בפרט ר"ח דאמרו עליו בב"מ (פה :) שאמר משיב הרוח נשיב זיקא כו'. ויש לפרש לא כוונית לא הוצרך דכונת הלב שייך בבעל דמיון ומחשבות שהלשון מסולא לדבר אף שלבו בל עמו וצריך לכוין לבו. והוא לא הוצרך מעולם לזה שמעולם לא הי' במחשבתו

במחשבתו דבר אחר רק השי"ת נוכח עיניו. ולא הי' מדבר אלא כמדבר לפני המלך מלכי המלכים לעולם. ויומא חד בעי כוונית כו' פי' הוצרך לכך שהי' לו מחשבות מטרידים ואולי היינו עובדא דב"מ (שם) דאלי' טרדינהו ע"ש. ואז הוצרך לכוין הלב להעמיד מחשבותיו כראוי ולא הועיל מאחר שמן השמים הטרידוהו. וכן איתא המוראי שם היינו בעת שאירע להם טירדא מן השמים עד שהוצרכו כונה. אבל תמיד לא צריכי כונה כלל דממילא נעתק לבם אל ה' בעת התפלה במי שאינו בעל דמיון. אבל בכל אדם כמעט א"א ליגצל כנ"ל. ועי"ז תקינו בתחלה אדני שפתי תפתח וגו' שהשם אדנ"י מורה על שכינתו ית' שבקרב לבות בני ישראל. ומבקשים שהיא תפתח הפה ולא שהפה ידבר מעצמו רק מה שהלב יפתחנו והקב"ה לבן של ישראל שנא' צור לבבי כמ"ש בשהש"ר (פ' ה) והיינו מדת השם הנזכר כנודע. ובסוף יהי' לרצון וגו' שעל העבר מבקש שיהי' הגיון הלב לרצון אע"פ שהי' מעורב בדמיונות ומחשבות זרות כי אתה צורי הוא מדת צור לבבי הנז' וממך הכל כל מחשבות הלב. וגואלי הוא הגאולה הנז"ל אות ר"ח לגאול דבר אמת מדמיון שהוא מלובש בו וכאלו שבוי אצלו. וטעם מצלי היכי דגרסי (ברכות ח.) ג"כ כי התורה מוציא דמיון שהוא הפכו כנ"ל. ולהיות מחשבות זרות מן האוירים כנ"ל אות ר"ה אויר של ד' אמות של הלכה מכניס בלב מחשבת ד"ת ומוציא דמיון. מש"כ מקום תפלה התפלה אינו היפך המחשבות זרות אדרבא אז מתגברים כנ"ל אין אוירו מוציא מ"ז מלב. ושמעתי כי ד"א של הלכה יש לו קדושת א"י וא"כ אוירה מחכים כמו אויר א"י. וחכמה הוא היפוך דמיון כשזה קם זה נופל. ומסיר אזנו וגו' תפלתו תועבה (שבת י.) פי' תועבה נקרא כשמליאה מ"ז ודמיונות והתפלה הוא עבודה שבלב ומאחר שהלב מלא מחשבת פגול הוא ח"ו כמו ע"ז ותועבה. רק דהשי"ת צורו וגואלו כנ"ל. אבל אם מסיר אזנו משמוע תורה שהיא המצלת מדמיון והוא פושע בעצמו שלא ליגצל אז ח"ו תפלתו כו' שאין השי"ת גואלו. אבל אידך סבר זמן תורה לחוד ותליא בפלוגתא דברכות (לא.) אם עומדין להתפלל מתוך הלכה פסוקה שהיא המזככת המחשבה או מתוך כובד ראש וזהו כדברי האומר זמן תפלה לחוד שאין לו חבור עם תורה רק ע"י כובד ראש מיר"ש שבלבו יוציא המ"ז והדמיונות מהלב:

[רי] **כשרוצה** לכוין כ' תר"י בברכות (פ' ה כה ע"ב) בשם הקדמונים שיפשט גופו מנשמתו ע"ש פי' כן לבו למעלה (יבמות קה:). ובטוש"ע סי' צ"ח נקרא זה התפשטות הגשמיות ושהוא קרוב לנבואה. ובאמת זהו מדרגת הנביאים כמ"ש במ"כ וכמ"ש בשאול שהלך ומתנבא ערום (ש"א יט כד) פי' שהגוף הוא לבוש לנפש כנודע והתפשטותו נקרא ערום ותרגום יונתן שם ברשן פי' משוגע שאינו פונה כלל לגופו ופעולת הגוף הם כמעט בלא ידיעתו כלל וכמו משוגע. וכן קראו לנביא גבי יהוא (מ"ב ט) קראוהו המשוגע. ומדרגת הנבואה היו מגיעים ע"י התפלה כד"ש במגילה (כז.) אלישע דעביד ברחמי והיינו ע"י הדביקות בהשי"ת והכרת הנוכח. ודבר זה כבר ניטלה ומ"מ אמרו בב"ב (יב.) מן החכמים לא ניטלה כי ע"י תורה ג"כ נא' באהבתה תשגה וכמשאחז"ל (עירובין נד:) על ר"א ששוכח עניני הגוף והוא בהתפשטות הגשמיות ע"י דביקתו בתורה זה אפשר גם בזמה"ז. ובאמת

זהו עיקר הדביקות בהש"י כמ"ש (כתובות קיא:) וכי אפשר לידבק בהש"י אלא המשיא כו' וזהו בע"ה כשנדבק לת"ח . והת"ח כשדבוק בתורה הוא דבוק בהש"י כי אורייתא וקוב"ה חד כי הש"י הוא וחכמתו ורצונו א' כמ"ש הרמב"ם בה' יסה"ת (פ' ב ה' י) והתורה היא חכמתו ורצונו והדבוק בה דבוק בהש"י ובאותו עת הוא במדרגת נבואה רק חכם עדיף . ובזוהר שמות ו' שע"ב הטעם דלגביה הוא רק לזימנין כו' והיינו כי התפשטות הגשמיות ע"י דביקות בהש"י בהכרת הנוכח זה א"א כלל להיות בתמידות וכמ"ש בברכות (לא.) יכול יתפלל כל היום כולו ת"ל וזימנין וגו' שזה א"א כלל להיות כל היום בתפלה לפני הש"י ואינו בכח אדם שבגוף כלל ואפי' הארת פנים למלאכים אינו אלא כמראה הבזק כרגע ומיד נתעלם . ור"א בן דורדייא בע"ז (יז.) הרבה בתפלה עד שיצתה נשמתו היינו מכח רבוי התפלה כי אין בכח אדם לסבול . כי זה נקרא עבודה שבלב ומייגעת האדם . משא"כ התורה נקרא לחם ומזון ועץ חיים שהיא הנותנת קיום לאדם ע"י שמחתו בחכמתו . ולכן נאמר בה לא ימוש וגו' שיכול להיות דבוק בה שלא יתבטל אפי' רגע א' . וזה טעם עבד לפני המלך ושר לפני המלך בברכות (לד:) לולא פירש"י רק השר הוא תמיד בבית המלך אבל העבד רק בעת שצריך לשימושו . ורחב"ד לא תמצא בכל הש"ס ממנו שום הלכה זולת ההיא דאבות כל שיראת חטאו כו' וכל שמעשיו כו' ובאחד מקומות ספוריו ממופתיו בתפלותיו כי זה כל עסקו . ושורש נפשו בתורה הוא באותה מימרא דכל שיראת חטאו כו' שזה הי' הבליעה מנפשו ומורה על אותו דבר שאין החכמה העיקר רק היראת חטא צריך שיקדם . והמעשה יהי' מרובה כי זה כל עסקו בתפלה שנקרא עבודה ויראה כמז"ל (שם ט:) ע"פ ייראוך עם שמש . וזהו מדרגת עבד העובד עבודה . וריב"ז דבוק בתורה שהיא דביקות תמידי נקרא שר ולו נפתחין כל סודות המלך ובודאי כל דעבד רחמנא לטב ומגלה לו הטובה שיש כשלא יפעול בתפלתו ולכך אין משגיחין עליו . משא"כ העבד שא"א לגלות לו רזי המלך והוא מבקש טובתו ורצונו לפי דעתו המלך מוכרח למלאות לו רצונו מאחר שלפי דעתו בענין אחר הוא רע לפניו . ואח"כ הוא מוכרח באמת לראות שיהי' גם זה לטוב אמיתי לו :

[ריא] **תורה** ותפלה צריכים שניהם ביחד לאדם ולא גרסי אלא היכי דמצלי (מגילה כט.) וכן להיפך (ברכות ח.) וא' ביבמות (קט:) כל האומר אין לי אלא תורה כו' שעי"ז ח"ו יבוא לשכוח שצריך להש"י שזהו ענין התפלה ההכרה שהוא חסר ומבקש להש"י שימלאהו . וע"י התורה יחשוב שהוא מלא ואז אפי' תורה אין לו . כי לא ניתנה תורה אלא לחסרים ומכירים חסרונם ומבקשים להש"י שיושיעם . כמ"ש העניים והאביונים מבקשים מים ואין לשונם וגו' ואין מים אלא תורה (ב"ק יז.) ועיקר רצון הש"י בבריאת העולם הי' רק לכבודו ולקילוסו ושיצפו לו . וא' (יבמות סד.) הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים . וע"ז א' במ"ר (נצבים) שמא תאמר לרעתכם נתתי התורה לא ניתנה אלא לטובתכם וכו' ובודאי ח"ו איך יעלה על הדעת שיהי' לרעתכם רק דס"ד שזה טוב יותר שיקוה האדם בכל רגע אל הש"י שיאיר עיניו מה לעשות ואיך להתנהג ולא שיהי' לו חוק קבוע כשו"ע זה הדרך לכו בו שאין צריך לצפות להש"י בכל נתיבותיו . אבל באמת הוא לטובתך שזה אור המאיר ומבהיק שיוכל להשטן עליו ובלא התורה הי' עומד

בירתה

בירא"ה בכל דבר שמא טועה ואין רצון אמיתי דהש"י כן . אבל התורה נקרא משען כמ"ש בחגיגה (יד .) וכ"א בזו"ר (פ' כא) עמוד ברזל משנה והרי זה כמו אכילת מן שהיו מצפים בכל עת להש"י שישפיע להם חיותם כא' בו ויענך וירעיבך שזה עינוי נפש ואז"ל (יומא עד :) רמז לכומין כו' שגם הם לא ראו . וכן התורה הוא אור המאיר ובלא"ה הולך בחשך אע"פ שמוצא גם בחשך אין בו שביעה . ולכן אמרו (ברכות לב :) המאריך בתפלה ומעיין בה כו' ומאי תקנתי' יעסוק בתורה כו' שהתפלה נקרא תוחלת ממושכה שאינו בטיחות גמור . אבל ע"י הד"ת כשהש"י מאיר שפעל מה שהתפלל זהו משען חזק ותאוה באה כאלו כבר באה אע"פ שעדיין לא באה אינו תוחלת ממושכה מאחר שרואה בבירור ונכון לבו בטוח בה' שיושיעו . ואז"ל (מכילתא ר"פ בשלח) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן שבאמת גם בד"ת צריכים להתנהג כאוכלי מן לצפות בכל רגע להש"י שיאיר לו אורות מחודשות בד"ת ולא שיסמוך על מה דכתיבא ומנחא והמפורש בד"ת . דבאמת גם אחר שניתנה תורה מ"מ הש"י מאיר בכל רגע למבקשיו זה הדרך בפרטות איך להתנהג . וע"ז ביקש דוד המע"ה הבינני וגו' וכן בכ"פ נדרשים בזוה"ק שאין לו נייחא בד"ת רק מה שהש"י מאיר ומלמד לו :

[ריב] **התורה** והתפלה שניהם רק למי שהוא חסר ומבקש השלמה

ע"י התפלה או ע"י התורה שהיא תבלין ליצ"ר ולייסר החסרון שבלב . וכמ"ש בשבת (פט .) כלום יצה"ר יש ביניכם ולמה לכם תורה . ולכן תחלת שניהם היראה כמו ששמעתי כי עיקר יראה פי' הכרת החסרון שמפני זה הוא מתיירא . וכידוע דיראה נקרא נוקבא פי' שהיא חסירה ומבקשת השלמה . וע"י תורה מיד הוא השלמת החסרון כמ"ש פקודי וגו' משמחי לב ושמחה הוא היפוך היראה . אבל ע"י תפלה אם הוא כד"ש (תענית כה סע"ב) אמר משיב הרוח ונשיב זיקא כו' עז"א ושמחתים בבית תפלתי שמיד מגיע המלוי ואז"ל (ברכות ז .) תפלתם לא נאמר כו' כי גם הקב"ה מתפלל פי' מתאוה ורוצה לאותו דבר רק שמנעו בשביל שמתאוה לתפלתן של צדיקים והוא מוכן לענות ומתאוה שיתפללו ויענו ותאותו של הש"י היינו תפלתו ואז ושמחתים . וע"ז א' אם שגורה כו' פי' במרוצה כי א"א להתפלל על דבר אא"כ הוא חסר לה . ובודאי רחב"ד שהתפלל על חולים כ"כ עוררו רחמיו על אותו חולה עד שהי' חסר מאד ומצפה לישועה . ואם הי' פועל אז תיכף הי' מגיע השמחה ומלוי החסרון בלבו והי' יכול לרוץ בתפלתו מתיבה לתיבה כדי להחיש הישועה . ואם לאו הי' עדיין עומד בחסרון ובציפוי ולא הי' אפשר לו ללכת כלל מכל תיבה מן התפלה ולהרחיק ממנה מאחר שעדיין אין לו מלוי לחסרונו . ואז"ל (ברכות לב :) כל המעיין בתפלתו כו' שאין לאדם לבטוח כ"כ בבירור על התפלה רק קוה וגו' חזק וגו' וקוה וגו' . ולכן נאמר עבדו וגו' ביראה שהעבודה דתפלה הי' ביראה ולא בשמחה כי אינו בטוח כ"כ אא"כ כרחב"ד כששגורה תפלתו . וגילו ברעדה שאפי' כשבא לו שמחה א"א לבטוח כ"כ וצריך להיות ג"כ ברעדה . רק במזמור לתודה נא' עבדו את ה' בשמחה כי בכל תפלה צריך להיות הודי' על העבר וצעקה לעת"ל . וזה טעם סמיכת גאולה לתפלה כמו ששמעתי על קציבת עץ דאלישע שצריך להראות דבר שהש"י עושה כה"ג שהעץ צף ועי"כ יכול לבקש בחוזק שגם הברזל יציף כי מאי נ"מ להש"י

להש"י בין עץ לברזל. וכן לריך להזכיר הודי' על העבר בגאלתנו ומה שפעלת ישועות ועי"ז נבקש גם עכשיו הושיענו מאי כ"מ לך בין אז לעכשיו. ולכך בעת התודה והודאת העבר בזה כבר הי' המילוי שפיר נאמר בשמחה. ומכח זה יוכל להמשיך ג"כ שמחה על התפלה בודאי יענה מכח טענה הנ"ל. יזהו סמיכת גאולה לתפלה שיהי' תכופה לה ומחובר ומיוחדת לה. אז גם בתפלה יענה והוא בן עוה"ב כי כרתא דמלכא דא צלותא היא מדת ארץ העליונה שנק' עוה"ב כמ"ש בר"פ חלק על עוה"ב מקרא דלעולם ירשו ארץ. ולכן תקנו ג' ראשונות בשבח הש"י לטעם הנ"ל מאחר שאתה יכול על הכל ע"י זה מבקשים י"ב אמצעיות ואח"כ ג' אחרונות כעבד הנוטל פרס בבטוח על המילוי. ובאמת יש לבטוח בה' שיענהו ויקבל תפלתו רק שלא יעיין בה וכד"ש יבטח בשם ה' וגו'. ותחלתו מי בכם ירא ה' וגו' פי' החסר ומבקש השלמה ע"י תפלה כמ"ש בברכות (ו:) ע"ז דרגיל לבוא לבהכנ"ס. והיינו דשומע בקול עבדו הוא הש"ך כנ"ל אות ר"י כשמש לפני המלך. והלך חשכים ופי' שם לדבר הרשות ובאמת הוסך נקרא דבר עבירה רק שגם הוא דבר הרשות כידוע מסוד הד' קליפות. רק כונת הכתוב שבאמת אין לו נוגה ואפי' לדברי הרשות הוא חשכים כיון שעי"ז מונע ממצוה. ואמר יבטח וגו' פי' שם ה' הוא מה שלמעלה מהטבע כנודע בזה יבטח שיוכל להושיע למעלה משכלו. ומ"מ זהו רק בטחון אבל ישען משען הוא יותר ומה שהוא בידו ונשען עליו זהו באלהיו כידוע דשם זה מורה על כחות המוטבעים בברואים ואלהיו ר"ל כחותיו שיש לו שנתן לו הש"י לכלכל עצמו ע"י בכל צרכיו בעצות מד"ת וחכמה ועבודה בזה הוא עיקר השעינה.

ומ"מ יבטח בישועה שלמעלה מכחו ג"כ כי אין מעצור לה' והן לא קצרה ידו מהושיע:

[ריג] **מי** שהוא חסר ומבקש השלמה א"א שהקב"ה לא יענהו וכמ"ש קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי וגו' וכמ"ש בזהר (ח"ג קנה א) דתפלה דעני כלל כל צלותין ובקעי רקיעין. ואין עני אלא בדעת (נדרים מא.) אפי' אין יודע איך להתפלל ולרצות לקונו ולכ"א בו ולפני ה' ישפוך שיחו ושיחה פי' מילי דעלמא ולא ד"ת [ובילקוט נא' ג"כ לשוח בשדה כידוע דהוא עמוד התורה ושיחו אלו בעלי תורה שכל שיחתן תורה (עירובין נד:) שייך שפיר שיחו] היינו שמדבר בלא דעת וישפוך ולא במתון ובסדר רק במתוק שבירות לבו שיפך נפשו לה' ודברים בלתי מסודרים ובלא בדעת וזו מקובלת יותר. ותפלה במקום קרבנות ודעני נקרא מנחה שחשוב לפני הש"י מתנה ומנחה וגם הוא לשון נייחא כי הוא מקבל תיכף הנייחא. וכמו ששמעתי דכל אחד מישראל שחסר לאיזה דבר ומבקש גם בהפלגה [כד"ש (ברכות כ.) דהבאלה הרחב פיך ואמלאהו] הי' פועל בודאי רק שהוא מרוצה אח"כ בכל שהוא. וצריך לזה דעת שלא להתרצות ולחשוב עצמו שאינו חסר רק בישועה שלימה. וזה עלת יעבץ שאמר אם ברך וגו' וא' בתמורה (טז.) שאמר אם כו' ואם לאו הריני הולך כו' פי' שאמר שאינו מקבל שום נייחא כלל כ"ז שלא יענהו הש"י ככל אשר שאל ובאם לאו הרי הולך ח"ו לשאול וחסר לגמרי. והש"י מוכן לעזור לנשברי לב ומיד ויבא אשר שאל ומלשון הגמ' מיד מבואר דפועל תיכף. ואנו מבקשים רחמנא דעני לתבירא לבא ולמכיכי רוחא עניגא. דבאמת לזה גופה צריך סייעתא דשמיא להיות לב נשבר ושלא

להתרצות בשום דבר רק בישועה גמורה. ועי"ז מבקשים רחמנא כו' כד"ש לעיל אות רי"ב מקליבת העץ. שהרי ענית לפלוני בדבר זה והושיע גם לנו אע"פ שאין אנו כמוהו מאי נ"מ לך כענין אם צדקת מה תתן לו וגו' כי לאמיתות רצון הש"י מנ"מ בין צדיק לרשע וכ"ש בזה. רק זהו מצד הנהגת התורה מצידה ראוי לעשות לצדיק יותר וכן לנשבר לב יותר. אבל בקשת רחמים הוא גם שאינו משורת משפט התורה. וזהו רחמנא מצד מדת רחמנותך כמו שאנו רואים שאתה עונה לזה כך ענה גם לנו:

[ריד] **כשאדם** מבקש על מעלה יש לו לבקש שלא יהי' יותר מגבולו וכמ"ש שוא ודבר כזב הרחק ממני. פי' שוא דמיונות של תוהו ודבר היינו ד"ת כנ"ל אות קפ"ג מגמ' דתענית (י:) ואפי' ד"ת רק שהוא למעלה מגבולו והר"ז כזב ופוסק הרחק. וסיים ע"ז ריש ועושר וגו' פן אשבע וכחשתי וגו' שכשיעלה במדריגות שאינם לפי ערך כלי קבולו יבוא לגיאות ולשקר ח"ו. וע"ז ביקש יעבץ אם ברך תברכני והרבית גבולי הגבול שלי תשמור שלא לצאת חוץ מגבול. כי כל א' בעל גבול רק שבאותו גבול התן ברכה ורבוי כי ודאי ביד הש"י להגדיל הגבול והכלי קיבול של האדם. וז"ש ז"ל בתמורה (טז.) ברך בתורה והרבית בתלמידים כטעם (תענית ז.) ומתלמידי יותר מכולם שכ"ז שהתינוק ממשמש מוצא וכשנגמל גם החלב נעתק מהדים רק ע"י התינוק מתרבה החלב באם. ורז"ל המשילו לזה לימוד התלמידים בפסחים (קיב.) יותר ממה שעגל כו' שע"י התלמידים נתגדל גבולו להיות כלי קבול יותר לקבל ברכה ושפע ד"ת מהש"י. כמו לענין עשירות כשיש לו בנים הרבה [וכן דרשו שם אח"כ והרבית

גבולי בבנים ובנות שעי"ז נעשה כלי קבול גדול לענין העושר) וצ"ב צריך לעשירות יותר שאינו אצלו עשירות רק לחם חוקו. וכן לענין ד"ת לכך הסמיך בקשת התלמידים לברכה בד"ת דלולי כן שמא א"א לו לקבל כ"כ ברכה. ואח"כ ידך עמדי שלא ישכח ויתקיים בידו וזהו ע"י ידך פי' דידכה בה' נדרש יד כהה (מנחות לז.) אבל ידך היינו ימין וא' בברכות (ו.) בימינו זו תורה כו' שימין הש"י הוא המשפעת ד"ת וכאשר תהיה עמדי א"א שישכח שהרי משפעת תמיד. ולפי שביקש על הקיום ע"ז סמך תיכף בקשת החבירים שהם המקיימים בידו כנ"ל אות קפ"ה. והקדים תלמיד לחבר כי אז הי' אחר פטירת משרע"ה יעו"ש בגמ' ונתמנה יהושע לפרנס שעסקו הנחלת הארץ והתחיל עסק אחר. רק יעבץ הוא עתניאל לבנו הי' רועש על ד"ת יעו"ש בגמ' דהי' מפולפל יותר מיהושע רק שלא הי' לו חבירים ולא תלמידים וביקש תחלה על הברכה בד"ת מאחר שהי' יחידי בלא רב וחבר ותלמיד. ותיכף לברכה הוצרך לבקש על התלמידים שעל ידם הוא כלי מחזיק ברכה כנ"ל. ואחר הברכה צריך לבקש על הקיום ושלא ישכח ואז ביקש על החבירים. ואח"כ שלא יגרום איזה חטא ביקש לבלתי עצבי כדרז"ל שם ומיד ויבא וגו'. והנה ברכה ותלמידים וחבירים אפשר להיות מיד כפשטי' אך הקיום ושלא יגרום החטא לכאורה זה אין נתוודע רק בקץ ימיו שרואה שנתקיים בו כל ימיו. ונראה כי גם בזה יש הרגשה בלב כאשר הד"ת הם קבוע וקיימא שמינה לא יזוע עוד ושאין עבירה מכבתו כי יש בו די לפוצץ היצ"ר והחכמה תעוז לחכם ומסלקת היראה שמא יגרום החטא שזה נקרא יראה גבי יעקב אע"ה (ברכות ד.). ומי שיש לו תקיפות מד"ת הוא מסולק מכל מיני יראות:

[רטו] **הלב** הוא הכלי קבול כמ"ש בשבת (לא.) דיראה הוא האוצר וביומא (עב:) ע"פ ולב אין דשם היראה. והיינו דיר"ש היא הגדרת חמדת היצר שבלב שזהו בידי אדם וכפי נקיון הלב מכל מיני פסולת כך הוא כלי קבול יותר לטובה וברכה. ועיקר שיהי' נקי מגיאות וקנאה שזהו עיקר הכלי קבול שלא יבוא ע"י רוב טובה לגיאות המושכת אחרי' קנאה ושנאה ושאר מדות רעות. ולכן כלי מחזיק ברכה הוא השלום ובו מסיימת התפלה שמבקש מהש"י על טובה ובסוף מבקש על שלום כדי שיהי' כלי קבול לרוב טובה. וא' ביבמות (מז:) ובתענית (כב:) דאין יכול לקבל רוב טובה בזמה"ז והיינו כל זמן שלא הוסר לב האבן. ולעתיד לבא אליהו בא לעשות שלום בעולם ויסתלק הקנאה והשנאה וגיאות מלב אז מקבל כל א' רוב טובה בשפע. וא' (חגיגה יד:) רע"ק נכנס בשלום ויצא בשלום שע"י מדת השלום שאחז בה וכד"ש ביבמות (טז.) ואפי' לרועי צאן עי"ז נכנס ויצא והשיג חכמה שלמעלה ממדריגתו כדא' (חגיגה טו:) דבקשו מלה"ש לדחפו משמע שהי' למעלה ממדרגתו. אבל על בן זומא אמרו הכול דייך פן וגו' כנ"ל אות ר"א ממנו וכנ"ל אות ר"ו דשבירת הכלים שבקשו לקבל אור יותר מן הראוי והוא גיאות. ובגמ' (בס ע"א) אי' טעות ב"ז בהבדל שבין מים עליונים למים תחתונים ע"ש פי' מים עליונים ומים תחתונים ידוע דהם הנקרא בזוהר מיין דכרין ומיין נוקבין היינו האתערותא דלתתא ע"י החשק שבלב והמילוי מלמעלה ע"י החכמה שבמוח. והם תפלה ותורה וכמ"ש (ברכות לב:) מאי תקנתי' יעסוק בתורה ועץ חיים תאוה באה כי תורה הוא מילוי התאוה והחשק שבתפלה. וביום א' היו מעורבים פי' כי יום א' נגד מדת אברהם אע"ה באהבה ונמצא החשק הוא עצמו המילוי. רק שבאמת בחשק האדם אפי' לתורה ולידיעת אלהות מאחר שאין הלב נקי החשק הנובע ממנו ג"כ אין נקי לגמרי ואפשר שיהי' תאוה ככל התאות וכמו שחושקין לדעת חכמה וכדומה. וכמו ששמעתי ע"פ לא ברוח ה' וגו' פי' רצון והתלהבות באהבה ורעש ביראה הכל עדיין אינו נקי ושיהי' מעון הש"י בו. ועי"ז הוא היראה שבלב שמגדרת האהבה ומצמצמתו שיהי' רק מה שהוא לכבוד שמים. והתכללותם הוא מדת יעקב אע"ה הרומז לשם הוי"ה וצורת אדם שבמרכבה שהיא תכלית השלימות. ואברהם אע"ה לא נשלם אלא אחר נסיון י' בעקידה שאז אתכליל במדת יצחק וכמ"ש בזוהר (ח"א קיט ב) וכמ"ש עתה ידעתי כי ירא וגו'. וזש"כ יעקב אשר פדה את אברהם כי מצד מדת יעקב שהוא ההתכללות שהי' ג"כ כלולה באברהם ניצול. דמצד מדתו לבד הרי ביום א' נאמר והארץ היתה תוהו דעולם התוהו והשבירה בא מזה ע"י תוקף החשק והאהבה להשיג אור הש"י בלא יראה המצמצמת. ולכך ביום ב' נעשה רקיע מבדיל בין מים למים שהיראה הוא הכרת החסרון שאין חשקו בשלימות כמו המים עליונים שהוא רצון הש"י המשפיע. וההבדל כמלא נימא ופי' בתיקונים תיקון י"ט שהוא הסוד דאוריי' יעו"ש. פי' דבאמת ידו של הש"י פתוחה להשלים תיכף רק שיש הפסק כמלא נימא רקיע המבדיל ומעלים שידע שיש סוד והעלם ושאין יכול לקבל הכל. ובז"ז רצה לקבל יותר בתוקף האהבה והחשק ולפיכך טעה ללמוד מיום א' ובאמת אז לא הי' הבדלה כלל ולכך רוח אלהים מרחפת נוגע ואינו נוגע ע"י העדר ההבדלה כי אז הי' תוהו עדיין וזהו פן וגו' שעי"ז אדרבא נפגע ויצא מחכמה

לפי

לפי שביקש להשיג הכל ושלא יהי' סוד והעלם כלל לפניו. נתרחק ממנו עד ג' אצבעות ונוגע ואין נוגע. ולכן א' בשבת (לא.) אי יראת ה' היא אוצרו כו' מוטב שלא העלית שלא יהי' נפגע ח"ו כנ"ל אבל ע"י יר"ש שבלב המגדרתו יוכל להשיג הכל רק שיהי' מוגדר ביר"ש ומצומצם כנ"ל:

[רטז] בכל יום יש חידושי תורה שהש"י מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ומעשה בראשית הוא ע"י התורה כמ"ש בריש בר"ר ומסתמא גם החידוש הוא ע"י חידושי תורה. ולכך אחר ברכת יוצר המאורות שהוא ההכרה בחידוש מע"ב בכל יום תיקנו ברכה שני' שהוא כמו ברכת התורה כמ"ש בברכות (יא:) שמבקש לידע החידושי תורה שהוא ע"י חידושי מע"ב [וכמו ששמעתי כי הש"י עשה ספר והוא העולם ופי' על אותו ספר והוא התורה כי התורה כמו מפרש קניני הש"י בנבראים] ואשרי מי שזוכה להשיג זה אח"כ בק"ש שהוא הלימוד תורה הקבוע בכל יום וכמ"ש (מנחות צט:) דבק"ש שחרית וערבית קיים לא ימוש. וק"ש דבר תורה תפלה אינו ד"ת (כמ"ש ברכות כא.) כי רצון הש"י שישיגו בק"ש שהוא מצות לדבר בם וגו' ע"י הדבור בד"ת ישיג החידושין של כל יום. וכן רשב"י וחביריו שתורתן אומנתן אין מפסיקין לתפלה (שבת יא.) כי היו יודעים בכל יום חידושי תורה שמתחדש בכל יום תמיד כפי החידושין שבמע"ב. אבל חכמים שהם ידעו שלא כל א' זוכה לכך תקנו התפלה לבקש מהש"י שיחננו לזכות ולקבל השפע המחודש שבכל יום. ולכן א' (תקו"ז תי' כב) לבושין דלבש בצפרא כו' שאינו דומה תפלה לחברתה. והיינו כמו שאינו דומה המלוי והמבוקש לחברתה כך הבקשה והתשוקה שמקבלת כפי המבוקש. כי באמת גם התפלה מהש"י וכמו שאומרים מקודם אדני שפתי תפתח וכפי החידושין דאותו יום כך הוא פתיחת פיו בתפלתו ותשוקתו. ובכל ימי המעשה הוא זמן העבודה בעיון ויגיעה בד"ת ועיון תפלה. ובא שבת בא מנוחה כמ"ש בשבת (קיט רע"ב) במטותא מינייכו לא תחללוני' גם ע"י לימוד תורה ביגיעה נקרא חלול כי אז הוא מנוחה ומעין עוה"ב שנהנין מזיו מה שהש"י בעצמו משפיע להם. בלילה הוא חקל תפוחין פי' החשק שהוא מדת נוקבא כנודע וביום עתיקא קדישא הוא מדת אין פי' העדר החשק וכמ"ש בזוהר בשלח (נב ב) על מה תצעק אלי בעתיקא תליא שהוא השפעה בשורש נפש האדם שלמעלה מהשגות המורגשות בחכמה שבמוח וחשק שבלב. ובסעודה ג' שהוא עם הזעיאה אז ז"א שהוא מדת קוב"ה הממלא להחשק והוא אז השפע היורד לצורך כל ימי השבוע ג"כ. ותיקנו ע"ז ג' סעודות כי המאכל קיום החיים וע"י האכילות כרצון הש"י הם נכנסים בלב מאחר שהש"י יסד המאכל לקיום חיי האדם בודאי יש בו כח חיות המחי' לו. וגם במאכל דחול יש שייפ.ת כד"ש בב"ק (צא סע"ב) האי דלא אמרי לך מאורתא משום דלא אכלי בשרא דתורא. ואמרו (מכילתא ר"פ בשלח) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן פי' שהוא לחם שמה"ש אוכלין ויש בו חיות רוחני עצום מאוד ועל ידו זוכה לד"ת הרבה. ומסתמא כל ת"ח העוסקים בתורה שניתנה תורה להם הם אוכלי מן כמ"ש כל המקבל עול תורה מעבירין עו"מ ועול ד"א ופרנסתו הוא דוגמת מן ויש בו ודאי אותו קדושה להכנים בלב חיות מאמיתות הש"י שעי"ז משיג ד"ת מאמיתות חכמתו ית' [וממ"ש במן ביום הו' לחם יומים נראה כי גם לענין השפעת בד"ת הוא בעש"ק שפע כפול והוא טעימה מהשפעת יום השבת וכמ"ש ג"כ לטעום

למעוט המאכלות דשבת בע"ש. ושוב מצאתי כן בזוהר בשלח ס"א ב' ע"ש] :

[ריז] **עיקר** האדם הוא המחשבות והרהורים ורצונות שבמוח ולב שזהו רוחניות האדם אבל הגוף הוא גשמי ונקרא בשר אדם. וכשח"ו מחשבתו ורצונו שקועים בהבלים אז נקרא אדם רע כידוע דדמות אדם יושב על הכסא והוא מקור מחצב הנשמות וזה לעומת זה יש אדם בליעל פי' קומה שלימה מכל מיני מחשבות ורצונות לרע. וכנודע מטעם הזוהר משפטים צ"ה ב' ע"פ עת אשר שלט האדם באדם וגו' וע"ז מבקשין חלצני ה' מאדם רע כי בסנהדרין (מד.) המשילו תפלתי ישראל להוצי הסובבים האש. כי באמת שורש נשמת ישראל מאדם שעל הכסא וכמ"ש בצלמנו כדמותינו רק שהאדם רע מלבישם ואסורים וכבושים בו. וכד"ש בברכות (ו.) וקיימי עלן כו' כל חד מינן אלפא משמאליה ורבבתא מימיניה. מימינו פי' תאות וחמדות עוה"ז זהו רבוא לשון רבוי שהוא בתוקף עצום כי זהו עיקר היצ"ר שבלב בנ"י כמו שבמעתי בטעם דמצורע נשתלח חוץ למחנה ישראל ולא הזב. ומשמאלו דהיינו גבורה רעה בכעס וקנאה וניצוח ואביזרייהו אלף הוא המספר היותר גדול כמ"ש הרמב"ן ע"פ נתתי אלף כסף. והיינו דדבר שתחת סוג המספר והגבול רק שהוא בתוקף. וגוזמא נקט אלף ודבר שאינו בסוג המספר תופס רבבה. כמ"ש במק"א דלכן שרים עד אלף ועל הרבוא הוא מדרגת מלך. ולפי שיצ"ר דתאוה הוא טוב מאד וכמ"ש במדה"ג (זח"א קלח א) שישאר גם לעתיד רק דאתלבן דלולי כן לא אשתכח חמידו דאורייתא ומצד זה הוא בלתי גבול לכך גם התפשטותו לרע הוא ברבוי. וכל זה רק מצד ומימין שסובבים ומלבישים. ואליך פי' אל פנימיותך ומעמקי שורשך לא יגע דהשורש נשאר ואע"פ שחטא ישראל הוא רק לבוש תוך האדם רע. וע"ז הוא הבקשה חלצני וגו' על העבר מה שכבר נשתקע תוך מחשבות ורצונות אשר לא לה' המה ונעשו ח"ו מלבושים לנשמתו חלצני והוציאני מהם. ועל להבא מאיש חמסים תנצרני פי' אדם שם כללי וחלוקים לזכר ונקיבה איש ואשה. וידוע דהתאוה והחשק נוקבא והכח וגבורה דכורא שממנו נמשכים ברע רציחה וכעס ואביזרה. וזהו איש חמסים שהוא בא לעשוק הנפש שכבר נחלצה ממנה כשרואה שהיא חלושה כטעם איזה גבור הכובש את יצרו וכשאין בו כח לכבוש הוא חומסו אע"פ שכבר בא לטהר ונטהר על העבר כפי כחו הוא משתדל לשוב לעושקו ולחומסו לחלקו בגזילה. וזה כח האיש והוא ע"י הכעס כידוע מהאריז"ל ע"פ טורף נפשו באפו שע"י הכעס הנפש נטרפת ח"ו שהאיש חמסים המכניס הכעס חומסה ואז עי"ז אח"כ יש שליטה לרע בו גם בכל מיני הרהורים וחמדות. וע"ז מבקש שישמרנו להבא מכעס וקנאה ואביזרייהו שלא יהיה נחמס וממילא יהי' שמור ג"כ בתאוה שהיא הנוק' שאין בה כח החמוסה. שמאחר שכל מחשבותיו שקועים בד"ת אין שליטה להרהורי תאות וכמ"ש הרמב"ם (סוף ה' אסו"ב) דאין הרהורין שולטים אלא בלב פנוי מן התורה. רק שהכעס יכול לגבר ח"ו כמ"ש (תענית ד.) האי צורבא מרבנן דרתח כו' ובזה יש שליטה לאיש חמסים ח"ו לבוא לכעס גמור הרע ח"ו. וצריך לבקש מהש"י שישמרנו וזהו אחר שכבר נטהר לשעבר בתפלתו חלצני וגו' ונחלץ ממחשבות והרהורים השוטפים ועוברים במוחו ולבו לדעתו ושלא לדעתו ונתייחד להש"י כטעם אין את יהיב עינא ולבא לי

אנא ידע דאת דילי (ירושלמי ברכות פ' א' ה' ה) שזהו עיקר האדם העין רומז על מחשבות והרהורי המוח שבאים ממנו. ואז עכ"ז יש לו לבקש אלהבא מאיש וגו' כנ"ל:

[ריח] **עיקר** היצר הוא בתאוה כמו שראינו בתחלת הכנסת היצר לאדה"ר ולכן הי' אשה ונחש וכו'. ויצר דרציחה נולד מכח התאוה ונתחדש בעולם ע"י קין הנולד מהם ובא לו מכח חמדתו ותאותו לירש כל העולם. אבל בריאת היצר באדם הוא בתאוה שזה יש בו ג"כ טוב בחמידו דאורייתא. ועז"א בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין שהיא מתבלתו ועושת אותו מאכל ראוי להיות במחנה ישראל וממילא מתפוגג ג"כ עי"ז יצרא דכעס ורציחה כיון שאין לו שום תאוה וחשק רק לד"ת אינו כועס אלא במקום דאורייתא מרתחא לי' כענין משנאיך ה' אשנא. וא' ורבבה מימינך ע"י התורה שבימין שמכניס כל חשקו לד"ת. אבל בשמאל לא אמר משמאלך שע"י השימוש בגבורתו וכעסו לטוב א"א לגלא מדת הכעס דיוכל לבוא ג"כ לידי כעס רע רק הניצוח ג"כ ע"י התורה שאינו מתאוה רק לד"ת ממילא אינו מתאוה כלל לעניני עוה"ז ואינו כועס עליהם ולא מתקנא בהם רק בד"ת וא"כ הניצוח שלה הוא באתכפייא והשמאל נעלמת וכבושה ואינה עושה פעולתה. ובקי"ס שהוא טביעת מצרים שהם כחות הדמיון כנ"ל אות ר"ה נא' והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ודרז"ל (מכילתא בשלח לגיר' ילקוט) על תורה ותפילין והיינו שהם מגינים עליהם שהם אין שקועים בדמיונות כמצרים כי כחות התאוה שקועים בחמדת התורה. והניצוח בתפילין כמשז"ל (ברכות ו.) וראו ממך אלו תפילין שבראש וכמ"ש (שם) ובזרוע עוזו זה תפילין שהיא הזרוע עוז להשתמש בכח שמאלו ברציחה וכעס נגד האומות עכו"ם לשפוך עליהם הזעם. וכל דמיונות של קנאה וכעס שלהם היו תפילין ר"ל קשורים ודבוקים באמיתות רצון השי"ת ואינם דמיון כוזב מה שנגד רצונו. ומי שדבוק לגמרי הוא יכול להשתמש גם במדת השמאל וברוגזא דרבנן ולכבוש יצר של כעס ג"כ בלאתהפכא לכעוס רק ברצון השי"ת. רק שזה לא שייך בעוה"ז וכמ"ש (שבת קל.) דמצות תפילין מרופה בידינו דצריכין גוף נקי פי' שיהי' נקי מכל מיני חמדה ונגיעה לעצמו כלל אפי' כחוט השערה כענין אליהו שאז"ל (סוף סנהדרין) דקפדן הוה כי הי' מרוחק מתאות גופו לגמרי כמ"ש (ויק"ר פר' כז) הרי אליהו שלא חטא [היינו בחטא אדה"ר בתאוה] וחי לעולם. והוא יבוא לפני ביאת המשיח פי' שיתגלה כחו בלבות כל בנ"י להיות נקיים מנגיעה לגוף לגמרי ולהשתמש במדת הכעס והנקימה נגד העכו"ם בזרוע עוז שיהי' נולד בלבם התעוררות זה נקרא ביאת אליהו. וכן היחידים זוכים לפרקים לגוף נקי לגמרי אז זוכה למדריגת גלוי אליהו לפי מדרגתו וחכמתו ואז יוכל להשתמש ברוגזא דרבנן. וכמו שהסנהדרין היו דנין דיני נפשות ולא היו אוכלין כל אותו יום (כמ"ש סנהדרין סג.) שהיו צריכין להיות גוף נקי מכל חמדות עוה"ז. והוא מרופה בידינו שא"א להיות בקביעות בעוה"ז שעדיין יש עטיו של נחש ויצ"ר בעולם. ולכן צריך להיות השמאל נעלמת ולהשמר מכעס וקפדנות לגמרי ומקנאה ושנאה ותחרות. רק בעיניך תביט וגו' הוא כענין דוס לה' דפ"ק דגיטין (ז.) דע"י עיני השכל ושקידתם בבהמ"ד וד"ת עי"ז בא הניצוח ממילא בלי שישתמש בניצוח כלל:

[ריט] **כפי** יתרון הדעת והחכמה שבאדם

כך מתגברים לעומתן הדמיונות במוחו ולבו כענין יוסיף דעת וגו'. וכן עץ הדעת טוב ורע ע"י שנכנס בו דעת טוב נכנס ג"כ היפך וכמ"ש (סוטה כא:) נכנסה חכמה נכנסה ערמומיות שנא' אני וגו' ערמה. ואמרו בסנהדרין (ע:) אין התינוק יודע לקרות או"א עד שטועם דגן ונמלא אז נכנס בו דעת וחכמה ואז מרחיקין מנואתו (סוכה מב:) ומפורש בירושלמי ברכות (פ' ג ה' ה) הטעם שמחשבותיו רעות. וכן שמעתי כי בי"ג שנה שנכנס יצ"ט שאז היצ"ר מתגבר וכן אמרו (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו כו'. ומי שמתגבר וכובש יצרו לגמרי ע"ז נא' אויבי אים אנשי ביתו. שהיצ"ר נקרא שונא כמ"ש (שם) [וכן במד' (בר"ר פר' כד) נדרש מקרא זה איצר] ומי שאים יגבורתו להתגבר נגדו אז כח היצר שלו מתפשט באנשי ביתו ומקורביו שמכח היצר הרועש בקרבם נכנסים לו ג"כ דמיונות תוהו וכפי גדלו כך מתרבים אנשי ביתו שרי עשרות וחמשים ומאות ואלפים. ומלך שכל ישראל עבדיו וכל מיני יצרים שבכל א' מישראל הם מולידים דמיונות בו והוא צריך לחלום הטוב מהרע ועי"ז נתקנים ממילא אותם האנשים ג"כ. וע"ז ביקש דוד המע"ה מאויבי תחכמני מצותיך וגו' כי לעמוד על חכמת המצות א"א רק ע"י התחבולות איך לינצל מיצר מחשבות לבו. שהתרי"ג מצות הם תרי"ג עיטין לזה (זח"ב פב ב) ולכן א' למלה"ש יצ"ר יש ביניכם כו' (שבת פט.) ורק ע"י היצר המתגבר אז עומד על חכמת ועצות המצות איך הם מצילות אותו מזה. וכהנים רבה בהן הכתוב מצות יתירות לפי שנבדל אהרן להקדישו קודש קדשים לעומתו ג"כ היצר מובדל מיצר מחשבות אחרים. וצריך עצות יתירות להשמר ממנו. ומצות המלך הם להנצל מיצר הכללי דכללות ישראל ולכן צריך הס"ת על לבו (כמ"ש סנהדרין כא: ועי' כ"מ רפ"ג מה' מלכים) פי' ע"ד תפילין ומזוזות שהנחת אותו כתב מועיל להכניס בביתו ובחדרי מוחו ולבבו באמת אותם דברים הכתובים. ומזה הם סגולות הקמיעות שכותבים אותם פסוקים שנא' שם רפואת וישועת אותו דבר שצריך לו ונושאה עליו ומועיל להכניסה באמת בקרבו [ועי' לעיל אות נ"ח. ושמעתי כי כל פעולתן ענינם ע"ד קליבת העץ הנ"ל אות רי"ב. ומה שמשנים סדר צירוף האותיות בפשוט הטעם משום דאסור להתרפאות בד"ת. וגם כדי להעלים כי דרך הנס לבוא בחשאי] ועד"ז א' בב"ק (יז.) הנחת ס"ת לומר קיים זה כו' ובחיים מועיל להכניס באמת בלב קיום כל מה שכתוב בזה והיינו כל התורה כולה שהוא תבלין לכללות היצר כולו של כל העולם כולו. וסיים כי לעולם הוא לי לפי שא' בסוטה (כא. לרב יוסף) דרק בעידנא דעסיק במצוה מגלי. רק כשעומד על החכמה שיש במצוה אז נעשה מן המצוה ג"כ תורה כי עיקר התורה ע"מ לעשות היינו הלימוד להבין חכמת המצות וכשמוציא לפועל במעשה אז הוא שלימות התורה ונקבע בלב גם בעידנא דלא עסיק. וז"ש שתחכמני לדעת כי לעולם היא לי ולא רק בעידנא דעסיק:

[רכ] **העצות** למחשבות זרות והרהורים הוא מצות ציצית ותפילין וכמ"ש (סוטה יז.) בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. כי שורש כל הדמיונות ומחשבות זרות הוא רק בלב חומד לעניני עוה"ז אבל הנקי מזה לגמרי כאברהם אע"ה שמדתו זיכוך האהבות והתאות בלתי לה' לבדו ונתברר אז כמ"ש אם וגו' ולא תאמר אני העשרתי וגו'

כי

כי לא רצה בשום דבר מעניני עולם הזה רק מה שהש"י יתן לו בשביל כן זכו בניו לב' מצות אלו השומרות אותם גם כן מזה. בציצית מפורש וראיתם אותו וגו' ולא תתורו וגו'. ולשון ולא תתורו משמע לא שיעקר ההרהור מלב לגמרי רק שיהיה בכחו לדחותו. כי כל זמן שהאדם נזכר בעול מלכות שמים ועול תורה ועול מצות שעליו יכול בקל לגעור ביצר ולדחות כל מחשבת חוץ מזה. רק פעולת היצר להשכיחו מזה וכמו שאמרו (נדרים לב:) דבשעת יצר רע לית דמדכר ליצר טוב שנאמר ואדם לא זכר וגו' שהמחשבת הטובות של יחוד הבורא יתברך נשכחות מן הלב אז ואין נזכר מהם ועל זה הוא מצות ציצית להזכירו כמ"ש בזוהר סוף פר' שלח שהוא הרצועה לאלקאה ביה ומעוררת יראה על האדם וע"י זה מתבטלים כל חמדות עולם הזה כשנזכר גם מיראת העונש ע"י חוט תכלת ואין צריך לומר מיראת הרוממות ע"י חוט לבן. וזה שאמרו (מנחות מג:) וזכור מצוה אחרת התלויה בה ואיזו זו ק"ש כי על ידי היראה הוא מקבל עליו עול מלכות שמים וזוכה לאהבה דואהבת ואח"כ לוקשרתם דתפילין. כי ציצית אינו אלא לבוש שמתעטף בו רוב גופו דהשורש לא נתקנה עדיין רק שמעוטף בלבוש של יראת שמים המזכירו בכל עת לבלתי לתור אחר הרהורים זרים. והוא כמו אור מקיף מהש"י שמקיפו ומעוררו לזכור בהש"י ובתורתו ולא תתורו כו'. וידוע דאור מקיף הוא מדרגת הכתר פי' שורש הנעלם של מקור הולדת המחשבות איך הם נולדים מאמתות רצון הש"י. ואם הוא דבוק שם בהש"י אז אורו מקיפו וכל מחשבותיו ורצונותיו הנמשכים מזה הוא בלתי לה' לבדו. וזהו התפילין שהוא גם כן לבוש ואור מקיף רק שהוא בקשירה ודביקות לגמרי. וידוע דבתיקונות הכתר הוא נשלם מנין הי' ספירות ובפנימיות הדעת יורש חלקו. ומי שזוכה לאור מקיף המקושר ודבוק עם מחשבות המוח ע"י תפילין של ראש ורצונות הלב ע"י תפילין של יד נגד הלב אז זוכה לדעת שהוא מדת משה רבינו ע"ה שהי' נקי לגמרי מכל דמיונות ומחשבות זרות כנ"ל אות ר"ד. וזהו תפילין צריכין גוף נקי שיהי' נקי לגמרי מכל תאוות של עניני עוה"ז [וגם כפשטי' הנקיות בגוף מבטל מחשבות זרות וכמ"ש בירושלמי ברכות (פ"ג ה' ה) דלכך מרחיקין מצואה קטן לפי שמחשבותיו רעות. ועיקר מה שנקרא מחניך קדוש- בהרחקת הצואה הוא מפני המחשבות זרות ורעות שבאות משם שהקדושה הפוכו. ולכן אמרו (ברכות טו.) יפנה ויטול כו' זהו קבלת עול מלכות שמים שלימה גם יפנה מכלל הקבלת עול מלכות שמים]. ולכך הוא מרופה בידינו כי דבר זה רחוק לזכות לכך ולא קם כמשה. ועכ"פ בעת תפלה יראה שיגיע לכך להיות דבוק בהש"י לגמרי בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ודי בהנחת תפילין אז. ובכל היום יסתפק בעטיפת הציצית להיות נזכר עכ"פ לדחות כל מחשבות זרות שתפגענו:

[רבא] **השכחה** הוא התחלת הרע שהדמיונות ומ"ז משכיחים מן המוח ולב מחשבות אלהותו ית' ותורתו ואהבתו ויראתו וכמ"ש (פ' עקב) והי' אם שכוח תשכח את ה' תיכף והלכת אחרי וגו'. פי' בתאוה ורצון אחר כחות זרים ואח"כ ועבדתם במעשה כי כולם נמשכים אחר ההתחלה שהוא השכחה מהש"י שבמחשבתו. כי כל דבר כלול מעשר כנודע וכתר דרע

דהיינו שורש הנעלם זה א"א בישראל כלל שלעולם שורשם דבוק בהש"י וחלק ה' עמו וא"א לינתק כלל . רק ההתחלה מחכמה שבמוח והוא ע"י העלאת מחשבות זרות בו עד שנשכח . כי במוח אין רע דהתחלת הרע בלב ששם משכן הרע . רק לשם כחו שופע מן הלב להשכיח עכ"פ ודבר זה הוא ג"כ רע כמ"ש בשבת (קמט :) אין לא טוב אלא רע . וזהו התחלת הרע ההשכחה מן הטוב . ומסיים עקב לא תשמעון בקול וגו' וקול ה' היינו קולות דמ"ת וכמ"ש בזוהר (ח"א כ ב וש"מ) דקול דא תושב"כ כי קולות הש"י הם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים . ואותם קולות גם היום מצויים למי שרוצה להאזין . והן הם המחשבות העולים בלב כל אחד בכל פעם לשוב להש"י ולדעת כי אנכי וגו' ולא יהי' וגו' . וקול הוא כלל ודבור פרט כמ"ש בזוהר ריש שמות . ולכן תושב"כ נקרא קול ותושבע"פ דבור וכן ההשמעה ללב הוא רק בדרך כלל לדעת אלהותו ית' ולחפש אחריו אם וגו' תחפשנה אז תבין וגו' בבינה שבלב האדם בפרטי פרטות כפי הצריך לו . וכן המלאכים משמיעים ביראה יחד בקול דברי אלהים חיים וגו' . והוא בודאי נשמע לכל איש ישראלי אשר מכין אזני לבבו לכך ביראה אז שומע דא"ח והיינו ד"ת שנקרא כן בלשון רז"ל כמ"ש (עירובין יג :) אלו ואלו דא"ח . ובקול היינו בדרך כלל רצון הש"י באותו יום כי המלאכים אין יודעים יותר . דתושבע"פ הוא למטה בידי חכמי ישראל והפרטים הם נתבררים ע"י בנ"א באותו יום . ולפי שהש"י נקרא אלהים בעל הכחות כולם נקרא אלו דברי שהוא דבור בפרטות . וכמו ששמעתי על מבין ולא בבינה ידיעה שהמלאכים אין להם בינה דהיינו הרגשה בלב שזהו רק לבנ"א שהם חסרים וצריכים לזה . והש"י מבין כמו הבנ"א הוא מרגיש אבל לא בבינה שהרי אינו חסר . ולכך המלאכים אין יודעים הדבור שהוא הרגשת הלב של ב"א בפרט . רק הקול בכלל זה אין נשמע לבנ"א וכמו ששמעתי על חכים ולא בחכמה ידיעה דמלאכים יש להם חכמה (ופי' כח השמיעה לקול דא"ח) משא"כ בנ"א . והש"י חכים אבל לא בחכמה כמלאכים . והם משמיעים בכלל שהוא חכמה מה שקיבל מאחרים . ואח"כ ע"י בינה והרגשה שבלב הוא עומד על הפרטים שבדברי אלהים חיים כ"א לפי מדריגתו ואלו ואלו דא"ח אע"פ שחלוקים בפרטים בתושבע"פ . ודבר זה צריך ליראה כי פי' מלאכים כל מיני כחות שבעולם בהיותם מופשטים מלבוש החומרי שבעולם העשיי' רק בהיותם במדריגת בריאה ויצירה דהיינו רוחניות אותו כח מבלי הרכבה שיהי' בו כח הבחירה וכל מיני כחות כלולים באדם . וכאשר מעורר כחותיו שבלב להש"י וזהו ע"י היר"ש כי הכל בידי שמים חוץ מיר"ש (ברכות לג :) בזה הוא כח התעוררות האדם . אז מתגלה אצלו בכלל רצון הש"י באותו יום בלא עיונו ואח"כ בעיונו ובינתו מברר דבר זה בחדרי לבבו . אבל מ"מ הוא מתעורר לזה מצד הכחות הכלולים בו המתעוררים ע"י היר"ש . אבל קולות דמ"ת שהם קולות הש"י עצמו זה נשמעים רק בהכנה להאזין לבד [ומאותן קולות הוא הב"ק שיוצא בכל יום מהר חורב אוי לבריות מעלבונה של תורה כמ"ש במק"א דב"ק הוא אחוריים של קול וקלא דהדרא דמתוך שאותן קולות דקבלת התורה נשמעין להשומעים הקלא דהדרא מאותן השומעים הוא אוי כו' לשאין שומעין וזה נשמע לכל א' המקורב לת"ח כמ"ש אוזן וגו' בקרב וגו'] וזה קל לכן א' עקב לא וגו' . ופתח בלשון יחיד

וסיים בלשון רבים כי העדר שמיעת הרבים גורם שכחה ליחיד השומע כנ"ל אות רי"ט. ושמעתי דאמר גם על השכחה והי' שהוא לשון שמחה כמשאז"ל (ב"ר פ' מב) כי הגם דבעוה"ז הוא מושך חטאים ונענשים ע"ז מ"מ באמת לאמיתו מזה נמשך שמחה גדולה לעתיד כשיתוקן הכל אז יבורר זה:

[רכב] **השי"ת** קורא לאדם בכל יום שנא' יען קראתי ותמאנו נטיתי ידי וגו'. הקריאה הוא הרהורי הלב הבאים מעצמן בתשוקה להש"י והוא ע"י קריאת הש"י לו כמים הפנים וגו'. ונטיית היד הוא התעוררות ע"י ד"ת שהוא ימינו (ברכות ו.) או לע"ה ע"י תפילין שהוא שמאלו. פי' תפילין דמארי עלמא הוא אהבת ישראל כמשז"ל (שם) ומכניס בלבו אהבת ישראל שזהו אצל ע"ה במקום אהבת התורה. וע"י מתעורר לשוב להש"י ולעולם הש"י משפיע הרהורי תשובה וחשקות לאהבה ולתורה ולעבודה בלבות בנ"י. רק שהאדם צריך להכין עצמו לשמוע בקול ה' הקוראו ומשפיע בלבו הרהורי תשובה להחזיק בם בל ירפה. כי מי שלבבו פונה להבלי עולם אינו שומע ומשיג כלל שפע הש"י. והיינו צלותא דאברהם אע"ה שנקרא עמידה לבד כמ"ש בר"פ תה"ש ע"פ המקום אשר עמד משם נלמד תפלת שחרית. כי בבוקר כשהאדם מתעורר משינתו אז צריך הוא התשוקה באדם מה לעשות ביום זה דבר שחפץ. וצריך לייחד כל חשקותיו ותאותיו לאהבת הש"י מדת אברהם אע"ה ויקוה להש"י כי ישפיע אליו שפעו ודי התפלה רק במה שעומד מוכן ומזומן לפני הש"י להשפיעו. ואח"כ כאשר יכטו צללי ערב ומתחיל להחשיך שהוא היפוך אור המאיר ורואה שלא השיג לישועה שלימה עדיין אז נופל עליו היראה מדת יצחק ואז מתפלל תפלת העני ולב נשבר דנקרא שיחו כמשאז"ל שם על תפלת יצחק מלשון זה. ואח"כ בלילה שהוא בעת החשכות הגמור שרואה גם אחר תפלה שני' לא נענה בישועה שלימה עדיין רק אדרבא מחשיך והולך. כי כל זמן שלא נענה לגמרי הרי מחשיך והולך. אז בא למדת יעקב אע"ה באמת ואמונה שמתחזק באמונתו ית' שודאי יושיע והכל לטובה שזהו האמת הגמור. והוא חבור ב' מדות דאברהם ויצחק דהיינו היראה בהוה והבטיחות והשמחה בעתיד ותפלתו אז נקרא בלשון פגיעה ע"ש בר"פ תה"ש. והוא כמו ששמעתי על לשון מפגיע בתפלות ומפגיע אין בידינו ובפ"ק דתענית (ח.) ע"פ ויצו עליו כמפגיע דר"ל כמו פגע שאינו רוצה לשוב וללכת מהש"י בשום אופן רק שיענהו והרי זה כאוחז בבגדו ואומר איני מניחך. וזהו תפלת הלילה בעת החושך הגמור אחר שרואה שלא נענה זה פעמיים הגם שהי' באהבה ויראה ובלב נשבר ג"כ. צריך שיהי' כמפגיע עד שיוכרח להיענות ולהשיג במדת אמונה מדת האמת היינו הבירור לעין שהוא כן כמו שהוא בוטח באמונתו:

[רכג] **הד"ת** היא דוגמת חרב כמ"ש בברכות (ה.) בק"ש כאלו אוחז חרב של ב' פיות. שהחרב הורגת מקרוב ואפי' מסובב ומסובך תוך מחשבות זרות והרהורים מכל צד אם פונה לד"ת הוא הורגן ומבטלן מכל צד כב' פיות החרב דרומז על ההריגה מימין בהרהורי תאוה ומשמאל בהרהורי קנאה וכמ"ש (סוכה נב:) אם פגע בך מנוול כו' שאפי' כבר פגע ונגע בך משכהו לבהמ"ד ומתפוצץ. וכמ"ש (כתובות עז:) ריב"ל מיכרך בבעלי ראתן ועסיק

ועסיק בתורה אמר כו׳ פי׳ כל מוכי שחין היינו מצד תוקף התאוה דלכן התשמיש קשה להן ובעלי ראתן ביותר. ולכן צריך להרחיק ממבואה כי האויר מכניס הרהורים וחשקות כנ״ל אות ר״ה. והכלל בכל חולי הטבע נמשך אחר הרותחיות של חולי וכשהחולי מתפשט באויר היינו שרותחיות ההיזק וכח הרע המביא אותה המחלה הוא ג״כ מתפשט ע״י האויר. וריב״ל מיכרך כו׳ אפי׳ בתוך אויר הרע ממש ומוכרך בו התורה מגלת ושורפת ומכלה כל אוירים רעים שסביבותי׳. וכמו ששמעתי דד׳ אמות של הלכה קדוש בקדושת א״י שאויר ארץ העמים נפלט מתוכו לגמרי מכל צד ע״י החרב דב׳ פיות ונכנס אויר קדוש דד״ת שזהו אויר א״י דלכן מחכים כמדת התורה מחכימת פתי. אבל בהכנ״ס ותפלה אין מועיל כלום כשכבר פגע ומוכרך בהרהורים ומ״ז כי גם כל תפלתו תהי׳ כן מליאה מ״ז. רק צריך לכוין את לבו להתרחק ממ״ז ואז ע״י תפלה יוכל לפעול להכניס בעומק הלב מחשבות קדושות ולהרוג הרע ממרחק כענין חץ שחוט לשונם שהלשון דוגמת החץ להרוג מרחוק וזהו ע״י התפלה וכמ״ש בתיקונים (סו׳ תי׳ יג וס״מ) דזריק בי׳ גירא בתר גירא. ותרגום אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי בצלותי ובעותי. פי׳ תפלה היינו סדור שבחיו של הקב״ה ובקשה הוא בקשת צרכיו כמפורש בברכות (לא.) רנה זו תפלה כו׳. וגם ד״ת נקרא רינה כמ״ש (שמו״ר פר׳ מז) ע״פ קומי רוני וגו׳ אין רנה של תורה כו׳ כי הוא סדור שבחיו וכמ״ש שלהי הוריות פי׳ מי ימלל גבורות ה׳ מי שיכול להשמיע כל תהלתו על ד״ת. ולכן גם ק״ש נקרא צלותא כמ״ש תוס׳ שבת (יא. ד״ה כגון). כי סדור שבחיו היינו תורה. וזהו חרב כנ״ל. משא״כ בעותא שהוא בקשה הוא קשת. ולהיות הכנעני אז בארץ שהוא הגרוע מכל האומות כמשאז״ל (תו״כ אחרי פרשה ט). ושכם גרוע מכל א״י כמ״ש בפ׳ חלק (קב.) דהוא מקום מוכן לפורעניות. וכודאי לא בחנם מוכן לכך רק שאוירו גורם גם אחר שנתקדש אוירא דא״י בקדושת א״י כמ״ש מקודם. ולכן יעקב נתחזק נגד אותו מקום ביחוד. ושם משכן החוי חויא בורש הנחש. ולא׳ מיד האמורי ולא החוי הוא כמ״ש בס׳ מעשה ה׳ כי אמונתם היתה אמונת האמורי יעו״ש. ויליבא מילתא ימלשון רז״ל בכ״מ דרכי האמורי על חוקי ע״ז שלהם. ומלחמתם הגופנית הי׳ ע״י בניו והם נאחו החויא במעשה בהגדרת הזנות. אבל יעקב אע״ה נתחזק נגד האמורי שהוא תוקף כח אלהותם המתגבר באוירם להכניס הרהורים ומחשבות בלב שע״ז טיהר בני ביתו אח״כ. והנילוח הזה הוא בצלותי מקודם בחרב להרוג סביבותיו דלעולם יסדר שבחו של מקום ואח״כ יתפלל (כמ״ש ברכות לב.) דלולי כן א״א ליכנס לתפלה דבקשה כלל כנ״ל. ואח״כ בעותי ההורג מרחוק שזה א״א ע״י החרב שאינו הורג אלא מקרוב אבל לנקות עומקא דלבא מקום שאין יד האדם שולטת כלל כענין ולבי חלל בקרבי. וקרא זה אמר דוד המע״ה שהוא דרגא דתפלה כטעם ואני תפלה שלזה א״א אלא ע״י רבוי התפלות והבקשות לסייעתא דשמיא כמ״ש (סוכה נב.) אלמלא הקב״ה עוזרו כו׳. וכל תפלה ותפלה הוא יריית חץ נגדו ואותם שבכוונה היינו שכיוון אל המטרה שהוא נקודת החויא שבעומק הלב שהוא מרכז הגוף כמו שעושין יורי החצים מטרה באמצע עגול א׳ לכוין חציהם אליהם. וזהו כוונת הלב שבתפלה שצריך אחר ד״ת וק״ש וספור שבחיו של מקום :

[רכד] **כל** אדם צריך לקבל עליו עול מ״ש בכל

בכל יום בתכלית התוקף שמתרצה למסור עצמו לגמרי ולהכלל במקורו . וזהו פרשה א' דק"ש הנס דכפ' ב' אח"כ נאמר ואספת דגנך שלמדו מזה בברכות (לה :) הנהג בהן מנהג ד"א . שהיא בלשון רבים אמורה ואמרי' שם הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן דא"א לרבים ולכל העולם כולו להיות כרשב"י . ולכך לא נאמר שם בכל מאדך שפי' ממונך להפקיר הכל שזה אינו לרבים דצריכים לנהוג במדת ד"א ולהשגיח על ממונם ג"כ להיות במה להתפרנס וקיום חיותם . ונקרא פ' זו (שם יג .) עול מצות שרק מקבל עול מצותיו ית' לעבדה ולשמרה ולקבוע עתים לתורה . והכל כפי כח אדם ולא לצאת מהגבול ומדת ד"א דעוה"ז . משא"כ פר' א' דנאמר בלשון יחיד ליחידים אשר ה' קורא כרשב"י נא' בכל מאדך היינו להיות מופקר לגמרי . וזהו עול מ"ש ועול תורה כאותו שא' בעירובין (כב.) מי שלימו קורמי וכמ"ש (ברכות סג :) אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית כו' ובמי שנעשה אכזרי כו' (עירובין שם) . וכל א' צריך ג"כ לומר פרשה א' ג"כ שתחלת קבלתו בכל יום עול מ"ש צריך להיות בענין זה גם להיות מופקר אם יהי' רצון הש"י כך . רק מי שמנהיג במדת ד"א והגדרה הוא מפני שהרבה עשו כו' ולא עלתה בידן שאין זה רצון הש"י . וכן אפי' אותם היחידים צריכים ג"כ שיאמרו פ' והי' א"ש כמ"ש לרשב"י בשבת (לג :) שיחזור למערה כי א"א להיות כן רק במערה וחוץ לעוה"ז . אבל בעוה"ז הקב"ה רוצה בישוב העולם ולא תוהו בראה . והנהגה זו לצאת מגבולו ומכפי שהוא כלי לקבל בעודו בגוף זהו הנהגה מעולם התוהו כנודע סודם שבקשו לקבל שפע אור שלמעלה מכח המגבילם המכונה בשם כלי . רק בעוה"ז שהוא בכלי הגוף המגדיר א' (תענית כב :) כבמה שנתתי בך החייה ולא יפקיר לגמרי לצאת מגבול כלי הגוף . רק צריך שיהי' בו כח זו של ההפקר לגמרי ג"כ . רק אצל היחיד זה בתוקף ולרבים זה . אבל מ"מ כל א' צריך לשניהם . וידוע מהאריז"ל דכפ' א' יש שם מ"ב ובפ' והי' א"ש שם ע"ב ומודע דשם מ"ב הוא לעולים במרכבה שעולים בו ועליו יסד רנב"ה תפלת אנא בכח כו' והיורדים יורדים בשם ע"ב וא"צ טהרה כ"כ משא"כ שם מ"ב צריך טהרה גדולה כי הוא מצד הגבורה כנודע . והיינו ב' תפלות דר' נחוניא בן הקנה בכניסתו לבהמ"ד וביציאתו (ברכות כח :) . [ע"ש בתפלת הכניסה קכ"ג אותיות חסר ג' משם מ"ב ודיציאה רי"ג אותיות חסר ג' משם ע"ב כי באמת הי' משלב שם האדנות ג"כ בשם ההוי"ה והוא א' יותר לידבק באלופו של עולם והכ"מ] שהכניסה לבהמ"ד להפקיר כל עניני עוה"ז אם אינו כלי לכך צריך יראה גדולה שלא יארע ח"ו תקלה כענין אלישע אחר או אפי' כבן עזאי ובן זומא . ומאחר שרוצה לצאת ממדרגה גופנית צריך להיות כמלאכים שנאמר בהם עושים באימה וביראה כו' בקדושה ובטהרה כו' . ואח"כ כשנבלע בלב ד"ת ומדריגת ההפקרות ברצון ה' ויוצא למדת ד"א וקבלת עול מצות אז נותן הודי' על חלקו שקיבל להיות בהפקרות לגמרי . וזהו פ' והי' א"ש ואספת דגנך שאז"ל (שם לה :) תחלה שהוא לעושין רצונו של מקום ודרך ברכה ואח"כ א' דהיינו באין עושין רצונו של מקום וכמו שהק' זה התוס' . ויותר קשה דהא בפרשה עצמה מפורש והי' אם שמוע תשמעו וגו' דהיינו עושין רצונו של מקום . רק באמת שכינא חריפא מפסקי קרא' שהדגן של העושין רצונו ש"מ והאוסף אין עושין רצונו ש"מ . ופ' זו נאמרה בלשון

רבים

רבים ולכן לא נאמר בכל מאודך דהיינו עומק הרצון העליון כנ"ל. ומוספת חזר ללשון יחיד לפי שברבים נכללו כל מיני יחידים ולכללותם הוא ונתתי וגו' השפע יורד לכל והוא מיוחד למאן דעייל ונפיק בכניסה ויציאה הנ"ל שהיציאה ג"כ צורך כניסה שא"א להיות בדביקות תמיד כנודע. וחבור כל האילן הוא עליא ואתכליא ואלמלא עליא כו' (כמ"ש חולין לב.) והם המוספים פי' תמכי אורייתא ומחזיקים בידם להיות השפע יורד לראוי לקבל ובצל החכמה בצל הכסף כולא חד. וכשיוצא מד"ת ומתחבר לצבור ובהם גם ע"ה אם אז ג"כ דבוק בד"ת זהו מאן דעייל ונפיק שנשבחו בזוהר (ח"ג קמא סע"א) ולא דעייל ולא נפיק. פי' שבשעה שעוסק בד"ת ודאי הוא דבוק בהש"י רק אם נקבע בלב כ"כ עד שגם ביציאתו להנהיג מדת ד"א יהי' שומע בקול ה' ומצותיו ולא יזוז זה מדת רע"ק שיצא בשלום וע"ז נותן הודי' על חלקו. משא"כ אחר כי כשנכנסה חכמה נכנסה ג"כ ערמומיות והתגברות היצר כנ"ל אות רי"ט. ולכן אחר פגע זונה תבעה מה שלא הי' לו יצ"ר גדול כ"כ מקודם. וע"ז פ' והי' א"ש אחר שמע ובו שם היציאה בשלום לנהוג מדת ד"א ג"כ ע"פ ה'. ובפ' שמע לא נזכר כלל היפוך כי בהיותו בדביקות ועול תורה א"א כלל לרע. רק בפ' והי' א"ש נא' השמרו וגו' וע"ז תיקנו פ' והי' א"ש לקבוע אהבת הש"י בלב גם בהיותו עסוק בעניני העולם וכד"ש שמחים בצאתם וגו' שתהי' יציאתו ככניסתו:

[רכה] **ד"ת** שעוברים דרך הלב פי' שהלב מרגיש ומתפעל בהם הוא נקרא עץ חיים וסמא דחיי. כי הלב מקור החיות כמ"ש כי ממנו תוצאות חיים וכאשר הוא מתפעל הרי שרש חיותו מתפעל ע"י הד"ת ומולידה חיות באדם. וזהו ע"י שיראת חטאו קודמת לחכמתו כי היראה בלב כמשז"ל (יומא עב:) ע"פ ולב אין ויראה נוק' ותורת אמת דכר להשלים ולשמח הלב כמ"ש פקודי וגו' אחר היראה המולדת לב נשבר ועצבות. ואז הד"ת נבלע בלב ומתקיימת כי בלב מקום רתיחת הדם וע"י תוקף החשק וכיסופין למתיקות הד"ת מתגבר כח האש שבו וכד"ש (תענית ד.) אוריי' דקא מרתחא לי'. וידוע כח הבישול להבליע והבלוע אינו יוצא עוד. משא"כ בלומד בקרירות דהיינו שאינו עובר דרך הלב שהגם שמבין חכמה במוחו ומשיג עניני אלהות וד"ת אין הלב מתפעל עי"ז כלל כי הוא כלומד חכמה חיצונית שאין לו שייכות לזה לפי שלא קדם יראת חטא שיתבונן על חסרונו וצורך הד"ת להשלימו אז אין חכמתו מתקיימת כד"ש בדואג בסנהדרין (קו:) דשכח הכל משום דרחמנא לבא בעי שיהי' הד"ת נרגש בלב זהו העיקר שאז יש בו חיות והוא נבלע בו. ובלא"ה א' בשבת (לא.) מוטב שלא העלית היינו כי ח"ו יוכל להיות סמא דמותא כמ"ש ביומא (עב:) כי בת"ח היצר מתגבר כמ"ש בסוכה (נב.) וגם זה נקרא ת"ח וכמו דואג ואחיתופל שנקראו ת"ח בכ"מ. וכשאין לו יראת חטא להגביר על היצר אז יוכל להיות ח"ו כענין אחר שאז"ל (חגיגה טו:) ספרי מינין כו' וזמר יוני כו' פי' שכל חכמתו הי' דוגמת לימוד חכמה חיצונית בתורת חכמה לבד ולא להשלמת החסרון שזהו עיקר שם תורה. ומשום דלא הי' נקי אגב אימי' כידוע דאבא ואמא הם מוח ולב והוא חכמת מוחו מרובה רק דלב אין דהיינו אימא. וכן בפשטי' מסתמא זוכין זה כ"א מאב ואם הגשמיים כמ"ש (עדיות סו"פ ב) האב זוכה לבנו בחכמה ואב מזריע לובן שממנו מוח ואשה אודם שממנו בשר ודם

כמ"ש

(כמ"ש נדה לא. לגי' שאלתות) והלב בכלל. ומזה בא טומאת זיבה כי תורה נמשל לאשה ביבמות (סג:) והת"ח הוא האיש המשפיע בה. וקרי יוצא מאבר חי וזיבה מאבר מת. והיינו שלא ע"י התפעלות החשק שבלב כלל כנודע. וזה שאז"ל (סנהדרין מח:) זב מרחבעם שנא' בו התאמץ לעלות במרכבה. וכמו ששמעתי על ויקח משה עצמות יוסף שהעצמות של יוסף הוא יראת חטאו קודמת לחכמתו. וזה צריך ליקח בעת שרואה שינוי בהתנהגות שאינו מבין כהך דולא נחם אלהים דרך ארץ וגו'. ולכך ירבעם מרד בשלמה המע"ה שטען עליו שחכמתו קודמת ליר"ח והוא מזרעא דיוסף. ולכן כשבא למלוך ולמרוד ברחבעם נאמר ברחבעם התאמץ וגו' ונעשה זב שנתברר שהדין עמו ושהוא באמת יש עליו טענה לומר שהוא כן. וטהרת הזב הוא במים חיים פי' ע"י חשק שבלב בחיות גמור לד"ת. כי החכמה תעוז לחכם וא"א כ"כ לבוא למדרגת היראה כמו לאהבה וחשק עצום לד"ת בלב גם זה מזכך החכמה להיות נבלע בלב ולהיות עץ חיים ע"י תוקף החשק שבלב בחיות גמור היינו בדביקות במקור החיים ית"ש שנקרא חי העולמים שהוא מקור החיות:

[רכו] **כל** אחד יכול להשיג חכמה וד"ת ואע"פ שאין לו יראת חטא הקודמת ואתעדל"ת שמתעורר ללימוד והשגת התורה בשביל כבוד שמו ית' ומכיר שהוא תורת ה'. מ"מ הש"י מוכן להשפיע תמיד ד"ת אף בלא התעדל"ת וזהו המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. כמו מע"ב שהי' בלא אתעדל"ת שהרי עדיין לא נברא אדם כך בכל יום תמיד מחדש בטובו לבד בלא השתדלות התחתונים מקודם. ועי"ז הוא ברכת יוצר אור להשיג החידושין שבכל יום תמיד וזה נקרא חכמת מע"ב. אבל מעשה מרכבה הוא מה שהשי"ת מגלה למי שמתעורר לו כמ"ש בבר"ר פ' מ"ז האבות הן המרכבה כי מרכבת הש"י על התחתונים בהשתדלותם כמ"ש השם עבים רכובו. ה' רוכב על עב קל. וידוע דהעבים הוא אד העולה מן הארץ לקבל שפע הגשמים להשפיע לארץ. וזהו האתערותא דלתתא של התחתונים לקבל שפעו ית' ע"ז הוא רכובו. כי המרכבה הוא לדרך ולהליכה ממקום למקום. ולכך יחזקאל בעת החורבן ראה מרכבה משא"כ ישעי' ראה יושב על כסא בזמן שבהמ"ק קיים כי אז שפעו ית' קבוע וקיימא. אבל כאשר הוא במדרגת ואהיה מתהלך מאוהל לאוהל כמו בחורבן שניטלה מלכות ב"ד וקביעות הש"י מטלטל מאוהל לאוהל כ"א בדורו כמו שהי' עד מלכות ב"ד ג"כ בשופטים מפרנס לפרנס ואינו בקביעות. רכובו הוא על העבים מי שמשתדל ומכין עצמו לכך עליו הש"י רוכב ומתהלך. ועי"ז הוא ברכה ב' שלפני ק"ש להשיג הד"ת דחכמת מעשה מרכבה שהוא מה שהש"י שופע לנו ביחוד אשר בשם וגו' בטחנו ונגילה ונשמחה בישועתך שאנו מחכים ומצפים לך ובאתעדל"ת שלנו. ובעבור אבותינו כו' שהן המרכבה באתעדל"ת שלהם תגלה בלבנו בינה להבין כו'. ויש שם ח' דברים ושמעתי דנגדם רומזים ח' בגדי כה"ג ומפורשים במק"א. והכה"ג הוא העובד ויסוד האתדל"ת דלכן נקרא אהרן שושבינא דמטרוניתא (זח"ג כ א). והח' בגדים היינו כשנכנס לבית הק"ק שהוא בקביעות המקום דאז יושב על כסא ולא במרכבה רק ע"י האתדל"ת החיות שבתחתונים נושאים וסובלים הכסא כבוד ואז הוא עיקר ההשגה בח' מדריגות דלהבין כו'. ואז נאמר וישב שלמה על כסא ה' שהי' דוגמת אדם היושב על

הכסא כביכול. כי עבודת הקב"ה הי' פועל שאין צריך עבודה והשתדלות ואתעדל"ת והוא מדרגת המלך שקודם לכה"ג. ושפיר מצד קדושת המקום הי' מדת שלמה המע"ה שחכמתו קודמת ליראתו. רק ירבעם חלק גם אקדושת המקום ואז רחבעם גם במרכבה. ורז"ל (סנהדרין מח:) דרשו תיבת מרכבה אזב שכתוב בו מרכב [שמפני חולשתו אין יושב אלא דרך מרכב] וא"כ גם מרכבה דיחזקאל ודאי כביכול כן שהוא שפעו ית' שאינו דרך הלב שיהי' בו חיות גמור שהרי מחורבן עיקר השפע יורד ח"ו לחיצונים. והלב הם ישראל והם קולטים התמצית כנודע. וז"ש בזוהר יתרו (פב א) שהוא כמאן דחמא בתר כותלא. כי מעשה מרכבה נקרא מה שאין בו חיות גמור רק שמתוכו מבין איש הישראלי הקולטו בלבו. ונא' בו מראות משא"כ בישעי' ואראה וגו'. וגם זה הי' בעת המסעות כדרז"ל (חגיגה יג:) ורק בימי שלמה המע"ה קיימא סיהרא באשלמותא פי' ישראל שנמשלו ללבנה והוא השיג השפע הבא ע"י אתעדל"ת ג"כ בשלימות גמור. וע"ז חבר שה"ש שהוא מלא מאתעדל"ת והשפע דלעילא ואז"ל (ידים ב"פ ג) שהוא קודש קדשים ולא הי' העולם כדאי כו':

[רכז] **כל** ישראל יש להם אמונה שלימה בהש"י במציאותו ואחדותו והשגחתו וכמ"ש בשבת (לז.) שהם מאמינים בני מאמינים. וזה נקרא נפש דקדושת בני ישראל. וזכה יתיר יהבין לי' רוח (זח"ב צד ב) היינו כשנזדכך הלב יותר עד שהוא מרגיש זה בלב ובא ממדרגת אמונה למדרגת אמת שהוא הדבר הברור וניכר ללב ולא באמונה לבד. וכשנזדכך יותר זוכה לנשמה שבמות דהיינו מצד החכמה להחכים בהשגות אלהות.

יג

וא"א להשיג נשמה קודם לרוח ובודאי אין זה חכמת הש"י שמופע לו ע"י נשמתו כלל רק כשזכה קודם לרוח החיוני שבלב שיהי' מרגיש באמיתות אלהות. כי נשמה לשון נשימה מה שנושם הרוח באפיו ועיקר החיות הרוח רק שצריך בכל פעם לנשימת רוח חדש. וזהו כח הנשמה לנשום רוח ה' חדש בלב בכל עת ע"י חדושי החכמה שבמוחו שמשיג בכל עת רוח חיות חדש. ונפש הוא כח האדם כמ"ש הדם הוא הנפש. והוא אף בע"ה הכח לעשות ולדבר ולחשוב מה שהוא רצון הש"י לפי דעתו מצד אמונתו הקבוע בלבו באלהים חיים ומלך עולם. והרוח כענין רוח ה' דבר בי הוא ללומדי תורה מצד דבר ה' שבפיהם מוליד הרגשה בלב להכיר שיש אלוה ובורא עולם. ות"ח המשיג חדושין דאורייתא הוא הזוכה לנשמה שהוא נשימת טיפה חיים חדשה בכל עת ורגע ממה שהש"י מחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב. היינו רוח החיות של הנבראים שהוא מכלל מע"ב שהנשמה מעולם הבריאה כנודע. ויש עוד נשמה לנשמה והיינו כידוע דבכל דבר יש י' ספירות והתחלת ההשגה הוא מחכמה וכתר הוא שורש הרצון הנעלם. כי האדם מחכים ומתבונן ורוצה ופועל במה שהוא רצונו לכך. וזה הרצון קדום לו הוא קבוע ונעלם באדם שאינו מושג לו מה הוא הדבר המוליד בו מחשבה ורצון זה. וזהו הכתר שהוא למעלה מראש האדם והוא אור מקיף של הש"י שמקיף למי שזוכה יותר שלא יעלה בלבבו שום מחשבה זרה ודמיון הבל כלל. וכל מחשבותיו והרהוריו ורצונו בלתי לה' לבדו בידיעתו וידיעת תורתו שע"ז אמרו (סוכה נב:) אלמלא הקב"ה עוזרו כו' ועזר הקב"ה הוא הארת הכתר שלא יכנס בלבו רע כלל שזה למעלה מהשגת כח אדם. והם ד' מדרגות

א'

א' זכו בה כל ישראל ע"י השתדלות האבות ולפי שהם בני מאמינים . והג' כל א' ע"י השתדלותו ועל אלו ג' נאמר לא ברוח ה' ולא ברעש ולא באש. פי' רעש הוא נולד מנשיבת רוח חדש בכל פעם כנודע . ואש הוא השורף ומכלה הכל עד שנתבער כל הרע מקרב לבבו ואין בו עוד שום מ"ז הנמשך מסטרא דרע כלל רק כולו כליל לה'. מ"מ עדיין אינו בדביקות הגמור להיות כמו לעת"ל שנקרא בשמו של הקב"ה ובקרבו קדוש ממש. כי יש עוד מדרגה ה' הנקרא יחידה והוא קול דממה דקה פי' כי כתר הוא עדיין מכלל קומת אדם רק שהוא חוץ לתפיסתו והוא מה שבכח האדם בהשתדלותו והקב"ה עוזרו בגלות היצר. ועדיין יש נסיונות כמו שמצינו כי הנסיון היינו כשהקב"ה מסלק השגחתו וסייעתא דילי' ממנו כד"ש בחזקי' עזבו הא' לנסותו . והוא הבירור על זוך לבבו בסילוק היצר, לגמרי עד שא"ל לסייעתא דשמיא כלל כי כבר לבו חלל בקרבו . וזהו חיים שלא בצער ושלא ביצה"ר הנז' בתדב"א רבה (פ' ה) שזכו לזה האבות ויתרו ויעבץ ע"ש . ואז הוא משיג מדריגת יחידה שמתאחד עם אמיתות הש"י כי אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים שכבר הרגו ליצ"ר . ואז הוא מעין עוה"ב שא"ל עוד לשום השתדלות המכונה ברוח ורעש ואש רק קול דממה דקה הוא מדריגת נהנין מזיו השכינה דלעת"ל :

[רכח] **עיקר** צורת האדם הוא נפש רוח נשמה שבו והגוף אינו אלא לבוש האדם כמ"ש בזוהר יתרו ע"ו א'. וכמו שיש ה' מדריגות נרנח"י ככ"ל אות רכ"ז שזהו דמות אדם השלם שנא' בו בצלמינו כדמותינו שגם למעלה הם ה' כחות ופרצופים עליונים כנודע. כך זה לעומת זה חלק אדם רע ג"כ בה' כחות והם ג' קליפות הטמאות הנזכר ביחזקאל. נפש הטמאה היינו כשעושה עבירות במחשבתו דבורו ומעשיו זה נקרא רוח סערה שבא מן הצפון הוא הצפוני שבחלל השמאלי וסעיר כולא עילא ותתא כמ"ש בזוהר ויקהל ר"ג א'. כי עצם האדם מישראל הוא מסטרא דטוב רק שזה סוער בו ומערבבו עד שנמשך אחריו . וז"ש (חגיגה יג :) לכבוש כל העולם תחת יד נבוכדנצר היינו נגד התגברות הרע במעשה אז כח נבוכדנצר גובר על כל העולם . כי נגד זה הם ד' מלכיות בבל נגד רע במעשה ובכח הנפש. וענן גדול הוא כאשר מתגבר עד הלב שכל הרגשות הלב בחשקות וכיסופין רק לרע וזהו ע"י שמחשיך ומאפיל לגמרי כח רצון הטוב הגנוז בחלל הימני דלב. וע"ש בזוהר מה בין עננא לעננא היינו דבאמת ישת חושך סתרו ועבים רכובו דא"א להגיע למדריגת אמת הכרה ברורה רק ע"י האפלה קצת וע"י החושך הוא מכיר שהש"י נסתר בו. כענין אברהם אע"ה כלום אפשר לבירה בלא מנהיג (ב"ר ר"פ לך) ומתוך הקושיא עומד על התירוץ ובלא הקו' והתשכות אין עומד כלל. וזה ענן גדול שמחשיך לגמרי ואין מניח להתעורר בקו' ותי' כלל עד שגם אור מועט דאמונת הלב נעלם וזהו מלכות פרס שבקשו להשמיד כו' כי הלב ממנו תוצאות חיים וכאשר לב אין הרי זה מבקש להרוג. וז"ש (מגילה יב .) מפני שנהנו כו' ההנאה הוא ההרגשה בלב. רק באמת הם לא עשו אלא לפנים כי באמת הקב"ה לבן של ישראל שנא' צור לבבי (שהש"ר ה ב) . רק הוא ע"י ענן גדול המחשיך לרגע וכאשר ישב רוחו ויתפזרו העננים יתראה אור בהיר. וכשת"ו מתגבר יותר עד המוח להחכים בכל יום בחכמות חיצונית תאות ורצונות חדשות לרע ולהשכיח

רצון

רצון השי"ת זה נגד יון שנודע מחכמת יונית שהוא שורש חכמת חיצונית ולכן מגמרת בגזרותי' כו' כמשז"ל (ויק"ר פ' יג). זהו אש מתלקחת דמתלקחת ר"ל שמוספת בכל רגע התלהבות חדש ואין כבה כלל וזהו נר"נ דרע. ונוגה לו סביב ידוע דקליפת נוגה הוא נגד דברים המותרים ודברי רשות וזהו נשמה לנשמה ושורש הנעלם וכתר דרע שנגדו אדום כנודע דראשית גוים עמלק שהתחלה הוא ע"י דבר הרשות להיות נמשך בתאות הרשות ותענוגים המותרים רק בלא שום סרך מצוה זהו שורש דיצ"ר המסית. ומן ההיתר בא לאיסור כמ"ש הרמב"ן ר"פ קדושים. וזו נכללת פעמים בטוב ופעם בג' קליפות האסורות. פי' כי הת"ח שכל נר"נ שלו בקדושה הרי גם דברי רשות שלו שלחן דומה למזבח (כמ"ש פ"ג דאבות) ושתייתם יין לנסכים (כמ"ש יומא עא.) ושיחת חולין ד"ת כמשז"ל (סוכה כא:) וכן כל דברי רשות שלהם. ולהיפך במי שנר"נ שלו לרע ירוצו כך כל דברי הרשות האכילה נותן כח לעשות רע הרי נכלל ברע וכן הכל. וכ"ה עשו שנקרא בקדושין (יח.) ישראל מומר. ועי"ד הפשט נוגה משמע דמזהיר קצת ובזוהר ויקהל ר"ג ב' דאין לב"כ לדחייא ולאנהגא קלנא ע"ש. פי' כי באמת החטאים כשנים סדורות ובאות משבת ימי בראשית כמ"ש בשבת (פט:) וכשלג ילבינו ובאמת סביב מצד האור מקיף יש לו נוגה ואין לדחייא רק לראות לאתהפכא מנגע לענג ולהשיג הנגה דסביב שהוא מצד שורש הנעלם דיצ"ר שהוא טוב מאד וכמ"ש במדה"נ (זה"א קלח א) דע"י היצ"ר תמידו דאורייתא ג"כ. ומדריגת יחידה שביצ"ר הוא מן הצד שהשי"ת בוראו הוא כמשל הזונה המוזכר בזוהר (ח"ב קסג א) שגם הוא עושה רצון קונו ומיוחד באמיתות השי"ת זהו מתוכה כעין החשמל שהוא חיות כו' (חגיגה יג רע"ב) דמאמיתות רצון השי"ת ודבורו נתהוה זה. ונמצא דאין ברע גמור רק נר"נ שמתלבשות וניכרות בגופו אבל חי' יחידה שהם סביב לו לאור מקיף שהוא מצד דביקותן בשורשן להשי"ת בזה אין רע כלל בישראל דשורשן מעצמיות השי"ת [רק באומות שאין להם או"מ כלל רק הגרים שמשיגים לאו"מ דקליפת נוגה כנודע]:

[רכט] **המצות** הם עצות לאדם איך להיות שלם כמ"ש בזוהר יתרו פ"ב ב'. והם עצות להשיג כל חלקי נרנח"י לכל א' מצות מיוחדות וכמ"ש בזוהר שם א' דה' קולות דהר סיני הם נגד ה' דרגין דיחזקאל כנ"ל אות רכ"ח דהם נרנח"י דסט"א. ושמעתי דקולות דמ"ת היינו מפיות בני ישראל דאין קול בעולם זולת מה' מוצאות הפה ונא' נפשי יצאה בדברו וגו' שכללו כל חלקי נפשותם להשי"ת אז. ומצד כל כח נפש יצא קול צעקה מיוחדת לאותו כח שהוא מכיר אמיתות השי"ת ומתייחד בו שע"ז הוא כל מתן תורה. ובודאי יש מצות מיוחדות שהם עצות מיוחדות לכל מדרגה שהוא עומד בה איך להזדכך בה. ועמ"ש דף צ' א' די' דברות הם חמש גו חמש ע"ש ובריש ע"ב דהם נגד ה' קלין הנ'. והיינו אנכי דלא אמר בלשון ציווי כמ"ש במק"א שהוא נגד אמונה פשוטה הקבועה בלב כל איש ישראל ולא שייך ע"ז ציווי דמי שאין מאמין מה יועיל ציווי רק ישראל מאמינים בני מאמינים. ונגדו לא תרצח הוא בהרחקת נפש דמשאבו שהוא היפוך מדריגת קדושת ישראל זהו בלא תרצח. כמו ששמעתי דב' יצרים הם רציחה וניאוף היינו כעס ותאוה שנגדם מצורע וזב שהמצורע נשתלח חוץ למחנה ישראל שאין זה מכלל נפשות דסט' דישראל כלל. משא"כ יצר

דתאוה זהו מכלל מתנה ישראל רק שהענן גדול מחשיך הלב ע"ז הוא לא תנאף. וכנגדו בקדושה והתגברות רוח אלהי כא' לא יהי' וגו' על פני שהרגשת הלב באמיתות השי"ת נקרא הארת פנים ולא יהי' וגו' נאמר על מחשבת הלב כמ"ש הרמב"ם (פ"א מה' יסוה"ת) היינו שיהי' מבורר בלבבך אמיתות כח השי"ת והשגחתו בכל דבר עד שלא יעלה בלבך שולטנות שום כח אחר. ואח"כ בהשפעת החכמה טיפה מחודשת להחיות הלב זהו לא תשא שם ה' זהו ד"ת כמשז"ל (ברכות כא.) ע"פ כי שם ה' אקרא וגו'. לשוא פי' לחנם כענין תורתו של דואג מן השפה לחוץ (סנהדרין קו:) רק שיהי' מוליד חיות חדש. וכנגדו לא תגנוב כד"ש (ב"ר פ' כב) בקין כגונב דעת העליונה שהמתחכם בחכמת הבלי עוה"ז ולהשכיח מהשי"ת זה נקרא גנב המתחבא מבעה"ב. ובג' אלו פסיק טעמא דאסור ושרי כמ"ש בזוהר (ח"ב לג ב) היינו משום דעדיין לא השיג לאור מקיף להיות כל מעשיו ומחשבותיו בלתי לה' לבדו שלא יכנס הרע כלל גם בדבר הרשות שהוא קליפת נוגה דבזה לא פסיק טעמא כלל כיון שאין לו עוד דבר הרשות כלל רק כולו לה'. וזהו זכור דשבת שכולו לה' כל עינוגים שלו מצוה גדולה וכל דברי הרשות דהיינו דבר שהגוף עושה לצרכו ולהנאתו ומדבר ומהרהר להנאתו ואין בו איסור הרי הם בשבת מצוה. שהרי אפי' מי שש״חה תענוג לו מפורש בש"ע (או"ח סי' שז ס"א) דהיא מכלל עונג שבת. וזהו מתנה טובה יש לי כו' (שבת י:) כי דבר זה אינו ביד האדם שלא יהי' לו דמיון רק מעזר השי"ת וממתנתו כנ"ל אות רכ"ז. וכנגדו לא תענה כי להשיג זה צריך שיהי' נקי בזה דאיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם דבלא"ה לא ימלט ממחשבות זרות שאחרים מולידים בו כנ"ל אות רי"ט. ולכך בכה"ג בתחלה וכפר וגו' ובעד ביתו הקודש שמולידים תוקף הרהורים ומ"ז בקרבו. ואח"כ בעד אחיו המקורבים לו ג"כ מולידים יותר ואח"כ בעד כל ישראל. ואז נכנס לק"ק שנא' וכל אדם לא יהי' וגו' פי' שלא יהי' לו שום מ"ז שרוב המ"ז הוא מצד חבורו לנבראים דבזה הוא הרהורו ואלו הי' לבדו בעולם הוא עם הבורא ית' הי' כל הרהוריו בבוי"ת לבד. כי הדמיונות והמ"ז הוא מצד הדברים שעוברים לפניו כידוע. ואח"כ כבד אביך ואמך כמו ששמעתי פי' דאבא ואימא ידוע דר"ל מוחא ולבא ר"ל שלא תדחה שכלך ורצונך ג"כ. וזהו אחר שכבר עבר כל ד' מדרגות הנ"ל והשיג עזר השי"ת דשבת אז הקב"ה עוזבו לנסיון כנ"ל אות רכ"ז לדעת אם בכח עצמו ליכלל וזהו כבד. ואולי יש לפרש ג"כ מן כיבוד הבית שהוא נקיון וגם כפשטי' כבד היינו שיהי' בתכלית ההדור או"א שכלך ורצונך שהם המולידים אותך פי' את כחות הפעולה, שלך יהי' מנוקים שמצד עצמם יהיו כרצון השי"ת ומיוחדים. וכפשטי' אב ואם ג"כ כטעם (סנהדרין קד.) ברא מזכה אבא והיינו כאשר מגיע למדריגה זו שמזדכך שורש שורשו העליון. גם החטא דתחלת בריאתו ושיאמתני אמי נתקן וגם אב ואם נזדככו והוא מכבדם. ואז"ל (קידושין לא.) דעכו"ם הודו לזה והיינו דהם אומרים כחי ועוצם ידי ושהכל בידי אדם ולא ביד"ש רק בשכל האדם ובינתו. וישראל מצפים לעזרת השי"ת רק לבסוף הוא תורתו (כמ"ש ע"ז יט.) והארץ נתן לבנ"א זהו מדרגה ה' דכבד. ע"ז נאמר ואמרו רק עם חכם ונבון וגו' שיודו על חכמת ישראל מצד עצמם כענין שלמה המע"ה שהגיע למדריגה זו שביקש לדון בלא עדים (כמ"ש ר"ה כא:) רק כענין

מבית

משיח דמורח ודאין (סנהדרין לג:) שמעמיד על חכמתו ורלונו שכן הוא האמת גם בחכמת הש"י לפי שנאמר וישב על כסא ה' שהוא דמות אדם שעל הכסא שזכה למדרגת יחידה דהיינו נקרא בשמו של הקב"ה. וגגדו לא תחמוד דהיינו· שהשיג היצר ששרשו החשק במדרגת החשמל דהיינו מצד שהוא מלאך קדוש וכמו שיהי' לעת"ל שמו לבן דאתלבן כו' כמ"ש במדה"נ (זח"א קלז ב) שיהי' לחמידו דאורייתא. וכמ"ש בזוהר (ח"א לג ב) דחשיב פרטין בלא תחמוד דחמידו דאורייתא מותר. והיינו דיזדכך היצר לגמרי שלא יהי' לו כלל חמדה חוץ מחמדה דאורייתא. ונסתלק קושית ראב"ע איך שייך לאו על חמדה שאינו בידו של אדם. רק הוא אחר הד' מדריגות אז באמת לא יעלה על לבבו חמדה. ובידו בהשתדלותו בקודמים להגיע למדריגה ה' שאינו בכח השתדלותו ובקומת אדם כלל כנ"ל אות רכ"ז. וזו המדרגה כשמגיע למה שאין לו שום השתדלות הוא מדרגה שהכל שלו מהשתדלותו ובכחו ועולם ידו כנ"ל:

•

[רל] **כפי** זיכוך מעלת האדם ומדריגתו זוכה להתמנות ורשות. והם ד' מדריגות שרים שחשב יתרו נגד ד' מעלות שזכר. אנשי חיל היינו מצד הנפש שהוא כח הגוף וגבורים לכבוש יצרם במחשבה דבור ומעשה להיות לה'. ויראי אלהים בלב כמשז"ל (יומא עב:) ע"פ ולב אין והוא ע"י התגלות אלהות מורגש ללב. ואנשי אמת אין אמת אלא תורה (מ"ר פתי' איכה) ות"ח המחדשים חידושין דאוריי' בכל יום נקראו אנשי אמת שהם אנשים לאמת. ושונאי בלע פי' נקיים ממחשבות זרות שכל דמיונות עוה"ז מה שחוץ לתורה נקרא בלע כמ"ש הע וגו' אל בלע. ומשרע"ה זכר אח"כ רק אנשים חכמים

והיינו כמ"ש (עירובין ק:) דנבונים לא אשתכח. וידוע בינה לבא שהוא ההרגשה בלב ונא' ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום וגו' כי לא נגאלו אלא בזכות האמונה. פי' הגם דהיו חכמים בתורה דאשתכח. כל זמן שאין החכמה להוסיף הרגשה בלב הרי זה מצד כח הנפש לבד כי בכל א' מהם כלול ג"כ נרנח"י כנודע. והחכמה שאינה מוספת חיות חדש ללב בכל עת הוא רק מצות ת"ת כמו עשיית כל המצות מעשיות שהוא בנפש לבד מצד האמונה התקועה שצריך לשמוע בקול ה' ולעסוק במצותיו ובתורתו. וזהו אנשי חיל לבד לכבוש יצרם. ועשה מהם כל השרים כי באמת גם מדריגת המלך שהוא למעלה מכל השרים והוא נגד מדרגת יחידה הרי דוד המע"ה הי' דרגא דנפש לבד כנודע בזוהר כ"פ. רק שהי' מדריגת יחידה שבנפש שהרי לבו חלל בקרבו שהרגו ליצ"ר בתענית. פי' הריגה בתענית וסיגופין זהו מצד הנפש וכח העשיי' שבגוף ולא מצד חכמה ובינה שבמוח ולב וע"י התבוננות בגדלות הש"י. ובזוהר יתרו פ"ב א' די' הדברות הם מכוונים נגד ה' דרגין לימינא וה' לשמאלא הנז' בפ' אתם נלבים ראשיכם וגו'. מבוארים נגד ה' מעלות בהשגת הש"י הנז'. דכל איש ישראל מאמינים בני מאמינים. ושוטר הוא מצד הרגשת הלב. וזקן שקנה חכמה. וראשי שבטים היינו שרי אלפים שהוא מצד שונאי בלע. וראשי כל העם הוא מדריגת מלך נגד יחידה שמתייחד לגמרי בהש"י. ולשמאלא היינו בהרחקת הרע טף הוא שאין לו דעת וחמדה דיצ"ר כלל. ונשים הגם דנא' אשה בכל אלה לא מצאתי פי' כמו האדם א' מאלף דהיינו שר האלף שהוא שונאי בלע להיות נקי ממ"ז לגמרי. כי זה א"א רק ע"י ד"ת שאינו בנשים. מ"מ

אמרו (ברכות יז.) הני נשי במאי זכיין באקרויי כו' והיינו שבכחה להתבטל לגבי הבעל והבן ומבטלת רצונה מפניהם. וכמ"ש (תדב"א רבה פרק ט) איזה אשה כשירה שעושית כו'. ולכן אמרו בזוהר (ח"ב לט ב) דבכ"מ שיש זכר ונקיבה הכל נקרא ע"ש הדכורא כי היא בטילה לגבי' וע"י כח הביטול הרי בכחה לסלק עצמה מכל וכל. וזהו ביטול היצר מכל הד' מדריגות הגם שאינו עד המעלה הה' שזהו הכנה לתמידו דאורייי' שזהו רק בסוף דיש בו הכנה לזה. וגרך ידוע דהם מקליפות נוגה ובכחם להיות נקיים מן הרע עצמו וג' קליפות הטמאות. אבל לזכך גם דברי הרשות ולבטל מ"ז שזהו עזר הש"י זהו רק לישראל לבד. וכמ"ש ביום השבת אות היא ביני וביניכם לבד כמ"ש בזוהר פ' ויקהל (רג א) דאפיק ע"ר מביניהו בנתינת שבת. ומחוטב וגו' הם הנתינים שהם עבדים דאי' כ"פ דפרוצים בעבירות וחשודים כמ"ש בברכות (מה:) ובפסחים (נא סע"א ורע"ב) ובגיטין (סז:) וש"מ. והכתוב מדבר בגבעונים לפני ה' ונקיים במעשה וכאותם שנחשבו בשם בס' נחמי' ועזרא מן הנתינים ועבדי שלמה. ואי' במד' (במד"ר פ' טז) יש שמותיהם כעורים ומעשיהם נאים עולי גולה בני סיסרא כו' ע"ש והם מן הנתינים ומעשיהם נאים. רק מ"מ לא יצאו גם מג' קליפות הטמאות כולם דלכן אסורים לבוא בקהל. וחוטב עציך היינו שנקי בתאוה שבלב רק שאין לו חכמה שבמוח שהרי אסור ללמד עבדו תורה (כמ"ש כתובות כח.). ומצד שהוא דכורא ויש בו חכמה הוא שופע בו לרע דלכן אסור ללמדו תורה כמו לאשה (סוטה כ.) שאין לה דעת וזה יש לו רק שהחכמה אינה מבוררת כלל בעבד. וזה שורש עבד שאין לו ראש מצד עצמו רק אדונו הוא ראשו משא"כ בן חורין יש לו ראש. והשתעבדות זה לישראל הוא מצד מעלתם עליו בתורה וחכמה ולכך נקרא חוטב עציך דתורה נקרא עץ החיים ובזה הוא שימושו ועבדותו. ושואב מימיך ידוע דמים רומז לחשק ותאות וזהו שגם הלב אין נקי מחמדת. רע רק שמוגדר במעשה לבד והשתעבדותו לישראל ג"כ מצד מימיך דהיינו שהחשקות של הישראלי אין דומה לו דהקב"ה לבן של ישראל (שהש"ר ה ב). והוא שואב מימיך היינו רוצה ומשתדל להיות לבו כן שזהו העבדות שהעבד נטפל לאדון אבל מצידו אינו כן. וחוטב עציך משתדל להיות נטפל לתורתך והכמתך. ואלו ה' מדרגות אין ממנין מהם שום התמנות וראשות כי אין בהם שום הזדככות לטוב גמור ודביקות בהש"י. רק לשמאלא היינו בהגדרה מרע עכ"פ ע"י ביטולם לטוב שבכחם לבטל עצמם לגמרי שלא להיות מהות בפ"ע כלל רק נטפל לטוב כעבד לאדון ואשה לבעלה ובן לאביו וגר לישראל שבשם ישראל יכונה להיות נטפל ובטל לאומה הישראלית וכמ"ש (ספרי בהעלותך סו' פיס' עח) שבאותו השבט שידבק יוכלל בו והוא התכללות שמאלא בימינא:

[רלא] כל התנשאות ושררה הוא ע"י ד"ת כמ"ש בי מלכים ימלוכו. ולכן סמוך למ"ת ובאותה פרשה נאמר התמנות הראשים. והי' זה ע"י יתרו דבאמת נפש הישראלית אין יכול לסבול התנשאות כלל אפי' מן הגדול בחכמה לפי שכל ישראל יש להם חלק בתורה כמ"ש מורשה קהלת יעקב. כמו שאמר ההוא ע"ה לר' ינאי במ"ר (פ' לו פ' ט) וכנודע דכל א' אחיזתו באות מהתורה וספר תורה שחסר אות א' פסול וא"כ כמו שזה צריך לזה כך צריך זה לזה. והגם שיש

לו חלק יותר גדול בד"ת מ"מ אינו יודע מחלקו של זה הקטן כלום . וזה טעם (תענית ז.) ומתלמידיי יותר מכולם כי רב אין לאדם רק אחד כמ"ש (ע"ז יט.) כל הלומד תורה מרב א' כו' גמרא מרב א' עדיף . ואפי' יש לו יותר מ"מ חבירים מרובים יותר כנודע ותלמידים יותר מכולם דלזה אין קץ . והוא קולט כל הד"ת שבכל א' שאין כמלא בו וכמלא למד מהם יותר לרבויים . וטענת קרח מדוע תתנשאו וגו' אמיתית דאין להתנשאות באמת . והגם דגם הוא ביקש כהונה גדולה וא"כ סותר דעת עצמו . רק כונתו ודאי צריך כה"ג וזה מיוחד להיות שליחא דרחמנא לכנוס לק"ק ומשרע"ה מיוחד לקבלת התורה וכיוצא בו כל א' מישראל מיוחד לאיזה דבר ואין להתנשאות עליו . שכמו שהוא צורך בתורה כך הוא צורך . כיון שבחסרון אות א' נפסל הוי כמו איברים שבחסרונן נטרף ואין להתעלות זה על זה אע"פ שזה למעלה וזה למטה מ"מ גם זה צורך לשימוש הגוף כמו זה . וזה טענת אותו חופר שיחין לריב"ז במד' שגם הוא עוסק בצרכי צבור . רק הוא השיבו שאין זה ד"ת דד"ת לשון הוראה לאחרים והוא אין יכול להורות לאחרים שיבואו לשאול ע"ש . ומצד זה הוא התנשאות ת"ח על ע"ה משום דבע"ה הד"ת שלו בהעלם גדול והגלוי רק מצות ותלמוד גדול . וזה לא שייך בדור המדבר שהיו דור דעה וכולם קדושים ובתוכם בפנימיותם שם הוי"ה שהוא קו אמצעי המבריח בכל קצוי הבריאה כנודע . רק עונשם היו דבאמת לא התנשאו כמ"ש והאיש משה עניו . רק הגוון של התנשאות זה צריך בעוה"ז שהרי השכים הקב"ה ע"י יתרו . דבעוה"ז א' צריך לחבירו שגדול ממנו בחכמה ורק לעתיד כא' ולא ילמדו וגו' כי כולם וגו' אפי' הע"ה יצא הד"ת הגנוז אצלם מן ההעלם . והיינו כי בעוה"ז יש סודות וסתרי תורה שא"א לגלותם שלא יבואו לידי קלות ראש מפני היצר עיי' בס' ברית מנוחה כ' כן על מאור א' דאלו ידעו תוקפו אפשר לבוא לידי קלות ראש . וזהו טעם אין דורשין כו' וכן יש נפשות שד"ת שלהם נסתר מטעם זה והם בלבוש בעוה"ז ע"ה . אבל כשיבוטל יצ"ר יתגלה הכל ולא ילמדו וגו' . ורק יתרו שהי' גר הרגיש דבר זה שגם לעתיד אז"ל (בר"ר פ' לח ותנ' שם) שמשיח ילמד תורה לגוים שעתידים להתגייר כמ"ש ונהרו וגו' כי הם אין להם חלק מיוחד בתורה מה שאין לישראל כלל . ולכך אצלם שפיר שייך ענין התנשאות . וכן יש ענין עבד בגוי משא"כ בישראל עבדי הם כו' רק עבד עברי לשעה כענין התנשאות דעוה"ז . וגם זה רק בזמן שהיובל כו' (כמ"ש ערכין כט.) שאז גם גר תושב נוהג (כמש"ש) שעכו"ם ששומר ז' מצות לבד גם הוא קרוי גר . לעומת זה יש בישראל ג"כ מדריגת עבדות ושעבוד וג"כ קרוי ישראל אע"פ שרשות אדון עליו דזהו כ"ז שיושביה עליה (כמ"ש שם לב:) מכבוש א' דיהושע שהי' כבוש דעוה"ז לבד שלא קידשה לעת"ל כלל . אבל מעת גלות ראשון די' שבטים ובטלה כבישה הראשונה אז החל צמיחת גאולה וכבישה שני' כידוע במד' (איכה א' ע) וירוש' ברכות (פ"ב ה' ד) דבאותו יום נולד משיח . ומכוון למה שאז"ל (סנהדרין לד.) בקש לעשות חזקי' משיח דתיכף התחיל נביעת אותו אור לעולם ונסתלק העבדות מישראל ונתבטל ג"כ קבלת גר תושב מאומות כמו ששמעתי בגמ' דגר טמוני בברכות (כח.) שכאשר מתברר ענין ישראל יותר אז גם ענין העכו"ם מתברר ונבדל יותר מישראל . ולכן אין נקודת ישראל סובלת שעבוד

והתגשמות כלל אפי' ע"י ד"ת. ולכך קרי לה הזוהר פ' יתרו (סח סע"ב) מילי דהדיוטא כי מאמר יתרו להיות שרים על ישראל עצמן זהו אינו אמת גמור ומילי דהדיוט. והגם דהש"י הסכים ונכתב בתורה שהיא נצחיית. זהו לגבי האומות הם ישיגו לעתיד ג"כ בישראל מדריגות שרי אלפים כו' כפי מעלתם בתורה כמו שהאחר מרגיש בהביטו על איזה אדם יתרון בראש על הרגל אבל האדם עצמו כך יכאיב לו כשיכו הרגל כמו הראש. וגם לעתיד אינו אלא כפי השגת יתרו ושאר גרים. רק דמילי דהדיוטא מילי שבעוה"ז נראה כן הגוון גם בישראל עצמן שכל זמן שלא נתבררו ישראל מכל העכו"ם צריכים להתנהג כפי מה שהוא בגוון לעיני ההדיוטות:

[רלב] **כל** עניני העולם וכל הנבראים מזכירים לאדם שיש בורא

וכמ"ש (ברכות ו:) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה פי' שידע זה על ידה ויכיר שיש בורא עולם וכמו ששמעתי על מלאה הארץ קנינך פי' לקנות על ידם אותך. והש"י מזמין לאדם בכל יום דברים וענינים שונים אולי על ידם יבוא לזכירה בבורא. כי באמת ההלה משכחה זה אינו ביד האדם דלכן לא נא' אנכי וגו' בלשון ציווי שא"א לצוות על הידיעה דאנכי שלא ישכח. שציווי הוא רק מה שביד האדם לקיימו. וכששוכח הרי הוא שכח מזה ושכח גם מהמצוה. רק צריך לסייעתא דשמיא והסייעתא דשמיא הוא ע"י לא יהי' וגו'. פי' אלהים כח ויכולת בכ"מ והיינו בכל שימושו בכחותיו באיזה כח מכחות הגוף ראי' או שמיעה או מעשה או הילוך וכיוצא יכיר שהש"י הוא הנותן לו כח זה. וזה טעם הברכה לפני כל הנאה ובלא ברכה מעל (כמ"ש ברכות לה.). שהרי באמת קדשי שמים הוא וכחות הש"י ולא הותר אלא ע"י ההכרה שהוא מהש"י ושהוא הנותן. וזה שא' (שם מ:) לא עברתי ממצותיך בברכה ולא שכחתי בהזכרת השם דב' אלה אנכי ולא יהי' שורש התורה במצות ועבירות. וסתם שכחה הוא שכחה מהש"י וזהו בבטול אנכי. וסתם עבירה שבכל התורה כולה היינו שלוקח הנאותו וצרכיו ומשתמש בכחותיו בלעדי רצון הש"י דהיינו השבת מקודם לו ית' שנתן לו הנאה זו וכח זה. וזהו כל ענין עבירה ורמיזות של כל השס"ה ל"ת. ודבר זה ביד האדם להיות בשב ואל תעשה. וכאשר מתעורר לפעולה ושימוש שהוא התעוררות גופני אז יתעורר בנשמתו ג"כ לדעת שהש"י מעוררו בכח זה ועי"ז יבוא להיות אנכי קבוע בלב וקיימא תמיד לא יזוז רגע א'. וזהו תקנת רז"ל בברכות על כל דברי הנאת הגוף במזון ובראיי' ובשמיעה כקול תרנגול ובשורות טובות ולהיפך ובמלבושיו וכיוצא. וזהו התחלת הש"ס שהוא שורש כל התורה כולה. כפתיחת התוסב"כ באנכי ולא יהי' שזהו כהת"כ והידך פירושא זיל גמור מצות שונות בכל זמן ובכל מקום איך לבוא לזכירה זו. אבל המכוון בכולם הוא ידיעת האלהות שלא יזוז מן הלב ולא ישלוט בו השכחה ח"ו:

[רלג] **להנצל** ממחשבות זרות והרהור שחוץ מרצון הש"י כל היום

זה א"א אלא מי שנקי לגמרי מנגיעה לגופו. והיינו כאשר כבר הרגו ליצ"ר כדוד המע"ה ומאן דגלא בקרבא יהבין לי' כו' צלותא (כמ"ש תקו"ז סו' תיקון יג) כי מי שאינו נקי ממ"ז כל היום לא ימלט ג"כ ממ"ז בתפלה וכמ"ש (ב"ב קסד:) דעיון תפלה אין אדם ניצול ומשמע דעל כל אדם קאמר. ואתאן דברי הירוש' שהביאו התוס' (ר"ה טז:)

אנא

אלא מן יומא לא כוונית כפשטי' שלא הי' אפשר לו להמלט בכל התפלה כולה משום ניצוץ מ"ז. ומחשבת מאן עייל קמי מלכא כו' הוא מחשבת כבוד מצד נגיעה לכבוד נכנס מחשבה זו ביומא דבעי כוונית שהכין עצמו כחסידים הראשונים שוהים כו' שיכוונו כו' (ברכות ל:) פי' יישרו הלב שלא יהי' בו שום נגיעה ורצון זולת רצון הש"י. ואולי בשעה זו יעזרו הש"י לצאת בקרבא ולבטל היצר מקרבו. ומחשבת מנית פרחייא ודמוסיא שהוא הרהורים דרכושו הוא מצד נגיעה דתאות ממון. ומחזיקנא טיבותא לרישא כו' דמצד הקנאה בא מ"ז בעת מודים שהוא ההודי' על חסדי הש"י. והמקנא הרי חסר ואינו מודה להש"י על טובותיו אדרבא מתרעם על שנותן טובה לחבירו. וז"ש בב"ק (טז.) שדרו כו' וה"מ דלא כרע במודים דרקב עצמות קנאה ושורש נחש הוא קנאה כמשז"ל (סנהדרין נט:) ראה כו' ונתקנא. וכן האכלת חוה לאדם מטעם קנאה. וידוע דג' אלו קנאה תאוה וכבוד אין אדם כמעט שיהי' נקי לגמרי. וכמש"כ ומי יעמוד לפני קנאה. ובתאוה אז"ל (מ"ר ר"פ תזריע) אפי' חסיד שבחסידים כו' וא"צ לומר בכבוד שהוא כולל דשניהם כנודע. לכך אין אדם ניצול ממ"ז. ולפי שקנאה הוא הגרוע מהכל ושורש נחש שנגדו המצורע המשתלח חוץ למחנה ישראל שהוא על קנאה שכולל כל הז' דברים שחשבו רז"ל (ערכין טז. ומ"ר ר"פ מצורע) וכאמרם ז"ל (ב"ר פ' כ) דנחש הוא מצורע לכך אמר מחזיקנא כו' דהגם דודאי אין אדם נקי מעטיו של נחש שהרי סוף אדם למות ע"ז. רק מ"מ טיבותי' לרישי' הוא שורש נשמת ישראל כרע מנפשי' ועצמות החב"ד שבראשו נקיים מזה. רק המ"ז הוא לבוש שאינו מעצם שורש ישראל כלל דהוא חוץ למחנה ישראל כנ"ל. ולכן לא זכר מהו אותן מ"ז דמה שהם ספרו המחשבה הוא כדי להעלותה כנ"ל אות ר"ג בענין החלצת ד"ת מן המ"ז דבודאי יש גנוז בזה ג"כ לסודות ד"ת הגנוז תוך המ"ז. כי הלבוש הוא כפי הראוי לאותו אדם היינו לפנימיות החכמה משא"כ הלבוש דקנאה הוא להעלימו לגמרי כנ"ל אות רי"ח והעלאתו הוא ע"י אמירת מחזיקנא כו' דבאמת הראש אינו כן כמו הלבוש ושאינו באמת כך כלל. וזהו התיקון למצורע שילוחו חוץ למחנה ישראל דעי"ז שיכיר שזו המדה אינה ממחנה ישראל ומצד שם יהדות שעליו שזהו שורש נשמתו הוא מרוחק מזה לגמרי ע"י הכרה ברורה זו היא התיקון והרפואה לקודם כשהוא מדבק עצמו בשורש קדושת שם ישראל שעליו ממילא נפרד מן הרע ונרפא גם אלהבא. וז"ש בזוהר משפטים ק' א' דמאן דלא כרע במודים אינו קם בתחה"מ. פי' דהוא משורש הרע דקנאה והוא מי שהוא חוץ למחנה ישראל בשורש נפשו:

[רלד] **על** מחשבות בטילות לא נמצא שום איסור מפורש. רק לא תתורו וגו' מוקמי' בברכות (יב:) בהרהור עבירה ולא הרהור בטל לבד. ואז"ל (קידושין מ.) דמחשבה רעה אין מצרפה למעשה ורק במחשבה דע"ז. והיינו כי זה אינו ביד האדם ובבחירתו כלל וכמש"ל אות רכ"ז. וכן על מעשים בטלים דרשות. רק על דברים בטלים יש עשה ול"ת כמ"ש ביומא (יט:). כי בדבור יש מצות ת"ת שהוא תמידי לא ימוש וגו' ויוכל להיות כל דבוריו תורה. משא"כ מעשה אין כאן עשיית מצוה בתמידות והאדם שיש לו כח הפעולה א"א שלא יפעול. וכמו ששמעתי ג"כ על הדבור ע"פ זאת תורת המצורע משז"ל (ערכין טו:) דתקנתי' דבעל

לה"ר יעסוק בתורה לפי שהאדם שנברא בכח הדבור א"א לו לעצור עצמו שלא ידבר רק העצה שידבר אבל שיהי' כל דבוריו תורה. וכך מי שנברא בכח הפעולה וכד"ש (שבת יד.) סתם ידים עסקניות והגם דזהו מתעסק בעלמא דלאו מלאכה הוא לענין שבת כל שאינו בכונה ולא מקרי מעשה כלל. מ"מ יש ג"כ בכונה ולהיות הכל עבודת ה' וכל מעשיו לש"ש זה א"א כיון שאינו מעשה מצוה. רק ע"י סייעתא דשמיא כד"ש (מ"ר ר"פ בחוקותי) בדוד המע"ה והי' רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות וב"מ שהי' הש"י עושה פעולותיו תכליתן לש"ש. וע"י השמירה מדברים בטילים זוכה ג"כ ליגצל ממחשבות בטילות ומעשה בטילות. ולהיפך המרבה בדברים בטילים וא"צ לומר בדברים אסורים כלה"ר וכדומה לא ימלט ממ"ז כלל. ואז"ל (סנהדרין קו:) בדואג כל תורתו מן השפה ולחוץ פי' שהמוח ולב הי' מלא ממ"ז והראורים ע"י הלה"ר. ובאמת המחשבה קודמת להדבור ומי שהפך ומשתדל לינקות ממ"ז הקב"ה מסייעו ג"כ ליגצל מדברים בטילים. רק דואג שונא דוד המע"ה שזכה לברתא דמלכא דא גלותא שזו מדריגתו וכמ"ש בזוהר (ח"ג מט רע"ב) ע"פ ואני תפלה והיינו שלא הי' לו לעולם שום מ"ז ובודאי מי ששונאו הרי שונא לאותו דבר טוב והיינו שהוא ממש להיפך דמלא מ"ז כנ"ל דכל תורתו כו' ומזה נמשך לה"ר וגם מעשים בטילים ולכן נאמר ואת נפש אויביך יקלענה וגו'. ובזוהר בשלח כ"ט א' דהוא על מעשים שאינם לעבודת הש"י והיינו מעשים בטילים. וזה נפש אויביך פי' אויבי דהמע"ה שורש כחו ועניינו שהוא העדר המ"ז והם ממש היפוך זה. ונפש היינו דנודע כי יש נפש רוח נשמה המעשה מנפש ודבור מרוח כמ"ש לרוח ממללא. ומחשבה מנשמה ויקלענה היינו כשילא לפועל גם במעשים בטילים. וז"ש שם הזוהר ע"פ כל המעשים כו' שמעשים בטילים נעשה הבל פי' זהו המחשבות בטילות. ורעות רוח דהשברון רק לדברים בטילים שזהו האיסור ביחוד כנ"ל לכך בו העונש ולא על מחשבה ומעשה דאינו בידו ואז יקלענה ומפ' בשבת (קנב:) זוממות והולכות פי' מחשבות והולכות ר"ל שמתלבשות נפש רוח נשמה דבעלה הנ"ל. המעשה הוא גוף ונפש ודבור ומחשבה רוח ונשמה להלבישה. ומחשבות והולכות בכל העולם כולו כמו בחיים באותם הדמיונות של קנאה תאוה וכבוד וכאלו פועלות אותם הפעולות של הבל. זהו פי' כף הקלע שהוא הופך גרורות בגרור החיים שהוא היפוך מחשבות הבל שאין בהם חיות כלל ואינו דבר קבוע ומחשבה שקביע וקיימא רק השתוטטות מחשבתו בכל אשר תפנה. וזהו זוממות והולכות. אבל מחשבת אמת קבוע כיתד במקום נאמן ואינה הולכת ומשוטטות ע"פ רחבי התפשטות המחשבה רק צרורה וקשורה בקשר החיים שלא לחשוב ולהתבונן רק בדברים שהם חיי עולם. וכן שכרו. מדה כנגד מדה ופעולתו לפניו:

[רלה] **המשתדל** להנצל ממחשבות זרות וגמר בלבו לדחותה וכל זמן שהוא נזכר מיד מדחה ומכנים בלבו מחשבות של ד"ת כפי כחו. רק שמ"מ היא תוקפתו ובעת שקוע בה נשכח ממנו מחשבת ד"ת ורצונו באמת אינו בה ומיד שנזכר הוא מדחה אותה. הרי שכחה שאינה מחמת עצלות חשוב אונס עבמג"א (סי' קח סקי"א) והר"ן כחישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה (ברכות ו.). והגם דמאן שפין ומאן רקיע [שמעתי פירושו

(במו"ק כח.) טהור וזך כמו הרקיע ר"ל נקי מנגיעה לרע] לדעת שאינו מחמת עצלות. מ"מ גם על עצלות זה חשוב אונס מאחר שהוא מחשב ורוצה שלא להיות עצל בדחיית המ"ז. ומאחר שלא נזכר איסור ועבירה מפורשת במ"ז א"כ אינו כחישב לעשות מצוה ולא עשאה דהוא כעשאה וממילא יהי' המשפט אלהבא שהקב"ה יעזור לו באמת להיות עושה דהיינו שמור ממ"ז ולא כאלו עשה בלבד. ובלבד שיהי' שמור בדברים בטילים והוא ע"י דבורו בתורה. ועיקר האזהרת דברים בטילים מודברת בם ולא בדברים בטלים (כמ"ש יומא יט:) וכא לאו הבא מכלל עשה אינו יותר מלאו הניתק לעשה שהעשה תיקון הלאו. וכן בלאו הבא מכלל עשה כאשר מקיים העשה דודברת בם תיקן הלאו דדברים בטילים והוא מועיל ג"כ לענין מחשבות בטילות. וכמו ששמעתי על פ' שפתי צדיק ידעון רצון שכאשר מוציא בשפתיו דברים המצודקים אע"פ שהוא מן השפה ולחוץ ולבו בל עמו מ"מ הם ידעון מודיעים ומלמדים רצון ללב להיות רצון הלב באמת כן. והרצון מוליד מחשבה להיות מחשבתו בזה לבד. וז"ש (עירובין נד.) חיים הם למוציאיהם בפה כי ד"ת נקרא עץ חיים היינו בסוד הו' דשם שהוא קו המבריח מן הקצה לקצה. פי' כאשר עובר כל חלקי נר"נ שבגופו מוח ולב וכלי המעשה אז נקרא עץ חיים. והיינו כשמוציא בפה זהו במעשה וזה גורם רצון ללב ומחשבה למוח ואז הוא חיים ומוליד חיות. וממילא עי"ז נדחה מ"ז שהוא היפך החיות כנ"ל אות ר"ג שהבטלה כשינה א' מס' במיתה. וע"י הוצאת ד"ת בפה מוליד חיות כדמתרגמי' לנפש חי' לרוח ממללא שעיקר החיות ע"י הדבור. וכאשר מתעורר רוח החיים אז מקיצו מתרדימת האולת שבזה נמשל כבהמות. שמ"ז הוא מצד נפש הבהמית והדבור הוא עיקר צורת אדם ויתרונו מן הבהמה אם הוא בד"ת דאז נקרא דבור [דבלא"ה לא נקרא דבור כלל כמו ששמעתי בענין הנחש דלא נזכר בקללה שניטל הדבור ממנו לפי שבאמת לא הי' לו דבור כלל דדבורו לא נקרא דבור ואכ"מ] זה מעורר צורת האדם שלא להשתקע בנפשו הבהמית. ובלבד כאשר הוא מדבר בד"ת כדי לעורר הלב והמחשבה דכשאין זה ברצונו כלל הרי זה כנזכר לעיל אות רל"ד בדואג שתורתו משפה ולחוץ כי לא הי' דעתו ורצונו כלל שתקבע בלבו ומחשבתו ולהוציא מחשבת היפוך כלל. וזהו ק"ש שאומר. פי' ודברת בם והתחלה שמע ישראל שישמע לזה. וכן נקרא ק"ש לשון קריאה שקורא לעצמו שישמע ויקבל דברים הללו וע"י התעוררות זה הוא נקבע בלב ויוכל אח"כ לזכות לברכה דמלכא צלותא בכונת הלב:

[רלו] **א"א** לאדם כלל לעמוד בכל היום כולו במדרגה א' תקוע בדביקות כראוי ועי"ז נאמר כי יפול לא יוטל. ושבע יפול צדיק וקם. ובירוש' ברכות (ר"פ ה) שלא יהי' הפסוק הזה זז מפיך ה' וגו' משגב לנו וגו' ואשרי' ה' וגו' בוטח בך היינו לצורך נפילות הללו להתחזק ולבטוח בהש"י שהוא ישגבהו. ועי"ז אומרים באתה גבור סומך נופלים שהן הן גבורותיו לחזק לכל שגם החלש יאמר גבור אני. ולא תקנו עי"ז בקשה רק בכלל הזכרת שבחו של מקום. כי אז"ל (תענית כה:) שבחו של גבור א' משיב הרוח נשיב זיקא כו' פי' כטעם טרם וגו' עוד הם מדברים וגו' פי' קריאה נקרא שקורא לחבירו שיענהו ודבור היינו שלא לצורך ענין רק מדבר לפניו כמו ד"ת. וכן ספור שבחיו של מקום וכאשר הש"י מתפאר בשבחן של ישראל לו

מדה כנגד מדה זהו שבחן של צבור . ואז הם דברים הפועלים דהיינו שהשבח אינו בדרך ספור דברים לבד שזה אינו אצל הש"י כי בדבר ה' שמים נעשו ודבורו של הש"י חשוב מעשה . ומאחר ששבחו של מקום הוא שבחן של צבור היינו דדבורן של צבור כאלו הוא דבורו של מקום והדבור פועל ישועות . כי דבור הש"י אינו משפה ולחוץ רק בכל העולמות ובעולם העשי' הוא במעשה . וזהו ג"כ כח התורה שהוא דבורו של הש"י ונקרא דבור יעו"ש בירוש' על הלוך ודבר דאלישע ובגמ' תענית (י:) . ולכ"א (סנהדרין סה:) אי בעי צדיקי ברו עלמא היינו ע"י עסקם בתורה במע"ב . וזה כחו של ר"ח ובניו בב"מ (פה:) אמר משיב הרוח נשיב כו' היינו כמ"ש שם דעביד לתורה דלא תשכח . ובסוכה (כ.) דנשתכחה תורה ועלו ר"ח ובניו ויסדוה . ומצד ד"ת דכתיב בה אמת כח דבורו להיות אמת דהיינו מבורר לעין ולא אמונה לבד . והוא מדת יעקב אע"ה שהוא נגד שם הוי"ה הכולל כל העולמות ומבריא מקצה לקצה גם בעולם עשיי' במעשה ממש . ועיקר סמיכת נופלים ממדריגתן הוא ע"י ד"ת שנותנת עוז ותושי' . והיינו ע"י דבור של אמת בהכרת מעלת הש"י הגם שהוא מרוחק ממנו בתכלית . שזהו ד"ת שאינו כעומד לפני המלך וזה אפשר גם בעת הנפילה והריחוק ועי"ז נסמך . אבל תפלה שהוא כעומד לפני המלך היינו מקורב זה א"א בעת נפילה שהרי אינו מקורב . וגם א"א בתפלה לעני מפאת שברות לב שגם לזה צריך חיזוק ובעת נפילה אף זה אין לו רק הלב מטומטם כאבן לגמרי . ועי"ז א' (שם נב:) משכהו לבהמ"ד אם אבן וכו' הוא מתפוצץ שע"י ד"ת הוא נסמך ונתחזק להתעורר לקום מנפילתו . וספור שבחו של מקום היינו נגד ד"ת שכולה איגה אלא שבחו של מקום כמ"ש כי שם ה' אקרא וגו' ודרז"ל בברכות (כא.) על ד"ת ופי' שם הוא השבר כי שמותיו ית' מורות על כחותיו . וכן שם הוא הרצון וכנודע כי שמו גימ' רצון כי כחותיו ית' היינו מדת רצונו . וכן התורה רצונותיו ית' כלשון רז"ל שאמר ונעשה רצונו . וכן כל ג' ראשונות היינו כך רצונו ית' . ומאחר שהש"י רוצה להיות סומך נופלים ודאי יהי' סומכם אע"פ שהנופל אין בו כח ודעת לבקש על עצמו זהו שיעורר רצון . אבל אנו אומרים שכך הוא רצונו מעצמו ממילא ע"י דבור זה מתעורר מדת רצונו העצמי לזה לפעול כיון שא"א לזה הנופל לאתערותא דלתתא בתפלה ע"ז נא' והביט ואין עוזר וגו' ותושע לי וגו' :

[רלז] **על** כל דבר יש עצות ע"י ד"ת ומצות ויש מצות המועילות למי שנפסק ממדריגתו שגברו עליו איזה ימים מחשבות הבלים וניתק מקביעות ד"ת בלב להחזירו לקביעותו . וביחוד הוא לזה מצות שבת שביום השבת יש לו לקחת ע"י קדושת מצות שבת לחזור לידבק בד"ת ולמאס הבלי עוה"ז . ועי"ז רומזת מצות עבד עברי ובשביעית יצא לחפשי ר"ל מי שנשתעבד ליצה"ר . והגם דשם בשנים יש בימים . כמו ששמעתי דכמו שיש בא"ב אתוון רברבין וזעירין כן בזמן ימים ושנים . ופ' זו תחלת משפטים דפי' כמ"ש במגילה (טו:) על צרוח משפט זה הדן את יצרו פי' כי נצוח היצרים נקרא מלחמה בדרז"ל והדיין השופט ביניהם צריך שלא יהי' נוגע לכאן ולכאן ועל פיו יקום דבר ושניהם צריכים לשמוע וזה מי שיצרו בידו שאונו בידו שבכחו לסלק עצמו מנגיעה ולשפוט על כל דבר אשר יעלה במחשבתו לדעת אם טוב אם רע . ועי"ז הוא

הלימוד

הלימוד דמשפטים ובזה נאמר אשר תשים להבין הטעם. פי' דיש חוקים ומשפטים כנודע ובודאי כך כח פעולתם בלב. אלו לחוק חוקי חיים מה שלמעלה משכל האדם והיינו בענין השגת אלהות וכן בענין ניצוח היצר מה שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו. ואלו לאות קדושה בלב כמ"ש אשר קדשנו במצותיו וצונו מה שהוא מורגש בשכל וכן בניצוח היצר בכח אדם ברות משפט. ובכל מצוה עצמה יש חוקים ומשפטים פי' מה שמשכיל ממנה ומה שהוא כמו חוקה ולכך פעולתן בשתיהם. וזהו כלל מ"ת וסמך לה אלה המשפטים אחר שנתן תורה תבלין ליצר והוא הסייעתא דשמיא. ביאר המשפטים איך לדון יצרו בשכל אדם וזהו אשר תשים להבין בשכל. והם בקנאה תאוה וכבוד ופתח בכבוד דהיינו בהתנשאות על זולתו ובגדול שבהתנשאות כאדון על עבדו ואמתו. ידע שבאמת על נקודה ישראלית אין התנשאות כלל כנ"ל אות רל"א. וזה נקרא שביעית שהוא המרכז מהעגולה וו' שנים היינו מצד חוטים הסובבים לשונה כידוע. כי המדות הם ו' קצוות וכאשר נתטמטם הלב לגמרי והיינו ע"י מכירת פירות שביעית כמ"ש בקידושין (כ.). פי' כי מעט שמטה הוא הכרה כי לה' הארץ וזה נעדר ממנו הכרה זו מצד היצר המשכיח. ובפעם הו' הוא מוכר עצמו יעוי"ש הסדר. והיינו כאשר נשתלם במדרגת הרע בו' קצוות אז ו' שנים יעבוד אבל בז' שהוא סוף מעשה הדבוק במחשבה תחלה בהבורש שהוא מהש"י הוא חפשי. כי באמת עבדיי הם כו' ובתמה שפוכה אמלוך עליכם אף שאינו מצד הכרת הלב מצד האפלת היצר. וא' (שם) הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו כי הקונה הוא המתנשא עליו ודאי הוא במשפט כי זהו בהיפך מכיר באמיתות הש"י כי לו הארץ בכל הו' קצוות. ולכך ו' שנים יעבדנו כמ"ש (ב"מ עג:) ההוא דתקיף אינשי דלא מעלי בנוהרקא דילי' שמצד יתרונו על דלא מעלי הוא עובד בו. וכל ענין הפעולה ועבודה בעניני עוה"ז הוא מצד שאין עושין רצונו של מקום כמ"ש בברכות (לה:) על ואספת וגו' ולא עוד אלא שמלאכת אחרים כו'. אבל באמת ידע שהוא כקונה אדון לעצמו שגם התנשאות זו אין ראוי על הישראלי. והוא כטעם מתלמידי יותר מכולם שודאי ע"י זה העבדות למי שהוא מכיר באמת אמיתות הש"י פועל בעבד ג"כ כד"ש בחולין (ד:) הא לדבר אמת כל משרתיו כו' עד שמגיע באמת להיות בז' יוצא חפשי ומשתלם ועי"ז מתגדל האדון שהוא רבו שזיכהו לחלק טוה"ב ג"כ ועי"ז העבד אדון לו פי' משפיע לו והוא מקבל: וכן הוא יום הז' נגד ו' ימי המעשה שעוסק בצרכי גוף בעוה"ז ובז' יצא חפשי למנוחה ועונג דהש"י כמ"ש התענג על ה'. וקדושת השבת היא שפועלת. ובדברות ראשונות נא' זכור שדי בזכירה לבד שזוכר שהיום שבת בזה מקבל הקדושה. ודברות אחרונות שאחר החטא נא' שמור שע"י השמירה מעשיית מלאכה וקיום הל"ת עי"ז הוא קבלת הקדושה. ושניהם בדבור א' נאמרו דבאמת צריך שניהם רק החילוק מי שבולט יותר ושהוא עיקר קבלת אם ע"י סור מרע דיל"ר או ע"י עשה טוב וקבלת קדושת הש"י:

[רלח] **השינה** גם היא טובה לחזור ולהתעורר אחר נפילת המוחין בבלבול מחשבות זרות והעדר מחשבות דקדושה וד"ת. בעת השינה הוא הסתלקות המוחין ואח"כ חוזר נשמה חדשה כמשאז"ל (שוח"ט תהלים ריש מז' כה) ויוכל להתחזק מחדש

מחדש להעמיד מחשבתו כרלון הש"י ונשכח כל מה שהי' ביום אתמול. ועי"ז הוא הבקשה דברכות (טז:) ונשכים ונמלא יחול וגו' שפעמים מיד בהשכמה הוא מולא עלמו ברי' חדשה כמ"ש הקדמונים דבכל יום נעשה ברי' חדשה שע"ז תקנו נטילת ידים שחרית וברכת אלהי נשמה כמובא בב"י. והוא כמ"ש המחדש בכל יום תמיד מע"ב וגם האדם מכלל מע"ב והיינו בקומו משנתו יוכל להיות מתחדש לטוב. וזה טעם (מ"ש סנהדרין עא:) שינה לרשעים כו' והיפוך ללדיקים דמסתלקין המוחין ומחשבות דקדושה שלהם כל היום לריך למחר חיזוק חדש והתחלה חדשה וכל התחלות קשות משא"כ ביומו שהמחשבה מקושרת והולכת. ומ"מ האריז"ל א' דזהו רק בשינת היום ולא"מ. והיפוך מחשבתן של רשעים זוממות והולכת כל היום שא"א לדבקה בד"ת כמעט אם לא בקושי גדול מחמת תוקף התקשרותה בדברים הזרים שחושב. שהיל"ר שבלבו מקשר לבו בזה ח"ו. ועי"ז ביקש דוד המע"ה לב טהור ברא וגו' בריאה חדשה היינו ע"י השינה שישכים וימלא לבו טהור מכל חמדות עוה"ז ונקי מהם. ומטעם האריז"ל נקרא דבר זה עיבור נשמת איזה לדיק בשינתו. פי' כי ודאי זהו סייעתא דשמיא ועזר אלהי להיות נשכים וגו' בלא אתערותא דלתתא מקודם. והכל הוא במשפט ודאי הי' לו אתעדל"ת איזה דבר טוב ומחשבה טובה ביום ההוא שזה א"א לאדם מישראל בלא זה שאפי' פושעי ישראל מליאים מלות כרמון (כמ"ש סוף חגיגה) ומליאים חרטה בלב ג"כ. רק ששפע הרלון דרע ודהבלי עוה"ז שופע בלב עד שלא נודע וניכר כלל מעט הטוב והוא כמעט בלא אתערותא שלו רק ממילא מכח שורש נפשו הדבוק בהש"י. ולכך המשפט לעזרו ג"כ ממילא בלא אתדל"ת ואתדל"ע המשפיע שכך הוא הסדר להיות מיין נוקבין ותשוקת האדם מלמטה ואח"כ הש"י כנגדו משפיע לו. אבל בזה שהוא משכים ונמלא כמליאה הבאה בהיסח הדעת המולא ובלא דעת בעל אבידה שזה אבד והלה מולא. והיינו כנודע דכל נפש מישראל יש לו כח מיוחד בקדושה וכמספר הדורות שעברו כך הם מספר כחות הקדושה והד"ת שנתגלה בעולם. ולכך בכל דור ודור הקדושה הולכת ומתגלית יותר הגם דהדורות מתקטנים כנודע לפי שכבר נתגלו דברים שנגלו לקודמים כנודע ממשל דננס ע"ג ענק. וזהו בד"ת מלד הספרים ובוודאי גם כל נפשות ישראל שנשתלמו קדושתם כבר גלוי' בעולם פי' בלבבות בנ"י מה שא"ל ליגיעה ושלא במתכוין והשתדלות עושה דבר טוב ומחשבה טובה הוא מלד שכבר קדם אותו כח שבקדושה להתגלות בעולם. וכל דבר ופעולה ומחשבה הוא מכח מיוחד ודבר קדושה מיוחדת שיש בזה חלוקות לאלפי אלפים ורבוא רבבות כמספר הנפשות. ומלד הזה באותו רגע שעשה או חשב דבר טוב מה שלא הי' מאתערותא דילי' היינו מלד השתדלות בכח נפשו המיוחד לו רק שבא לו ממילא שהוא מלד כח נפש אחר שכבר עמל ויגע בו הרי נדבק בכח אותו נפש לפי שהוא מקבל ממנו וזה משפיע ובמדרגת אב ובן או תלמיד ורב ועי"ז יוכל למלוא אח"כ בהשכמה יחול לבו להש"י בלא סדר אתערותא רק ע"י עיבור אותו נפש פי' התלוות אותו כח עמו בקרב לבו ומוחו כטעם לב טהור ברא מחדש ממש מה שלא הי' קודם רק דרך העברה:

[רלט] כל רשעי ישראל אשר נפשותן זוממות והולכת שזה דין כף הקלע הנז"ל אות רל"ד שנפשו מלובשת באותן מחשבות זרות

זרות גם אח"כ ומשוטטת בעוה"ז באותן מקומות כנודע. מחשבתן זו מתפשטת באויר כי המחשבה רוחניות וכן הנפש. וכאשר משוטטות באויר הם מתפשטות גם ללב האדם וכנ"ל אות ר"ה דהאויר מכנים הרהורים בלב. וזה ענין הנזכר בספרים ביאת נפשות לחכמי הדור לתקנם פי' כאשר נולד בו מ"ז והרהור מאיזה תאוה או קנאה וכבוד וכדומה שיודע שאינו מעצמותו כלל. וגם לא מן המקורבים אצלו החיים שגם הם מולידים בו לתקנם כנ"ל אות רי"ט כי מה שהוא מהמקורבים שייך ג"כ לעצמותו רק שכבר נפלט מלבו אבל מ"מ יש לו התפשטות סביביו. כענין מקיף באור כך זה לעומת זה בחושך שמאחר שהם בעלי בחירה ויש כח בהטיי' הרי זה נקרא יצ"ר שביד האדם לכופו והוא יצ"ר המקיפו והמ"ז באה לו מצד המקיף וההכפי' לזה והחלצת הטוב המלובש בו הוא ע"י התעוררות אור מקיף לעומתו. כי כמו שהם יצ"ר שבהם הוא מקיף לו כך אור וטוב שבו הוא מקיף להם. ועי"ז מעורר התעוררות טוב בהם כטעם מושל מקשיב ע"ד אמת כל משרתיו צדיקים (כמ"ש חולין ד:). וכתר נקרא אור מקיף וכתר היינו ממשלת המושל על עבדיו. וידוע שהכתר הוא מכלל הי' ספירות שהגם שהוא למעלה מהרגשה אף במוח כלל מ"מ הוא המוליד ראשית הגלוי דמחשבת המוח כנודע דנקרא יש מאין. והאין הוא עומק ראשית של הים וממילא נמשכים ממנו אח"כ כל הי"ס קומה שלימה ונכנס ללב ולכחות הפעולה. וכן בזלעו"ז המ"ז שנולדים בו מצד המקיף מולידים יש במוח ואח"כ הרגשה בלב ג"כ ועוד יותר רק צריך להתגבר מיד נגדם. אבל המ"ז שבאה דרך העברה בעלמא שאין לה שום שייכות עם עצמותו כלל דהיינו שאינו מצד המקיף רק

מצד נפשות השוממות והולכות. הגם דלמי שאין לבו נקי ודאי גם זה מוליד תיכף רצון בלבו ג"כ לזה דמלא מין את מינו וניעור (ע"ז עג.). לאותן שלבן נקי לגמרי אינו מוליד כלל קומה שלימה רק עובר במחשבתו ממילא ואינה ניכרת ועושה רושם כלל. וכמו מחשבה קדושה דפושעי ישראל הנ"ל אות רל"ח. ואם נתעורר ע"ז תיכף והחליץ הטוב והדע"ת הגנוז בו כנ"ל אות ר"ג או ממילא מתקן ג"כ אותו נפש שהיא מצד הקדושה באמת וכח מיוחד בקדושה וכד"ת רק שהמ"ז שלו בחייו מלבישו וכאשר הוא יגע ומלא הטוב הגנוז בו ממילא נעלם הרע ונתבטל ואותו הנפש נכלל בקדושה. ואם לא תיקנו תיכף אז יוכל להיות ע"י השינה ישכים וימלא עצמו ברע באמת כאותו שורש הרע שנתעבר בו ע"י המ"ז והרהורא דיומא שלא תיקנו כידוע מטעם האריז"ל על שינה לצדיקים כו'. ושכן הי' ביוחנן כהן גדול ששימש כו' ואח"כ נעשה כו' (ברכות כט.) ע"י עיבור נשמת רשע. והיינו כשפגעה בו ולא תיקנה שפעמים היא מתוקף הרע המלבישה ר"ל שהיתה שקועה בחיים הרבה כל ימי' בתוקף חמדות זרות ואש דתאוה או כעס וכיוצא בכח והתלהבות כל חלקי גופו. וכן הוא מלביש ח"ו נפשו אח"כ וכשפוגע מחשבה זו באדם צריך כח להחליץ הטוב שהוא הנפש הגנוז ממנה. והכל לפי מה שהוא אדם אם אינו נקי לגמרי כענין לבי חלל אם תוקף הרע שבזה הגיע למדריגה עצומה מכפי מדריגת נקיון לבבו יוכל ח"ו למצוא מין את מינו באותו שמץ כ"ש שאין נקי בו. וכך הוא המשפט לפי שפגעה בו ממילא ולא בא מצד אתערותא דילי' רק לפי שלא תיקן הוא משכים אחר השינה ונפילת המוחין מולא מוחין חדשים מעורבין ח"ו עם הרע ההוא

ומולידים קומה שלימה בקרבו ח"ו . וזה טעם מה שכתבו כי סכנה גדולה לתקן נפשות שפגומים ביותר כנודע . ולפי שזה ממילא ואין הקב"ה בא בטרוניא ודאי אין מזמין לאדם אלא מחשבות שבכחו לתקנם [אם לא בפשיעתו ח"ו כענין יוחנן כ"ג]. והוא מדה נוהגת בכל אדם רק מי שאינו בודק בחדרי לבבו בכל רגע אינו עומד ויודע זה כלל והוא שלא בדעתו . ומ"מ זכות גדול הוא לו עי"ז כי בתיקון אותה הנפש הוא זוכה בכחה שבקדושה להתלוות עמו ולהאיר לו נוסף על נר נשמתו של עצמו שנעשה לו כמו בן ותלמיד דברא מזכה אבא (כמ"ש סנהדרין קד .) ומתלמידי יותר מכולם :

[רמ] **התורה** תבלין ליצר כמשז"ל ואפי' מי שאין לבו נקי לגמרי בהריגת היצר מכל וכל . אם הוא ממולא בד"ת כל צרכו הרי היצר מתתבל להיות דבר הראוי . ולכן אמרו (פסחים מט :) ת"ח מותר לאכול בשר ולא ע"ה וידוע מטעם האריז"ל מצד הנפשות המגולגלות . והיינו כי ענין הגלגול בבע"ח שיש נפש שנשתקעה כ"כ במעשה בהמה בחיי' עד שמלובשת בנפש הבהמית שלה אחר המות בהלבשה גמורה בלי שום יתרון לאדם על הבהמה שהוא מצד הדעת והחכמה וזה נעדר מחכמה לגמרי . הגם דבכל א' מישראל יש חכמת ה' וד"ת ג"כ . הוא בהעלם עלום אלא והם מתגלגלות בבהמות פי' שנכנס בקרבן ממש כמו שהיו זוממות והולכות מקודם באויר העולם כך יוכל להתמסך ולהתערב ממש עם נפש הבהמית דבהמה . ובאדם יש גלגול ועיבור פי' שורש הנפש מתולדתו שיוכל להיות שהוא כח שכבר הי' בעולם כנודע . וכח נוסף ע"י מעשיו איזה

דבר טוב . וזה לא שייך בבהמה שאין לה השתדלות ומי שמתחבר בקרבה אין לו טעם מה שיכנס עכשיו ולא מקודם ומיד בעת הלידה ולכן נקרא גלגול ואין בה סוד העיבור . ובודאי יש חלוקות בכחות הבהמית פי' בכח נפש בהמיותן וכוראן יודען כי א"א לאדם להשיג הבדלן מאחר שאין להם דעת שהוא המבדיל כמשז"ל (ירושלמי פ"ה דברכות סוף ה' ב) אם אין דיעה הבדלה מנין . אבל מ"מ באמת ודאי יש איזה הבדל מועט וכמו שניכר פעמים הפרש ג"כ בטעם הבשר . וכן חלוקת נפש הבהמית דבני אדם אלכן נכנסת בבהמה ששייך לה כפי השתוות שקוע כחה במעשה בהמה . ושמעתי כי מכל מעללי אדם פי' פעולותיו שלא במתכוין אם לטובה נוצר בעל חי טהור ולרע בע"ח טמא . והיינו כי האדם כולל הבריאה והכל מכחו וכל כח הבע"ח הם מכחו ומאחר דאתו מכח גברא ודאי כל א' הוא כח נפרד . וכפי אותם הכחות של האדם שנוצרו מחמתו כך הוא גלגול הנפש ששקוע באותו כח ברע . ובבע"ח טהורים מאחר שיצירתם מצד הטוב דאתי ממילא לאדם שלא במתכוין ומסתמא הם נזדמנים לאכילה לאותו אדם עצמו או לבן גילו שיש לו ג"כ אותו כח הטוב . ממילא אותו כח עצמו יוכל להחליץ הנשמה ההיא השקועה באותו כח ברע . והיינו כי כל אכילה מוליד מחשבות זרות והרהורים ג"כ כד"ש (ברכות לב .) מלי כריסיה זני בישי . והוא מצד כח הרע שנתגלגל בו וכאשר הוא מחלין הטוב הוא מתקנו . וע"ה אסור כי יוכל להיות נשקע ולהיות מוצא מין את מינו וניעור . אבל ת"ח אע"פ שאינו מנוקה בחדרי לבו מ"מ כבר יש לו יתרון על הבהמה מצד חכמתו . ולכן ע"י מחשבתו דד"ת הוא מוציא כח אותה נפש מהתלבשותה בנפש בהמיית

וכח בהמה . וכן בפועל הרי מתהפך בשר הבהמה להזין גופו ולהיות נעשה בשר אדם כך בכח מתהפך כח בהמי לכח אדם . וזה טעם מ"ש בזוהר בחכמה אתבריר‎ו והת"ח יכול לברר ולתקן נפשות אע"פ שהוא אין מנוקה לגמרי מאותן דברים . רק אם נפשו משוקעת בד"ת ע"י הד"ת הוא מעלה ומתקן כל מיני מחשבות זרות . אבל ע"ה מותר רק בצומח כי הבע"ח יש לו יצ"ר כמ"ש בברכות (סא.) משא"כ צומח הנפשות המתלבשות בהם הם שאין מתלבשים במחשבות ורצונות דרע שלהם רק בלבוש החיצון דמעשים רעים שהמעשה הגופנית נעשה ג"כ לבוש דנפש רעה להלביש ניצוץ נפש הקדושה ואינון מזיקי עלמא כנודע ואכ"מ . והן הם המתלבשים בצומחים ג"כ ע"י האויר ואין בכחם לפעול באדם הרהורים בלב ומוח רק בכחות הפעולה ובזה ריקנין שבישראל ג"כ מליאות מצות כרימון (כמס"ש כז.) במעשה . וע"י מצות מעשיות שעוסק בכח האכילה ההוא אח"כ הם נתקנים :

[רמא] **המצות** ומעשים טובים של האדם והצ"ל ד"ת מביאים בלבו הרהורים טובים וההיפוך מעבירות כמאז"ל מצוה גוררת מצוה ועבירה כו' . ופי' גרירה זו כי מכל מצוה נברא מלאך פי' כח רוחני כמ"ש בזוהר (ח"ב ק רע"ב נט א) דלא אתאביד שום מעשה ודבור דאדם טוב ורע . ועי"ז המלאך טוב שהוא שלו שנולד מפעולתו והוא שוכן אצלו ומקורב לו הרי המלאך הוא רוחני כמו מחשבת האדם ועל ידו נופל מחשבה בלבו לעשות מצות אחרות . וההבדל בין שע"י מלאך לע"י נפש אחר כנ"ל אות רל"ח כי הנפש מצד שבה כח ההרגש כנ"ל אות רכ"א כאשר היא מכנסת הרהור בלב הוא עם כח ההרגשה . והגם שהוא דרך העברה בעלמא וכנ"ל אות רל"ט היינו שאין מוליד קומה שלימה מצד עצמו לבד אם לא בהתחברותה לנפש האדם עצמו . אבל מ"מ הוא מורגשת בכח הבינה דלב כי נפש האדם נקרא מבין בבינה משא"כ המלאך נקרא חכם בחכמה לבד לפי שאין בו מעצמיות נפש האדם כלל רק נולד מכח פעולותיו . ומצוה בלא כונה וחשק כלל הוא מלאך מעולם העשיי' והוא מעורר הנפש לעשיי' שנית . וטעם החשק שבלב הוא מוליד ומעורר רוח שבלב לחשוק שנית ומעלה בלבו הרהורים ע"ז . וטעם הכונה ברמזי המצוה הראוי' שהוא במוח מעורר ג"כ המחשבה ומועיל להנצל ממ"ז ע"י רבוי המצות בכונה הראוי' ומקרבים המלאכים המזכירים למחשבתו אל דמי לך . ועי"ז ד"ת בחשק הראוי מוליד נפשין כי נפשות ישראל גנוזין בתורה כי אורייתא וישראל חד . והיא למעלה ממדריגת מלאכים שלא ניתנה להם . והיא גוררת כח ההרגשה ובינה שבלב לטוב ג"כ כמו ע"י עיבור נפש איזה צדיק גדול כפי גודל כח התורה שלמד וחידש וכפי מדריגת כונתו בה לשמה . והעיקר כפי החשק שלו שעיקר החיים שבד"ת הוא מצד החשק . וזהו בטובה דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (כמ"ש קידושין מ.) . אבל ברע אין מצרף למעשה והמלאך רע הוא מן המעשה לבד . או אם הוא בחשק עצום שאז ודאי גם כח המלאך כן בחשק עצום מ"מ אינו אלא בעולם עשיי' מצד המעשה . רק דחלוק לג' קליפות רוח סערה כו' כי הם ג' ראשי כחות דרע קנאה תאוה וכבוד דקנאה הוא רוח סערה ממש בלב שסוער והומה . ותאוה הוא תוקף החשקות המשכיח לגמרי חשקות אמיתי' ומכניס רוח שטות בלב . ואש הוא העולה למעלה בבקשת ההתנשאות . וזה טעם אש זרה דנדב ואביהו

שאמרו אני ואתה ננהיג כו' (כמ"ש סנהדרין נב.) . ואלו ג' כוללים כל עבירות שבתורה שכולם להתרחק מאלו הג' ראשים . ובאומות מחשבה רע מצטרפת (כמ"ש ירוש' פאה פ' א' סו' ה' א') כי הם שורשם ברע הלב והמוח ולכך כאשר הרע בחשק שבלב מצטרף למעשה להיות מלאך רע כמוהו המוליד בו חשק שני בלב לרע . וכן לענין העונש דהוא יצ"ר הוא מה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) דחרבם תבוא בלבם . וכן אם הוא בחכמתו לרע כענין בלעם דידוע דהוא נגד משרע"ה ועסק חכמתו לעומת חכמת ד"ת ומוליד נפשות דרע ודאו"ה והיינו כח ההרגשה ולכ"א בזוהר בלק (קצד ב) דלעמוד על חרשין דילי' הוא ע"י הוצאת ז"ל יעו"ש . והיינו כי בהוז"ל הוא מוציא כח נפשי ממש ברע שבו כח ההרגש ולא מלאך רע לבד כי מלובש בו כח נפשי . אבל בישראל דחטאיהם נמשלו בסנהד' (מד.) כהוצי הכוכבים לאמא דאינם משורש לבו ומוחו לכך אינו מצטרף לו כלל להגדיל כח המלאך רע להיות נגד הלב שהרי לא עינה מלבו כלל :

[רמב] **התשובה** הוא כמו התרת חכם שעוקר הדבר למפרע ונתבטל המלאך רע הנעשה מהעבירה לגמרי . ומאהבה שנעשין כזכיות היינו שלא נתבטל רק שנתהפך לטוב וזהו ב' דרגין דלאתהפכא ולאכפייא . פי' היראה הוא ההגדרה בלב מהרע ואהבה הוא שמהפך המר שהוא היצר והחשק שבאדם למתוק שמושכו לבהמ"ד ולד"ת שבזה היצ"ר טוב מאוד כמ"ש במדה"נ (זח"א קלח א) דחמידו דאורייתא על ידו . וזהו התורה תבלין ליצר לתבלו להיות טוב . וזה בלהבא וכן בעבר כאשר מתגבר באהבת הש"י וכן הש"י לעומתו . מכיר כי גם כל מעשינו פעלת הכל לטובתינו וממך הכל כי לעולם לא זזה אהבתך ממני וגם כי אלך וגו' כי אתה עמדי גם בעת עשיית הרע וא"כ בודאי אינו אלא טוב ובגדר עת לעשות לה' הפרו וכמ"ש בשבת (פט:) שאם הם כשנים הסדורות מששת ימי בראשית פי' בסדר שסידר הבורא ית' בתחילת היצירה בחכמתו שיהי' כך מגולה כשלג ילבינו שיהיו כזכיות מאחר שכך הי' אמיתות רצון הש"י שזכיות היינו רק עשיית רצון הש"י האמיתי . וזה טענת דוד המע"ה למען תצדק בדברך וגו' והרי החטא כך רצונך שכך אמרת שלא אעמוד בנסיון . ותשובה זו דאהבה היא כללית על כל העבירות שהגדיל משא"כ דיראה צריך תשובה על כל א' בפרט וכפי סדרו של בעל הרוקח בגדרים ומשקל וזה לא שייך כלל במאהבה כנ"ל . וז"ש בזוהר (ח"ב ריד ב) דלא מהני תשובה בהוצאת ז"ל אלא תשובה דחזיא לחפיא על כל עובדוי פי' מאהבה שהיא כללית על כל מעשים רעים שעשה . והיינו לאתהפכא ולהוציא הנפשות ההם מעמקי רע ונעשים כזכיות פי' הוספות כחות קדושות . אבל ביראה והגדרה א"א לאכפיי' ולבטל לגמרי כי הלא הוז"ל הוא כח נפשי ממש שהרי הי' נולד ממנו נפש אדם שיש בו חיות וא"כ בודאי יש בו מחיותו . וחיות הישראל יש בו קדושה גמורה מחלק הש"י מורשה מהאבות שהוא מורישה לבניו ויש ממנה ג"כ באותה טיפה רק שהיא מלובשת במחשבה וחשק התאוה דיצ"ר הגוברת עליו בעת ההוצאת ז"ל ובלבוש דעשיי' של גמר המעשה . אבל מ"מ יש בו ניצוץ קדוש גמור שא"א לבטלו ולהיות כלא הי' רק ע"כ צריך להוציאו משם לתוך הקדושה דהיינו לעשותו כזכיות והיינו ע"י מאהבה דמחפיי' על כל עובדוי שהיא כוללת לכל מה שעשה ע"י הכרה זו הברורה באהבת הש"י שאינה ניתקת והכל

ממנו ולטובתינו גם היצ"ר לטובתינו בגדר טוב מאוד וממתיק היצר בכלל. והגם דעצמות הרע דג' קליפות הטמאות ואסור לגמרי א"א להיות טוב עד כי יבולע המות לנצח כנודע וע"כ צריך להיות בגדר הביטול. מ"מ החשק והמחשבה לרע שאין מצטרפת למעשה הישראל ואין בו מעשה דאיסור הוא מקליפת נוגה שנכללת פעמים בקדושה ומזה נעשה זכיות ומחשבה טובה דמצטרפת. והם הנכללים עם ניצוץ הנפשיי לחזור לטוב. ולכן זמן לתשובה הטוב לזה היא ביום השבת ביחוד שאז הקליפת נוגה נכללת בקדושה כנודע. והיינו שכל עינוגים דהיתר ורשות כל שאינו איסור יש בו מצוה וקדושה. ולכן אז עונת ת"ח ועי"ז הוא גמר הכנסת אותן ניצוצי הנפשות למקומן:

[רמג] **החלומות** של האדם הם המגידים לו על הרהורי לבבו לדעת במה הם שקועים ביום שמהם הם באים כמשאז"ל (ברכות נה:). ועי"ז יסתער לב האדם כאשר יראה כי גם בעסקו בתורה רוב היום כולו כל זמן שלא נמלט ממחשבות זרות הנולדת מצד היצר שבלב הכוסף לאיזה דבר ונקשר בו לא נמלט מחלומות ודמיונות כאלו. וזה נקרא אצל רז"ל רוח הטומאה השוכן בשינה פי' ע"י אותן דמיונות ואין לו אז כח מחשבה טובה המגדרת בו. ובודאי יעקב אע"ה שחלם והנה ה' נצב ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו גם בשינתו רוה"ק שורה עליו לא רוח הטומאה ח"ו. ועי"ז היתה עצת רז"ל בק"ש שעל המיטה דעי"ז מזיקין בדילין (כמ"ש שם ה.) פי' קבלת עול מ"ש בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך זה מבטל כל מיני מ"ז. והגם שהוא לשעה ורגע קלה כמות שהיא מ"מ מועיל כשהוא סמוך לשינה. כי ק"ש הוא קבלת עול מ"ש ועול מצות

והנושא בעול מחשבותיו בגילות לד"ז כמש"נ טוב וגו' יעול מנעוריו שזה מונע מחשבות לחמדות דילדות. ואם ת"ח הוא אין צריך (כמ"ש שם) פי' כי הת"ח הוא שבלא"ה כל מחשבותיו שקועות בד"ת תמיד ומ"מ צריך חד פסוקא דרחמי כי ת"ח היינו שאין נמלט לגמרי מכח היצר דחלל השמאלי דלב רק שמשכו לד"ת. ומ"מ מצד שקיעות היצר בתאות שזה שכיח בת"ח ביותר כטעם כי הגדיל לעשות בסוכה (נב.) והיינו מפני אש תשוקתם לד"ת. בשינה שהוא הסתלקות המוחין מד"ת יוכל היצר לבעור באש תאותו ולהביא לידי ר"ק ח"ו כמו ששמעתי שזה מצוי יותר בבני תורה מבע"ה. ולכן צריך לומר פסוק בידך אפקיד וגו' שמוסר הרוח שהוא הרצון שבלב שבו הי' רוצה וחושק לד"ת ועי"ז נמנע מדבר אחר עכשיו מוסרו לפקדון ביד הש"י. וזה טעם אמונה שמאמין פקדונו להש"י כמשאז"ל (מדר' הובא בתוס' ברכות יב. ד"ה להגיד) וזה תמוה מה זו אמונה ואטו הגוים שאין מאמינים כלל ואפיקורסים אין ישינים. רק הכונה שהש"י יחזירנה כמו שנטלה ושלא תטמא ח"ו. וכמו מדת אמת ביום בעת שניעור הוא הכרה הברורה שרק הש"י מנהג עולמו בכל מכל כל ועי"ז נמלט ממ"ז. כן מדת אמונה בלילה בעת שינה והסתלקות המוחין מאמין בחי עולמים פי' מקור החיות של כל העולמים אפי' עולמות התוהו וההבל הוא ממנו והוא ישמרנו. ובודאי הם שאין מקפידים בכך אין צריכים לאמונה זו אבל בני ישראל שכל יגיעתם כל ימי חייהם להיות דבוקים בהש"י ובתורתו צריכים בלילה לאמונה על הפקדון. וסיים פדית וגו' כטעם פודה ה' וגו' דמסיים בו מזמור לדוד בבנותו ששמעתי שאמר דוד המע"ה זה על ענין ראיית קרי דלמה נברא

זה ונתברר לו אז בשנותו שיש צורך לשטות בעולם וכך צורך לדבר זה אע"פ שנראה שטות והבל וסיים פודה שיש בזה פדיון והצלה ממיתה כנודע וכמשז"ל בברכות (נז:) דהוא סימן יפה לחולה. וזהו לענין דיעבד כשכבר ר"ק יבטח בודאי הוא לטובה אבל לכתחילה יבקש שלא יצטרך לפדיון זה וכבר פדית וגו' אל אמת פי' במדת האמת שהייתי דבוק ביום כי תאוה נקרא שקר וזה נקרא פדיון ע"י שקר. ויש פדיון ע"י אמת וד"ת כי פדיון הוא ע"י נתינת התמורה וזה הוא כענין מקלט נפש ככל נפש. ויש כענין ואתן אדם וגו' ולאומים תחת נפשך והוא לת"ח ע"י ד"ת שיש בה שמא דמותא לאומות העכו"ם וכמ"ש בשבת (פט:) הר חורב שירא ממנו חורבה לאו"ה. וזה נקרא פדיון אמת שהם לשאול ואבדון באמת לעלמי עד. משא"כ אלו הר"ק סוף שיוצא בלעו מפיו והוא רק לפי שעה וא"כ נקרא פדיון שקר. וחז"ל (ברכות ה.) בק"ש שעל מיטתו חרב פיפיות להרוג המזיקין ובאמת המקרא מסיים לעשות נקמה בגוים וגו' רק דהכל א' כי ע"י הריגת המזיקין דמ"ז והרהורים רעים בקבלת עול מ"ש ממילא נעשה הפדיון שלו ע"י או"ה וע"י לעשות וגו' ולא ע"י מסירת מקלט נפש למזיקין ח"ו:

[רמד] ע"י השינה הראוי' בלא חלומות והרהורים רעים וזרים הוא יכול בקל בהשכמה למצוא יחול לבבו ליראת ה'. ולכך מסיימת ברכת המפיל שהוא בקשה להנצל מחלומות רעים והרהורים רעים מטעם כי אתה המפיל וגו' וממך הוא השינה ואין לך לגרום לי רע. ומסיים המאיר לעולם וגו' דהור השחר שמאיר לעולם יהי' בכבודו בהכרת כבוד שמים כטעם כל פעל למענהו לקילוסו (שוח"ט תהלים מז' קמח). וזה טעם

והאר וגו' פן אישן המות פי' כי שינה א' מס' במיתה והיינו רוח הטומאה שהוא ע"י הרהורים רעים כנ"ל. ועי"ז הוא בשינתו טועם טעם טומאת המת ובבוקר אין העינים מאירים כ"כ מעצמם רק ע"י השתדלות בד"ת כי אורייתא דעינא בלבא (כמ"ש ע"ז כח:). ולזה מבקשים לינצל מחלומות רעים והרהורים רעים ולהארת עינים שיהי' השינה טוב מאוד כמשז"ל (ב"ר פ' ט). והיינו ע"י חלום א' מס' בנבואה כאשר הרהוריו בלילה ג"כ בד"ת שהרהר ביום ועי"ז נדבק בטוב יותר כנ"ל אות רל"ח. וזה הי' טעם דוד המע"ה שלא ישן ס' נשמי (כמ"ש סוכה כו:) ולא ידע טעם דמותא כי כל יגיעת דוד המע"ה כל ימיו לינצל ממ"ז שהי' מוקף מהם ממש מתולדתו כמ"ש הן בעון חוללתי וגו' וכנודע דהוא נגד יסוד העפר וזכה רק לחלק הנפש כידוע וכמ"ש בזוהר והרא כ"ז א' ושם הוא שורש החטא כמ"ש נפש כי תחטא וגו' הדם הוא הנפש וברים כל מרעין אנא דם (כמ"ש ב"ב נח:) שבו שורש חלי הנפש לכל מיני תשוקות דתאוה ורצ חה ועי"ז הי' כל סיגופיו להרוג היצ"ר בתענית מפני כובד אבן שבלבו. ולכן אמרו (ברכות נה:) שכל ימיו של דוד לא ראה חלום טוב כי הגם שהרגו ליצ"ר באמת מ"מ לא נתנקה לגמרי בימיו והוא כמשז"ל (שבת ל.) בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנך אני מודיע. וההודעה הוא כאשר הוא הבירור גמור שזה נקי לגמרי. וזה לא הי' בימיו עדיין כי הבירור גמור הוא ע"י בנין הבית שהוא שלימות הנפש שהוא כח הפעולה שבאדם לגמרי למצוא מקום לה' שממנה תורה יוצא לעולם (ירושלמי פ"ד דברכות ה' ה) ובו קבוע קדושת השי"ת לא יזוז אפי' רגע א'. ובודאי מי שבנה ומצא מקום קבוע זה לקדושת הש"י בודאי נמצא

זה קודם בקרב לבו קביעות גמור לקדושת הש"י שלא יזוז. וכשזכה ללבו חלל בקרבו אז החל רוח ה' לפעמו לבקש בבנין הבית עד שא"ל מפי ה' (דה"א כב) לא תבנה וגו' כי דמים רבים וגו'. פי' כל מלחמותיו הי' בגילוי היצר כפי מה שיצא ליצר כך יצא לאומות שהכל א'. וזהו במדת אתכפיא ובזה א"א להיות קביעות גמור עדיין. הגם שזכה לאכפיי' לגמרי בהריגה מ"מ הרי אז"ל ביומא (סט:) דהריגת דיצר דתאוה א"א להרוג דצריך לקיום עולם ובמדה"נ (תולדות קלח א) א' דצריך לחמידו דאורייתא. אבל בימי שלמה המע"ה שלום יהיה לי כטעם אז אהפוך אל עמים וגו' לאתהפכא רע לטוב שזה כל עסק שלמה המע"ה כל ימיו בענין נשים נכריות וכמ"ש במק"א. ולפי שהבנים תעלומות לב דאב כמו ששמעתי זה לכן הי' אז כשבנה בהמ"ק הודעה על נקיון לב דוד המע"ה ג"כ כמשאז"ל (שבת שם). ונקראת חנוכת הבית לדוד כי באמת הוא מצא אותו המקום בסוף ימיו כשנצטנן דמו אז מפני מה"מ כמשאז"ל (שא"ר פ' ז הובא רש"י ריש מ"א) שהוא סילוק היצר מכל וכל והוא הכין הכל. ושלמה המע"ה אדרבא ישן הרבה ועליו נאמר כן יתן לידידו שנה וכמשאז"ל (ויק"ר פ' יב) שישן עד ד' שעות ומפתחות בהמ"ק כו' כי הוא כמו אסטמא לפרזלא דמדת דוד המע"ה ברזל כנודע וכמ"ש בזוהר וארא כ"ד ב' שהוא מעפר ובו תוקף הבירורים מפסולת העפר ע"י ההכנסה באש [דאהבה ויראה] עד שנעשה אסטמא והוא מדת שלמה המע"ה. ואי' ברכות (סב:) שינה בעמוד השחר כאסטמא לפרזלא. ושמעתי דעיקר כאותו ספי' דרש"י שהוא טוב כי בעה"ש הוא יחוד חמה ולבנה דהיינו יחוד קוב"ה ושכינתי' כנודע ואז גמר שינת הלילה שהוא מדת דוד המע"ה ואותה רגע הוא מדת שלמה המע"ה ואז השינה טובה כאסטמא כנ"ל וכ"א (שם נה סע"ב) כי החלומות שסמוך לעה"ש מתקיימים כי הם מכלל א' מס' בנבואה שכבר כלו דמיונות והרהורי דיממא וזה מצד השינה הטובה כנ"ל:

[רמה] **ע"י** חטאת נעורים בהוצאת ז"ל ור"ק כל זמן שלא תיקן כראוי קשה לינצל ממחשבות זרות המאפיל אור השמש. כי מאותן טיפין שהם חלקי נפש ממש כנ"ל אות רמ"א ורמ"ב וכן קראום רז"ל בנדה (יג.) שוחטי הילדים הרי זה כנפשות הרשעים שמולידים מחשבות רעות כנ"ל אות רל"ט. ואלו מאחר שהם חלקי נפשו ממש והיו ראוים להיות בניו הרי סובבים אותו ואויר שלו מלא מהם והאויר מכניס מחשבה ללב. רק שאינו מחשבת עבירה רק מחשבה זרה ובטילה לגמרי או לתאות היתר ורשות כידוע מהאריז"ל בפע"ח שער ק"ש שעל המטה. כי הן אותן נפשות העשוקות בטיקלא הנז' בזוהר משפטים ל"ה ב' [ע"ש בסיט' דרע וידוע בזוהר בכ"מ רע היינו עון דהוז"ל] ודאותה טיקלא הוא קליפת נוגה יעו"ש. וידוע דק"נ הוא דבר הרשות ואינו מג' קליפות הטמאות לגמרי. ובאמת בכל התורה כולה לא נז' לאו על הוצאת ז"ל רק העונש דדור המבול וער ואונן וזהו מצד בטול פו"ר ולא תוהו בראה וכ"כ תוס' בסנהדרין (נט רע"ב) דהוא בכלל מצות פו"ר. וזה לא שייך כ"כ עכשיו דא"א לישא נשים הרבה וכשאין מונע מאשתו תפקידתה. רק שורש הטומאה הוא מקליפת נוגה ולכך הוא רע ביותר דאף תשובה אין מועיל כמ"ש בזוהר כ"פ. והגם דחמורתו מכל עבירות ניחא מצד הלבשת חלק הנפש כנ"ל אות רמ"ב

מ"מ מ"ע רע מעון דעריות שהוא ג"כ ביציאת זרע וחלק מנפש והם עבירות חמורות ביותר . דודאי באמת חמירי מהוז"ל וכמ"ש בס"ח (סי' קטו) דמוטב להוציא ז"ל ולא לחטוא בעריות ואפי' בדרבנן ודאי דהוא מכלל ג' קליפות הטמאות לגמרי . ומ"מ תשובה מועלת כמ"ש בב"מ (נט.) בבא על א"א ורק בהוליד ממזר א' בחגיגה (ט.) דלא יכול לתקון . רק שבאמת זה יסד הש"י בבריאה בר"ק בלילה שהוא כמו הכרח וצורך הבריאה והיינו כמ"ש בזוהר שם לרע לו ומהם חסידי או"ה כו' ע"ש . ולכך בעקבי משיח עון זה גובר כמ"ש בס' ר"ח כי זה הכנה לאז אהפוך אל עמים וגו' . ושורש נפשות או"ה מק"נ ומאין יתהפכו לטוב . רק כאשר יקלטו מנפשות אלו דז"ל העשוקות בק"נ . וחסידי או"ה היינו גר תושב עי' רמב"מ הלכות מלכים ואין ג"ת נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג (כמ"ש ערכין כט.) דהיינו כשכל ישראל בארץ שאז שפע דישראל שבא למעלה יורד לארץ העליונה כנודע דלמעלה מכוון כלמטה וכפי מה שרואין למטה כך הוא ממש מכוון למעלה ואז הוא סוד השבת שק"נ נכללת בקדושה ומקבלין חסידי או"ה להיות ג"ת . ואז היובל נוהג שהוא תרעא דחירו לעבד עברי שנשמתו ג"כ משורש זה דלכן נופל עליו שם עבדות שאינו אלא בעכו"ם . רק היובל הוא תיקון הכל אף לאותן נפשות אז יוצא נקודה ישראלית לחירות ונשאר רק ההלבשה והרשימו שנשאר ממנה בק"נ . כי כל אור מוליד רשימו אף אחר צאתו כנודע מזה הם הגרי תושב . אבל בזמה"ז אין מקבלין ג"ת כי ק"נ אין נכללת בקדושה רק מחוברת אל ג' קליפות הטמאים לגמרי . ובזמה"ז חסד לאומים חטאת כטעם לרע לו שהוא חטאת להם וחסרון באמת רק מ"מ יניקתם בעוה"ז הוא מצד זה כמ"ש בב"ב (י :) ע"פ ביבוש קצירה . וזה טעם חרב פיפיות בידם וגו' שפי' האריז"ל דק"ש שעל המטה הורג גופות המזיקין פי' מן עולם העשי' לפי שהוא חטא במעשה נעשים רוחו"ל כמ"ש בעירובין (יח :) ר"ל כחות מזיקין דעולם העשי' כנודע כמ"ש במק"א והם מלבישין להנ"ק ונפש וגם להחשק ותאוה הנובע מק"נ ואותו הגוף הורג ע"י קבלת עול מ"ש שהוא היפך דק"נ שעיקר ענינה פריקות עול ושרירות הלב . ואז אותן חלקי הנפש מתחברים בלילה עם נפשו העולה למעלה כי בעת השינה מוכנים ביותר להתחבר עמו בעת הסתלקות המוחין וגם הם מחוברין עם המוחין כי טיפת זרע יוצא מהמוח . ומצד הגוף דרע הוא מוליד מ"ז והרהורים רעים ומצד הק"ש שזהו משביע מד"ת ולכן אין מבשרין כו' (ברכות יד.) והורג הגוף ובהתחבר חלק נפשי זה עם נפשו היו לאחדים להיות מעלין בקודש ואז חוטף אותו מן האומות ונסתלק חסד לאומים ואז תשברנה וזהו לעשות נקמה בגוים וגו' עי"ז . ומצד זה התיקון קל ביותר מכל העבירות כי באמת קיל יותר רק להיות תשובה מועלת דהיינו לשוב הדבר כמו שהי' ושיוציא גם החשק ומחשבה דמות ולב המלבים לאותו ניצוץ שיתהפך לטוב גמור זה א"א כי הוא צורך העולם והש"י חפץ בתיקון בריותיו דאז אהפוך וגו' והוא התחלה לביאת משיח דנהרו אליו עמים רבים זה ע"י אותם חשקות של ק"נ . דהגם דהוא עולה עם נפשו ונחלץ מן הגוף הטמא דרוחו"ל שהוא מן הג' קליפות טמאות שנגדן הג' מדריגות דרוחו"ל כמ"ש במק"א . מ"מ החשק דק"נ נשאר רק שאין יכול ליבלע עוד בשום פעם תוך ג' קליפות הטמאות לגמרי כלל . כי כבר הוציאו מכח האדם רע

רק עומד בנוגה לו סביב עד עת שיבולע המות לנצח ואז יתוקן חטא זה לגמרי כשיהפוך אל העמים ויבאו אותם חסידי או"ה שהם השבויים הנשבים ע"י השביה מצד החשק. אבל עצם הני"ק וכח נפשיי הוא מתעלה ונכלל בנפשו מיד כטעם אין עבד עברי נוהג שהוא נעשה מגילוי הנפשיי כנ"ל . וזה לא יהי' ג"כ לעת"ל כי הני"ק אינו משועבד רק החשק שמצדו חסידי או"ה כנ"ל. והגם דחרב פיפיות בידו להרוג הרע הגמור שע"י המעשה ונפלט החסד לאומים . מ"מ החשק שמצד ק"נ נשאר כך כמות שהוא בק"נ עצמה ר"ל בהיתר גמור שאין בו שום תערובות רע ואין נכלל בג' קליפות הטמאות לעולם . רק בשבת שהוא מעין עוה"ב אז נכלל בקדושה כידוע וצריך לזה עלות מד"ת שיכניס החשק בד"ת שעי"ז כל החשק שלו נכלל בקדושה ונעשה מהם ג"כ ממזר ת"ח כמ"ש בזוהר שם. והיינו במשפחה שנטמעה נטמעה מצד זה נשפע לשם נפשות ת"ח ואז הוא נתקן לגמרי גם בזמה"ז ע"י הפלטת אותו חשק עם הני"ק בנפש ת"ח מישראל . רק שהוא ממשפחה פסולה ואם לא נתקן אז הוא נשפע בממזר מחודש שע"י ביאה אסורה וכשתיקן הוא רק במשפחה שנטמעה שזה באמת תיקון כל המשפחה כמ"ש במק"א :

[רמז] **שורש** המחשבות זרות כולם הוא הגיאות כידוע דמ"ז הוא מצד התוהו דמלכין קדמאין דמיתו וצריך להעלות אותם ניצוצין . והשבירה הי' בשביל גיאות ולכן הוא שורש ג"כ לכל מיני רע כנ"ל אות ר"ו . וכבר הוא קו אמצעי דרע שהוא מבריח מקצה אל הקצה ועולה עד למוח ולכך הוא נגד ע"ז . דג"ע וש"ד הוא ע"י קנאה ותאוה וע"ז ע"י גיאות כ"כ עד שעושה עצמו אלוה וכן דרז"ל על כל חלוקת כבוד לאדם בברכות (יד .) על שאילת שלום חבירו קודם התפלה במה חשבתו לזה לא לאלוה . וכן ידוע מהזוהר גלגולי עשו וישמעאל שהם שורש דקנאה ותאוה . אך בגלגול ב' עשו עצמם לאלוה שהגיעו לקו אמצעי דכבוד ועלו בו מקצה לקצה עד תכלית בקשת הכבוד וגיאות להיות אלוה . ואינו ע"ז ממש רק בשיתוף כי באמת הם מן הרע דקצוות . וכן כל שורש המ"ז הוא להשכיח מהכרת אלהות והוא התחלת לא יהי' לך קודם לו אנכי הוא הידיעה באלוה . ומזה נלמוד על ההיפך כך הם ג"כ המדרגות . ולכן משרע"ה שהי' בתכלית הענוה הי' נקי ממ"ז לגמרי כנ"ל אות ר"ד . ומ"מ כמו ששורש הרע והתחלת הנפילה ע"י גיאות כך ג"כ התחלת הקדושה הוא ע"י גיאות שהרי זה הי' התחלת בריאת העולמות ומעצמות אלהות נשפעה מחשבה זו . ובאמת א"א להגיע לשום מדריגה דקדושה רק ע"י הגיאות שיתגאה לבו לומר שגם בו ידבר ה' . וע"ז א' (סא"ר ר"פ כה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב הגם שא"א להיות כן מ"מ לומר מחוייב ולחשוק לזה . ובודאי מי שהוא בתכלית השפלות איך יאמר זה ויסתפק במיעוט מעשים ותורה שבידו . וע"ז נא' ביהושפט ויגבה לבו בדרכי ה' ונא' זה רק בו כי עליו. אז"ל (כתובות קג :) יראי ה' יכבד שהי' מכבד ת"ח והי' משים הכבוד למקום הראוי ומכבד אחרים והי' משתמש במדת הגיאות במקום הראוי . וגם בפחותים ע"י הגיאות ימנע מכמה מיני עבירות שהם נגד כבודו והרי זה טוב וכניסה לקדושה . אע"פ שהוא מונע בשביל הגיאות הר"ז עד"ש (סוכה כז :) משבח אני את העצלנים כו' ועצלות ג"כ גרוע . וכן אותו גיאות הרי נעשה מרכבה לקדושה והוא מלבושי גיאות דהש"י שנא' ה' מלך וגו' . וכן האדם

הדבק במדותיו צריך להיות לבוש דגיאות ובפנימיות מכיר שפלותו רק מ"מ בלבוש יהי' כן כד"ש ר' לר"ג בנו הנהג נשיאתך ברמים (כמ"ש כתובות שם) כי זה מועיל להשגת מדריגות כנ"ל. וכן בכל אדם מועיל להצלה מרע עכ"פ כאשר יהי' בלבוש דת"ח ומשתמעין מילי' כצורבא מרבנן עי"ז לא יכול לעשות דברים המכוערים לת"ח. ומ"מ בזה הגיאות הטוב יש ג"כ רע כמו ד"מ חטאת נעורים המצוי בנערים ג"כ כאשר בוש להיות מצוי כו' כנודע. ופעמים מעורב בטון זה דהוצאת ז"ל גיאות הטובה דבוש לעשות איסור גמור בערוה ונדה עי"ז בא להוצאת ז"ל. ומזה הוא נפש העבד עברי כי בסבא דמשפטים דריש פ' אמה העברי' על נשמות העשוקות דהיינו ע"י הוז"ל כנ"ל אות רמ"ה. ובודאי כפשטי' האמה הוא שורש נפש זו דז"ל שהאב הכניסה לקליפת נוגה. ולכן האב מוכר בתו והיא נוק' כמשאז"ל (נדה לא.) תלה הנקיבות בזכרים דמזרע הזכר הם נקיבות אבל העבד עברי שמוכר עצמו או ב"ד בגניבתו זה הוא מצד הגיאות שבזה שזהו דכורא כמ"ש דגיאות וכבוד הוא דכורא לקנאה ותאוה שהוא העיקר בנוק' משא"כ גיאות וממשלה בזכרים. ובודאי עונש העבד עברי ע"י תוקף הגיאות בא משפטו תוקף השפלות. ושורשו ודאי מגיאות והוא ג"כ מן העשוקים והיינו ע"י הגיאות שבהוז"ל כשהוצאת ז"ל הי' ע"י גיאות. ואם הוא לינצל מעבירה חמורה כנ"ל אז בשביעית יצא חפשי כמ"ש בזוהר שם ק"ס ב' דנחית לעלמא דנוק' פי' שבה העדר הגיאות שהרי הוא ימשול בה וכאשר נתנקה מגיאות אז יצא לחפשי. וצריך שיהי' בו קצת גיאות מ"מ שלא להיות עבד. אבל אם אמר אהבתי כו' שרוצה להיות עבד והוא שפלות רעה ואין לו אפי' הטוב שבגיאות שלא להיות

עבד. והיינו כי גיאות שלו הוא רק נביעות ושקר גמור. ובמקום שאין צריך ואינו רצון הש"י הוא בשפלות והוא ממש בהיפך ירצע. ובזוהר שם דנכנס בדרגא דעבדין שלמטה מנוק' ועי"ד הפשט הרציעה ונקב באוזן הי' סימן העבדים והוא כאלו ח"ו חוץ למחנה ישראל. כי בישראל יש שורש טוב וגם מי ששקוע ברע הוא מצד היצר ומשתמש ג"כ בטוב שבו רק שהצדיק גמור הוא משתמש בכל דבר רק לצד הטוב ופושעי ישראל הוא הנמשך אחר יצרו. אבל מ"מ לאחוז בב' הפכים רק לצד הרע זהו חוץ למחנה ישראל. וזה שאז"ל (קידושין כב:) אוזן ששמעה כו' דקשה א"כ בכל עבירה שעובר ירצע וגם זה העבד ירצע מיד בגניבתו או בתחילת המכרו. גם שמעתי מקשים אוזן מה חטאה ששמעה הרי בשמיעה אין החטא. רק הכונה דהרי גם עבדים וגרים היו על הר סיני מזלייהו כמשאז"ל (שבת קמו.) שהרי מחוייבים במצות רק הי' הבדל בשמיעה כמו שהיו אז באותו דור הערב רב היו חוץ לעמוד הענן ולכך אלו סורן רע (כמ"ש ב"מ נט:) ופרוצים (כמש"ל אות ר"ל מכ"מ) כי השמיעה הי' דרך מסך ולכך הרציעה שהוא סימן העבדות יהי' באוזן לומר ששמיעתו בהר סיני היתה כעבדים ולא כבנ"י ולכך נקלטה אצלו כאצל עבדים. ומ"מ ביובל יוצא לחירות כי היובל הוא סוד עוה"ב כנודע פי' שורש הנעלם דנפשו שאינו נגלה בזה העולם [שא' מס' מזה הוא הנשמה יתירה שהוא א' מס' מעוה"ב] מנפשו זה א"א כלל להיות נפסק מאמיתות הש"י ואפי' נפל למקום שנפל לא ניתק דיבוקו מהם שאז חוזר לשם ישראל גמור. והגם דעבד עברי גמור אין נוהג בזמה"ז שאין גר תושב נוהג להיות החשק שבתאותו אז יוצא לפועל בנפשות חסידי או"ה גם הני"ק

אין יואלים לפועל בעבד עברי ואמה כנ"ל אות רמ"ה . מ"מ פועלים ומשרתים הם מעין עבד עברי שהרי מטעם זה יכולים לחזור בחצי היום ובהם הם ג"כ הבירורים דנפשות דהואלת ז"ל בעבד ואמה . וכאשר הם מתוקנים קצת אז הם משרתים לאדם גדול עד שנקרא שימושה של תורה (ברכות ז :). ואם הוא מתקן בעצמו וקולט אותם ניצוצות לתוכו אז זוכה להיות פרנס הדור שזה נקרא ג"כ עבדות בשילהי הוריות (י רע"ב) . וזוכה ג"כ לתפלה שנקרא בלשון רז"ל (ברכות לד :) עבד לפני המלך וכן ברע"מ משפטים קט"ו ב' דרשו עבד עברי על תפלה וזה טעם מאן דגלא בקרבא [ע"י חרב פיפיות כנ"ל אות רמ"ה] יהבין כו' ללואה (תקו"ז סו' תי' יג וש"מ) :

[רמז] **באשר** הש"י מאיר פניו לאדם היינו שמאיר בלבו אמיתות הש"י איך הוא באמת מלא כל הארץ כבודו ואפס זולתו כלל . זה הוא כבר נושע בישועה שלימה וכמ"ש האר פניך ונושעה . כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החשך וכאשר נכנס אור בבית הרי החשך מסתלק ממנו . ובשו"ט מז' פי' אנו אין לנו אלא הארת פניך והיינו כי בבהמ"ק נא' יראה וגו' פני האדון היינו ראיית פנים ממש . והגם דבמשרע"ה נא' ופני לא יראו לפי שהי' בחו"ל וכמו ששמעתי דלכן ברכת הזן שתיקן משרע"ה כמ"ש בברכות (מח :) כולה מדברת בלשון נסתר ולא בנוכח להש"י לפי שהדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה (כמ"ש כתובות קי :) ואין מכיר הנוכח . ומשרע"ה לא נכנס לארץ ואין זה פגם למשרע"ה ח"ו [וע' כן בזוהר] כידוע מג' מדריגות אנ"י את"ה הו"א דהו"א מדריגה יותר גדולה שמשיג מקום יותר גדול דלא שייך לומר עליו נוכח כי הוא טמיר ונעלם ומשרע"ה בעלא דמטרוניתא השיג מדריגה גדולה ולכן לא נכנס לא"י דהי' מדריגתו למעלה מזה . ואנו משחרב בהמ"ק אין לנו אלא מדרגה תחתונה דהארת פנים פי' זיו של הפנים והוא השכינה שגלתה עמהם דרגא דאנ"י פי' שהוא דר בקרב לבו דהיינו שההשגה עצמו הוא הדבר המושג כי הוא משיג דלית אתר פנוי מיני' ומלא כל הארץ כבודו הכבוד הוא הזיו והיינו ההכרה הבולטת מצד אדנותו ומדת מלכותו שבכל משלה . כמו המלך מי שלא ראוהו מכירו ממדת מלכותו כך הכרת האדם מצד כל הבריאה כמו אברהם אע"ה ראה בירה דולקת כו' (ב"ר ר"פ לך) אז"ל (ברכות ז :) לא הי' אדם שקראו אדון עד שבא א"א כו' . ושם האדנות מורה על הכבוד והזיו כנודע . וכן שמעתי על הציץ עליו בעל הבירה כו' לשון עליו ר"ל שא"ל שאתה בעצמך ג"כ מכלל בעל הבירה כי הלא כל העולם רואים זה ואין לבבם רועש כלל להשיג. שיש בעל הבירה ולבקשו וזה שאתה מבקש גם זה הוא מצידי ובלבך מקום שכינתי וזה טעם אנ"י . אבל ראיית המלך עצמו הוא השגת את"ה וזהו תפלה כעומד לפני המלך שהוא במקום קרבנות דבהמ"ק ולכן אז"ל (ברכות ל .) דיכוין לבו כנגד בית ק"ק ששם הוא ראיית פנים ממש . וזהו למאן דגלא בקרבא ע"י החרב פיפיות דק"ש שהוא יחוד הגמור עכשיו כעד שלא נברא העולם ועי"ז מתבטל כל דבר רע ומ"ז. ואז מכיר הנוכח שלא מצד הבריאה והנבראים . והתורה הוא השגת הו"א דמשיג אתר יותר נעלם שאין תפיסת אדם בהשגתו שולטת כלל זהו ע"י התורה שהיא השגת משרע"ה והיא השגת הכה"ג בבית ק"ק ביוה"כ שהיא בסוד הבינה כנודע ונא' שלח אורך וגו' ואבואה אל מזבח וגו'

שהאור

שהאור והשגת הזיו דכבודו מצד הנבראים הוא השער לה' צדיקים יבאו בו על ידו למדרגה עליונה . וזה טעם הפייטן שיסד לפי' שקלים אור פניך כו' כי הקרבנות תכלית הקירוב והשקלים הוא הכנה לקרבנות והשמעה על השקלים הוא הכנה לשקלים . ועכשיו אין לנו שקלים ולא קרבנות רק השמעה על השקלים נשאר מתקנת חכמים [משום מהרה יבנה בהמ"ק ויצטרכו לשקלים קודם ניסן] וזה כטעם אנו אין לנו אלא הארת פנים שהוא הכניסה ראשונה והכנה ראשונה להתקרבות גמורה . ובודאי הכרזת שקלים מוליד הרגשת אור פנימי והתעוררות לזה בלב לדעת את ה' וליהנות מזיוו :

[רמח] **עיקר** האדם הוא החשק שבלב שבו הוא יתרונו על המלאכים והוא הנקרא יצר יצ"ט ויצ"ר כאשר הוא מגביר חשקו לטוב הרי זה טוב ואם לאו כו' . ואז"ל (סוכה נב .) כל הגדול יצרו גדול כי גדלות א' על חבירו הוא רק כפי גודל החשק שלו לטוב דהיינו כח היצר כי יצ"ט ויצ"ר א' זה לעומת זה בב' חללי הלב כפי החשק שבלבו בימין לטוב כן בשמאל לרע ולכך יצ"ר ג"כ גדול . וזה שאז"ל (מנחות כט :) עוה"ז נברא בה' ועוה"ב ביו"ד כידוע דב' אותיות אלו דשם מורים על חכמה ובינה שהם מוחא ולבא ובעוה"ז רחמנא לבא בעי ומעלת האדם כפי החשק שבלב . אבל בעוה"ב שישחט היצה"ר ולא יהי' עוד מקום לבחירה אז יהי' המעלה כפי יתרון החכמה וההשגה שבמוח . והאבות נק' איתנים (כמ"ש ר"ה יא .) שמעתי פי' עקשנים פי' שהי' להם תוקף החשק בוער כאש שלא ישקוט וינוח עד שיגיע למילויו . אברהם אע"ה במדת האהבה עד שהגיע לתכלית אהבת ה' שהוא בהרחקת כל אהבות זולתו . עד שהוליד יצחק שהוא הי' תוקף החשק ליראת ה' שנאת רע וכל מיני אהבות זרות וחמדות עוה"ז היו מרוחקים אצלו בתכלית . עד שהוליד יעקב אע"ה שהי' לו תוקף החשק לשניהם אהבת הש"י ושנאת רע . ואין קורין אבות אלא לג' אלו (ברכות טז :) שהם כ"כ נגבר חשקם כ"א למדתו בטוב עד שהגיע לתכליתה להיות כולו כך . כי כאשר החשק בוער באדם הוא כלהב אש עד שכולו עם כל כחותיו שקועים בזה עד שכל זרעם אחריהם תולדותיהם כיוצא בהם . כמו שהאדם יוליד אדם ובהמה יוליד בהמה וכיוצא כך הם עצם גופם וכל כחותיהם היו מבונה נפלת רתיחתם לאותו דבר שחשקו עליו להגיע לו . והם מיוחדים בתוקף זה עד קצה עד שראויים להקרא אבות שכל זרעם אחריהם כן . ואברהם אע"ה ביחוד נקרא איתן בתהלים (פט וכמ"ש ב"ב טו .) כי תוקף החשק הוא באהבה כמו שרואין באהבות זרות וכן מצד הטוב באהבת הש"י והוא המתחיל כי בזה התחלת החשק . ובשנאת ה' בזה הוא מדת הכעס שנקרא אש בכל מקום בכתוב וחרון שהוא ג"כ לשון יובש האש כי הוא בא מכח האש ואז"ל לזה עקשות ותקיפות כח כי הוא עצום ממילא . רק שזהו ברע אבל בטוב שנאת רע ג"כ אינו מצד הכעס חלילה רק מצד יראת ה' המרחקת זה אין בו תוקף כ"כ . וב' אלו הי' בחשקם נטויי' לאיזה צד ביחוד אבל יעקב אע"ה מדתו חשק מעורבב לא לאיזה צד ודבר פרטי רק לב' הקצוות יחד והוא הולך בקו האמצעי שהוא מדת האמת לבחור בכל דבר האמת אם לצד זה אם לזה . ואז"ל (עירובין סה :) בג' דברים אדם ניכר ההכרה הוא בהתגברות החשק לאיזה דבר אם היצ"ט שבחלל ימין גובר להטותו

להטותו לרצון הש"י . ובכיסו וכעסו הם ב' הקצוות דתוקף החמדה לממון דלכן נדרש ע"ז בכל מאדך ולשון מאד משמע שהאדם חומד לזה מאוד מאוד . וכוסו הוא בירור קו האמצעי כאשר הדיעה מעורבבת ואין לו נטיי' לשום צד כלל שיכוין אז האמת כד"ש (שם ע"א) כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו :

[רמט] **החשק** יש לו כח לפעול אותו דבר שהוא משתוקק לו הרבה אפי' הוא רע כענין (מכות י :) בדרך שאדם רוצה לילך כו' מצד הרצון שלו פועל אפי' כל חמדת עוה"ז אם לא יהי' דבר מעכב שבמשפט אין מגיע לו זה ומונעין ממנו מה' . לולא זה ע"י החשק הי' משיג כל מה שחושק . ולכך שלמה המע"ה דבימיו סיהרא באשלמותא ולא הי' שום מונע כא' ככלות וגו' כל חשק שלמה וגו' שכל חשקו הי' נשלם ומובא לו . והוא הי' בתוקף החשק מכל הנבראים שע"ז חיבר שה"ש וכפי תוקף התגברות כח החשק כך הוא משיג . כי החשק נקרא סוף מעשה שהוא מסיט' דנוק' ומצד החסרון הוא חושק למילוי והוא דבוק במחשבה תחלה וראשית מחשבת הש"י שממנו שורש כל ההשפעות . וכן מסט' דרע כאשר אין דבר מונעו . וכמו ששמעתי על שישק מלך מצרים נקרא כן לשון תשוקה מצד עולם תשוקתו להשיג רכוש דשלמה המע"ה מצד זה עלתה בידו בימי רחבעם כשהי' קצת חטא בישראל שלא הי' מדת המשפט מעכבתו . ורז"ל אמרו ע"ז (פסחים פז סע"ב) כסף מצרים חזר למקומו פי' כי כל תוקף ממשלת אומה הוא כפי תוקף החשק שלהם לאיזה דבר שבו יחוד כחם . וחשק מצרים הי' לחכמות כמ"ש בזוהר (ח"א קכה סע"א במדה"נ) דלא הי' חכמה כחכמתם ולכן אמרו דהדעת הי' בגלות דכפי תוקף החשק לרע באותו דבר מאפיל חשק הטוב . ולכן היו בני ישראל עבדים שהעבד אין לו הרמת ראש שרשות אחר עליו והראש הוא משועבד דלכן עבדים כנשים ואסורין בת"ת (כמ"ש כתובות כח .) . ובודאי כל רכושם היו מוציאים להשיג חכמות כפי תוקף חשקם ונקבע אותו חשק ברכוש כידוע דקניני האדם יש להם שייכות עם האדם דלכן אמרו (פסחים קיב .) המוטל פרוטה מאיזב מתברך וכ"א (שם) במי ששטה משחקת ומצליח כי הוא קבוע גם בקניניו . כי הממון נקרא מאוד שבזה תוקף חשק האדם וכאשר הוא משעבדו לדבר אחר שחושק עוד יותר אז נקבע גם ברכוש מאחר שזה כל חשק האדם ועיקר קנינו גם בו נקבע אותו חשק . שזה ענין ההקדש לשמים ומוקצה לע"ז שחל על החפץ הענין הנקבע עליו שהוא מוכן בדעת האדם זה מצד קדושתו וזה מצד היפך . רק לפי שכל כח האדם הרי מוסר עצמו לאלוה שלו הרי כל כחות האדם שקועים בזה כאשר קנינו מתייחד לאותו דבר הוא חל אותן כחות גם על הקנינים וכן בכל דבר שתוקף תשוקת האדם לו ומוציא ממונו ע"ז . וזה טעם שקיבל אברהם אע"ה מתנות ממצרים שעי"ז זכה לב' כליותיו כב' רבנים והיו מלמדין אותו חכמה (כמ"ש ב"ר פ' סא) שקלט החשק לחכמה שלהם רק שהוא חשק לחכמת אמת [וכך שמעתי כי אברהם אע"ה קיבל רוח חכמה ובינה ממצרים ורוח עצה וגבורה מאבימלך ושזה טעם שא' מאבימלך נתעברה שרה (כמ"ש מד"ת ר"פ תולדות) כי בעת שניטל כח ההולדה מאבימלך אז ניתן כחו לאברהם אע"ה] וזה ענין הבטחת יצאו ברכוש גדול וביזת הים והוא הכנה לחכמת התורה . רק מ"מ שרשו מצד חכמת חיצונות ובשלמה המע"ה נא' ותרב חכמת וגו' ומכל

ומכל חכמת מצרים דהיינו בחכמת חיצונית שלהם . וכל חשק שלמה הי' לחכמה שע"ז ביקש בחלום רק זה . וכך כחו קבוע ברכוש ולזה חשק שיסק וחזר למקומו כי באמת חכמת חיצונות הוא חלקם רק שהי' בשאלה לשעה לכ"י לצורך לקבוע בלבם עי"ז חכמת הש"י ועד שלמה המע"ה שחבר משלי בבירור חכמת התורה ואז לא הוצרכו עוד לחכמת חיצונות וחזר כל א' למקומו :

[רנ] **הניצוח** אדם לאדם הוא ג"כ כפי גודל החשק של אדם בנצוח אם מתגבר מאד אז הוא גובר אם הם אך שוים במדת המשפט . ולכן נאמר וכי יזיד איש על רעהו להרגו וגו' ולא נאמר כן בשום עבירה דוקא שיזיד דהרי ע"כ עבירות אין נקרא אלא במזיד . רק פי' יזיד מן ויזד יעקב פי' תוקף הרתיחה והחימום לאותו דבר וזה צריך להריגת אדם שמתגבר נגדו כ"כ עד ליטול נפשו צריך שיהי' חשקו חמוס ביותר . וכן בדבר אשר זדו אז"ל (סוטה יא.) בקדירה שבשלו כו' שהי' ג"כ בהריגת נפשות ותוקף חשקם להשליך נפשות ליאור שב על ראשם כי הצמיחו חשק זה ג"כ למעלה רק שהי' עליהם . וזה כח המן שאז"ל (מגילה יג ע"ב) הקדים שקליהם לשקליו נראה שהי' היזה כח בשקליו עד שהוצרך מצות שקלים להגן נגד זה במדה כנגד מדה ומה טעם יש בשקליו שיהי' בו איזה טענה לשיזכה שיצטרך למצוה לבטל זה והי' לו לומר רק זכות איזה מצוה שביטל כללות הגזירה . רק כל כח המן הוא מצד תוקף זדון חשקו להרוג אומה וזה כל כח עמלק שנקרא ראשית גוים פי' שבו תוקף החשק לרע עד שדבוק לטומק ראשית . וזה טעם הבכורה דעשו שהי' בו תוקף החשק יותר וקנה יעקב בנזיד עדשים פי' כי רתיחתו

לחמדות עוה"ז וכתן לו רתיחה זו והוא קלט הרתיחה הטובה מה דאורייתא מרתחת . והוא כטעם (חגיגה טו.) זכה נוטל חלקו וחלק חבירו כו' נתחייב נוטל חלקו וחלק חבירו כו' כך חילף עמו יעקב שנתן לו חלק רתיחתו שבמעשה בהמה וקיבל הטוב ממנו [כגון נשמת רע"ק ור"מ וכדומה שנתוספו בכנ"י ונקלטו בזרע יעקב והוא ע"י קני' זו] כי כל אחד יש לו ב' חלקים בהכרח יצ"ט ויצ"ר . וכשראהו יעקב עיף מרציחה שיש לו תוקף החשק לזה . קלט כח הקדושה שבו וניתן לזרעא דרחל וליוסף ביחוד כמ"ש (מכות י ע"א) גלעד ושכם שכיחי רוצחים והיינו שוגגים דלכך צריך ערי מקלט . פי' כי אצלם יש הטוב שברציחה כמו שמצאתי על שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד דשער פי' כעס ורציחה ומהר גלעד הוא טוב . ושזה טעם הידעתם כי לנו רמות גלעד דאחאב שרצה לברר ע"י מלחמה זו שרציחה שהרג נביאי ה' במשפט כי לו רציחה דקדושה . ולכך עמלק נופל ביד זרע רחל (כמ"ש פסיק' רבתי פ' יג) שהם שקלטו הטוב שבו והוא כלל כל היצ"ר שביעקב שהוא כלל הבריאה ותוקף החשק עי"ז נעשה מזרעו עמלק לראשית גוים בחשקו . והוא מרגיש תיכף ברפיון ידים דרפידים מד"ת מיד ויבא עמלק כאשר נתרפה מעט החשק הטוב אצל בני ישראל שהוא כנגדו תיכף מרגיש ובא . וכן אז שהשתחוו לצלם נגד מ"ש בכל נפשך . ותוקף החשק הוא בכל נפשך בכל לבבך בכל מאודך והם נתרפו מבכל נפשך מיד הוא נתגבר בחשקו ובכל מאודו ע"י השקלים שזה תוקף החשק העצום בנתינת רכוש ומאוד כ"כ ע"ז הי' יכול לנצח ע"י ההזדה והרתחת החשק כ"כ . רק שהקדים שקליהם שגם לכנ"י יש תוקף חשק כ"כ בנתינת רכוש להש"י . וזה

טעם

טעם אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה וגו' שדרשו רז"ל (שהש"ר וש"מ) על האומות כי אין זדון החשק שלהם גם בנתינת כל רכושם שבזה בירור חשקם כי הרכוש אצלם ביותר הוא כל חיותם עכ"ז חשק ואהבת ישראל להש"י עוד יותר :

[רנא] ע"י החשק הוא כלי קבול להשראת שכינת הש"י בקרב לבו. וזהו תרומת המשכן מאת כל איש אשר ידבנו לבו דנדיבות הלב דבנ"י עי"ז הוא בנין המשכן דשכינת הש"י בתחתונים ובזה. הוא כל חד לפום מה דמשער בלבי' שאינו דומה הרגשת א' משכן הש"י בלבו לחבירו. כי כפי נדיבת לבבו בתגבורת חשקו להשיג כך הוא שכינת הש"י. ויש עוד תרומת האדנים ודקרבנות שנא' בה העשיר לא ירבה וגו' שבין העשיר בדעת ובהרגשת הלב ותגבורת החשק ובין העני שוים בחלקים כי הוא לכפר על נפשותיכם כמפורש בכתוב וכמש"ל בירושלמי דשקלים (פ"ב ה"ד) דלכפר אעגל. פי' לקנח לכלוך דחשקות רעות מן הלב. וכן בקרבנות ציבור אז"ל (מ"ר פנחס) תמיד של שחר מכפר כו' ובענין הרחקה מן הרע כל ישראל שוים שכולם יוכלו לינקות מן הרע בתכלית, רק חילוק המדריגות הוא בהשגת הטוב. וגם דמצד הנקיון מהרע באמת מגיעים למדריגה דשוה ומשוה קטן וגדול. כידוע דיש עיגולים ויושר וחילוק המדרגות מעלה מטה הוא מצד היושר משא"כ בעגול הכל שוה. וידוע דהרע עומד בין עיגולים ליושר ולעתיד כשיבוער הרע אז תשמח בתולה במחול שהוא המחול לצדיקים מצד העיגולים שיהי' נגלה אז דהכל שוים. ולפי שבעוה"ז אנכי קודם לא יהי' לך דעדיין לא נתנקו מרע לגמרי ועכ"ז משיגים קדושת הש"י ולכך הוא חלוק לשיעורים. ומאחר דנקיון הרע כח זה שוה באמת בכל. אחר שיגמרו פעולת אותו כח כראוי בשלימות אז יהי' השגת אנכי הבא אחר לא יהי' לך ג"כ בהשתוות. וזהו השוה בעצמו הוא מצד כח דלא יהי' לך ומשוה מצד אנכי. וזהו בכחות דבנ"י וגם בהשפעת הש"י הוא שוה באמת מצידו מוכן להשפיע לכל א' בשוה. וזה ענין במן ג"כ לא העדיף המרבה וגו' מצד נתינת הש"י הי' שוה. רק החילוק הי' בהרגשת הטעמים שבכל א' הי' טועם כפי מה שרוצה כמשאז"ל (יומא עה.) בזה ודאי הי' חילוק כל א' איזה טעם הי' מרגיש דבהרגשת הטעם אין השתוות. וכן נתינת התושב"כ ומצות שוה לכל רק הרגשת הטעמים ורזי תורה יש חילוקים והוא הנקרא תושבע"פ שע"ז כא' לעתיד ולא ילמדו עוד וגו' כי הוא ג"כ משוה את המקבלים כמו שהוא שוה מצד עצמו. וזה ענין תרומת אדנים כי תושב"כ הוא העמידה לתושבע"פ דלכן פתיחת הש"ס תנא אקרא קאי פי' שהיסוד הוא המקרא וע"ז הוא עמידת המשנה וזהו אדנים למשכן ג"כ הוא היסוד משפע הש"י מצד ההשתוות כשאינו מתחלק עדיין להשגת לבות בנ"י. וגם זה הוא מצד הכנת בנ"י בכלל בשוה באמירת נעשה ונשמע בזה העשיר לא ירבה וגו' שע"ז נבנה גוף המשכן דשכינת הש"י בפרטי לבבות דבנ"י. וגם היסוד הוא ע"י הסור מרע כמשאז"ל (שהש"ר א' פ' ג) יצא טיפה של ליצנות נכנס טיפה של תורה. וע"ז הוא יציאת מצרים וימי הספירה קודם מ"ת הגם דאינו נקיון גמור שלא ישאר כלל רושם פסולת שזהו דבור לא יהי' לך שבעת הדבור דהש"י הי' בטול כח הרע באמת באותו רגע. כי דבור הש"י עצמו פועל בכל העולמות ובדבר וגו' נעשו גם בגמר מעשה דעולם העשי'. וזה יהי' כן לעתיד בגמר מעשה דעוה"ז. רק מ"מ להכנה לאנכי צריך ג"כ

ג"כ השתדלות בכח אדם בסור מרע שהוא הכנה לעשה טוב :

[רנב] **האדם** צריך להכיר כי החשק ונדיבות לב שלו הוא ג"כ מהש"י . כמ"ש (שהש"ר ה ב) הקב"ה לבן של ישראל וכמו שאמר דוד המע"ה בנדבת בהמ"ק כי ממך הכל ומידך וגו' ולך הכל . ועי"ז החשק הוא נקבע בלב שיהי' כן תמיד . וכמו שביקש שם אח"כ שמרה זאת לעולם וגו' דמאחר שהכל ממך ואתה נלחי ואיך משתנה תוכל לעשות כן יצר לבב עמך והשקם לעולם . וזה טעם ויקחו לי תרומה דפי' בזוהר תרומה קל"ד ב' ק"מ ב' דהוא יחוד ע"ש . פי' דתרומה הוא נדיבות הלב דבנ"י והוא המכונה כנס"י . ולי תרומה פי' שהקב"ה הוא עצמו התרומה והנדיבות זהו יחוד דקוב"ה ושכינתי' פי' שמכיר שגם כל מעשה התחתונים הכל מהש"י . דבאמת ה' אחד יחיד ומיוחד בכל עלמין וגם בלבבות בנ"י רק הוא המעורר והפועל . ועי"ז ויקחו שהם לוקחים זה בקנין כלשון קיחה בכ"מ . דר"ל שיהי' זה שלהם ממש דהותו נדיבות לבב יהי' שייך להם וברשותם כאדם העושה בשלו בכל עת שירצה דלבו ברשותו לחשוק תמיד לכך . ובהתחלה הקנין מדבר בלשון נסתר ויקחו כי אין הנוכח דקוב"ה נגלה עדיין . רק אח"כ אי' תקחו וגם תרומתי פי' שחשקו של הש"י ג"כ בידם עד"ש (מו"ק טז :) הקב"ה גוזר והצדיק מבטל וכענין נצחוני בני (ב"מ נט :) שע"ז אמרו (ע"ז יט .) בתחלה תורת ה' ולבסוף תורתו דהוא בידו . ומה שהוא חושק הש"י חושק ג"כ והכל בידו . וזה סוד יחודא עלאה ויחודא תתאה הנז' בזוהר ויעו"ש קל"ד רע"ב . דזה שאמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כו' דיחו"ע דלב יעקב ויחו"ת בלב בניו . פי' יחו"ע דגם כל מעשיו פעלת וזהו התחלה והראשית ועי"ז א' שמע ישראל דצריך לזה שמיעה וקבלה אתה ישראל המשתדל בהשתדלות השגת אלהות תדע דה' אחד וגם השתדלותך מהש"י . ואח"כ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא כטעם אמרם ז"ל (ברכות לה :) דלאחר ברכה הארץ נתן לבני אדם . ולבסוף תורתו . והיחוד להיפך דגם הש"י הוא שלו דלא זז מחבבה עד שקראה אמו (כמ"ש שמו"ר פ' נב) . דאין בלבנו שאנו תולדות כל מיני חשקות בפרטי פרטות הנפשות כפי חלוקתן . וזהו מאת כל איש וגו' דג"כ מדבר בלשון נסתר ולמי אמר תקחו . ובזוהר הקשה זה ג"כ דלפי התחלת הלשון היל"ל כל איש כו' יקח ע"ש תי' ולשונו קל"ה רע"א כונתו מתוקף החשק של כל פרט כאשר הוא בתכלית התגברות החשק והוא בהעלם עדיין ונקרא תרומתי דהוא משלי אני אומר תקחו בהכרת הנוכח תוכלו ליקח בקנין שהחשק שלי ג"כ שלכם . וזה הקביעות בלב שנעשה באמת אח"כ אותן החשקות הנולדים אח"כ אחר שלבו קבוע וקיימא לחשוק רק לרצון הש"י . החשקות הנולדים אח"כ כל פרטיהם זה נקרא יחו"ת דבשכמל"ו המוליד אח"כ פ' ואהבת לכל פרט נפש . ואח"כ פ' והי' א"ש בלשון רבים והוא מ"ש אח"כ וזאת התרומה אשר תקחו מאתם לשון רבים וע"ש בזוהר קל"ה א' התי' ופי' כי זאת הוא שמורה באצבע היינו כשיוצא לגמר המעשה כי יחו"ע במוח ויחו"ת בלב דהחשק בלב שחפץ מאוד לדעת את ה' ותורתו . והשפעת הש"י שוכן במוח שמתבונן בו בחכמת ידיעת הש"י וההכרה דהחשק שלו ג"כ מהש"י הרי מייחד הכל להמוח . ואח"כ יחו"ת היינו דגם החכמה הוא תורתו שהחשק שלו הוליד חכמה זו והכל מן הלב . ואז מתפשטים הכחות מן הלב לו' קצוות שחלוק לפרטי המדות שונות והכל

מיוחד

מיוחד ברצון הש"י ורצונינו לעשות רצונו ומדת מלבותו המתפשטת בנו היא הפועלת. וכשיוצא לגמר מעשה שהוא הנולד ממחשבה ורצון דמוח ולב בזה אין חילוק בנפשות כלל כידוע דגם פושעי ישראל מליאים מצות כרימון (כמ"ש סו' חגיגה). דחילוק מדריגות רק במוח ולב חכמה ורצון אבל ההצלחה בגמר מעשה בזה אין מדריגות וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב מצד גמר מעשה במצות ומעש"ט. וזהו פר' והי' א"ש בשול מצות דהוא מעשה הוא בלשון רבים שוה לכל. ולא נאמר בו בכל מאודיכם שזהו נגד גמר המעשה בנתינת הרכוש בפועל זה שייך כאשר הוא עדיין במוח ולב ולא יצא לפועל במעשה אז צריך שיהי' החשק ונדיבות הלב בכל מיני מעשה ועבודה שיהי' וגילוה הש"י ויראה שהוא רצון הש"י הוא מוסכם לכך. אבל כשמוציא לפועל המעשה ודאי המעשה יש לה גבול וא"א להיות תמיד ואסור לבזבז כל ממונו באמת (כמ"ש כתובות נ.) ולמצות עד שליש במצוה (כמ"ש ב"ק ט:) הכל בגבול. לכך בפרשה ב' דקאי אמצות ולעבדו בפועל הוא בגבול. כי במוח ולב הוא היחוד עלאה ותתאה דמתייחד ברצון הש"י שהוא בלא גבול. וגם בעת המעשה הכונה דמוח ולב דהיינו בכל לבבך ובכל נפשך הוא בהתפשטות. אבל פעולת המעשה עצמה זהו הנגלות לנו ולבנינו שהוא נעשה ע"י גוף האדם שהוא בעל גבול ולא שייך בכל דהיינו בלא גבול. ולכן נא' וזאת התרומה ולא תרומתי כי בפועל המעשה נראה שהוא בידי אדם. ומ"מ הוא בהכרת הנוכח מצד הכונה הטובה ונקבע בקנין הצלחת המעשה. מאתם מאת המתנדבים בלב טוב והכרת הש"י ביחוד שנתברר עי"ז כשיוצא אח"כ לפועל נקבע בקנין ג"כ הצלחת המעשה. וזהו לרבים בכל זרע ישראל בשוה יש להם הצלחת המעשה בקנין דמליאים מצות כרימון ואע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד.) והחטאים מסודרים ובאים משעת ימי בראשית (שבת פט:) דהיינו הצלחת המעשה כפי אמיתות רצון הש"י. לפי שיחו"ע ויחו"ת דלב יעקב ובניו קבוע בכל א' מישראל דגמירי דלא כלה שבטא (כמ"ש ב"ב קטו רע"ב) דהיינו לב בניו ביחו"ת וכ"א מישראל קבוע בו יחוד דשמע ישראל ובשכמל"ו הגם דהוא אינו מרגיש זה בהתגלות מוחו ולבו כלל הרי קיי"ל (ברכות יג.) הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא דהיינו הגם שאינו מרגיש זה:

[רנג] **ע**"י נדיבות לב בכ"י במאודם נבנה קדושת המקום משכן ומקדש. וע"י נדיבות לבבם בנפשם דהיינו בכחות הפעולה שבגוף נבנה קדושת הזמן כטעם (ע"ז ג.) מי שטרח בע"ש יאכל בשבת. וכפי פעולת האדם בקדושה בו' ימי המעשה שהם ימי הפעולה בכחותיו כך הוא מקבל קדושה בשבת. וכך בקדושת המקום ודאי כ"א כפי נדבת לבבו בתרומת המשכן ונדבת המקדש וכן אח"כ בהקרבת הקרבנות כך הי' השגתו בקדושת המקום. וע"י נדיבות לבו בכל לבבך דהיינו בכפיית היצר שבלב עי"ז זוכים לקדושת הנפש. שכמו שיש זמן ומקום מקודש כך יש נפש נבחר כטעם (סנהדרין סה:) מה יום מיומים מה גבר בגוברין. והוא ראש הדור כי כל ישראל כאיש א' והנבחר הוא במדרגת הראש לגוף. וכפי נדבת לבבו בכל לבבך כך מאיר בו קדושת הנפש כי בכל האיברים מאיר מן הראש. ויש בגוף מוח והוא כח ההשכלה שבאדם ולב שבו רוח חיים וכבד שבו כח המעשה שבו הדם הוא הנפש והיינו כי כל א' כלול מג'. וכן בקדושת המקום י' קדושות

 דכלים

(דכלים פ' א) כי כל דבר כלול מי' וג' ראשונות הם כחות המקבלים וג' אמצעיות כחות הגוף וד' תחתונות כחות המושפעים ההשפעה . ונגדם נפש הוא שבידו קבלת ההשפעה ומקום הוא המקבל ההשפעה והזמן הוא אמצעי והגוף שבו עוברת ההשפעה . ובמקום ירושלים הוא קדושת המקום ועזרות נגד קדושת הזמן הנבנה ע"י עבודות שבו . וק"ק נגד קדושת הנפש ושם אין נכנס אלא כה"ג נפש מיוחד ומבקש לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה (כמ"ש יומא נג:) ג"כ קדושת נפש ונבנה ע"י בכל לבבך כטעם יכוין את לבו כנגד ק"ק (ברכות ל.) שקדושתו בנוי' ע"י קדושת בכל לבבך. והיינו כי כ"א כלול מכל הג'. בנתינת הממון שהוא מצד הרכוש הוא בכל מאודך והנתינה הוא כח הפעולה הוא בכל נפשך והנדיבות לב הוא בכל לבבך ומכח נדיבות לב הוא קדושת הק"ק. וכן בזמן שבת הוא קביע וקיימא מצד הפעולה ומעשה האדם שזו באמת קביע וקיימא דאפי' פושעי ישראל מליאין מצות וכנ"ל אות רנ"ב והוא המשפיע קדושה בזמנים ושו' ימי החול . ויו"ט שבו יראה כל זכורך במקום הוא נגד בכל מאודך דודאי בכל מעשה מצוה יש ג"כ צד דבכל מאודך ורכוש שמפסיד עי"כ . וזה תלוי כפי נדבות לב האדם וכונתו במעשה המצוה וכונת הלב הוא בכל לבבך שזהו ישראל דמקדשי . ונגדו קדושת ר"ח שנבנה ע"י קדושת הנפש דסנהדרין. וכן קדושת חנוכה ופורים שנבנו ע"י נפשות מיוחדות ובהם מאיר קדושת הנפש שמצד הזמן. ומצד הממון הנתלה בלב הוא יו"ט שבאמת זמנו קבוע בתורה רק שנתלה בקביעות ר"ח התלוי בבנ"י ובהם זוכין לקדושת המקום ביחוד [וכ"א מאלו חלוק ג"כ לג' ובכללן י' קדושות ואכ"מ]. ובנפשות יש מלך והוא נגד הלב כמ"ש בס' יצירה שממנו רוח חיים לכל ישראל וזה כל יגיעות דוד המע"ה כל ימיו שיהי' לו לב טהור עד שביקש ברא לי וגו' יש מאין לצורך השפעת ישראל . והוא נבנה ע"י בכל לבבך שבלב עצמו שאינו ניכר על המעשה . ומצד הגברת החשק שבלב עד בכל נפשך במסירת נפש על רצון הש"י מזה נבנה קדושת הסנהדרין ומופלא שבב"ד והיא נגד הכבד והדם הדנים דיני נפשות ושופטים על כחות הפעולה שבבנ"י . ומעברים שנים וחדשים היינו שקדושת הזמן נבנה על ידם. וע"י הגברת החשק עד בכל מאודך להיותו כל רכושו כלא חשיב בלבו נגד רצון הש"י נבנה קדושת הכה"ג שנא' בו (יומא יח.) גדלהו משל אחיו בעושר שהוא שייך לקדושת המקום ביחוד והוא המוח שבגוף הכנסי' המשפיע השכלה לכל ישראל כמ"ש כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו וגו'. והגם שנחרב בהמ"ק מ"מ יש ג' קדושות אלו בנפשות מיוחדות רק בהעלם ואינו בהתגלות מיוחד. וכפי כשרון הדור כך הם בהתגלות יותר וכן להיפך ח"ו . וכן כפי כשרון כל איש פרטי בכחות לבו כך הוא יונק מאותה קדושה :

[רנד] **האדם** צריך לנדב להש"י דבר החביב לו שבו יגדור עצמו לרצון הש"י . ומי שהוא ממולא בכל מיני תאות כאברהם אע"ה וגודרם הוא הנקרא בכל לבבך לא מי שמקורר בטבעו ואינו בעל תאוה אין זה עובד בכל לבבך כשאינו מתאוה לחמדות עוה"ז . וכן עצלן בטבעו ואינו פועל במעשה בעניני עוה"ז אין נקרא בכל נפשך . רק כמו יצחק שהי' מדתו הגבורה בכח הפעולה וזריזותו ועצר זריזותו בעניני עוה"ז. וכן בכל מאודך הוא יעקב אע"ה שאף

חולין

(חולין לא.) דנשתייר על פכין קטנים דממונו חביב מגופו בו הי' הנדיבות דכל מאודך. ובו הוא בירור מדה זו ולא מי שבטבעו ותרן ואין ממון חשוב כלל. ומ"מ אמרו (סוכה כז:) משבח אני את העצלנים כו' דודאי מ"מ טוב ועצל ונשכר קרינן לי' (כמ"ש פסחים נ:) רק שאינו במדריגת בכל וגו' כל נקרא הדבר שנפשו בתולדה נקשרת בו והוא משעבדו לאהבת השי"ת ועבודתו. וכל בירורין של האדם הוא בזה שהוא מקושר בזה הקב"ה מנסו לדעת אשר בלבבו. וכל נסיונות אברהם אע"ה הם בעניני חמדות של האדם אשתו ובניו וחייו ומזונותיו. ונסיון יצחק במאמר גור בארץ וגו' שגם מפני זלעפות רעב לא יפעל שום פעולה הגם שידע כשילא חו"ל יהי' לו לאכול והוא בטבע תולדתו כח הפעולה והשתדלות שהוא נגד עמוד העבודה ולכן נא' בו ויזרע יצחק וגו' עסק השתדלות ואז נמנע בדבר ה'. ונזכר רק נסיון זה כי י' הוא מספר קומה שלימה כנודע ובודאי לכל א' יש י' בירורים ואצל אברהם אע"ה שהוא התחלה נזכרו כולם. ובאמת העיקר הוא האחרון שהוא תכלית הבירור ואם לא עמד בו כאלו לא עמד בכולם (וכמ"ש בב"ר פ' נו) וזה הוא שנזכר לבדו ביצחק. ובו וכן בא"א בנסיון י' דעקידה הי' להם מאמר ה' בבירור שיעשה כך והנסיון מה ששמע לדבר ה'. הוא לפי שאין מטתם שלימה כי יצא פסולת וסיגים ולכך אלמלא דבר ה' המבורר לא הי' אפשר שיעמדו בו מצד הפסולת שהוא בא הנטוי' שבהם לצד א'. אבל יעקב אע"ה שמטתו שלימה שהוא קו האמצעי שאין לו נטיי' כל נסיונותיו היו בהעלם ונסיון העשירי שלו הי' בלבן דמה משכורתך. ואמר ברחל וגו' ולא ביקש שכר ממון הגם דאצלו ממונו חביב מגופו מ"מ חשק יותר לפרסם אמונת השי"ת

באומה שלימה מחלציו. ולכן שם קנה רכוש ג"כ ואצלו נזכר השתדלות רכוש בתורה שזו נגד מדתו בכל מאודך. והוא אוחז בעקב עשו לקלוט הקדושה שבו כנ"ל אות ר"נ לכן נגדו לעולם ויתר ממון בקניית הבכורה. ובודאי הי' זה אז אצלם דבר חשוב וכן בקניית המערה כדרז"ל (שמו"ר ס"פ לא) ובמנחה ששלח ולא בטח במלחמת גופו לבד. כי קנין קדושה הוא ע"י נתינה לו איזה דבר כמו שהי' בקניית בכורה. וכל עבודותיו דיעקב אע"ה הי' בענין הממון ורכוש ובכל מאודך. ונסיון דוד המע"ה הי' בענין החשק שזה מדת המלכות בתוקף החשק ונבנה מחשקות דנוק' בנות לוט ותמר ורות. כי בנוק' תוקף החשק שאין לו מילוי ושביעה כמשאז"ל (ויק"ר פ' ד) ע"פ שאול ועוצר רחם. וזה הבדל בין מדת אברהם אע"ה באהבה דדכורא שיש לה מילוי ולכך נסיונותיו הי' בהעדר הדבר שאוהב. אבל דוד המע"ה הוא בחשק שאין לו שביעה לכך נסיונו בהזמנת חשק ולא בהעדר המילוי שלו כאברהם אע"ה. והוא לא עמד בנסיון כי הוא נגד מדרגת טוב מאוד שביצ"ר כמו שדרשו רז"ל (ב"ר פ' ט) עליו. כי זה דחשק שאין לו שביעה זהו תכלית תוקף היצר והוא בנוק' שבה ביחוד התגברות ולא הי' שליטת הסתת הנחש אלא בה ולא באדם רק על ידה. כי היא התחלת היצר היינו מדה זו דחשק בלא שביעה וממנה הוא אח"כ ההתפשטות באדם. והתחלה זו הוא גדר טוב מאוד כאשר מושכו לענין חשקות דהש"י מדרגת אוהב לא ישבע (מכות י:). והנסיון הוא הבירור שכבר הוא מבורר ובתכלית השלימות וא"כ הוא שביעה שכבר שלם אבל זה אין לו שביעה והוא חסר לעולם. ולכך הוא הקים עולה של תשובה (כמ"ש מו"ק טז:) כי להשיג

בכל

בכל פעם יותר ושלא להיות לעולם על השלימות הוא רק בדרגא דתשובה ולכך א"א לו לעמוד בנסיון ובבירור דהיינו השביעה שזה נגד מדתו והדרבא מדתו העדר השלימות. וזה טעם טענתו למען תצדק בדברך כמשאז"ל (סנהדרין קז.) והיינו שהוא חטא כדי שלא יהי' בשלימות הראוי נגד הש"י רק יהי' תמיד משתוקק ועיניו צופיות להש"י שיעזור לו וזהו מדת המלכות שזכה בה :

[רנה] **בדבר** שהאדם חסר בו וצריך תיקון ע"י התנהגות בהיפך. הוא אפי' בענין שהי' אצל אדם אחר מצוה כד"ש (סנהדרין כה:) במלוה ברבית דאפי' לעכו"ם לא הגם שיש מצוה דלנכרי תשיך כל שאין עבירה במניעותו צריך למנוע. וכן דוד המע"ה חייך אני מתאיבך דבר המותר כו' כמשאז"ל (ירושלמי סנהדרין פ' ב ה' ג) בפילגשים הגם דיש מצוה להרבין לב אלמנה רק שאין שעבוד ולאו דעונתה לא יגרע בפילגש. ותשובת ישראל על מעשה העגל דהוא בקשת עבודה והשתדלות שלא להיות בלא מסרע"ה והרגשת רב. התשובה הי' בנטיית אהל משה חוץ למחנה ויראה מגשת אליו שהיו מונעים מראייתו הגם דהוא מצוה באמת. וזה ענין הקדמת רפואה למכה דמרדכי בבגתן ותרש (במגילה יג:) ובודאי הוא רפואה פנימית למכה פנימית. ובאמת תמוה למה גילה מרדכי והלא טוב יותר שיהרג אחשורוש ותנצל אסתר מביאת איסור. הגם דקרקע עולם היא וליכא איסור מ"מ ודאי מצוה להצילה ועכו"ם לא מעלין ולא מורידין ואין להעלותו ולהצילו כלל. רק ששמעתי דקליפת פרס הוא צרות עין ודלכן תקנו משלוח מנות בפורים שהוא ההיפוך דצרות עין. וכן נראה ממ"ש בסנהדרין (כד.) עילם זכתה ללמוד ולא ללמד. פי' כמו ששמעתי על ללמוד וללמד דאיך מבקש שיהי' רב רק ר"ל שיהי' לו טובת עין שאחר ידע ג"כ מה שהוא יודע ויהי' כמותו. ועילם לא זכה ללמד שלא זכו לטובת עין כזה מצד תוקף הצרות עין ששולט באויר אותה אומה שנכנס גם לבנ"י שתחת ממשלתם כנ"ל אות ר"ה. וא' בחולין (ד:) אין השתה בלא אכילה ושתי' וזה טעם משתה אחשורוש שהוא השתה להיות נכנעים תחתיו. והכניעות הוא קבלת אדנותו וממשלתו עי"ז מקבל כחו עליו [וכד"ש בע"ז (ח.) ישראל בחו"ל עובדי ע"ז בטהרה ע"י הסעודה] ותוקף כח האומה ביותר הוא במלך והמקורבים קולטים כחו. ואז"ל (מגילה יב סע"א) כרצון איש ואיש מרדכי והמן שהיו שרי משקים בסעודה ודאי קלטו מהשתה זו ביותר. ולכן פתיחת המגילה בהסעודה שנוזה למיתת הגזירה כמשאז"ל (שם) שנהנו כו' הגם דמסיק דהשתחוו לצלם מ"מ הרי לא נענשו אז תיכף ע"כ דבאמת הם עשו לפנים וה' יראה ללבב אין חטא רק מצידם דאדם יראה לעינים רק כאשר מתנהגים בטובת עין גם הש"י יש לו טובת עין כנגדם להשפיעם כמדתו דיראה ללבב. אבל מצד נהנו כו' דהיינו השתת כח צרות עין גם הש"י אמר שלי שלי ושלך שלך לראות לעינים. וע"ז הענש בהמן ג"כ ע"י צרות עינו במרדכי שרוצה להשתחוות לו. וכן מרדכי דאיקני בהמן ג"כ מצד צרות עין שזה שהי' עבדו יעלה כ"כ. הגם דהי' גנוז בזה צד טוב ג"כ כמשאז"ל (מ"ר אסתר הובא בתום' סנהדרין סא:) דצלם חקוק על לבו ותיקן עי"ז שורש חטא דהשתחוו לצלם מ"מ יש בו צרות עין. רק באמת מרדכי כבר הרגיש בדבר ורצה לתקן. וזהו הקדמת רפואה למכה שחשב שיש לו צרת עין נגד אחשורוש שלקח אשתו ולא

מפני

מפני האיסור הוא רוצה במיתתו רק מפני צרות עין. והגם דהי' מצוה במיתתו. הוא לתקן הצרות עין אדרבא נשתדל בהצלתו לומר שאין לו צרות עין נגדו הגם שהוא גוי ורשע. וממילא הצרות עין שהי' לו אח"כ על המן הוא מצד רשעו. וכהוגן וזהו הקדמת רפואה למכה:

[רנו] **כל** אומה כמו שיש לה רע מיוחד כך יש לה ג"כ איזה ניצוץ קדוש מיוחד שממנה חיותה כטעם ואתה מחי' את כולם דלולי כן כלא הי'. וחיות דהש"י ודאי הוא דבר טוב וע"ז הוא הגלות לקלוט אותו דבר טוב לישראל. וכמ"ש בזוהר תרומה קנ"ב ב' דבגלות השפע הולך לאו"ה וישראל קולטין תמצית. וכודאי השפע מאת הש"י הולך למינו ולדבר טוב שנמצא בהם ומצד זה הוא השפע להם. וכאשר ישראל קולטים התמצית נתמצה לתוכם אותו דבר טוב. וזה טעם לקיחת אחשורוש להאסתר שהיתה צדיקת גמורה ובעלת רוה"ק כדרז"ל (מגילה יד:) איך נפגמה פגם גדול כזה. והיא רומזת לכנס"י כנודע ואז בגלות השפע יורד לכנס"י דרך או"ה. ואז נצורך בנין בית ב' שהי' הסתלקות הנבואה ומ"מ מפורש בפרקי היכלות (פ' כז ופ' כט) כי עיקר רזי תורה לא נגלה אלא בבית ב' וכנודע דאז יסוד תושבע"פ מהכנה"ג. ובאמת חכם עדיף מנביא עי' ברמב"ן פ"ק דב"ב (יב.) הטעם דמובע ממקום יותר גדול. ובזוהר שמות (ו' סע"ב) כי הוא תמידי. רק דהנבואה הוא התגלות מאמר ה' בבירור והשגה דחכמה הוא בהעלם. וזה טעם בנין בית ב' ע"י מלכי פרס כמ"ש בברכות (ח:) בשבח הפרסיים צנועים כו' שזה הי' ני"ק שלהם מדת הצניעות רק דמייתי עלה תיכף אח"כ אלו פרסיים המקודשים לגיהנם דאסור לספר בשבח עכו"ם (כמ"ש ע"ז כ.). ובאמת הם מעלתם היא המביאתם לגיהנם כי צניעותם הוא כדי למלאות תאותם ביתר שאת. [וגם מצד עה"ר דצרי עין שהי' להם ככ"ל אות רנ"ה] וכן אמרו באחשורוש שהמלך כחו יותר שכולל כל האומה (מגילה יג.) מגנותו של אותו רשע אתה למד שבחו כו' ג"כ בצניעות רק שזהו מגנותו באמת ככ"ל דכונתו הכל לגנות. ומ"מ לגבי ישראל הוא טוב וזכתה אסתר כמשז"ל (שם ע"ב) בשכר צניעות שהיתה כו' והיא קלטה מדת הצניעות הטובה הצנע לכת עם אלהיך שגם היא ממדה זו להיות בהעלם ולא בהתגלות. וזה א"א לקלוט רק מצד או"ה ומכחם כי מצד שיש רע צריך צניעות כמ"ש באדה"ר אחר החטא נתחבאו וכאז"ל (מד"ת תשא לא) בלוחות שניות אין לך יפה מן הצניעות והיינו אחר החטא. וכן הי' בית ב' נגד בית א' שהי' בהתגלות. וכאשר היא קלטה מדת הצניעות שבו שהוא כללות האומה אז הי' ישועה בהתגלות כמשאז"ל (מגילה יא.) אימתי ראו כל אפסי ארץ וגו' בימי מרדכי ואסתר. ושמעתי דמגילה לשון התגלות כי אז נתגלה כי דרך הטבע ג"כ הוא הנהגת הש"י כי אז הי' ישועה בדרך הטבע ונגלה לכל דהוא מפעלות הש"י. וזה ראיית כל אפסי ארץ. וישועה בדרך הטבע היינו צניעות והלבשה ולא בנס מגולה. ומ"מ זהו באמת התגלות יותר גם לאפסי ארץ דהכרה שגם דרך הטבע הוא מהש"י הוא הכרה מגולה יותר. וכן חכמה הגם דהוא בהעלם הוא השגה גדולה מנבואה. רק עילם זכתה ללמוד ולא ללמד (כמ"ש פסחים פז.) שהיו בתכלית הצניעות המצומצמת ביותר עד שגם לגלות חכמתם לאחרים לא הי' אפשר רק לעצמם. ומצד זה התחלת הגזירה על השתחוות לצלם הגם דהם לא עשו אלא לפנים ובהצנע עבדו ה'

בכל לבבם מ"מ זה הי' בתכלית ההעלם. וע"ז נתעורר המן כי עמלק היפוך הצניעות דלכן נאמר בו ולא ירא אלהים. כי מצד היראה הוא הצניעות וכמ"ש בנדרים (כ.) דיראה הוא בושה והצניעות מצד הבושה וכמ"ש באדה"ר קודם החטא ולא יתבוששו. והוא ראשית גוים שאינו רוצה בתיקון חטא אדה"ר רק להיות אחר החטא כקודם בלא בושה. והוא מביט רק על הנגלה כמ"ש בעשו (ב"ר ר"פ סה) פושט טלפיו כו' והנגלה רע. אך באמת אם יסתר וגו' ואני לא אראנו ואח"כ ראו כל אפסי ארץ הפנימיות שלהם שבאמת לא עשו אלא לפנים. ולכך התחלת הגזירה ע"י צניעות דאסתר כי בודאי אלו הגידה מיד על מרדכי מה הוא לה לא הי' על לב המן לפעול כלום נגדו. והצלה ע"י שנכנסה ברצון וזה פריצות היפך צניעות וכמשאז"ל (שוח"ט תהלים מז' כב) דכעס ע"ז אחשורוש. רק באמת בהצנע ופנימיות הי' טוב וקדושה והוא ג"כ צניעות ועי"ז דייקא כל שורש ני"ק דצניעות שבו נקלט בה. שזה א"א רק ברצון כאלו הוא רוצה להתחבר עמו עי"ז יוכל לקלוט מאחר שרוצה לקלוט ממנו משא"כ באונס אינו רוצה לקלוט כלל. [ובודאי אז נתעברה מדריוש שבנה הבית] ואז הי' תכלית ההצנע דאם יסתר וגו' לעשות מעשה רעה כזו ולהיות בו כונה קדושה מאוד. ואז נתקיים ואני לא אראנו וראו כל אפסי ארץ וגו':

[רנז] **במו** שורש כנס"י הוא החשק שלהם להש"י כמפורש בשה"ש. כך שורש כל האומות עכו"ם הוא החשק שלהם לחמדת עוה"ז. ובזוהר תרומה קמ"ח ב' דאשת זנונים מתתקנת כגוונא דאשת חיל כי היא אות ק' ואשת חיל אות ה' ע"ש. ושם קנ"ב א' דאות ק' שריא על גיהנם וע"ש ק"כ ב' דאש דגיהנם הוא אש היצה"ר והוא מה"מ ע"ש. ובהקדמת הזוהר דק' ר' אתוון דשיקרא פי' כמ"ש (זח"ב קעח ב) דה' דלי"ת הוות רק בתר דקבילת עוברה נעשה ה'. ובפע"ח ריש שער השבת דקן ג"כ אות ק' רי"ש הוות כו' פי' לשון דלות וריש אחד דמורה על עניות וחסרון דלית לה מגרמה ומבקשת השלמה. רק שזה צורתו בקוים ישרים וזה בעקמומית. כי זה מתאוה רק להשפעת קו היושר דהש"י וכן העובר דקבילת כן בקו היושר וזו בעקמומית. והנה באמת כל אותיות שק"ר אותיות הם בתורה וכולם קודש ודאי ומאמיתות הש"י. כי באמת יש רש הולך בתומו ואז"ל (ב"ר פ' עא) כ"מ שנא' רש ודל וכו' בישראל מדבר כי האי עלמא נקרא עלמא דשיקרא. כי שקר נקרא דבר לפי שעה כלשון כזב דר"ל דבר הפוסק. וכן כל חמדות עוה"ז לשעה ולא במותו יקח הכל. ומ"מ הוא הכנה לעוה"ב ופרוזדור לו ומי שלא טרח בע"ש כו' (כמ"ש ע"ז ג.) כידוע בס' יצירה דאותיות בג"ד כפר"ת נגד ז' ימים וערב שבת באות ר' ובו הוא הטורח והשתדלות וכמ"ש בשילהי שבת (קנו.) מאן דבע"ש חזרן במצות. ובאמת כל שורש המעשה והשתדלות שהוא מצד הבחירה הוא רק בעוה"ז. דלגבי אמיתות ידיעות הש"י אין מקום לבחירה והשתדלות במעשה כלל והכל בידי שמים אפי' יר"ש. רק דבהאי עלמא שהוא עלמא דשיקרא הבחירה נגלית דהיינו חוץ מיר"ש וזה אמת בשעתו דהיינו בעוה"ז שכך רצה הש"י בעוה"ז. ולכך יוסף הצדיק שהוא נגד יום ו' דימי הבנין כנודע דרגא דילי' יראתו קודמת לחכמתו כנ"ל אות רכ"ה. והוא שורש השתדלות ומעשה אדם [משא"כ יעקב אע"ה שורש הכנסי' נגדו יום ג' שנבראת באות הד']. ושבטו נגד חודש אדר בחדשי

השנה דלכן יש פעמים ב' אדרים כמו פעמים שבט יוסף נחלק לב'. ומזלו דגים שכן נתברך וידגו לרוב והוא נברא באות ק' כמ"ש בס' יצירה שהוא ג"כ מצד עלמא דשיקרא אחר קבלת העובר דהיינו המילוי ורבוי להיות שבט שלם. ולכך שורש יוסף בכבישת היצר בחמדת עוה"ז. ומשיח בן יוסף עתיד ליהרג כי באות הק' הוא מה"מ כי הוא יצ"ר הוא מה"מ (כמ"ש ב"ב טז.) ומצד מילוי תאות עוה"ז הוא המיתה. ולהיות בכבישה גמורה לאכפיי' לגמרי זה א"א בתאוה כמשז"ל ביומא (סט:) רק הגילוי ע"י לאתהפכא מק' לה' שהוא נגד חודש ניסן שהוא ר"ה למלכים נגד יהודה ומשיח בן דוד. כי להיות כן רש ושלא יהנה כלום מחמדת עוה"ז ודאי הי' חי רק ע"י התהוות ר' לק' דהיינו קבלת עובר והנאה מעוה"ז זהו מה"מ. רק באמת גם הק' מאותיות קדושות והיינו אחר התגלות הה' תוקף החשק להש"י אז גם הנאת עוה"ז דבכ"י הוא להש"י. וזה טעם הכללת קליפת נוגה בקדושה לפעמים כידוע דאשת זנונים הוא קליפת נוגה הגם דלפנים הוא חמדת עוה"ז מ"מ בשורש אין נפש מישראל דבוק בחמדת עוה"ז כלל ומה שלוקח מחמדת עוה"ז הוא רק לתשמיש דקדושה. וזה ענין גזירת המן באדר על שנהנו מסעודת אותו רשע ונדבקו באות הק'. ובו מת משה ונולד כמו ששמעתי על קבורתו מול בית פעור שהוא היפוך תאוה והי' מ' יום בלא אכילה ושתי' ופירש מן האשה שפירש לגמרי מחמדת עוה"ז. רק לידתו מעמרם שאז"ל (שבת נה:) שמת בעטיו של נחש ופי' עפ"כ הוא שורש התאוה שא"א לבטל לגמרי. וכמו בישי בענין אמתו שאז נולד דוד המע"ה כמשאז"ל (מד' הובא בע"מ מא' חקו"ד ח"ג פ' י) וע"ז א' בעוון מלא (כמ"ש במ"ר ר"פ תזריע) וכן עמרם חזרת ליקוחין ב' דהגם דגזירה על הבנים ואינו כדי להעמיד תולדות נראה כדי למלאות תאוה לבד זה נקרא עטיו של נחש ואז נולד משרע"ה. וזהו באדר שהוא נותן התורה וע"י התורה הוא תיקון דכל חמדות עוה"ז ג"כ לצורך. ולכך מפלת המן בניסן דאחר התגלות אות הה' רזא דאשת חיל וחשקות דקדושה ממילא נתגלה דהם לא עשו אלא לפנים כו'. וגם אדר נתקן דכל חמדות עוה"ז פנימיותן אין כן. וזה טעם ונהפוך הוא שנתגלה שבאותן אגרות להיות היהודים עתידים פנימיות הכונה הוא להיפך שישלטו המה כו'. כי כל כונתם באמת לעקור חמדות עוה"ז שהוא שורש או"ה מלבבם ואז נלחו לאומות בלאכפייא וזהו לעמלק. ולאהפכא כמ"ש ורבים מע"ה מתיהדים וגו'. וזה טעם שאז"ל (מגילה ו סע"ב) מסמך גאולה לגאולה עדיף כי כן גאולת אדר ע"י ניסן כנ"ל. וכן בכל זמן כפי נילוח איש יהודי לחמדות עוה"ז ונצוח היצר לאכפיא ולאהפכא כך הוא מנצח ומשפיל האומות עכו"ס באותו דור:

[רנח] **כמו** שבכלל האומה יש גם פושע' ישראל וכל תענית שאין בו מפו"י אינו תענית כמשאז"ל (כריתות ו:) מחלבנה. כך באדם עצמו יש ג"כ חלק רע משאור שבעיסה המכונה פו"י ולהיות בקשר א' עמו כמשאז"ל (שמו"ר פ' ז) כשם שקילוסו עולה מן הצדיקים כך עולה מן הרשעים. וזהו קילוס יותר כאשר גם הרשע מקלס ג"כ ומכיר גדולת הש"י. וכן באדם כאשר גם מצד השתקעותו בחמדות עוה"ז מכיר גדולת הש"י כמו בהנאה דאכילה ושתי' ע"י הברכה מקודם ואפי' אם כענין (מ"ש ברכות סג.) גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי. ובזוהר תרומה קע"ד רע"א דאודה בכל לבב היינו

גם ביל"ר וזהו בסוד ישרים ועדה פי' כמו דלריך עדה שלימה מה"ע ככ"ל כך ביחיד כן. וא' (ברכות לד.) דשאור רובו קשה ומיעוטו יפה וכמו ששמעתי על יותם שנא' בו (דה"ב כ"ז ב') רק לא בא אל היכל ה' וגו' שזה נא' לחסרון עליו לומר שלא הי' בו שום חסרון כלל. ובאמת נא' יקר מחכמה וכבוד סכלות מעט דלריך להיות בכל א' סכלות מעט עכ"פ וזהו השלימות. רק שזה טוב לאדם שיהי' אותו הסכלות כמיעוט היותר אפשרי. ולכן א' בזוהר ויקהל ר"ג ב' דטוגה לו סביב ולא לאנהגא בי' קלנא כי יתרון ארץ בכל הוא ואז"ל אפי' כו' (ויק"ר פ' כב). כי מכל דבר יש יתרון באמת וגם מלד הרע ע"י הקילוס וההודיי' העולה מכולו וכל עלמותי תאמרנה ה' וגו' בזה נתעלה הכל. וקליפת נוגה נכללת בקדושה ע"י הברכה וההודיי' על כל הנאת הרשות כי הם מהש"י. וב' ילרים הם תאוה וכעס דרליחה שהם דאדם וחוה מהסתת נחש ודקין. וזה דעטיו של נחש הוא בכל אדם וכמו שאז"ל (יומא סט:) דאלטריך לי' עלמא וא"א לבטלו. וזהו סכלות מעט ההכרחי עכ"פ לקיום עולם. והוא נגד אות ר' המורה רישות כי שלש הנה לא תשבענה וגו' כמשאז"ל (סוכה נב:) בילרא דתאוה משביעו רעב. וע"ז ביקש שלמה המע"ה ריש ועושר אל תתן לי וגו' שלא לרדוף במותרות תאוה דזה נקרא ריש וגם שלא לעלור תאותו לגמרי שזה נקרא עושר רק לריך להיות בקו אמלעי כמשאז"ל (סוטה מז.) ע"ז ילר שמאל דוחה וימין מקרבת. והק' נגד רליחה שהוא לבתר דקבילת עוברה ככ"ל אות רכ"ז דהיינו הולדת יל"ר אחר כמו קין מאדם. וכמ"ש בזוהר תרומה קס"ז סע"ב דקין נולד באות הק' [והבל בה' ע"ש. ומחלוקתם דוגמת ממחלוקת יוסף ויהודה אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה וגו' שכן קין קינא בהבל. דגם יוסף ויהודה נגד ב' אותיות אלו וככ"ל אות רכ"ז וככ"ל אות ר"כ דבזרעא דיוסף שכיח רליחה] וזהו חוץ למחנה ישראל ומ"מ גם בו יש לורך כמ"ש בזוהר שם ק"ם א' דבאות הק' הי' יריעות עזים במשכן בסוד ואת עורות גדיי העזים הלבישה וגו' ע"ש שהוא באמת מסט' דעשו רליחה רק יש לורך להלביש בו לקבל ברכות עוה"ז. והיינו כי יש מלאה ובערת הרע וגו' בחייבי מיתת ב"ד וכמ"ש (ב"ר פ' סג) בדוד המע"ה אדמוני עם יפה עינים מדעת סנהד'. וע"ז באדם עלמו הוא ענין ירגז יל"ט על יל"ר ברוגזא דרבנן דטב וכמו אביי דמכפין נפשי' (כמ"ש שבת לג סע"א) ויושב בתענית בדמלי ללעורי נפשי' (תענית יא רע"ב) זהו כרליחה ואינו גומל נפשו איש חסד. רק כאשר הוא להכנעת הרע דתאוה אינו קרוי עוכר שארו אכזרי כי אדרבא הוא מרחם על גופו. וכן כל חייבי מיתת ב"ד אז"ל (סנהדרין לו:) אין מושיבין בסנהדרין זקן וסרים כו'. כי הם באמת מרחמים על הבריות רק הלבוש אכזריות והוא כסוי למשכן דגלוי אור הש"י שאינו אלא ע"י העדר תאוה שהוא המחשיך אור הש"י. ולאותו סכלות מעט לריך כסוי מהרגזת יל"ט על יל"ר ועי"ז יוכל לקבל ברכות דעוה"ז ג"כ שהוא באות הק' שהוא העובר הרומז למילוי תאות עוה"ז ככ"ל אות רכ"ז. כי ע"י התלבשות בכח ההרגזה ושהוא מוכן למנוע מעלמו חמדה מה שזולת רלון הש"י ולא לקבל רק מה שהוא רלון הש"י עי"ז הש"י מוכן להשפיע לו כל מיני חמדות עוה"ז ג"כ:

[רנט] **במו** שורש כל דבר טוב הוא האמונה שבו פתחה התורה אנכי וגו' שלא בלשון ליווי. וידוע ג"כ בזוהר

(ח"א ז ב יא ב) ע"פ זה השער לה' צדיקים יבאו בו דתרעא הוא מדת האמונה. כך שורש כל דבר רע הוא ליצנות שהוא היפך האמונה שהוא מתלוצץ מכל דבר. וזה טעם ראשית גוים עמלק כמ"ש במד' (שמו"ר פ' כז) ע"פ לץ תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו. ושמעתי דפתי הוא המאמין בכל כמש"נ פתי יאמין לכל דבר ויתרו לא הניח ע"ז כו' (כמ"ש במכילתא) שהאמין בכל ולו יש תקנה שיערים להאמין בה' אמת ע"י הכאת הלץ שהוא שאין מאמין כלל. וזה ראשית והתחלת לכל כחות הרע דגוים וכטעם שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה. כי ליצנות חלוק לב'. בשב ואל תעשה היינו פריקת עול לילך בשרירות לבו זה נקרא קלות ראש וע"ז א' (ברכות ל:) אין עומדין להתפלל אלא בכובד ראש דהיינו קבלת עול מ"ש בק"ש הקודמת דע"י פריקת עול הוא ההיפך מתפלה הנמשכת מאמונה. דלכן נקבע בש"ס בתחלת סדר אמונות וכידוע דדוד המע"ה שהוא דרגא דתפלה כמ"ש במגילה (יח.) כיון שבא דוד באת תפלה. פי' דע"י ברכת את צמח דוד נפעל תיכף צמיחת ישועה והרגשת דרגא דדוד המע"ה בלב ובאת ג"כ מדרגת התפלה שזו היא מדרגתו. וזהו הצמיחת דוד להצמיח כחו ומדתו בלב והוא התפלה ומדתו ג"כ מדת האמונה כנודע. ועמלק הוא נגד דוד המע"ה ומדת אמונה כמו עשו נגד יעקב אע"ה מדת אמת. וכמו שיש בבית דוד דוד ושלמה דוד המע"ה הוא דרגא דכובד ראש ותפלה ביחוד. ושלמה המע"ה הוא שורש אמונה דאנכי עד דלא שייך בו מצוה כלל כמו שהוא שורש אנכי דאינו בלשון ציווי רק שהוא כך ולכן אמר אני ארבה ולא אסור כו' (כמ"ש סנהדרין כא:). כך נגד זה ברע קלות ראש ושחוק שהוא בקום ועשה הוללות

יח

במעשה כמו כמתלהלה וגו' הלא משחק אני. יושב בשמים ישחק ה' ילעג וגו'. ונא' בדוד המע"ה משחקים וגו' היינו כמו הליצים שעושים דברים משונים ובלשון חכמים משחק בקוביא (סנהדרין כד:) ומשחק בתינוקת (נדה יג:) פי' פעולה שאינה אמת ולתכלית רק לשחוק בעלמא. והיפך זה חכמת שלמה המע"ה שאמר לשחוק אמרתי וגו' כי כל חכמתו הוא לחבר אמת ואמונה ביחד כמ"ש בזוהר תרומה קמ"ה א' וכל פעולותיו דבר אמת לאמיתו ולא לעשות לפנים ולבו בל עמו. ועמלק כולל שניהם כי ראשית הרע הוא בסוף הטוב כטעם רגליה יורדות וגו' היינו דממקום הכניסה לטובה שהוא ממטה למעלה משם יש ג"כ התחלת כניסה לרע שהתחלתו ממעלה למטה. והוא הראשית המרגיל לכל מיני רע דכל מיני אומות אח"כ. וזה כח קטרוג המן על מעשה שלא עשו אלא לפנים כי כל כחו הוא בפעולות דלפנים שאינו אמת. ובחר בחודש אדר שנגד הק' שבו נברא השחוק כמ"ש בס' יצירה ובאמת הי' הוא לשחוק ורק לפנים כל גזירה שלו דבאמת נהפוך כו' וככח חודש זה. וז"ש (מגילה יג:) ולא ידע כי בז' באדר מת כו' פי' דדרגא דדוד ושלמה ידע דכבר נחרב בהמ"ק ונפסקה מלכותן הרי נפסק מדת המלכות ואין לנו שיור רק התורה הזאת דרגא דמשרע"ה ובימיו צמח עמלק. ולעולם צמיחות הרע כנגד צמיחות הטוב כנודע ועשו שהוא שורש השקר ואחיזה בעלמא דשיקרא בימי יעקב אע"ה שהוא שורש אמת והיפוך עוה"ז ממש. רק ידו אוחזת בעקב ובסוף העוה"ז ולכן נשתעבד תיכף במצרים שהעבד אין לו הרמת ראש כלל והיפך חמדת עוה"ז לגמרי. ומשרע"ה הוא גואל הראשון שהתחיל להוציא בנ"י לחירות שיהי' להם תוקף גם בעוה"ז

רק

רק הגמר הוא ע"י משיח בן דוד ודוד ושלמה בעוה"ז שהיו מעין משיח בן דוד. והתחלת זה במשרע"ה התחיל ג"כ ביחוד אמת והאמונה והוא ע"י מדריגתו בדעת היינו ידיעת פנימיות שהכל אמת כנודע דמשה מלגאו יעקב מלבר (תקו"ז תי' יג). ומצד חיצונית האמת ודאי אין שייך לעוה"ז שהוא היפוכו ואיך ידבק בשקר. אך מצד הדעת הפנימיות של כל דבר וידע שהעוה"ז הוא שקר. ע"י ידיעה זו שבאמת אין עוד מלבדו והעוה"ז המעלים אמיתותו שקר. ממילא גם בעוה"ז אינו דבוק בשקר וזהו פנימיות האמת שהוא גם בעוה"ז. ומיתת משה רבינו ע"ה מורה כי בחודש זה כח המעלים פנימיות האמת והיינו אות הק' שהוא שורש היצר שהוא כח השחוק וליצנות דבר שהוא לפנים ואינו אמת. ובאמת אותו כח עצמו הוא המוליד משה רבינו ע"ה ע"י ידיעה זה שכל עוה"ז וחמדותיו שחוק וליצנות. וממילא עי"ז נעשה המן וגזירותיו לשחוק וליצנות ואינו אמת. והוא קבע גזירתו בי"ג ז' ימים אחר ז' אדר שחשב כי התחלת כחו והשלמת כל דבר בז' ימים שהם ז' ימי הבנין כנודע וממילא יש חיוב כלי' ח"ו על ישראל מצד עוה"ז שהוא עולם העשי' מצד המעשה דלפנים. ובאמת בו הגילוי דכל מעשה עוה"ז לפנים [והוא בז' אדר ג"כ נגד ז' ימי הבנין מהתחלת חודש זה שהוא בכח עד גמר יציאת כח זה לפועל דהיינו שורש הכח. ואח"כ היציאה מן השורש לגמר ג"כ ז' ימים כי כל דבר יציאה לגמר מכח לפועל צריך ז' ימים כנודע] ולכך פורים בי"ד אחר גמר הז' ימים בהכרה ברורה דכל עוה"ז שחוק זהו דרגא דמשה רבינו ע"ה שהי' באמת נבדל מכל עניני עוה"ז. וזה טעם תענית אסתר בי"ג אח"כ הוא פורים דחייב לבסומי דרגא דשלמה המלך ע"ה תרתי בלבי וגו' ביין וגו' שע"ז רידתו אמו כמש"ל (סנהדרין ע:). ועד דלא ידע היינו העדר הדעת דמשה רבינו ע"ה כי מדרגת שלמה המלך ע"ה הוא להיות דביק בהש"י גם בלא דעת וחכמה והשתדלות במצות ומעשים טובים וכל חכמתו השיג בחלום שהוא בעת הסתלקות הדעת לגמרי:

[רם] **ב'** מיני שחוק הם הא' ששוחק מאיזה בריי' כענין שחוק לרעהו אהי' וזהו ליצנות. ולכך היתר שבו ליצנותא דע"ז [וזה נזכר במס' מגילה (כה:) כי זה ענין יום הפורים שהוא תיקון השחוק דאדר שלכן מנהג ישראל לעשות בו מיני שחוק וליצנות מהמן שהי' הוא לשחוק תחת שחוק הכסיל שהי' לו לפי שעה מישראל] ולאו דוקא ע"ז כי כל השס"ה ל"ת הם ענפים מלא יהי' לך וכל מיני רע נקרא ע"ז. וא' (קידושין פא.) ר"מ מתלוצץ בעוברי עבירה רק דשם א"ל אי לאו דר"מ. את כו' כי דבר שאין האדם עצמו נקי ג"כ ממנו אין לו להתלוצץ מן האחר מאחר שגם הוא עדיין אינו נקי מזה אתי לאגרויי בי'. רק מע"ז גמורה דכבר בטלו ליצרא דע"ז מישראל מזה יוכל כל א' מישראל להתלוצץ. ומ"מ הקב"ה אמרו בריש ע"ז (ג:) דעל בריותיו אינו משחק אלא אותו היום. והיינו כמ"ש במגילה (י:) דאמר מעשה ידי טובעים כו' והוא אינו שש אבל אחרים משים. כי מצידו קילוסו עולה מן הרשעים מאחר שהן ג"כ בריותיו שהרי בוראן ומקיימן בכל יום והתלוצצות שייך רק מדבר הנבדל ממנו והוא מואס בו. ואצל הש"י לא שייך זה כי אם מואס בו לא הי' לו שום קיום כלל. רק באותו יום דאז באמת יבוער הרע מן העולם

העולם ויסלק הקב"ה חיותו מהם באמת והם לא ירגישו בזה ויהגו ריק וגו' דבר בטל וריק שיחשבו כמו בעוה"ז שיש להם קיום ובאמת אז הוא זמן כליון קיומם לגמרי ואין הקב"ה רוצה בהם עוד ומוחם גם אז יהי' השחוק לפניו על בריותיו . אבל בעוה"ז הללו ית' השחוק עם בריותיו עם לויתן ע"ש . ויש מין הב' דשחוק שהוא הוללות ומעשה נערות כענין יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו . וצד היתר שבו לצורך מצוה וכבוד שמים וכענין (שבת ל :) מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן קודם הלימוד שעי"ז מתרחב הלב כאשר הגוף בעצבות וצריך ג"כ ליושב באימתא בשמעתא ואין יכול למצוא בלבו שמחה אמיתות . יוכל להרחיב בשחוק שהוא שמחה מדומית לפנים הגם שאינו באמת בלב מ"מ מועיל כלפי הגוף שכולו דמיון . כד"ש במהרי"ל כה"ג על ר"ת שהי' משים לפניו תל דנרי זהב בעת לימוד סוגיא עמוקה להרחבת הדעת . וגם ישחקו דאבנר כן כידוע דהם ראשי סנהדראות וכמ"ש (ב"ר פ' פב) דאבנר מקפא דרש דמלכים מחלציך וגו' והמליך איש בשת ומלחמתו הי' בד"ת לנצח ע"י ד"ת שההלכה כמותו במלוכת איש בשת . וכפי חידושו ד"ת כך נצחונו במלחמה . וכד"ש (ירושלמי שבת פ"א ה' ד) בי"ח דבר דתלמידי ב"ש היו הורגים מב"ה שהיו נלחמים על ד"ת . והך ישחקו הוא דוגמת מילתא דבדיחותא קודם הלימוד . רק אז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א ומ"ר ר"פ אמור) דנענש על שעשה דמן כו' שלא הי' לו לעשות זה בדמן של נערים . ואצל הקב"ה נא' ג"כ ורגז ושחק וגו' ודרשו רז"ל (סנהדרין קג .) שחקתי עם אמצי' פי' שנקרא שחוק כי לא הי' באמת כי כל נצחון בני ישראל לאומות עכו"ם הוא ע"י

ניצוח לאותו כח הרע בעבודתם שבלב . ושם אצל אמצי' לא הי' ניצוחו לכח הרע דאדום שהרי אדרבא עבד אח"כ לאלהיהם דהיינו שנתדבק בכח הרע שלהם עוד יותר . ומסתמא לא נצחו כלל רק הקב"ה שחק עמו היינו עשה דבר שאינו באמת רק כמו לשחוק שנראה הגוון כן ואינו אמת . והוא חשב שהוא ניצוח אמיתי לכח הרע שבהם ולכך כשחשק לעבוד לאלהיהם לא נמנע כי חשב שודאי הוא רצון הש"י שהוא ודאי נקי מחשק שלהם דלולי כן לא נצחם . ולכך נגער בנביא וא' לו הליועץ וגו' כי המלך מגיד כח הניצוח שלו ודאי ע"כ הוא נקי באותו כח דרע ואיך מבין עליו . וז"ש לו ידעתי כי יעץ וגו' פי' כבר יעץ במה שנלחם על אדום שהי' רק לשחוק ולא באמת . וזה טעם משחק עם הלויתן כמ"ש במק"א דלויתן ושור הבר הם יצרא דתאוה ודרציחה שישחטם הקב"ה לעתיד לבוא ואכ"מ . ולויתן הוא הטיקלא הנז' בסבא דמשפטים (נה ב נו ב) שחוטפת הנפשות וחייכא עם ינוקא והוא שחוק הכסיל כי באמת הוא לשחוק כמ"ש שם ע"פ שלט האדם באדם לרע לו דייקא . ושם דנעשה ע"י עבירות דבני אדם למטה היא מתגברת . וזהו משחרב בהמ"ק דאין להקב"ה שחוק (כמ"ש ע"ז שם) כי שכינה בגלות ויניקתן מצד רע דבני אדם . אבל בזמן שבהמ"ק קיים והשפע יורד לכנס"י אז הקב"ה משחק עם לויתן כענין משחקין בתינוקת בנדה (יג :) שהוא מצד יסוד דקטנות הידוע שנקרא נחש דקדושה . כי כל שחוק הוא מעשה קטנות ועי"ז מתוספין גרים כנודע שזהו דמעת העשוקים ע"י הטיקלא כדאי' בסבא שם והוא לרע לו . וזה טעם משחק עם לויתן והא והא עביד דמלמד ג"כ לתינוקת של בית רבן כי עי"ז

הוא שפע החכמה לתינוקות של בית רבן דקודם י"ג שנה הוא שליטת היצר רע ומצד זה היא חייבה בינוקא ודאי ע"י ממשלת היצר בו בלבו ג"כ. והכנסת דברי תורה בו הוא ע"י כח היצר לבד כמו שמסיתין לתינוק ללמוד מצד חמדות עוה"ז שנותנין לו איזה דבר או נפתין לו באיזה דבר כבוד וחמדה וכיוצא. וזה שבא עי"כ לדברי תורה הוא מפעולת השי"ת באמת. וגם משחרב בהמ"ק הגם דשליטת האדם באדם לרע לו הוא מצד מעשה התחתונים. מ"מ מה שעי"ז נקלט ג"כ דברי תורה בתינוקות של בית רבן כי השחוק הוא בתינוקות וע"י דבר שחוק הם קולטים דברי תורה. דבר זה הוא עסק השי"ת כי הרי אינו מאתערותא דלתתא כמו אצל הגדולים רק מאתערותא דלעילא לבד שהשי"ת מחנך לנער עפ"י דרכו. והוא עצמו העסק דשחוק עם לויתן בזמן שבית המקדש קיים ואכ"מ עוד. ואז"ל (ברכות לא.) אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז כו' פי' מילוי הפה נקרא כשאין לו שום כונה אחרת ומשוקע בזה. כענין ימלא פי תהלתך שלמדו רז"ל (שם נח.) לענין ברכה כשיש בפיו דבר מאכל דהיינו שיש איזה דבר החוצץ מהנאה גופנית. וכן בשחוק בהתפשטות הגם דאינו על בריותיו וליצנות גמור כל שאינו באיזה כונה למצוה והרחבת לב ד"ת רק כשחוק והוללות בעלמא אסור בעוה"ז שיש שליטת היצר רע. והוא דרגא לשחוק הב' דליצנות וקלות ראש ופריקת עול ח"ו כי עי"ז מתפנה לבו לבטלה ח"ו. רק אז ימלא שחוק וגו' כי אז לא יהיה בטלה כלל כי כל דבר בטלה ג"כ קודש לה' כמ"ש מצלות הסוס וגו' והוא האוהב זימה כמשז"ל (פסחים קיג:) ג"כ קודש:

[רסא] **הקב"ה** מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיני' רק שהוא בהעלם גדול וישת חושך סתרו. וכאשר מאיר ללב האדם הכרה זו איך השי"ת מלא כל הארץ כבודו זה נקרא הוציאנו מאפלה לאור גדול כמ"ש בהגדה. דיציאת מצרים שהוא הוצאה מן ההעלם הכרת השי"ת אל הגילוי. והוא הארה לגבי האדם וגם לגבי השי"ת כמשאז"ל (ב"ר סוף פר' ל) משל למלך שהי' מהלך במבואות אפלות ובא אוהבו והדליק את הנר: שאברהם אבינו ע"ה האיר לפני השי"ת כי זה נקרא שכינה בגלות כאשר שכינתו ית' בתחתונים הוא בהעלם עצום ואינו בהתגלות ובפרסום הרי זה כמהלך במבואות אפלות. ומשל רז"ל (שם ר"פ לט) לבירה דולקת היינו דהוא אפלה ועכ"ז דולקת היינו הארת אברהם אבינו ע"ה שיש בורא וא"כ איך חשב שהעולם בלא מנהיג. רק הכונה דהכיר כבר באור כשדים באמיתות השי"ת שהוא מלא כל הארץ כבודו וכל הנהגת הטבע ממנו ואין עוד מלבדו. רק ידיעת ההנהגה הפרטית מהשי"ת בשידוד ובלא שלוחי הטבע והתלבשותו בלבושי העולם שמזה נמשך כל ענין התורה והמצות לא נודע לו. כי עדיין לא השיג ענין הנבואה שידבר ה' עם האדם ויצוהו על איזה דבר דהיינו שהשי"ת המנהיג בפרט ללב. ועוד שייך ויש מציאות לעבודה ושכר ועונש. שעי"ז נאמר לך לך וגו' שנתגלה לו זה אחר שראה בירה דולקת פי' שדולק בלבו אור זה דהשי"ת אמר אפשר שזה מעצמו ולמה מאיר זה בלבו וכל העולם בתוהו ואפלה ודאי יש מנהיג בפרטות לכל פרט נפש שלא עפ"י הטבע הכללי. ואמר דולקת כי נר מצוה ותורה אור פי' המצוה נעשית הוא הנר שהוא הכלי קיבול שבו נתפש האור. והתורה הוא עצם האור שבלב

שמאיר

שמאיר לו הדברי תורה בלב לדעת את ה'. וזה טעם שמן למאור כמשאז"ל (שהש"ר א' ג) דשמן רומז לחכמה והחכמה היא המאירה. וזהו האור המורגש בלב מצד התורה והמצות נקרא אור וכו'. אבל אור דאברהם אע"ה אז קודם מאמר לך לך שלא הי' נתפס בתורה ומצות כלל רק השגה זו בוער בלבו שיש אלוה בעולם וזה לא נקרא אור כיון שאין לו הגדרה רק דולקת שמצד זה מסר עצמו לאור כשדים מצד גודל התבערה שהי' בלבו והי' אש אוכלת אש ולכן לא נשרף אבל לא זו הדרך ישכון אור רק תבערה ודליקה. וזה טעם שם המקום תבערה כי בערה בם אש ה' ואש דשם הוי' שהוא מלא רחמים ודאי ר"ל אורו ית' המאיר בלב והוא אש אוכלת אש. והיינו כי המתאוננים שמעתי דר"ל שהיו בעצבות ומרה שחורה וזה טעם רע באזני ה' כי זה ענין טמא מת משתלח חוץ למחנה שכינה אבל במחנה לוי' אף במקום משה רבינו ע"ה מותר רק הש"י אין יכול לסבלו. ועצבותן היינו מפני טמטום הלב כי חפילים לדבקה בו. וידוע דבעת המרה שחורה הוא מצפה לאור ה' שיבוא בקרבו בדרך תבערה והתלהבות שלא ע"י הגדרת ויגיעת התורה והמצות וע"ז הוא התאוננותם. ואז בדור המדבר כל מה שהיו מבקשים הי' נפעל תיכף והגיעו לתבערה עד שהי' אש אוכלת אש דנר ה' נשמת אדם שנתכללה במקורה כטבע נר הקטן באור גדול עד שנצעקו העם היינו כטעם אל ידבר עמנו אלהים פן נמות ונשקעה האש. ואז נולד להם תאוה כי תבערת האש הוא מצד תוקף חום האהבה דאברהם אבינו ע"ה להש"י. וידוע דכל מדה מתפשטת עד אין קץ ואהבת אברהם אבינו ע"ה כוללת כל מיני אהבות מרים כל דרגין ועד אהבות וחמודות דעולם העשיי' גופני והכל הי' אצלו להש"י. וכאשר נשקע האש ואז"ל (בספרי הובא ברש"י) דשקעה במקומה היינו לא שניטלה למעלה ונסתלק האהבה מהם רק שנשאר שקוע ומכוסה בהם. וידוע דבכ"מ הרשימו נשאר ונשאר בהם מדת אהבה. וכאשר הם נתייראו מלשקוע בתוקף אהבת הש"י עד כלות הנפש אז נפלו לתאות וסיגי האהבה [ובאמת גם תאוה דשם הי' הכל להש"י וכמ"ש במק"א] ואז זכו למדריגת קברות התאוה שהוא זיכוך מדת אהבת הש"י מן הסיגים. ואברהם אבינו ע"ה להיותו אב כולל כל הנפשות והוצרך להאיר לכל העולם כולו הי' כלי לסבול תבערה ודליקה זו ג"כ עד שהאיר לו הש"ת בנר דליוויס שונים ונעשו כליותיו נובעות חכמה (כמ"ש ב"ר פ' סא) וזכו בניו לנר מקדש. ואז"ל (מד"ת תצוה ב) הקב"ה מאיר לכל העולם כולו וציוה להאיר לפניו והיינו כי באמת הש"י המאיר מה שמאיר בלב רק שהוא אומר להאיר לפניו שהוא אומר שמה שמאיר בלבבות בני ישראל בזה הם מאירים לפניו שלא ילך במבואות אפלות ולא הוא מאיר להם. והוא כטעם לא זז מחבבה עד כו' (שמו"ר סוף פר' נב) וכטעם תנו עוז לאלהים:

[רסב] **עצם** הנפש הוא כח החיות ומחשבה דבור ומעשה הם לבושי הנפש שעצם החיות מתלבש בהם במעשה הפרטית שעושה וכן בדבור ומחשבה וכידוע. וכל מצות התורה הם כלולים בג' אלו מחשבה דבור ומעשה ולכך הם מלבושים לנפש. וכן ההיפך בעבירות וזה טעם שהמשילו רז"ל

(סנהדרין מד.) הרשעים לאסא דקאי ביני הוצי דאינו אלא לבוש מלבושים צואים ורעים אבל עצם הנפש הוא חלק אלוה. ומזון הנפש הוא התענוג כידוע שההנאה והעונג שהנפש מרגשת מאיזה דבר בזה ניתוסף חיות. ועוה"ב הוא עולם התענוג דנהנין מזיו השכינה כמשאז"ל (ברכות יז.) וכן בשבת שהוא מעין עוה"ב כא' והתענג על ה' (כמ"ש שבת קיח:). אבל בעוה"ז שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (כמ"ש קידושין לט:) שאין אדם מרגיש עונג בנפש מן המצוה רק לאדם שטוב מטעימין כו' כמ"ש (שם מא.). רק התורה מזה האדם מקבל עונג עצום בנפש והיא נקראת לחם ויין ומים בכתוב כי היא מזון ממש. וז"ש בריש פאה ותלמוד תורה נגד כולם כי תענוג זה הוא רק פירות בעוה"ז ואין לו התדמות כלל לעצם התענוג דזיו השכינה דעוה"ב. רק הפירות של תענוג האמיתי הוא העונג דדברי תורה והשגת אלהות. ובכלל זה ג"כ רמיזות המצות בעוה"ז וזהו נגד כולם ומ"מ גם גמילות חסדים ושארי דחשיב שם מה שמהנה לחבירו בזה יש ג"כ הרגשת עונג לאדם שמתענג בעינוג והנאת חבירו ובמה שהוא מהנה לחבירו או לאב ואם. ועונג זה מצוה והוא פירות דעוה"ז מעצם התענוג העתיד. והגם דאין לו התדמות כלל לפירות דתלמוד תורה שהוא עונג רוחניי מצד דביקות בהש"י ובתורתו דלכך הוא נגד כולם. מ"מ גם עונג זה לע"ה יש בו מזון לנפש והוא מכלל הפירות דעונג אמיתי. ובפשטי' ג"כ נשפע עי"כ פירות ברכה דעוה"ז כי מצד השפעת עונג לנפש נשפע ממילא ג"כ עונג לגוף. ולא קשה מה שבכל התורה מפורש כ"פ שכר דמצות ונתתי וגו' בהאי עלמא כי זהו בכלל ודאי כל ישראל יש להם שמחה ועונג כשמקיימים מצות ה' שעושים רצון הש"י מזה יש להם עונג והנאה מאוד. וזה כטעם שמחו בה' ישמח לב מבקשי ה' דהשמחה בהש"י ולא מטעם פרטות המצוה כלל. והנאה זו היא כללית מכל המצות בשוה כי אין לו נפקא מינה בין לולב לסוכה ולמצה וכדומה הכל ההנאה שוה שמקיים רצון הש"י. וזהו מזון כללי לנפש מצד מעשה המצות ופירות בעוה"ז ואינו שכר מצוה פרטית כלל רק כללי לשמיעת המצות כולם. וזהו השכר מצוה בהאי עלמא הנז' בתורה כ"פ מצד שמיעת המצות ואהבתו ועבודתו העונג שמזה בכלל. אבל באמת כל מצוה פרטית היא עונג פרטי והגם שע"י הבנת סודות המצות יוכל לדעת סוד כל מצוה פרטית בפני עצמו'. העונג מזה הוא מצד ידיעת הסוד והוא בכלל ד"ת ובדברי תורה ודאי יש עונג פרטי מעצם אותו חידוש דאורייי' ובכל חדוש פרטי עונג פרטי. וכן גמילות חסדים וכיבוד אב ואם ושארי העונג הוא בפרט מצד עשיית אותה מצוה פרטית באותה שעה. והתענוג שיש לאדם בעוה"ז מן העבירות הרי הנפש ניזונית מדבר האסור דינה ככל דבר שנבלע בו איסור. וע"ז הוא האש דגיהנם ללבן ולהפליט כל מה שנבלע בה ע"י אותו עונג. וכן יסורין דעוה"ז הנוגעים עד עצם חיותו שהצער מגרע חיות מנפש כפי מה שניתוסף ע"י העונג דרע וזהו פליטתו והגעלתו. וזהו תשובת המשקל שיסדו הקדמונים לבעלי תשובה כנודע דלגוף המחשבה דבור ומעשה די החרטה לבד שפושט בגדים הצואים ולובש מחלצות דתורה ומצות. ואם הי' בקרירות בלא הרגשת עונג כלל רק מצד

פריקת

פריקת עול והעדר זהירות אז באמת די בהדחה במים דהיינו הכנסת חיות נפשו לעול דתורה ומצות מעתה ועי"ז נידוחה ממילא מצואת האיסור הטוח על פני'. ואז"ל (ברכות טז.) דדברי תורה מעלים ג"כ האדם מטומאה מקים אהלים כו' היינו דהלא כח דברי כאש והוא ג"כ בכחו ללבן הנפש ולהוציא ממנה חלאתה הבלוע כדרך שנא' מיץ חלב יוציא וגו' וא' שילהי ברכות שמקיא חלב שינק משדי אמו על דברי תורה כי על יגיעה בדברי תורה יוכל להקיא כל מיני עינוגי עוה"ז. וזה טעם אדם כי ימות באוהל שממית כו' (כמ"ש שם) היינו שמשים כל חיותו בזה עי"ז נפלט ג"כ כל עונג רע שהזין לנפש ואפי' כל מיני עינוגי הרשות דהיתר. שע"ז תקנו חכמים ברכת הנהנין על כל הנאת דאכילה וראי' ושמיעה וכיוצא שע"י הברכה יהי' נזכר לדעת לקבל עונג זה מהש"י ולא עונג גופני שזהו התכללות קליפת נוגה בקדושה כנודע דק"כ פעמים נכללת בקדושה. מ"מ כמעט א"א לאדם לימלט מהנאת רשות בעוה"ז שהוא כרוך בעקביו ע"י עטיו של נחש. שע"ז אז"ל (מ"ר ר"פ תזריע) בעוון מלא אפי' חסיד שבחסידים כו' שלכן לא תיקנו ברכה על הזיווג שבזה כמעט א"א ליגלל מהרגשת עונג גופני. וזה טעם מיתה בעטיו של נחש שע"ז נגזרה המיתה וחבוט הקבר כנודע שהוא על כל עינוגי הרשות. הגם דיש כד"ש (נדרים כ:) בר"א דומה למי שכפאו כו' וכ"א (יבמות קג סע"א) ביעל דלא מתהני מעבירה דכל טובתן כו'. ובודאי מי שבכוחו כך שלא ליהנות ממה שבו הטלת זוהמא יוכל ג"כ שלא ליהנות לעולם הנאה שהוא מעטיו של נחש וכאז"ל (כתובות קד.) ברבי שאמר דלא נהנה מעוה"ז באצבע קטנה ובודאי נשתמש בכל צרכי עוה"ז וכקו' תוס' (ע"ז יא.) מלא פסקו לגון וחזרת. רק לא הרגיש עונג גופני הנמשך מעטיו של נחש. מ"מ הרי עטיו של נחש כרוך בכל א' ועל רבי נודע מטעם המקובלים דבאמת לא מת נראה דהוא הי' נקי באמת לגמרי כל ימיו. וזה א"א רק ע"י דברי תורה שמקיא חלב אמו גם הנאה דקטנות. וזה טעם (מ"ש תמיד לב.) מה יעשה אדם ויחי' ימות עצמו על ד"ת עי"ז זוכה לחיים נצחיים כנ"ל:

[רסג] **המחשבה** דבור ומעשה דתורה ומצות הם לבושי כבוד לאדם כמ"ש (שבת קיג.) דמאני מכבדותא. ובמתאי שמאי (שם קמה:) היינו במקום שורש הנפש הכבוד הוא כפי ענם מעלת הנפש. ובלא מתאי היינו בעוה"ז וכן בג"ע מותבאי הכבוד כפי הלבושים דמחשבה דבור ומעשה בתורה ומצות שמסגל. ועיקר הכבוד מדברי תורה כמשאז"ל (שמו"ר פר' לח) מיעבן כי גם בעוה"ז לבוש הת"ח משונה כמ"ש בפסחים (קיא:) שודרי' דמר כי צורבא מרבנן ובשבת (עז:) שודרא סוד ה' ליריאיו פי' דזהו המלבוש של תורה מורה על הסוד והפנימיות כנ"ל אות רס"ב דבדברי תורה יש ג"כ הרגשת הסוד שהוא ה' ר"ל אמיתות הש"י והדבקות בו הוא הטונג שמעין עוה"ב. ואינו דומה לגמילות חסדים ושארי דעונג דשם הוא עונג דעוה"ז וכנ"ל שם והוא ליריאיו כמ"ש בשבת (לא.) אפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו כו'. דהרגשת הטונג מדברי תורה מצד החכמה והשכל כמו שמרגיש מכל

דבר חכמה חיצונית דעוה"ז זהו שלא לשמה. הגם דמ"מ מקרי מצוה ומזין לנפש מצד העונג מ"מ זה עונג דעוה"ז דוגמת עונג דגמילות חסדים ואין לו שייכות לעונג דעוה"ב מזיו השכינה כלל. רק כאשר העונג מצד שהיא תורת ה' ושדבוק על ידה בהש"י וזהו רק ליראיו. פי' ירא הוא החסר כנודע דהיראה מצד החסרון והתורה משלמת. וזהו יראת ה' אוצרו שהיא אוצר וכלי קיבול שהוא מקבל התורה הוא רק באוצר היראה פי' להשלים חסרונו ולייסרו אז הש"י הוא בסודו. וע"ז הוא הסודרא חלוקא דרבנן הנעשה ממחשבות ודבורים דדברי תורה שמורה על הפנימיות כטעם והלבש אותך מחלצות שראיתי מכת"י פי' מלבוש המחליץ ומסיר הלבוש שמראה ומגלה הפנימיות וחליצת הלבוש. וזהו היתרון של לבושי מחשבה דבור ומעשה דתורה על לבושים דמצות שהם ג"כ לבושי כבוד רק אינם מחלצות ר"ל שיהי' מראה ג"כ הפנימיות דעוה"ב. וזה טעם שאז"ל (ב"ב י:) ואנן היכי איתינן התם כו' פי' אנן בני תורה דכבוד שמחמת ד"ת הוא כמו כאן כן בעוה"ב. כי הלבושי כבוד הנמשך מזה מגלה הפנימיות שבו משא"כ הכבוד שמחמת מעשה המצות שאין מגלה הפנימיות בזה יוכל להיות עליונים למטה כו' כמ"ש תוס' שם דהוא בשמואל בר"י מצד דין שדחה שהוא מצד המעשה הי' ר"י גדול ולא כבעוה"ז ועוה"ז הוא עולם העשי' שהמעשה ניגלית. ובאמת הוא בהיפך שהמעשה באמת נעלם מצד פנימיותה אין נגלה ונעו מעגלותי' וגו' ואין ניכר בעוה"ז האמת מי מעשיו גדולים לעוה"ב לענין שילום שכר דהיינו קבלת העונג שיש

בה. ודברי תורה שאינו במעשה גולמית דעולם עשיי' זה ניכר יותר בעוה"ז כי לבושי כבוד שלו נקרא מחלצות. וגם בכתוב נאמר זה ביהושע כהן גדול על בגדי כה"ג כי ענין בגדי כהונה דכהנים רבה בהן הכתוב מצות יתירות דעיקר עבודתן לכפר על בני ישראל מעונותם. וזה טעם אהרן שושבינא דמטרוניתא. ובזה הנפש מתלבשת במחשבה דבור ומעשה בעת עבודתם במקדש. וכפי לבושין דמחשבה דבור ומעשה כך הם בגדי כהן גדול דלכן אמרו ז"ל (זבחים פח:) שג"כ מכפרים. כי בגדים שלויתה התורה ודאי הם רומזים ונעשים מכח מחשבה דבור ומעשה המלביש נשמתם והרי כל מחשבה דבור ומעשה שלהם הוא רק לכפר. ומצנפת שעל הראש נעשה ממחשבה דבמוח ומכפר על גסות הרוח שזהו מהמוח כנודע דכבוד נגד מוח כמ"ש במק"א על קנאה תאוה וכבוד שהם נגד מוח לב כבד. ואבנט על הרהור הלב מצד הדבור כי הלשון שליח הלב ונמשך מן הרצון שבלב. ומכנסים על המעשה וסוף המעשה הוא בג"ע וזהו עיקר עבירות דלכן קורין ביוה"כ פ' עריות כמשאז"ל (מגילה לא. ופירש"י). וגם עד"ה נודע דבצורת הקומה נקרא סוף יציאת המעשה לפועל ביסוד. וכתונת על שפיכות דמים הוא המכסה כל הגוף זהו נגד כח הפועל שבנפעל. כי המחשבה דבור ומעשה לבושים לעצם החיות ומ"מ יש במחשבה דבור ומעשה עצמם מצידם כח הפועל ר"ל כח המחשב והמדבר והעושה דהיינו עצם החיות יש כח נפרד ממנו בהלבושים. וכח נפשי זה בכללי המלבים לנפש הוא מכפר על שפיכות דמים ר"ל נטילת נפש אדם שזה לא

מצינו

מצינו לו כפרה במזיד. רק בכתונת ר"ל מצד כח עלם נפשי דכהנים לכפר על בני ישראל הוא עד"ש (ברכות מד:) נפש משיב את הנפש וכל אלו מצד מצות לבדה. והכהן הגדול שנכנס לקדשי קדשים דהש"י מגלה לו סתריו וסוד ה' דלכן אמרו (יומא יח.) דצריך שיהי' גדול בחכמה הוא הלובש מחלצות ככ"ל. והם ד' בגדים הנוספים שהם לעומת ד' הנזכר. רק שהם מחלצות וסודרא דרבנן. ציץ בראש נגד המצנפת לבוש מחלצות דמחשבה בסוד ה'. מכפר על עזי פנים שהוא עשיי' ביד רמה ובפרהסיא ולא בסתר. וזה מחליץ ומגלה הסתר דכנס"י בכלל הוא רק להש"י שזהו שורש כפרת כל העבירות דהיינו דבאמת רצונינו לעשות רצוניך. ומצד גלוי עומק הסתר הוא כפרת התגלות היותר עצום דרע. כי כפי התגלות הרע ביותר כך הטוב נעלם ביותר. וע"י עזי פנים ויד רמה הרי הטוב בתכלית ההעלם ולבוש המחשבה הוא היותר נעלם. דדבור ומעשה גלוי ומחלצות דמחשבה הוא גלוי היותר נעלם. וחשן נגד הלב כאבנט מכפר על הדינין הוא כטעם מאז"ל (מגילה טו:) לרוח משפט זה הדן את יצרו וזה כל ענין דינין ומשפטים שבדברי תורה ככ"ל אות רל"ז. ומחלצות דדבור לגלות הסוד שבלב דשם משכן ב' היצרים מכפר ע"ז. וזה טעם שמות בני ישראל גו' לזכרון כי באמת יצר לב וגו' והלמלא הקב"ה עוזרו כו' (כמ"ש סוכה נב:) וצריך לזכרון להזכיר הש"י על העזר שהוא מצידו ומצד שמות בני ישראל ככ"ל אות קפ"ד שזהו כללות התורה והתורה תבלין. וגם מצד שמותם ר"ל שרשם בחלק ה'

עמו הוא עזר הקב"ה ולכך צריך מחלצות לגלות שורש הנעלם דשמות בני ישראל דהיינו שורש נפשם. ואפוד על ע"ז שהוא שורש כל מעשים רעים הכלולים בלא יהי' לך ועבודה היינו מעשה ועובדא ובע"ז הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה כמאז"ל (קידושין מ.). והיינו דמה דמחשבה רעה אינה מצטרפת היינו דבאמת הנסתרות לה' אלהינו וחלק ה' עמו וכמ"ש בברכות (יז.) גלוי וידוע כו' ומי מעכב כו' אך בע"ז דכופר ח"ו בה' ממילא גם מחשבה רעה מצטרף וא"א לכפר רק ע"י מחלצות דהיינו גלוי הסוד דאע"פ שחטא ישראל הוא (כמ"ש סנהדרין מד.) דא"א לנתק השורש כלל הגם שכופר בשורש מ"מ עומק פנימיותו הנעלם גם ממנו הוא להש"י. וזהו מצד מחלצות דמעשה כי ע"ז עיקרה העלם מצד המעשה בעולם העשי' ומעשה הוא גשמיות ביותר עד דבדברי תורה כמעט לא שייך מעשה כלל זולת מעשה הכתב דהותר בדורות אחרונים משום עת לעשות וגו' כנודע פי' שעת להכניס דברי תורה ג"כ במצות המעשה לתקן מדרגות היותר תחתונות של עולם העשי' משום דהפרו תורתיך. וע"י מחלצות דמעשה שהוא התגלות דגם בסוף מעשה הכל מהש"י באמת לאמיתו ואין ניתק בשום ענין. זהו תיקון מדריגות היותר גרועות במעשה העבירות. ומעיל שהוא מכסה כל הגוף נגד הכתונת הוא על עצמיות כח הפועל שבנפעל ומגלה הסוד ה' שבעצם כח הנפש דחלק אלוה זהו על לשון הרע שהוא נגד שפיכות דמים כמ"ש חץ שחוט וגו'. רק דזה כבר כרתן דוד ברוה"ק כמ"ש בערכין (טו:) וצריך לדורשי רשומות

דפ' חלק (קה.) שגם להן יש חלק לעוה"ב ולכשיבוא דוד המלך ע"ה עלי כו' ע"ש. ופי' רשומות הוא הרשימו דנפש עצמה הנגלה מכח הפועל שבנפעל ודורשי הם העומדים על גילוי ומחלצות סוד ה' שבו הם מבינים מכח גלוי עמקות שורש הנפש הישראלית ודבוקה באלהים חיים שאין לה שום ניתוק כלל בסוף הכל כשיעדרו כל מיני לבושים דבחירה שהם הכל לבושי עוה"ז מצד עצמיות הנפש דחלק אלוה ממעל שבכל נפש פרטית מישראל היא מקושרת לגמרי בהש"י. וזהו כפרה על כריתת השורש ח"ו ג"כ. והנה ע"י דברי תורה אדם זוכה ג"כ ללבושי מחלצות ע"י מחשבה דבור ומעשה בדברי תורה ולכך גם אהלים מעלים מכל טומאה כו' (כמ"ש ברכות טז.) וגם על לשון הרע אז"ל תקנתי' יעסוק בתורה (כמ"ש ערכין שם) ובדברי תורה זוכה ג"כ לכל בגדי כהן גדול לבושים לכפר על נפשו מכל מיני רע לגמרי כנ"ל:

[רסד] **הכניסה** לרע הוא ע"י ליצנות כמשז"ל ביומא (לח:) הבא לטמא פותחין מקרא דלצים הוא יליץ מבואר דלץ הוא הביאה וכניסה לכל מיני טומאה. והוא יליץ פי' כמ"ש בזוהר (ח"ב קפד ב' וח"ג לב ב) דכמו שמתעורר למטה כך לעומתו למעלה. והלץ מלמעלה ג"כ מתלוצצים ממנו פי' מראים לו כאלו יש להתלוצץ באמת מאותו דבר. וזהו פותחין שנותנין לו פתח להתלוצץ וזה באמת ליצנות ממנו כי הרי באמת אין מקום כלל להתלוצץ מאותו דבר. והם מד' כתות שאין מקבלים פני שכינה (כמ"ש

סוטה מב.) פי' המעכבים ומבלבלים המחשבה בתפלה ובעת רצונו לדבק בו ית' במחשבות זרות. והם ד' כתות שבלב המכונים בזוהר אבא ואמא דכר ונוקבא כנודע והם ברע ר"ת חשמ"ל. חנפים הוא האומר לרע טוב [ובכלל ג"כ על עצמו מחניף ומחשיב עצמו לטוב]. ולצים הוא הראשית האומר לטוב רע וראשית גוים עמלק שהוא לץ כנ"ל אות רכ"ט הוא הראש לז' עממין שהם ז' מדות הכוללים דכר ונוקבא והוא הראש הכולל תלת מוחין חכמה בינה דעת כנודע. ולכך בו תמחה כי בכל מדה רעה יש בכללו טוב שהרי נקבע ג"כ בישראל ומצד הטוב הם חסידי או"ה שיש להם חלק לעוה"ב ואז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' כי גם אותם כתות ישתיירו גם לעתיד. משא"כ הטוב שבליצנות הוא ליצנותא דע"ז וזהו רק בעוה"ז אבל לעתיד לבוא כשיתבטל היצר רע מעולם [משא"כ רציחה ד"מ הגם דבלע המות לנצח מ"מ התורה נצחיות שכתוב בה אדם כי ימות וחייבי מיתות בית דין וכמשז"ל (פסחים סח.) דהנער בן ק' שנה ימות היינו באומות העכו"ם יהי' גם אז מיתה] ואין מקום לע"ז אין מקום לליצנות כלל ואין בו השארה לעוה"ב כלל והפיכת שפה ברורה רק המחה. וכמשז"ל (מכילתא סוף פר' בשלח) דאין מקבלין גר מעמלק. וידוע דהתחלת כניסת כל דבר מחכמה שהוא המורגש ונקרא יש מאין והוא הנקרא אבא כנודע. אבל כתר הוא שורש הנעלם וכמו מקיף כנודע והוא ברע כל מיני מחשבות זרות הנכנסות ופורחות מעצמן למוח ומבלבלים. ושורשן מקליפת נוגה שמכחו כל דברי הרשות

כנודע וזה עטיו של נחש ומכאן דחויא
דידוע דהוא מקליפת נוגה והוא שורש
החמדה הגופניות שזה א"א לתקן לגמרי
בעוה"ז כי ע"י תיקונה הוא בילוע המות
לנצח שהוא מכח עטיו של נחש . ולכן
אמרו בזוהר (ח"א ריט ב) דאין מועיל
תשובה להוצאת זרע לבטלה כמ"ש בע"ח
שער קליפת נוגה דכל טיפת קרי הוא
בקליפת נוגה ע"ש . ותשובה הוא לתקן
לגמרי א"כ צריך להיות בילוע המות :

והנה הכהן הוא נפש שקבע הש"י להיות
נושא עון בני ישראל לכפר עליהם .
וח' בגדי כהן גדול הם תיקון ח' מדריגות
ברע והט' הוא גוף הכהן הגדול עצמו
המלובש בהם הוא מכפר על מדרגה ט'
שהוא ליצנות כי כהן דר"ל עובד הוא
היפך ליצנות כי מצד ליצנות אין מקום
לעבודה כלל . ולכך יתרו כהן מדין הוא
היפך דעמלק רק שהוא פתי כי עבד
לאל זר ויאמין לכל דבר . אבל צריך
להאמין באנכי וגו' ולעבדו . ומצד גוף
כהן גדול שמו כהן גדול היינו ששורשו
כולו כך שורש דעבודה בזה הוא מתקן
ומכפר על כל מיני רע דליצנות שבבני
ישראל . ותיקון העשירי הוא כתר כהונה
שבדברי רז"ל ר"ל מדת הכתר ושורש
הנעלם לתקן שורש הנעלם דרע . וכתר
כהונה הוא הזיר דמזבח מקטר קטורת
כמשאז"ל (יומא עב :) ולכך פ' מזבח
מקטר קטורת כתוב בסוף פר' תצוה אחר
ציווי עשיית בגדי כהונה ואחר קידוש ומשיחת
גוף הכהנים ולא בפ' תרומה דשם מקומו .
רק לפי שהכתר חוץ לגוף ומקיף א"א
לצוות עליו אא"כ זכר מקודם ח' לבושים
והט' הגוף המלובש בהם ואח"כ הי' הכתר
הוא על מזבח הקטורת דידוע בע"ח
שם דהוא ג"כ לתיקון קליפת נוגה ע"ש .
ולכן הוא עוצר המגפה והמיתה והיינו
כמשאז"ל (ברכות מג :) דריח הנשמה
נהנית ממנו . כי הנשמה באף כמ"ש נשמה
באפו כי ה' חושים נגד ה' כחות נר"נ
חיה יחידה . משוש בנפש וטעם בחיך
וגרון נגד הלב שבו כח הרגשת הטעם
והוא משכן הרוח . וריח במוח שמושך
הריחני דרך האף . ואלו ג' נכנסים לגוף
כי אלו ג' כחות נר"נ מלובשים בגוף .
משא"כ ראי' ושמיעה הוא חוץ לגוף והוא
נגד ח"י שהם ג"כ מקיפים כנודע . ונודע
דנר"נ חיה יחידה הם נגד ה' פרצופין
ונשמתין אתגזרון מבריאה דתמן אימא
עילאה מקננת שהיא תרעא דחירו בסוד
היובל כנודע . וסוד כל הקרבנות בכלל
אינו אלא הריח כמ"ש וירח ה' את
ריח וגו' וצריך לזבוח הזבח לשם ריח
(כמ"ש זבחים מו :) . כי הנאת הריח
דהש"י שהוא ג"כ בצלמנו היינו בכח
המשפיע תרעא דחירו וכפרה על כל מיני
רע . רק שההעלאה מצד אתערותא דלתתא
אינו ריחני . והקטורת היא העלאת ריחני
להעלות ריח והיינו אתערותא דלתתא
מכח הנשמה שאומרים נשמה שנתת בי
טהורה היא באמת מצידה . כי משכן
הרע רק בלב ולא במוח רק המחשבות
זרות המסבבים הם רק כענין ריח רע
הנכנס למוח .. וזה העלאת הקטורת כל
מיני ריחות טובות בצירוף החלבנה שריחה
רע ג"כ לריח ניחוח להש"י ועי"ז היא
קישורא דכולא שמתקשרים כל מיני
מחשבות זרות לקדושה . וזהו העלאת

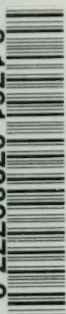
קליפת

קליפת נוגה ועקירת המיתה ולכך שם הוא כתר כהונה מדריגת הכתר דכפרת בני ישראל בכל חטאתם גם מכתרין דמסאבותא ושורש הרע דעטיו של נחש. ודבר זה אינו ביד אדם כלל רק עזר השם יתברך לכך אין הכתר בראש הכהן רק על המזבח מקטיר קטורת:

סליק ספר צדקת הצדיק מכתי״ק בסייעתא דשמיא

ויען ישראל ויאמר אודה את ה' שזכיתי להיות נטפל לקודש וציינתי את המראה מקומות בהס' הק' הזה אשר רבינו הגה״ק זצוקללה״ה שנה לשון קצרה. ומודעה דברינו אשר המוקפים בב' חצאי מרובעים כזה [ ] הם מהעתק גוף כתי״ק והמוקפים בב' חצאי עגולים כזו ( ) זוא מה שציינתי בעזה״י. **ישראל** באאמו״ר הרה״ח מו״ה **יוסף** יוזל זללה״ה מלובלין

3 1761 07289777 0